

- 31 *Assignatur iterum vera ratio, quare ignorantes crasse irregularitatem incurrunt reiectis alijs rationibus, & fundamentis à Theologis, & Nostris in materia irregularitatis adduci consueitis.*
- 32 *Licet index ex causa temperare possit pœnam legis, non ita tamen si pœna sit (lata sententia,) vel qua ipso iure incurritur.*
- 33 *Si pœna non imponatur ipso iure pro modo culpa temperari poterit, quo respectu, rectè dicitur crassam ignorantiam excusare à pœnis legum & statutorum.*
- 34 *Quod dici solet latâ culpâ dolo æquipari procedit respectu interesse paritatis læsæ, parvūq; refert quo ad effectū resariti dî damni, quod dññ datū sit*

dolo, vel lata culpa, & intelligitur tex. in l. 1. ff. si mensor falsum modū dixerit, & text. in l. quod nerna. ff. depositi. respectu verò pœnarū longè aliter de scientibus, & aliter de ignorantibus, etiam per latam culpam philosophandum est.

- 35 *Decipiuntur præceptores qui existimant crassam, & affectatam ignorāciā pari passu ambulare, nec nō & illi qui offerunt legem, sive statutorum pœnas adactus scientes præscriptas obtinere etiam contra ignorantes crasse.*
- 36 *Pœna aduersus doli facientes decreta, nō obtinent cōtra ignorātes crasse, à quibus dolum abesse credendum est, & scienter delinquentes doli censendi sunt.*

CONTROVERSIA 5.

Vtrum crassa legū ignorantia, licet nō perinde ac probabilis, à tota excuset pœna, excusare tamen debeat à tanta.

1

Vt ignorantie materiā quo ad nostrum propositū de legibus, & cōstitutionib' Principū attinet, nō ignorāter profequamur, opere pretiū duxi, post adductā circa ignorantia probabile, nonnulla de ignorantia crassa differere, & de ea quaestione prefertim, an esto qd à tota pœna nō excuset, sicuti aliās ignorantia probabilis: saltem à tanta pœna excusare valeat: quādoquidē quidquid crassa sit ignorantia, negari non potest, quin genericā rationē

ipsius ignorantie participet, & ex B. Tho. summo Theologie Principe. 1. 2. q. 76. art. 3. ad 4. quale quale ad mixtū inuoluntarium culpā minuat, ac per consequens sufficere debeat ad aliquantulum attenuandā pœnam, cum diminuta culpa pœnā quoque minui necesse sit, iuxta sēpē à nobis citatum locum, Deuteronom. c. 25. relatū in capit. non asseramus 24. q. 1. quo docemur, iuxta delicti mensurā pœnam iniungendam esse.

- 2 *Accedit, regulariter ignorantes à pœnis legum, seu statutorum excusari, pro modo, & mensura suæ ignorantie, ac proinde cum exploratum*

Ttt sit

fit crassam ignorantiam, de qua agimus certum modum ignorantie implicare, ita ut re vera actus per ignorantiam crassam, non sit penitus voluntarius, omnino dicendum videtur, pro modo & mensura talis ignorantie, & si non à tota poena, saltem à tanta delinquentes excusandos fore.

3 Et confirmatur, quia si verum est, quod generaliter omnes fatentur, scilicet, posse iudices ex causa minuire poenas, ut tradunt plures relati à Tiraquelo, de poen. temperand. in præfatione, num. 18. & probat text. in vulgata. l. quid ergo. §. poena grauior. ff. de his qui notantur infamia. l. & si securior. C. de ex quibus causis infamia irrogetur, quibus in locis ad notantur communiter interpretes, nulla profectione causa aptior inueniri potest ad minuendam poenam, quàm illa quæ culpam minuit, iuxta regulam d. capit. non afferamus, ac ex consequenti asserendum erit, ignorantiam crassam, licet non excuset à tota perinde, ac probabilis, excusare tamen à tanta.

4 Neque obstat, si dixeris præfatâ doctrinam generaliter docentem, ex causa iudices minuire posse poenas, accipiendam esse, ut potestatem importet, non verò necessitatem, ita ut possint quidem iudices si velint, enervare supplicia, poenasque minuire, non tamē teneantur iuxta reg. l. nō quidquid. ff. de iudic. Etenim si aduertat, æquitas illa, ob quâ potestati iudicis iura cōmiserūt, quod possent ex causa poenas minuire, ipsamet illos astringit, ut minuant, & enervet delictorū poenas, sicuti euincūt fundamenta cōmunis Scholæ, per quæ obtinuit integrum esse iudicibus ex causa, si viderint expedire, minuire ipsas poenas: iudicantem enim oportet cuncta rimari, & ordinem rerum

plena inquisitione discutere, ut dixit Eleutherius Papa, Epistola ad Galliæ Prouintias, relatus in c. iudicantem 30. q. 5. quod maximè iubet ad probandum rimaturum etiam, & perspeturum, an delictum per ignorantiam, quantumuis crassam commissum sit, ut pro modo & mensura ignorantie poenam infligat. Quam sententiam probat text. in cap. inebriauerunt, cap. sanè. 15. q. 1. text. optim. in cā lectum, & in cap. si quis cum matre, 34. q. 2. & sequitur Andr. Tiraq. neminem citans de poenis, causa 13. in fine.

5 Verum in contrariū vrget, quod clerici percensuras ligati, suo officio ministrantes, irregulares sunt, cap. si quis Episcopus. 11. q. 3. & tamen poena illa obtinet aduersus clericum, id facientem per ignorantiam crassam, cap. Apostolicę, de clerico ex cōmunicato, & iuuant nonnulla iura, quæ agūt de irregularitate ob homicidiū, in cap. continetur, cap. presbyterorum, cum alijs, de homicidio: igitur culpam non minuit, quod per ignorantiam crassam delictum fuerit cōmissum, nec poena vllatenus euitabitur in totum, neque in tanta quantitate, quinimō sic delinques integras poenas subibit.

6 Adde, latam culpam ad crassam ignorantiam spectare. l. lata culpa, 223. ff. de verborum significatione, iuncta. l. Regula, vers. sed facti, de iuris & facti ignorantia, & tamen lata culpa dolo æquiparatur. l. 1. ibi, lata. ff. si mensur fallum modum dixerit. l. quod nerua. ff. de positi, quemadmodum ergo, quando quis ex dolo & malitia delinquit, in totum poenam sustinere debet, ut exploratū est, sic etiam quiper ignorantiam crassam, quæ idem est, cum lata culpa, & cum dolo.

7 Rursus sicuti in præcedenti disputatione

tatione dicebamus poenā legū promissuē videntur respicere transgressores, siue sint scientes, siue ignorantes ignorantia crassa, text. sic vulgo intellectus in l. i. ibi, *quæ sponte, vel ignorantia contrahuntur coertio*. ff. de legibus, & iuuat text. in c. i. vers. *nec obita res*, ibi, *intra quod ignorare minime debuissent*, de concessione Præbendæ lib. 6. vbi Innocent. III. nullatenus excusari vult ignorantes per ignorantiam crassam, id est, eos qui ignorare minime debuissent, signum igitur est, parum in eo nihil referre, quod quis ignorans deliquerit quantumvis per ignorantiam crassam, ad excusandam poenam, neque totam, neque tantam.

8 Propter quæ fortassis argumenta Dom. Couarr. in c. alma mater. r. p. §. 10. n. 17. & doctus Alphos. de Castro lib. 2. de lege poen. c. 14. vers. *legē aliter*, distinguere sunt cōpulsī circa præsentē materiam, inter ignorantes crassē, qui dant operā rei illicitæ, exēpli gratia, quādo quis clericū percussit, putans esse laicū, non tamen præmissa debita diligētia: & ignorantes, qui rei licitæ operā dabant, qualis est venator, qui præuidens quantū opus erat, nihilominus missa sagitta prohibita animalia occidit, vt priores quidem à poenis legum minime excusentur, posteriores autem sic.

9 Quæ sanē resolutio dubia videtur (ne dicam defendi non posse.) Primò quia supponit, crassam ignorantiam semper excusare à poena circa mala prouenientia ex actione licita, cuius totum contrarium: constat ex text. in cap. Presbyterum, de homicidio, vbi dans operam rei licitæ non excusatur à poena homicidij, exindeque sequitur irregularitas, & imputatur homicidium casuale, ei qui dabat operam rei licitæ, si non adhibuit diligentiam quam debuit. Pref-

byterum (inquit Alexan. III. illius decretalis author) qui quando puerum in tuius disciplina percussit in capite, cum post paucos dies exspirasset, tam ab omni Altaris ministerio debes perpetuò remouere, quā ab Officio Sacerdotali deponere, si ex ipsa percussione interiret, vel aliam infirmitatem incurreret, de qua nescitur expirasse. Ex quibus verbis plustquam liquidò constat verum non esse, quod Couarr. & Castro supponunt, crassam scilicet ignorantiam, semper excusare à poena circa mala prouenientia, ex actione licita: igitur cum suppositum falsum sit, seu cōsequens, falsum etiā erit antecedens præfatæ distinctionis, quippè mors illa pueri volita dicitur in causa, vt in d. c. presbyterum. c. continebatur, de homicidio, optimè B. Thom. 1. 2. q. 6. art. 3.

10 Deinde quia supponunt quoque præfati viri doctissimi, crassam ignorantiam circa prædicta mala ab illicita actione prouenientia, non excusare à poena legis, contra tex. expressum, si cū ingenio cōsideretur, in c. si quis cum matre 35. q. 2. & 3. vbi si quis cū matre & filia fornicatus est, ignorante matre de filia, & filia de matre, respondit Concilium, de quo ibi, illum nunquam accepturum vxorem: illas verò si voluerint, posse accipere maritos, casu quo ignorassent, vt ibidē supponitur: si autem sciussent incestum, absque marito perpetuò mansuras. Ecce qua ratione ex d. c. si quis cū matre, apertè cōtra prædictos Patres deducitur, adhuc crassam ignorantia circa mala, & actionem illicitā, excusare à poena legis, seu statuti.

11 Sed audio nonnullos præceptores nostri tēporis, doctos quidē & eruditos, existimasse ignorantia illā, cuius sit tētio in d. c. si quis cū matre, probabilem fuisse, non crassam: minime, aduertentes ad doctrinam Angelicā

Tit 2 Docto-

Do&toris. r. 2. q. 6. artic. 8. docentis in his quæ causantur ab actione illicita, non dari ignorantia probabile: unde sequitur manifestè in d. cap. si quis cû matre, immanè crimen illud, nõ processisse ex ignorantia probabili, cû illæ foemina, & vir ille, illicitæ actioni operam dederint: & faciunt pro doctrina D. Thomæ, cum, regu. text. in l. Imperatores. ff. de iure fisci, ibi, *ipse te huic poenæ subdidisti*, ex quibus verbis frequenter deducunt interpretes, delinquentes, & dantes operâ rebus illicitis ipsos quodammodo in poenas ipsas cõsentire: tum etiam text. in l. vulgaris. 21. §. si his qui, *verû si quis æs surripuerit*, quo in loco Vlpianus mirificè cõfirmat Do&toris Angelici sententiã, asserentis, in his quæ proveniunt ab actione illicita, nõ dari ignorantia probabile, quatenus docet Consultus, quod si quis æs surripuerit dũ aurum se furti pære putat, vel cõtra, aut minus esse putat cum plus esset, eius quod furti puit furtum cõmittit: quod & Iuliano, & Pomponio Iurèconsultis placuisse apparet ex illo loco, què ad id optimè expèdit Panormit. in cap. à nobis 21. n. 9. de sent. ex cõmunicat. dicens & rectè: deduci ex præfata Iurisconsultorũ doctrina, quod si quis credens furari modicũ, furatus fuerit multũ, tenebitur non habito respectu ad intentionẽ, & ignorantia suã. Quã opinionẽ veriozem appellauit idem Panormit. citato loco, subiungens, & quasi cõprobens, mentẽ Angelici Do&toris, non posse quẽ licitè allegare ignorantia, quando scit, seu scire debet factũ esse damnatum, nisi statutum puniret factũ, aliã nõ damnatum: quia tunc (inquit) probabiliter ignorantes non ligentur, cap. proposuisti, 82. distinctione, & tradit communiter DD. in vulgata. l. cunctos Populos. C. de summa Tri-

nir. & Fide Catholica, ergo de primo ad vltimum, verius est, & tenendum, in d. cap. si quis cum matre, non dari probabilem ignorantiam, ac perconsequens, perpetua, & vera manebit resolutio, qua contra Couarr. & Alphonsum de Castro, dicimus, crassam ignorantiam, sine dubio excusare à poena legis, contra id quod ipsi supponere coguntur, retenta sua distinctione inter ignorantes crasse, qui dant operam rei illicitæ, & ignorantes, qui dant operam rei licitæ, quæ nullo pacto videtur posse sustineri.

12 Conuincitur præterea supradicta distinctio, quia supponit, ignorantia crassam circa mala provenientia ex actione illicita, non minuire voluntarium, nec subinde malitiam, quam eadem mala habent secundum suas species: in quo videntur præfata distinctionis auctores aliquantulum obliiti loci cuiusdam Magni Patris Augustini lib. 22. contra Faustum, cap. 44. *trãsumptiue*, in cap. inebriauerunt. 15. quæst. 1. sic dicentis, *inebriauerunt Loth filie eius, & se nescienti miscuerunt, quæ propter culpandos est, quidem, non tamen quantum ille inebriatus, sed quantum illa meretur ebrietas*. Hadenus Augustinus: ex quibus verbis plusquam liquidò constat, ignorantiam crassam, circa mala provenientia, ex actione illicita, minuire voluntarium, ac subinde malitiam, quam eadem mala habent, secundum suas species, vt resoluit M. Soto de homicidio casuali lib. 5. de iustitia. q. 1. art. 9. Etenim quidquid D. Augustinus eo loci, nescienti appellauerit ipsum Loth. re vera nõ fuit simpliciter nesciens: natura namq; nõ patitur, quod aliquis nesciẽs coeat, sed dicitur nesciens, quia nesciebat esse filias suas: credebatur enim esse suam vxorem, & idè glossa in d. cap. inebriauerunt, tres retulit expositiones ad illud locum.

locū. Prima quod punitus fuerit pro incestu, & pro ebrietate. Secunda quod non fuerit punitus quantum incestus meretur, scilicet, si esset commissus ex deliberatione. Tertia quod nullo modo puniendus esset pro incestu, sed tantum pro ebrietate, quæ ebrietatis veniale dumtaxat peccatum est, vt 25. dist. 5. criminis. Verū quantum ad nostrum propositum attinet, satis (vt dixi) euincit locus ille Augustini falsū Couarr. & Alphonsum de Castro credidisse, quod ignorantia crassa circa mala proueniētia ex actione illicita, nō minuat voluntariū, nec subinde malitiam, quā eadē mala habent secundum suas species.

13 Deniq; recipi nullo modo potest Couarr. & Alphōsi de Castro traditio, seu distinctio, quia supponit cōstituendā esse differentiā, in hac materia, inter dantes operam rei licitæ, & illicitæ, quā tamen nō admittit Doctor Angelicus agens de ignorantia crassa, quin potius expresse illā rejicere videtur. 1. 2. q. 6. art. 8.

14 Quare argumentorū, quæ initio retulimus, vi, & autoritate oppressi Doctores nostri, duplicē crassam ignorantia constituerunt, altera, quæ per leuē seu leuissimā culpā cōtrahitur, vt dū quis ignorat, id quod aliās diligens, seu etiā diligentissimus minus ignoraret: altera quæ culpā latā importat, de qua in d. l. latæ culpæ: in priori quidem indistinctē admittunt pœnas legū aduersus taliter ignorātes, per leuē, seu leuissimam culpam non obtinere: cōtra verò in posteriori, regulā ponunt contrariam, quod scilicet talis ignorantia, quæ latam culpam importat, nullo modo à pœna legis excuset.

15 Excipiunt tamen à prædicta regula vñum casum, nempe quando lex pœnam præscribens, siuē tacitē, siuē expresse dolum requirit, vt eo casu

prædicta ignorantia à pœna excuset, ita in effectu resoluunt communiter DD. in l. quod nerua. ff. de positi, vbi Bart. num. 20. August. Beronius in c. 2. de constitut. num. 30. Philipp. Dec. ibidem, lect. 1. num. 8. Panorm. num. 6. Felinus num. 4. dicens communem Doctorem.

16 Verum enim verò, neque hæc cōmunis resolutio admittenda est triplici ex capite. Primo quia ex ea sequeretur, (& ita supponere videntur præcitati Doctores) quod ignorantia crassa insurgens ex leui, seu leuissima culpa, excusaret à pœna irregulartatis ob delictū præscripta: consequens autē falsum est, & contra text. in cap. presbyterum, cum alijs, de homicidio, & cōtra text. iuncta communī interpretatione, in cap. Apostolicę, de clerico excommunicato, ergo & illud ex quo sequitur.

17 Deinde quia ex regula ab his Patribus præscripta, circa ignorantes per latam culpā, quod talis ignorantia nullo modo excuset, sequitur etiā ignorantia crassam, quidquid nō excuset à tota, pariter nō excusare à tanta pœna, cuius contrarium efficacissimis rationibus initio huius controuersiæ probauimus. & probabitur in ferius.

18 Præterea & casus ille, quem DD. excipiunt de lege dolum requirēte, vt eo casu prædicta ignorantia per culpam latam à pœna excuset, aperte confunditur per text. in d. l. 1. ff. si mensor falsum modū, ibi, *lata culpa*, iunctis verbis præcedētibus, ibi, *hæc actio dolum malum dumtaxat exigit*, vbi cū dixisset Vlpianus actionē aduersus mensorem agrorū, dolum malum dūtaxat exigere, propterea quod satis abundē coerceri mensorē existimauit, si dolum malum puniretur, secumq; eū fore, etiam si negligenter, & imperitē versatus sit: tandem in

Tut 3 vers.

vers. *lata culpa*, dolo malo, de quo supra, *lata culpa* cōparari voluit, & sic non esse cōstituendā differentiā in hac parte, neque excipiendam legē requirentem dolum, manifestē profecto ex illo loco colligitur.

19 Præsertim si expēdas ad propositū id quod apud omnes est in cōfessione, nempe pœnam pecuniariam per statutum impositam, dolum non requireres, sed aduersus scientes dumtaxat impositam cēseri, iuxta rescriptum Veri, & Antonini Imperatorum, qui cum qui pecuniam publicā Magistratus sui tempore, & post, nō pauco tempore detinuerat, vsuras etiam præstare debere rescripserunt, nisi quid allegare possit, quā ex causa tardius intulerit, vt in l. Imperatoris fin. in fine. ff. de decretis ab ordine faciend. ergo saltem in pœnis pecuniarijs, non procedit præfata distinctio duplicis ignorantie crasse à nostris Doctoribus constituta.

20 Expōsis igitur prædictis duabus resolutionibus, statuendæ sunt duæ conclusiones, quibus satisfaciemus controuersie propositæ, & quid tenendum sit apparebit. Prima conclusio, si pœnæ simpliciter prolatae sint in transgressores, ignorantia crassa licet non excuset à tota pœna, excusabit tamen à tanta. Tunc autem dicitur pœna simpliciter in transgressores prolata, quando in specie non fuit aduersus scientes imposita, sed absolutē & simpliciter in ipsos transgressores & delinquentes pronuntiata. Quam conclusionem sic intellectuam, satis probant rationes, & auctoritates initio huius disputationis à nobis adductæ, dum ex D. Thoma, & aliquibus S. Scripturæ testimonijs, & iuribus probauimus, ignorantem excusari à pœna legis pro modo suæ ignorantie, & ignorantiam crassam habere admixtum in-

uoluntarium, culpamque minueres, & ex cōsequenti pœnam, quæ facili lector in memoriā reducat.

21 Secunda conclusio indubitabilis sic se habet, quando pœnæ speciatim aduersus scientes præscribitur, ignorantia crassa indistincte excusat, ita docet communis in cap. 2. de constit. & intendit Abbas ibidem, num. 6. probaturque ratione in dicio meo efficaci: etenim ignorantes crasse, licet diffiteri nō possimus, quod scire teneantur, non tamen ob id sunt vere scientes, ergo pœnæ aduersus scientes præscriptæ, ignorantem per ignorantiam crassam nō cōprehendunt: cōsequentia probos, ex notissimis iuris regulis, quibus docemur, pœnas propriū casum nō excedere, reg. in pœnis lib. 6. c. pœnæ, de pœnitentia, dist. 1.

22 Nec desinam lectorem admonere, præfatam priorem conclusionem, quæ habet à pœnis simpliciter impositis in transgressores, excusari ignorantem crasse, licet non in totum, saltem in parte, minimè procedere, quādo pœnæ ipso iure fuerint impositæ: quas vulgò appellamus latae sententiæ: exemplum sit in in bonorum priuatione, seu cōfiscatione, de qua in cap. cum secundum leges, de hæreticis in 6.

23 Cuius limitationis ante quam rationem reddamus, magnoperè conduceret breuiter explicare, quid importent, quam vè potestatem, & vim habeant verba hæc, *ipso iure*, quibus passim quidem, & in plerisque iuris articulis vtuntur Iurisconsulti, & Pontifices Maximi, nec non, & Concilia: vulgò tamen non satis percipi vi deo, nec curari, quid significant. Variè igitur apud eosdem Iurisconsultos accipiuntur, vt per Berrucium, & Brisonium, verbo, *ipso iure*, per Tiracquelum, verbo, *pœnæ iure*, num. 408.

Cuiacium

Cuiacium lib. 1. obseruation. capit. 27. ita vt oporteat ad materiam subiectam attendere: frequenter tamen apud Iurifconsultos, & apud Pontifices, ipso iure fieri dicitur, id quod à lege ipsa absque vilius hominis opera, vel auxilio introducit, vt in l. de dote 61. ff. de ritu nuptiar. l. quod dicitur. ff. de impensis in rebus dotalibus, Clem. 1. §. propter quod, de hæreticis, capit. 1. de rescriptis, cap. quamquam, in fine, de vsuris in 6. dict. cap. cum secundum leges, & alibi passim, in qua significatione fumiur in proposito nostro verbum *ipso iure*.

- 24 Circa cuius vim, & potestatem ipsiusque naturam, præfata quæ limitationis veram intelligentiam, rursus considerare oportebit retento eodem sensu dicti verbi, *ipso iure*, quod licet aliàs aliquando inter se opponantur *ipso iure*, & *iure Prætorio*, vel *per institutionem Prætoris*. l. 1. ff. quibus modis vsu fructus, Principium, Instituta de perpetuis, & temporalibus actionibus, aliquando vero *ipso iure*, & *per exceptionem*. l. 4. ff. de seruitutibus. §. in bonæ fidei, Instituta de actionibus, iuxta tradita per Berrucium, Prifonium, Tiraquellum & Cuiacium locis nuper citatis, quantum verò ad nostrum propositum attinet, & verbum *ipso iure* usurpatum est, in d. l. de dote, d. l. quod dicitur, d. Clem. 1. §. propter quod, d. cap. quamquam, d. c. cum secundum leges, cum similibus, in quibus de poena criminis, vel de nullitate actus tractatur, opponuntur verbum, *ipso iure*, & verbum, *per sententiam iudicis*, ita quod poena, vel nullitas ipso iure incurra dicatur, vbi lex ipsa statim admissio crimine sententiam profert, & per se poenam præscribit, ita quod sententiam iudicis imponentis nunquam

exigat. Econtruerso autem, quando lex non statim admissio crimine sententiam profert, neque per se poenam præscribit, sed sententiam à iudice imponendam exigat.

- 25 Inter quæ duo verborum genera, maxime quo ad iuris effectus, non melat plures reperiri differetias, quas latissime prosequuntur frater Alphonsus de Castro de lege poen. lib. 2. c. 6. Ludouic. Gomez in c. 1. de rescript. in 6. à nu. 9. Dom. Couarr. de sponsalibus. 2. part. cap. 6. §. 8. à num. 6. Andreas Tiraquel verbo, *reueratur*, nu. 266. post Felinū in cap. Rodolphus, à num. 35. de rescript.

- 26 Sed antequam hinc abeamus, non dubito quin lector ingeniosus, pariter & eruditus, magnopere scire desideret, quando poena dicatur incurra ipso iure, vel iudicis sententiam requiratur, & quamuis id cum certitudine statuere difficile sit, breuissimè quid in hac parte didicerim aperiam. Dicitur ergo poena ipso iure incurri, non tantum, vbi verba hæc, speciatim adiunguntur, vel alia similia, scilicet, *ipso facto*, vt in Clement. attendentes. vbi glossa vltima. de statu Monachorum, cap. 2. vbi glossa, verbo, *si quis item*, ne clerici, vel Monachi, lib. 6. cap. quam sit, vbi glossa eodem libro, cum alijs latè congestis à Tiraquel. dict. loco, num. 142. & sequentibus, sed etiam (nisi aliud obster) vbi in præteritum, vel præsens tempus verba concipiuntur, vt si dicatur, *sit priuatus*, *sit confiscata*, *amittat*, *scias se incurrisse*, vel *ammississe*, aliter si in futurum tempus ad iudicem, vel factum hominis verba referantur, velut, si lex dicat, *incurrat*, *amittet*, *iudex priuabit*, *reuocabit*, vel quid simile, quibus verbis existentibus censetur in dubio poena per iudicis sententiam, non ipso iure incurra, secundum latissimè

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

tissimè adducta per Tiraquel. Felinum, Alphonsum de Castro vbi supra, & quæ adducit Cremenfis singular. 7.

27 Vbi autem verba, tam ad præsens, quàm ad futurum tempus referri possunt, & sic tam per sententiam, quàm ipso iure intelligi, nec aliter conficit de mente illius, qui poenam, vel nullitatem inducit, interpretabimur non *ipso iure*, sed *per sententiam*, argumento reg. in pœnis, vbi obseruat glossa similis in cap. cupientes. §. si verò, versic. *prinatur*, de electione, lib. 6. & in c. 2. §. 1. verbo, *inuedatur*, de hæreticis, eodem lib. docet communis, quam refert & sequitur Tiraq. loco allegato. n. 246.

28 Igitur his præmissis circa interpretationem huius verbi, *ipso iure*, *ipso facto*, vt ad propositam limitationem reuertamur, rectè dicimus primam conclusionem nostram non procedere, in pœnis ipso iure impositis, quæ vulgo dicuntur *lata sententia*, vt in speciebus dictæ animaduersionis iniù relatis: planè enim ab his crassa ignorantia quantumcumque ex minima insurgat culpa, non excusat, vt in effectu, docet Panor. rectè intellectus. d. quæst. 21. nu. 2. quatenus voluit transgressorem legis, incidere, in poenam ipso iure impositam, licet aliàs ob aliquem respectum dignus foret minori poena.

29 Et ratione nò sine ingenio probatur, si expèdas leges, *ipso iure*, vel *ipso facto*, poenam statuentes, statim ligare, vel nò ligare, quo fit vt in pœnis ipso iure in cursis, nò sit locus moderamini, sed sic est, quod excusatio prætextu crassæ ignorantia, nihil aliud importat, quam quodammoda men circa poenam legis, videlicet quâto minor fuerit culpa ignorantis, tâto plus eidem poena remittatur: còsequens igitur est, vt nemo quo ad

illas poenas ipso iure impositas prætextu crassæ ignorantia possit excusari.

30 Accedit quod poenæ simpliciter per leges, seu Principum cõstitutiones prolatae, promiscuè respiciunt omnes transgressores, quotquot sunt in culpa, è quorum numero, constaret transgressores per ignorantiam crassam, promiscuè ergo respiciuntur à lege, vel statuto, iuxta text. secū dum communem eius intellectum in l. 1. ibi, *vel ignorantia*. ff. de legibus: quo probatur promiscuè legem respicere, omnes delinquentes qui culpam contraxerunt, siuè scientes, siuè ignorantes, per ignorantiam crassam, quomodocumque sint in culpa, & resoluit Dom. Couarr. vbi supra. Sed sic est, quod poenæ ipso iure incurse nequeunt respicere tales ignorantes, quin statim eos in totum ligent, verissima ergo est præfata limitatio, vt regula illa, & conclusio, quæ docet (ignorantiam crassam, licet non excuset à tota poena excusare tamen à tanta) procedere nò possit, nec debeat, in pœnis ipso iure in cursis, quæ vt diximus, vel statim ligant, vel non ligant.

31 Vnde dum interesset cui dam ecclesiæ actioni, ex his quas pro suo instituto, laudabilis cõsuetudine, cõrâ totius Scholæ nostræ cõuētū, & ecclesiæ habere solent religiosi nominis Iesu, cuique (quod magis erat) patronatus aderat insignis, P. Gabriel Vazquez Theologus differtissimus, intrepidè affirmare non dubitauimus, ex eo irregularitatis poenam, etiam per crassè ignorantes, absque vlla excusatione cõtrahi, iuxta text. in cap. Apostolicæ, de clerico excommunicato, quia talis poena irregularitatis, est poena *lata sententia*, quæ, *ipso iure*, incurritur, ac proinde nihil referre, siuè actus per quem

quē incurratur irregularitas, fiat per ignorantiam quantumvis crassam, siue cum scientia, aut notitia, ex proximē dictis, non verō ex alijs rationibus, & fundamentis à Theologis, & Nostri in materia irregularitatis adduci consuetis: quidquid tunc communis ille præceptor non acquieuerit, qui in matura morte nobis ereptus, nisi triste sui desiderium Academicæ Cōplutensis & Vniuersæ Hispaniæ reliquisset, hæc & alia, quotquot sunt in Theologia morali suis doctissimis & disertissimis scriptis, sine dubio illustrasset: quam rationem si amplectaris cessabit argumentum ex d. cap. Astolicæ, de cleric. ex com. desumptum.

32 Cōsequitur etiā, quod licet iudex ex causa temperare possit pœnā legis. l. & si leuior. C. ex quibus causis, non ita tamen si pœna sit *lata sententia*, vel quæ ipso iure incurratur, quidquid Tiraq. de pœnis in præfatione. n. 24. contradicatur, motus, sola Panormit. auctoritate ubi supra, qui cōtrarium docuit si attente legatur.

33 Si autem pœna non imponatur *ipso iure*, & si fateamur respicere crasse ignorantes, nihilominus tamē asserendum est, per iudices qui sunt Ministri legū. l. 2. §. post originē. ff. de orig. iuris, pro modo culpæ temperari posse, quo respectu recte dicimur crassa ignorantia excusare à penis legū, & statutorū, iuxta illud vulgare, qd absolutio vinculū supponit. c. ad dissoluendū, de desponsatione impuberū: iudex enim relaxans pœnā legis ob ignorantiam crassam transgressoris, videtur supponere, eundemmet transgressorem, ipsiusmet legis pœna mīssisse ligatum, qua ratione soluitur, argumentum ex d. l. 1. ff. de legibus superius adductum.

34 Ad aliam verō difficultatē de lata culpa, quā dolo equiparari diceba-

mus, facile respondetur, si aduertas id procedere respectu interesse partis læsæ, parū enim refert quo ad effectū relaxandi damnū, quod damnū dederis dolo, vel lata culpa: & in hoc sensu vulgō dici solet latam culpā dolo equiparari: necnō & in his terminis accipienda sunt, iura in l. 1. ff. si mensor falsum modū dixerit, & in d. l. quod nerua. ff. depositi, latam culpam dolo equiparati: secus respectu pœnarum, quæ cum ad vindictam delictorum proferantur, capit, quæ fuit, de his quæ sūt à maiori parte. l. sancimus. C. de pœnis, longē aliter de scientibus, & aliter de ignorantibus, etiam per latam culpam aptari debent. Quā doctrinam didicimus à Bart. eruditorū Magistro in l. 1. n. 3. ff. de legibus, post glossam, in l. nō etiam, & in l. in actionibus. ff. de iur. iurando, quidquid, in hac re plura inuoluerint Hippolyt. Rimin. in l. in lege. ff. de sicarijs, plures relati ab Andr. Tiraqu. de pœnis temperan. causa. 14. imō idemmet Bartol. in d. l. quod nerua, num. 20. ff. depositi.

35 Quibus omnibus cōsequens est, deceptos fuisse plures DD. quos retulit, & sequutus est Tiraquel. d. tractat. de pœnis, causa 13. num. 21. cū glossa in cap. vltim. ad verb. *scienter*, de officio Delegati, lib. 6. dum asseruerunt legum, siue statutorum pœnas aduersus scientes præscriptas, de quibus in d. cap. fin. obtinere etiam contra ignorantes crasse. Quorum sententiam supra me confutasse, memor sum, qui tamen omnes, in eo profectō magis decipiuntur, quod existimant crassam, & affectatam ignorantiam pari passu ambulare, vt constat ex d. glossa in d. cap. fin. d. verbo, *scienter*, quæ dixit idem futurum in specie illius text. si ignorantia esset iuris, vel crassa, vel affectata, non distinguens inter utramque

Ttt 5 quod,

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

quod, quā sit præposterum, & alienū à præceptis moralis Theologiæ, & benè fundata iuris prudentia, ex his quæ tradidimus in toto hoc articulo de promulgatione, & igaorantia legum, plusquam liquido constabit erudito lectori.

36 Aduertere enim debuissent prædicti Patres, adhuc pœnas aduersus dolo facientes decretas, non obtine

re cōtra tales ignorantes, vt tradunt Tiraq. d. causa 13. Abb. d. num. 6. & omnes in d. c. 2. de constit. leges autem transgredientes scienter eo ipso censeri dolo fecisse, vt exploratū est: igitur crasse ignorantes non ligantur pœnis contra scientes impositis, cū scienter delinquentes dolo censeantur, & ab ignorantibus crasse dolum abesse credendum sit.

Summaria ad controuersiam 6.

1 **R**efertur doctrina Diui Thomæ asserentis non dari simoniam, nisi quando spiritualium super naturalium, non gratuita concessio, vel receptio reperitur.

2 Ignorantia probabilis alicuius facti excusare solet, nō solum à culpa, verum etiam à pœna, & obtentum beneficium per simoniam, prout si dimissurus non est.

3 Ordinati per Episcopum aliquid temporale recipientes, & sic per simoniam propter ignorantiam in suis ordinibus remanere possunt.

4 Factum alterius ubi culpa non datur, nihil est quod præiudicare debeat ad effectū, vt incurratur pœna, & cū ex facto alterius simonia committitur de ea curari non debet, ad effectum incurrendi pœnam.

5 Sumitur argumentum à simoniaco mortalitatis, qui spiritualia sic recepta, non tenetur restituere, ad eum qui penitus existit expertus, & ignarus simonia commissæ, quem satis emineatur immanem esse à restitutione.

6 Baptismus, Confirmatio, Ordo, & reliqua Sacramenta, quæ in actione consistunt, spiritualia quidem sunt, & tamen per simoniam acquisita non restituntur, idemque iudicium est de beneficio ignoranter per simoniam accepto.

7 Nihilominus multis autoritatibus, & testimonijs probatur, de iure renuntiare debere beneficio, illum qui ignoranter per simoniam adquisiuit, postquam hoc sciuerit, cum quo poterit Episcopus dispensare, secus si eo sciente fuerit commissæ simonia, quo casu solus Papa dispensare poterit.

8 Rationi consonum videtur, vt quæ adquirimus ex rituulo nullo ob defectū solemnitatis iuris humani, restituantur, & dimittamus in conscientie iudicio.

9 Is qui possidet bona testatoris ex rituulo minus solēnis voluntatis, tenetur etiā in diuino animæ iudicio legitimis intestati heredibus illa restituere, quamuis nō dubitet de libera & spontanea testantis voluntate: idemque iudiciū est de contractibus & electionibus minus solemnibus.

10 Totū contrariū responderi Innocentius in e. quod sicut, de electione, adhuc tamē in priori opinione persistendum est, quæ equior & iustior videtur.

11 Legum quædam culpam exigunt, & pœna ab illis imposita contenta sunt, alia formam, & nullitatem inducunt, personas agentium inhabilitantes, alia tandem quæ dicuntur propter aliquam causam pœnam esse incurrendam, nec culpam arguunt.

- 12 In priori legum specie ignorantia sufficiens est ad excusationem, non ita in secundo & tertio legum humanarum genere, cui differretia ratio assignatur.
- 13 Distinguitur triplex modus dandi temporalis pro spiritualibus, & intelligitur text. in c. nobis, ad finem, de simonia, dum dicit, simoniacum non posse obtinere dispensationem ab Episcopo suo.
- 14 Si per ignorantiam probabilem promissum spirituale datum fuit, ex dispensatione Episcopi poterit iterum beneficium ab eodem promisso obtineri, & intelliguntur iura in d. c. nobis, & in d. cap. de simoniace.
- 15 Quando temporale pro spirituali a tertio datur, minime dubitandum est, quin valida & firma fuerit talis promissio, & iterum intelligitur textus in d. c. de simoniace.
- 16 Defectus substantialis per ignorantiam quantumvisque probabilem non suppletur, & obtruncantes Magistratus, & Praefecturas per pecuniā, & alia media illicita adversus interdictionē à Catholica Maiestate annis superioribus* adiū eas dimittere tenentur.
- 17 Ordinatus ab Episcopo excommunicato, vel aliis praefato ab Ecclesia, quid quid ignoranter probabiliter ordines suscepit à pena suspensionis non excusabitur, & si unus bonus eligatur, iterum electio fieri poterit, & canonici male eligentes puniuntur eligendi potestate.
- 18 Ministrorum malitia, Sacramentis minime nocet, quominus suos proferat effectus, non ponentibus obicem, & videtur quod cum talis ordinatus probabiliter ignorans, obicem non ponat executioni ordinis in illum translata sit.
- 19 Qui honorem non habet, honorem dare non potest, neque ordinem executionem qui ordines exequi nequit, & Sacramentum Ordinis non aliter tribuit executionis effectum, quam si eius

Ministri eandem executionem ordinem habeant.

- 20 Praevisus per simoniam quantumvis ignorantia probabili, nihilominus suspensus manet, meretur tamen dispensationis indulgentiam, & intelligitur textus in cap. ordinatio, nec 9. q. 1.
- 21 Episcopus excommunicatus subdito excommunicato verum confert Ordinis Sacramentum, quantum ad characterem, licet donec subsequatur dispensatio, sine ignorans, sine scientia collatoris excommunicatus esse, ordinatus suspensus sit.
- 22 Si talis ordinatus contra ipsius Ecclesiae prohibitionem attulerit Ordinis ministeria exercere, illicita atque sacrilegia crimine involuta erunt.
- 23 Reseruntur & rejiciuntur asserentes ordinatos contra simoniam, non aliter, quam propter illorum culpam suspensionis poenam incurvere.
- 24 Intelliguntur iura passim aientia viri talem Spiritus Sancti cum Sacramentis illicitè collatis non transire. c. 1. & 2. de ordinat. ab Episcopo. Baptisma. c. quo ad perfectionem. c. non finat, et primero. c. ventum est. c. Arrington, cum multis ibidem. 1. q. 1.
- 25 Dispensatio à praefata suspensione, regulariter à Romano Pontifice impetranda est, maxime si ordinatus scientiam habuit excommunicationis, in qua existebat collator ordinum, & idem, si ignorantia crossa, aut sopina intervenisset.
- 26 Suscipiens Ordines ab Episcopo excommunicato non suo, poterit impetrare dispensationem ab Episcopo proprio.
- 27 Rejicitur sententia asserentium, quod si quis ex ignorantia probabili Ordines receperit ab excommunicato, vata erit collatio, & absque aliqua dispensatione, Ordines exequi valebit, in eisdemque absque poena irregularitatis liberè ministrare.
- 28 Collatio beneficij facta ab excommunicato

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

- cato nulla est, quidquid ipse excommunicationem ignoret.
- 29 Litterarum impetratio ab excommunicato ad beneficia obiecta, nulla est, quemadmodum & collatio beneficij.
- 30 Ignorantia quantumcumque probabilis non excusat ab illa irregularitate, quæ propter aliquem defectum Sacramenti incurritur, & defectus, & indecentia, per ignorantiam, quantumcumque probabilem non suppletur.
- 31 Catholica Ecclesia non semel diffini-

uit Sacramentum Baptismi, non esse repetendum, irregularemque esse, qui bis vel ter Sacramentum Baptismi susceperit.

- 32 Videbatur potius excusandum esse a pœna ignoranter rebaptizatum, ob defectum culpe, sed sufficit quod ad sit causa.
- 33 Habemus decretum percelebre Concilij Cartaginensis, ubi omnes in unum sum rebaptizati prohibiti fuerunt a sacris ordinibus.

CONTROVERSIA 6.

Vtrū ille qui prouisus est, de beneficio per simoniam ignoranter, etiam probabiliter, teneatur tali beneficio renuntiare.

I

Estē more suo docuit D. Tho. 2.2. q. 100. art. 1. quē sequuti sunt D. Antoninus, 2. p. c. 5. §. 1. Soto lib. 9. de iustitia. q. 5. art. 1. Siluester verbo *simonia*. q. 1. Nauarr. in manu. c. 23. n. 100. non dari simoniā, nisi quando spiritualiū supernaturaliū, non gratuita cōcessio, vel receptio reperitur. Quæ doctrina non parū fāuere videtur prouiso de beneficio ignoratē probabiliter, vt eidē renūtiare minimē debeat, cū propter ignorantia nihil cōcesserit prouidēti, nec cōferēs ab illo aliquid receperit.

2 Præsertim si meminerimus eorū, quæ superius a nobis tradita sunt, dum diximus ignorantiam probabilem alicuius facti, excusare solere,

non solum a culpa, verum etiā a pœna, ex reg. ignorantia, lib. 6. ac proinde licet daretur simonia, nequaquā tamen prouisus obtentum beneficium dimissurus esset.

- 3 Accedit quod ordinati per Episcopū aliquid tēporale recipientem, & sic per simoniā, propter ignorantia in suis ordinibus remanere possunt. c. de simoniacē 22. de simonia: pariter ergo ignoranter prouisi de beneficio simoniacē, eidem renuntiare non debent, nec compelli di sunt: ex doctrina Lutij Tertij Pontificis Maximi in dict. capit. de simoniacē, docentis, ipsos simoniacos non esse, licet secundum quandam speciem simonia, vtpotē ipsis ignorantibus simoniacē ordinati sint, ac proinde sine periculo posse in suis ordinibus remanere, cur ergo non idem dicendum erit, de eo qui per simo-

simoniam probabiliter ignorans beneficium accepit.

4 Tandem quia tam iure, quam ratione docemur, quod factū alterius, ubi culpa non datur, nihil est quod præiudicare debeat, ad effectum, ut incurratur poena, ex traditis per Iacob, Menoch. de arbit. iudic. quæstionibus, casu. 185. n. 5. iunctis resolutis per M. Soto lib. 1. de iustitia. q. 6. art. 7. & probat regula sine culpa, lib. 6. & cap. 1. de cōstitut. in 6. Igitur cum ille, qui per simoniam ignoratèr probabiliter, de beneficio prouisus est, non habuerit culpam: quia supponimus ex facto alterius simoniam fuisse commissam, de ea curare non debet, ad effectum incurrendi poenam.

5 Rursus, simoniaca mentalis, spiritalia sic recepta, non tenetur restituere, ergo multò minus ille qui penitus extitit expers, & ignarus simoniæ commissæ, maior manifesta est, in cap. fin. de simonia, consequentia rectè procedit: maximè quia si spiritalia natura sua restituibilia, prout est beneficium, & cætera huiusmodi, essent in conscientia restituenda, ex eo foret, quia contra Domini voluntatem acquiruntur, & retinentur, sed hoc non videtur absolutè verū, ergo &c. maiorem ex illo Domini præcepto *gratis accepistis gratis date*, colligunt D. Thom. in 4. dist. 25. quæst. vii. Soto de iustitia lib. 9. q. 8. art. 1. minor prebatur ex eo, quia Dominus spiritalia à Prælati & Ministris Ecclesiæ dispensari, & distribui iubet inter fideles, quatenus ad eorum salutem necessaria, & opportuna sunt, teste Bernardo lib. 3. de cōsideratione, capit. 4. ad fin. docet Paulus. 1. ad Corinth. c. 4. & 9. Et quamuis gratis id fieri velle, tamen cum aliquis id pretio recipit, quod eidem Dominus gratis dari iubet, restituere non tenetur, id quod accipit, cum habeat ex

Domini voluntate, ut contingit quādo pauperes pretio emunt tempora lia, quæ Dominus eisdem gratis distribui iusserat, ex quibus euincitur multò magis à restitutione immunè esse, qui prouisus est de beneficio per simoniam ignoranter probabiliter.

6 Ommitto Baptismum, Confirmationem, Ordinem, & reliqua Sacramenta, quæ in actione consistunt, & Officia diuina, spiritalia quidè esse, & tamen per simoniam acquisita nō restitui, quod signum est, beneficiū, sic ignoranter per simoniam acceptum, non esse restituendum: maior huius argumentationis, quo ad tria illa Sacramenta, quæ imprimunt characterem manifesta est, siquidem amplius nō deletur: quo ad alia patet ex eo, quia cum actiones sint, quæ transeunt, & à præteritis nulla sit potentia, nec eorum restitutio. l. in Bello. §. factæ. ff. de captiuis, currit igitur consequentia.

7 Nihilominus tamè Clemens. III. & Celestinus. III. Summi Pontifices, ille in cap. ex insinuatione 26. hic in cap. nobis, statim sequenti, de simonia, constanter & vnanimi consensu decreuerunt, electionem simoniacā cassandam esse, si propter hoc electoribus promissa fuit pecunia, quam vis electus ignoret: vnde ipsemet Clemens. III. inferebat, quod si quis Canoniciatui renuntians, ad quem per simoniam ignoranter assumptus fuerat, postea de nouo assumatur ad illum: non posse ex prima receptione, sibi aliquid vendicare, significans rectè & iuxta Canonici iuris præcepta, cum qui interueniente pecunia beneficium adquisiuit ignoranter, (quandoquidem eius pater pecuniā dederat) cum ad annos discretionis peruenit dictam Præbendam in manu Præpositi, & Fratrum resignasse, & ex

& ex indulgentia de nouo in Canonico electum fuisse: & subiungit postea Celestinus. III. nihil interesse, quod electus promissionis conficius non fuerit: quinimò non eo minus eius electionem, tanquam simoniaca præsumptâ prauitate penitus reprobandâ: ex quibus ut vides doctissimorum Pontificum testimonijs, plusquam liquidò constat, illum qui prouisus est de Beneficio per simoniam ignoranter etiam probabiliter, teneri tali beneficio renuntiare, ut præter iura citata, probat tex. in cap. præsentium. t. q. 5. & notant Scribentes per text. ibi in cap. penult. de electione, tradunt insignis Couarr. in reg. peccatum. 2. part. §. 3. Syluester, verbo *simonia*, quæst. 20. Nauarr. in manu. cap. 23. num. 121. M. Soto lib. 9. de iustitia. q. 8. art. 1. ad 3. Ioann. de Medina de restit. q. 27. post D. Tho. 2. 2. q. 100. artic. 6. ad 3. & glossam in cap. de simoniace. 22. de simon. quæ docuit de iure renuntiare debere beneficio, illi qui ignoranter per simoniam adquisiuit, postquam hoc sciuerit, ex d. c. præsentium. c. ex insinuatione. c. nobis. c. pen. iam allegatis, cum quo etiam post liberam Præbendæ resignationem, ait glossa Episcopum dispensare posse, ut in eadem Ecclesia recipiatur: secus cū illis qui simoniam commisserunt, vel eis sciētibz est commissâ, cum quibus solus Papa poterit dispēfare, iuxta tex. in d. cap. nobis, in fine, & ea, quæ frequenter Doctores adducunt in cap. post translationem, de renuntiatione.

- 8 Quinimò iaserri posse indè videtur, ad eam dubitationem, de beneficio Ecclesiastico adquisito, ex consensu eorum qui ius habent eligendi: non tamē seruata forma iuris Potificij in electione: & fateor me semper inclinasse magis, in eam partem,

quod in proposita specie restituendū sit obligatio, in animæ iudicio interiori, beneficiumque dimittendum omninò, ex eo quod talis adquisitio iure prohibente cōtingat, & lege sit prohibita, ac per consequens penitus iniusta & illicita, ut supponitur, propter deficientem iuris solemnitatē. Ex quibus semper persuasum habui, hanc sententiam verissimam esse, ad exemplum illorum, qui ex minus solemnī testamento aliquid capiunt, quod in vtroque foro nullū est: planè rationi consonum videtur, ut quæ adquirimus ex titulo nullo ob defectum solemnitatis iuris humani, restituamus, & dimittamus in conscientie iudicio. Quis enim quæso congruam assignauit differētiā in hac parte inter electionem, testamētum, & contractum, cum par sit in vnoquoque ratio?

9 At cum qui possidet bona testatoris, ex titulo minus solemnīs voluntatis, teneri etiam in diuino animæ iudicio, legitimis intestati hereditibus illa restituere, quamuis non dubitet de libera, & spontanea testantis voluntate, rectissimè docuit Couarr. in cap. cum essēs, de testament. num. 10. reclamantibus Alexand. & alijs, quos refert, & sequitur Franciscus Ripariensis. in l. nemo potest, num. 97. ff. de legat. 1. & si attentè perlegeris Doctores, tenentes, ex testamento minus solemnī non licere retinere aliquid: inuenies eosdem, idem sensisse de electionibus, & cōtractibus minus solemnibus, sicuti ex eorum rationibus, & fundamentis non obsecrè deducitur, præcipuè si perperdas scripta per Bald. in repetitione. l. 1. C. de sacros. Eccles. num. 35. Fortunium in tract. de vltimo fine, num. 15. asserentes, neque in foro animæ istam minus solemnem voluntatem recipiendam esse, nec referre, quod volun-

voluntas testatoris, ex alio exteriori testimonio probetur, quam opinionem communem testator Iason in l. post diuisionem, col. 2. C. de iuris & facti ignorantia: igitur de primo ad vltimum, nec adquisitio beneficii valebit iuris solemnitate deficiente, quidquid addit electoris consensus, imò restituendum, dimittere dumque erit in foro animarum, quod multò probabilius existimo.

- 10 Nec me latet prefata dubitatione, coram Innocentio proposita ipsum contrarium respondisse, scilicet contractum, & electionem minus solennem in animarum iudicio interiori tenere omnino, nec vllā esse in hac specie, restituendū obligationē, vt vides per eundem in c. quod sicut, de electione, tradit Nicolaus Boer. decif. 1. num. 13. Petrus de Ancharrano in reg. 1. de reg. iuris. q. 7. prin. col. 34. Tirac. post leges connubiales, glo. 2. num. 20. Ias. in l. 2. col. 2. C. de fideicommiss. & in d. l. si post diuisionem. C. de iuris & facti ignorantia, col. 2. Felin. in cap. 1. num. 39. Decius. 1. lectur. num. 19. de constit. & ante eos Abb. Panorm. in cap. 1. de in integrum restitut. ad finem, & in cap. quia plerique, num. 28. de immunit. Ecclesiar. adhuc tamē in priori opinione persisto, quæ æquior, & iustior mihi semper visa est, & ex ea simul cum alijs, quæ superius adduximus, manifeste apparet, pari ratione prouisum de beneficio per simoniam ignoranter etiam probabiliter teneri tali beneficio renuntiare sponte sua sine vi, aut compulsionē aliqua.

- 11 Quare vt in hac etiā controversia antiquā nostrā consuetudinem præmittendi nonnulla notabilia retineamus, quædā pro faciliiori intelligentia cōstituenda sunt, & in primis adducenda legum pœnas imponentiū vtilis diuifio, quā in effectu si ingeniose

perpendatur, sensu glo. verbo, *reprobanda*, in d. c. nobis 27. de simonia, & tradit Alphonsus de Castro de lege pœn. lib. 2. c. 14. fol. mihi. 295. vt quædam sint culpam dumtaxat exigentes, & pœna ab illis imposita contenta, nec aliquid amplius requirentes: alie verò, quæ vltra pœnam formam & solemnitatem, iplis actibus iniungunt, non quomodocumque, sed nullitatem inducentes, seu personas agentium inhabilitantes: Alie tandem, quæ licet vltra non procedāt, nec culpam arguant, nihilominus tamen propter aliquam particularem causam dicunt pœnam esse incurrendam.

- 12 Certē in priori legum specie, ignorantia sufficiens est ad excusationem, vt latē resoluimus in præcedentibus controuersijs, secus in secundo, & tertio casu, in quibus, quæcumque ignorantia nō sufficit, quominus pœna incurratur: probo sic, quia leges secūdi generis dātes formā, vel solēnitatē, talem quæ nullitatē inducat, & inhabilitantes personas, & requisita ab ipsis imposita, suppleri nō possunt ex ignorantia delinquentium: idemque dicendum est de legibus tertij generis, quæ nō imponunt pœnā propter culpā, sed ob aliquā particularem causam dicunt eam incurrendam: ideoque ignorantia defectum illū in secundo casu, seu causam in tertio supplere non potest: igitur non erit sufficiens excusationē causare, quinimò stante tali ignorantia, agentes minime excusari à pœnis legum, formā præscribentium, maxime si nullitatē inducant, necnon & punientiū propter causam absque culpa, satis mihi probat regula sine culpa, ibi, *nisi subsit causa*, de regulis iuris in 6. & tenuit Panormitan. in d. cap. nobis, num. 6. priusque fenerat d. glo. ibi, verbo, *reprobanda*, quæ voluit etiam stante ignorantia

ignorantia agentes nequaquam excusari à poenis dictarū legū, quæ for-
mam imponunt, nullitatē inducunt
& quæ propter aliquam particula-
rem causam poenas incurri deside-
rant.

- 13 Secundo præmitto distinguendū
etiā esse triplicem modum dandi
temporalia, vel enim recipiens aliquid
dat ipsi conferenti, seu alicui tertio,
puta cōsanguineo, vel alicui, qui est
causa immediata, vt beneficium cō-
feratur, quo casu expeditū est, nullo
modo prouisione valere, & ad obtinēdū idem beneficium necessariam
esse Pontificis Maximi dispensatio-
nem, propter manifestā simoniā, ex
parte recipientis cōmissam, vt ani-
maduertit glo. verb. *remanere*, in d.c.
de simoniacē, & infimili probat tex.
in c. penul. de simonia, vbi si quis or-
dinauerit, seu ad ordinē præsentatū
rit aliquem, promissionem, vel iura-
mentum ab illo recipiens, quod su-
per prouisione sua non inquietet eū
dē: ordinator à collatione, præsentator
verò ab executione ordinū per-
triēnium, & ordinatus ab ordine sic
suscepto, donec dispensationem su-
per hoc per Sedē Apostolicā obtine-
re meruerint suspensi futuri sunt &
remanebunt, ex decreto Gregorij
IX. ibidem. In quo sensu accipien-
dus est Celestinus. III. in d.c. nobis,
ad fin. quādo dixit cōsultationi res-
pondens, quod si aliquis in Ecclesiā
cuiuslibet Prælatum fuisset electus
per prauitatem simoniacam, ab Epif-
copo suo dispensationem aliquā de
iure obtinere nō posset. Sicuti intel-
lexit & explicuit glo. ibi, verb. *ab Epif-
copo suo*, quādo electus simoniam
commisit, vel alius (inquit glossa)
eō sciente, & ratum habente.

- 14 Vel rursus temporale datur ab al-
liquo tertio, eidem tamen conferen-
ti, quo casu licet prouiso nō valeat,

iuxta text. sic intelligendum in d.c.
nobis, ibi, *penitus reprobandus*, eo quod
talis datio tollit potestatem cōferendi
in recipiente spirituales: si tamen per
ignorantiā probabilem prouisi, spiri-
tuale datum fuit, ex dispensatione
tamen Episcopi, poterit iterum præ-
dictum beneficium ab eodē prouiso
obtaineri. Qua ratione explicari de-
bet tex. in d.c. de simoniacē, vbi est
ordinato simoniacē, qui simoniacus
nō est, dispensari posse rectē docuit
Lutius III. ibi, & admonuit glo. su-
per illo tex. verb. *remanere*, dicēs etiā
post liberā resignationē posse Epif-
copum cum talibus dispensare, vt in
eisdem Ecclesijs recipiantur. Inter-
pretor etiā tex. in d.c. ex insinuatione,
post prin. ibi, *vbi cōpatientes de nouo
te in sui canonici elegerunt, &c.* quip-
pe ignorāter per simoniā assumptus
fuerat, ideōq; rectē potuit assumi po-
stea de nouo. Et in d. cap. nobis, in
prin. vbi electio simoniaca cassanda
est, si propter hoc electoribus pro-
missa fuit pecunia, quāuis electus ig-
noret: non alia ratione, quam quod
talis datio potestate abstulerat con-
ferendi in recipiente spirituale.

- 15 Tertiō tandem modo dare possū-
mus, & sæpē dari cōtingit temporale
pro spirituali ab eodē tertio, alteri,
quo casu prouisio à principio suam
retinet firmitatē, & ad beneficiū ob-
tinendū nulla dispensatio necessaria
est, iuxta tex. qui sic etiā intelligi po-
test in d. capit. de simoniacē, ratio in
prōptu est, (si attendisti ad proximē
dicta,) siquidē talis datio, nequa fuit
potestate conferendi beneficiū, ne-
que inducit inhabilitatem in illo cui
beneficiū confertur, & ideō minime
dubitandum est, quin valida &
firma fuerit talis prouisio.
- 16 Quibus sic iactis fundamentis, vt
clarior appareat resolutio, conclusio
propositæ dubitationi respondens talis

lis est (prouisus de beneficio per simoniā, ignorāter etiā probabiliter, tenetur tali beneficio renūtiare) probatur ultra ea quæ in eiusdē assertio- nis cōprobationē superius adducta sunt efficaciatione: etenim cum in prouisione simoniaca, deficiat ali- quid substantiale, nempe quod gratis concedatur beneficiū, necesse est, ut necessariō eidē renuntiandū sit, nō obstat ignorātia prouisi: quoniā si benē consideres præfatus defectus substantialis per ignorātiā quātūcūq; probabile non suppletur, ideōq; me- rito Rom. Pontifex Clemens. III. in effectu decreuit, in d. c. ex insinuatione. 26. de simonia, beneficiū esse di- mittendum; nec posse licitē teneri. Idemq; affirmandum esse existimo, quod teneantur Magistratus, & Præ- secturas dimittere, nec eas licitē reti- nere valeant; omnes & quicum- que Regij Consilij, Senatores, & iudices, cuiusvis cōditionis, & status illi sint, qui ita fuerint ad audēdum proiecti, ut propriæ conscientiæ, & existimationis oblitī, tales Magistratus, seu Præfecturas, per pecuniam, & alia media illicita, sordidasque, ac reprobata negotiationes, ambire & obtinere nō dubitauerint: cōtra pro- hibitorium edictū superioribus an- nis à Catholico Rege Nostro suo pro- prio motu sapiēter, & religiose pro- mulgatū, aduerſus sic ambiētes, & pro- curātes munera publica, & sacrorum Tribunalīū præfecturas illicitē obti- nentes. Quod procedit, & locum ha- bet quantumvis ipsi aliis benemeri- ti sint, & litteris, ac prudentia, non modo docti & eruditi, sed etiā, insig- nes sciētia: de cuius doctrinæ verita- te, stantē præfato Regio interdicto, nullatenus dubitari potest, quāquā ante eius promulgationem diuersa in hac re, non sine magno boni pu- blici detrimento doctissimorum vi-

rorum placita extiterint.

- 17 Ex qua resolutione nonnulla uti- liter ad proximū, & vsum necessaria inferenda sunt, quæ etiam ad sedan- das conscientias inutilia non erunt. Et primō colligo, quod si quis ordi- natus fuerit ab Episcopo excommu- nicato, vel aliā præcisso ab Eccle- sia, quidquid ignoranter probabili- ter ordinēs suscepit à pœna suspē- sionis non excusabitur: ita frater Al- phonſus de Castro de iusta hæreti- corum punitione. capit. 22. post D. Thom. in 4. dist. 25. quæst. 1. artic. 2. & comprobatur Gratianus in c. quod quidam. §. opponitur. 1. quæst. 1. & B. Gregor. lib. 10. epist. 33. Victori Episcopo scribens, cuius sententia refertur in cap. qui perfectionē 17. dicta causa, & quæstione, ubi con- cludit, cum qui honorem nō habet, honorem dare non posse: nec ali- quid accipientem accipere, quia ni- hil erat in dante, atque ideo eos qui perfectionem, quam acceperant, per- diderunt, non eius dare plenitudi- nem posse. (quæ maxime operatur in ordinationibus) Etenim per suam perfidiam illam perdidērunt, quæ de perditā, Episcopus excommunica- tus, seu aliter præcissus ab Ecclesia, nihil aliud per prauam manus im- positionem dabit, quam illam dāatio- nē quam habet, ac per consequēs di- cendū est, sic ordinatū, nec à pœna suspēnsionis excusari, nec posse mini- strare sine dispensatione, ut docuit e- tiā Damasus Papa, epist. 4. trāscriptiue in c. per illicitam. 1. q. 7. ubi pariter existimat loquēdo de ordinatis per illicitam manus impositionem, non posse honorem retinere, qui ab illo acceperunt, qui potestatem dandī legitimam non habebat, imō subiun- git Damasus de reiterabilibus ser- monem instituens, reiterari neces- se esse, quod legitime actum, aut

Vuu colla;

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

collatū minimē probatur. Et glo. ibi dē, verbo, *legitimē*, voluit potestate translata in aliquē eligendi, si minus bonum eligat, iterum eligi posse, canonici siquidem malē eligentes privātūr eligendi potestate, vt in cap. cum incunctis, de electione.

- 18 Et probatur ratione, quia prędicta suspensio nō procedit in pœnā ipsius ordinati, neq; ob culpā eiusdem, sed propter defectū Episcopi ordinātis, iuxta canones nuper citatos. Neque obstat, si opponas generalē regulā, quā habet, Ministrorū malitiā Sacramētis minimē nocere, quominus suos proferāt effectus nō ponētibus obicē: ex doctrina D. Tho. 3. p. q. 64. art. 5. Soto in 4. dist. 1. q. 1. 5. art. 5. & iuribus expressis in c. intra Catholicā. c. nō nocet. c. omnia, cū multis ibi dem. 1. q. 1. Trident. sess. 7. Can. 2. de Sacramētis in genere, ac proinde cū inter effectus Sacramēti Ordinis, vnus sit legitima ordinis exequutio, iuxta tex. vulgar. in d. c. ventum est, vtiq; cum ordinatus probabiliter ignorans obicē non ponat, necessariō dicendum sit talem exequutionem in illum translaram censerī.

- 19 Respōdetur enim facillimo negotio, verissimū esse, ac in Trident. Synodo, vbi proximē definitū, ministrātis malitiā nō tollere effectū, & validatē Sacramentorū. At verō ratione singulari approbata à Pōtificibus Maxim. in d. c. qui perfectionē. 1. q. 1. & reperta in ceteris iuribus supracitatis, Sacramētū Ordinis non aliter tribuit prędictū exequutionis effectū, quā si eius Minister eundē effectū, hoc est eandē exequutionē ordinū habeat; qui enim honorē nō habet, honorem dare non potest, neq; ordinum exequutionem, qui ordines exequi nequit.

- 20 Neq; similiter obstat tex. in c. ordinationes. 9. q. 1. ibi, *nisi probare velae*

rint, quoniā dūtaxat agit, nō de ordinum exequutione, sed de ordinatis, qui per dispensationē misericorditer ad ordinū exequutionē admitti debent, vt satis denotāt ipse tex. verba ibi, *misericorditer suscipi inuenimus*, ac percōsequēs nō modo nobis nō cōtradicit, sed opitulatur mirū in modū ille tex. sic explicatus, dū probat probabilē ignorantiā, prodesse quidē, ad obtinendā dispensationē suspensionis, ne suspēsus in totū pœnā suspensionis substineret, iuxta tex. in c. 1. & 2. de ordinatis ab Episcopo, ita vt ignorās prouisus per simoniā, quātumuis ignorantiā probabili, nihilominus suspēsus maneat, mereatur tamē dispensationis indulgentiā: manet ergo firma semper, atq; perpetua, illatio nūc tradita, quod ordinatus ab Episcopo excommunicato, vel aliter pręciso ab Ecclesia, nullatenus pœnam suspensionis excuset.

- 21 Solūq; probat obiectio prędicta, impediri nō posse, quominus tales Episcopi ordinātes, Sacramētorū Ministrī sint, & propterea verū efficiāt Ordinis Sacramētū, quod tā ab excōmunicato, quā excōmunicatis ipsis, verē datur, quo ad caracterem, iuxta tex. in c. 2. 19. dist. c. 1. & 2. de ordinatis ab Episcopo, qui renūtiavit Episcopatu. c. prāter. §. verū. 32. dist. c. cū illorū, de sent. excōmunic. text. in c. 1. verb. *irritas*, vbi glo. & in c. 2. de schismaticis. c. 1. & vlt. de eo qui surtiuē ordines recipit: quibus in locis, satis probatur, Episcopū excōmunicatū subdito excōmunicato, verum cōferre Ordinis Sacramētū, quantū ad caracterē, licet donec suscequatur dispensatio, siue ignorās, siue sciēs colatorē excōmunicatū esse, ordinatū suspēsus sit, nec ministrare possit in ordinib; susceptis, nec eorū exequutionē habere, vt expressē etiā probāt iura citata cōcorsq; est omniū sentētia,

- 22 tia, quæ nullo modo negari potest. Adeo vt si talis ordinatus contra ipsius Ecclesiæ prohibitionē attētauerit ordinū ministeria exercere, veluti illicita, atq; sacrilegij crimine inuoluta esse responderit Magnus Augustinus relatus in c. quod quidā 97. 1. q. 1. ubi ordinatum illicitē, ordines exequentē, illicitū vsurpatorē appellat, & cōcludit, suscipientes Sacramētū illicitē datum, illius executionē, vel vsum nō cōparare, quātūcūq; probabilem habuerint ignorātiā.
- 23 Vnde caueas obsecro à Paludano in 4. dist. 25. q. 1. art. 15. Dominico de Soto ibidē, dist. 1. q. 1. art. 1. concl. 4. existimantibus, tales ordinatos citra simoniā, non aliter, quā propter illorū culpā prædictā suspēisionis poenā incurrere, quidquid desumere potuerint ab Innocēt. in d. c. 1. de schismaticis. n. 4. & antea à glo. 1. in c. ab excommunicatis. 9. q. 1. quorum sentētia pariter rejicienda est, & generali tēr asserendū nobiscū, ordinatum ab Episcopo excommunicato, vel aliter præciso ab Ecclesiā, à poena suspēisionis nō excusari, quātūuis per ignorantia probabile, quod collator effect excommunicatus, ordines susceperit.
- 24 Ex quibus rectē nifallor poteris intelligere, omnia & singula iura passim aientia virtutē Spiritus Sācti, cū huiusmodi Sacramētis illicitē collatis, nō transire, (vt ego interpretor) nō transire ad dignē administrandum rēctū d. c. 1. & 2. de ordinatis ab Episcopo qui Episcopatū renuntiāuit. c. Baptisma. c. quod ad perfectionē, c. non sanat, el. primo. c. ventū est. c. Arrianos, cum multis ibidem. 1. q. 1. tradit Panormit. in c. veritatis, de dolo & cōmuniā. n. 46. idem in d. c. 1. de ordinatis ab Episcopo, nu. 6. post glossam ibidē, & glossam similē, verbo, irritas, in c. 1. de schismaticis, & glossā, verb. ignorātiā, in allegato. c. 1.

- de ordinat. ab Episcopo, docet vtrobiq; Schola cōmunis, teste Dom. Co-uarr. in c. alma mater. 1. p. §. 6. n. 6.
- 25 Dispensationē autē à præfata suspēisionē, regulariter à Rom. Pōtifice in petrandā fore, satis probat text. in c. cū illorū, de sentē. excommunic. 1. p. Maximē si ita ordinatus scientiā habuit excommunicationis, in qua existerat collator ordinū, & idē si ignorantia crassa, aut supina interuenisset, ex tex. in citato. c. 1. de ordinatis ab Episcopo.
- 26 Si verō ignorantia probabili affectus suscepisset ordines ab Episcopo excommunicato nō suo, pesser impetrare dispensationem ab Episcopo proprio, qui in eo actū minimē deliquisset, vt adnotarūt cōmuniter DD. præsertim Henricus in d. c. 1. de schismaticis, excipientes illos, qui post talem ordinū suspensionem religionē professi sunt, quos dicunt ab eorum Prælati dispensari posse.
- 27 Vbi satis mirari nō possum eruditissimū aliās cōmunē nostrū Præceptorē Innocētū, Abbate, Felinū, Colletariū, & ex Theologis Alphōsum de Castro locis citatis à Couarr. ubi proximē, in ea fuisse sentētia, vt existimauerint, quod si quis ex ignorantia probabili ordines receperit ab excommunicato, ita rata erit collatio, vt absq; aliqua dispensatione ordines exequi valeat, in eisdēq; absq; poena irregularitatis libere ministrare, imò promoueri ad maiores ordines, quorū sententia, quam falsa (ne dicā absurdā) sit, abundē ostēdit Dom. Didaeus. d. n. 6. vers. nihilominus, vsque ad vers. superest, & nu. 7. exclusiue, & ex dictis superius manifestē cōvincitur.
- 28 Deducitur præterea ex dictis, collationē beneficij factā excommunicatō nullā esse, quidquid ipse excommunicationē ignoret, ita docēt cōmuniter DD. in c. Pastoralis. §. verū, de ap-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

pellationibus, glo. Abb. & Cardin. in c. pen. de clerico excomunic. tene-
riq; prouisum tale beneficiū dimitte-
re: etenim (vt prædiximus) talis nulli-
tas non inducitur propter culpā ex-
comunicati, sed propter defectū quē
patitur, vt voluerūt Ludou. Gomez,
de spectatiuis. n. 60. Andr. Alcizus
in c. 1. de iudicijs. n. 12. Cassador. de
cis. 1. de præbend. & insignis noster
Covarr. variar. 3. c. 16. n. 4. & in c. al-
ma mater. 1. p. §. 7. n. 3. & probat tex.
in c. postulasti, de clerici. excom. Nec
proderit, quod ignarus, & inscius ex-
titerit excommunicationis, talē nāq;
ignorantiā cōsiderare solemus ad ef-
fugiendas pœnas à iure constitutas
aduersus excommunicatos, ne utiquā
tamen quo ad valorem actū qui ge-
runtur. Ideoq; mirū non est, si talis
ignorantiā facti etiā probabilis nō ex-
cuset, quominus prouisio nullius
momenti sit, vt tradunt nuper citati
in d. c. postulasti, per tex. ibi, expres-
seq; voluit glo. magna in d. c. penul.
de clerico excommunicato.

29 Imò rectē auxit Covarr. dictā illa-
tionē dum existimauit, nō modo col-
lationē beneficij Ecclesiastici factā
excommunicato nullā esse, sed & im-
petrationē litterarū ad beneficia ob-
tentā ab excommunicato, argum. tex.
in c. 1. de rescript. in 6. & aliorū quæ
doctē, vt solet et tulit ipse Covarr. in
c. alma mater. 1. p. §. 7. n. 3.

30 Pariterq; ex eodē fonte, & supra
à nobis tradita resolutione dimanat,
ignorantiā, quantūcumq; probabi-
lem non excusare ab illa irregulari-
tate, quæ propter aliquem defectum
Sacramenti incurritur, sic Martinus
Nauarr. in man. c. 27. nu. 193. Oxeda
de beneficio. 2. p. c. 23. num. 116. &
plures relati à Cenedo, collectan.
138. num. 2. præcipuē Covarr. in
Clem. 1. part. §. 2. post princip. Nec
nouum, etenim bigami extra villam

culpam propter indecentiam ex de-
fectu Sacramenti insurgentē à pœna
irregularitatis non excusantur, ita in
specie probant expressa iura in c. de
bitum, de bigamis. c. fin. 26. dist. Nec
hic adest, aut requiritur culpa, à qua
talis ignorantia excusare debeat, aut
possit, sed defectus reperitur, & inde-
centia, quæ duo per ignorantia quā-
tumcumq; probabilem nō supplen-
tur, ex Doctoribus, & authoritati-
bus nuper allegatis.

31 Inde etiā Catholica Ecclesia nō
semel diffiniuit, Sacramentū Baptis-
mi, nō esse repetendū: irregularēq;
esse qui bis, yel ter, Sacramentū Bap-
tismi susceperit statuit tex. expressus
in c. qui bis, de cōsecratio. dist. 4. vbi
glo. 1. tradūt omnes Theologi in 4.
dist. 6. post D. August. in lib. qui in-
scribitur de vñico Baptismo, elegan-
ter D. Tho. 3. p. q. 66. art. 9. Alphons.
de Castro lib. 2. de hæresibus. cap. de
Baptismo, hæresi. 5. item, & Episcopus
quidā Carthaginensis, nomine
Gratus, apud Cōcil. Carthagin. 1. c.
1. cōstāter asseruit illicitū esse rebap-
tizari, omnesq; & singuli Episcopi,
& Patres cōgregati in eodē Cōcilio
itidē decreuerūt rebaptizationes illi-
citas, satis alienas esse, à sincera fide,
& Catholica disciplina, quare simili-
ter nihil proderit ignorantia, etiā pro-
babilis ad excusandū rebaptizatū à
pœna irregularitatis, ex text. in d. c.
qui bis, quē benè quidē interpretati
sunt, Syluester, verb. *Baptismus*. 5. q. 3.
Soto in 4. 3. dist. q. 1. ar. 9. & dist. 6. q.
4. art. 1. vbi latè Paludan. Bernard.
cū additione in praxi. c. 18. post glos-
sam ad finē, sic intelligendā, in reg.
ignorantia, lib. 6. vt procedat etiam
in rebaptizato probabiliter ignoran-
te: quem intellectum communē esse
testis locupletissimus est, doctus pa-
riter, & religiosus vir Petrus Cene-
do, collect. 63. num. 2.

Nec

32 Nec me latet ob stare nonnulla mi-
nimè leuia, quæ illatione hæc, & decif-
sionem. d. c. qui bis, euertere prima
facie videntur: cum enim nemo sine
culpa puniendus sit, potius excusan-
dus esset ignoranter rebaptizatus à
pœna irregularitatis, ne eū sine cul-
pa puniri dicamus. Cui obiectioni
facile respondeo (vt nō semel in hoc
tractatu respōdisse memini) regulam
illā locū non habere, vbi adest cau-
sa, propterquam lex possit poenā im-
ponere, sicuti præsentit Bonifat. in
regula sine culpa, de regu. iuris in 6.
ibi, *nisi subsit causa*, significans ad poe-
nam iniungendam, non semper cul-
pam requiri, sed sufficere causam, ap-
tam, & sufficientem, ad inducendum
Legislatoris animum: in rebaptiza-
tis autem, & si non reperiāmus cul-
pam, proculdubio canones causam
ad inuenerunt, indecētiam scilicet,

ex qua impedimētū cōtrahitur, vt fa-
piēter docuit gl. in d. reg. ignorātia.
33 Rectè igitur procedit decisio. d. c.
qui bis, etiam in rebaptizatis per iu-
ris ignorātiā probabilē, & ita incul-
pabilem. Nec refert quod ille text.
Theodori sit, nō habentis potestātē
cōdendi leges, habemus enim decre-
tū percelebre Concilij Cartag. re-
latū in c. cōfirmandū 50. dist. vbi om-
nes in vniuersum rebaptizati prohi-
biti fuerūt à sacris Ordinibus, & locū
habet regula. l. Iulianus, de legat. 3.
qui omne dicit nihil excludit: imò, & d. c.
qui bis, canonibus nititur, vt constat
ibi, *secundum canones*, ac proinde non
solum sulcitur Thodori authoritate
quæ maxima est: Ad argumēta initio
præsentis cōtrouersię proposita ad-
uersus præcipuā conclusionem no-
stram, facile, ex supra traditis lectōg
eruditus respondebit.

Summaria ad controuersiam 7.

- 1 **A** Niuersariorum pius & catho-
licus vsus, pro ornamentis sa-
brica, & luminaribus templo-
rum, adeo generali totius orbis con-
suetudine receptus est, vt dubitari
non possit, quin conuentiones de his
fieri possint.
- 2 Licetum est clericis spiritualia Mini-
straturis stipendium sustentationis
statuere, & de eo pacisci, atque de
mercede laboris accideralis, & sus-
cepta obligationis conuenire.
- 3 Non committitur simonia, quando in
conuentu deducuntur illa quæ
insunt à iure.
- 4 Ea quæ insunt à iure, si exprimantur
non immutant naturam dispositio-
nis: & omni iure inest obligatio
dandi temporalia spiritualium Mi-
nistris.
- 5 Contractus cum Sacerdote de stipen-

dio fieri potest, ita demum, vt non
misceantur spiritualia cum tempo-
ralibus, & intelligitur locus D. Tho-
ma. 2. 2. q. 100. art. 3. ad 2.

- 6 Innocentius primus omnium intrepī-
dè affirmant, non licere in vltima
voluntate, vel pacto inter viuos,
bona temporalia Ecclesijs, aut Mo-
nasterijs sub eo modo, & conditione
dare, vt annuaria fiant sacrarū
certis diebus celebrentur.
- 7 In facti specie proposita, si conuentio
celebretur cum Ecclesijs sub dicta
forma, re vera temporalia pro spiri-
tualibus dantur.
- 8 Scitisimum est bona temporalia onē-
ris spiritualis capatia non esse, &
in dispositionibus non debemus attē-
dere, cum quo quis loquitur, sed in
quem dirigitur intentio.
- 9 Refertur Hostiensis distinctio, vt valeat
Vnu 3 modus.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

modos, aut conditio spiritualium, quasi onus bonis temporalibus à solo dante imposuim, non verò, si cū Ministris Ecclesie fiat conventio.

10 Hostiensis sententia conuenit cū mente D. Thom. asserentis liberum esse, unicuique temporalia dare spiritualia ministris Ecclesie, si tamen per pactum id fiat simoniam committi.

11 Vniuersalis est fidelū usus, praxisq; recepta, secundum quam non modo temporalibus spiritualia in omni & grauante adijcere consueuimus, sed & ipsa spiritualia quotidie, & passim in conuentione cum clericis & Ministris Ecclesie deducimus.

12 Praefatis conuentionibus cum Ministris Ecclesie celebratis adheret, & veluti inest manifesta quaedam sustentationis causa, ob quam recipiuntur temporalia.

13 Certum & indubitatum est, quod si conventio fiat cum clericis, seu Ecclesijs, de celebrandis anniuersarijs in singulos annos, & in ipso contractu, causa sustentationis exprimitur nulla committitur simonia.

Vbi causa temporalis exprimitur, propter quā temporalia dantur, nec species aliqua, nec figura simoniae inuenitur.

14 Si in contractu de anniuersarijs celebrandis, vel alijs operibus pijs faciendis, contrahentes solum conueniant de temporalibus dandis, & celebrandis anniuersarijs, nulla expressa causa temporalis sustentationis clericorum, aut Ecclesiarum, vel alia, proculdubio secundum iuris canonici rigorem, talis conventio simonica censenda erit.

15 Negari non potest in tali contractu, nulla expressa causa sustentationis, saltem quo ad verba dari temporalia pro spiritualibus, & talis contractus nihil aliud sonat, quam temporalia dare, & spiritualia promissa.

16 Voluit Innocentius ad vitandā labem

simoniae, quod separarentur contractus, diuersisq; instrumentis conspiceretur, ut in uno clerici se obligarent ad spiritualia, in alio diuerso, ex post facto cōfecto, cōuentio fieret de stipendio sustentationis clericorum.

17 Praefatum argumentū dūtaxat conuenit dari in dictis conuentionibus vtram aliquā simoniae, propter eorundem, & figuram verborum sonantium aliquid temporale pro spirituali, quod est intentum.

18 Vmbra simonicae labis sufficit ad hoc, ut in totum contractus sit simoniacus ex canonicis decretis, quia ob solam vmbra suspitionem, aut re stigmae simoniae dictas pacificationes, & quam simoniacas, & illicitas penitus prohibuerunt.

19 Conuentiones pro anniuersarijs, & capellanis, alijsq; operibus pijs passim fiunt, quatenus non exprimitur temporalia ad sustentationem dari.

20 Quāvis in puncto iuris dicta cōuentio nec, non expressa causa sustentationis celebrata, quidquid contrahentes bonā intētionē haberent simonicae censenda forent, tamē propter interpretationē, quam ab usu quotidianaque praxi receperunt substantentur.

21 Dubiū est, potuerit ne introducere quoridianus usus, aut ipsa cōsuetudo, seu usq; hominū sic praedictas cōditione interpretari, & respondetur quod sic.

22 In his conuentionibus temporalium pro spiritualibus Pontificis auctoritas vitium tollit, eam quā parem vim habet consuetudo.

23 Tutius est temporalia liberaliter dare, & rogare Ecclesiam, ut anniuersaria faciat, & inde suspicatur auctor fluxisse laudabilem morem religioforum Nominis Iesu, quorum statuta non patitur, quod se obligent ad anniuersaria.

24 Liberales & gratiosae donationes Ecclesijs, aut locis pijs facile nullo iure possunt

sunt improbari, & culpabile non est si quis faciat amicabilem, & gratui tam compositionem, etiā in spiritualibus.

26 Oportune distinguenda sunt donationes sub modo, aut conditione factae, vel ob causam, quae aliquando in fauorem donatoris, aut tertij adieciuntur: aliquādo ipsius donatarij, aut recipientis utilitatē contingunt, & in hoc ultimo casu donatio nullo modo desinit esse gratuita, & liberalis.

27 Quando conditio solius recipientis utilitatē continet, donatio nullo modo habet speciem simoniae, & donatores, seu restatores in tali casu, non tam videtur spiritualia pretio aestimare, quā premio proposito clericos, aut viros religiosos, & virgines ad alacrius capessenda spiritualia inuitare, & intelliguntur iuxta in cap. quam pio. t. q. 1. c. fin. de pact. c. tua nos de simonia.

28 intelligitur, & capitur in vero intellectu textus in c. 2. de condit. appositis, & offertur nullam difficultatem includere.

29 Cauendum erit a Doctoribus, qui afferunt, conditiones, quae insunt ex natura rei, vel a lege actui spirituali, quamuis deducantur in pactum, non efficere simoniam.

30 Conditio, & modus spiritualibus adiecta eodem iure prohibentur, & reijciuntur alij intellectus ad d. c. 2. de condit. apposit.

31 Sub conditione data libertas, nō modo verbalem, sed realem acceptationē requirit: & simoniacū esse manumittere seruum sub conditione, ut sacerdos fiat, & pro manumittenti singulis diebus orationes offerat, aut sacra satiet, & iterū intelligitur text. in d. c. 2. de condit. apposit.

32 Profluit ex dictis non inelegans, & vera declaratio, ad text. in c. significatum, de preben. ut spirituale be-

neficiū, sub spirituali modo conuenienter dari poterit, inique Pontificem sic factam collationem approbasse.

33 Censetur intellectus assertiū in d. c. signi facitū collationē prebendam fuisse factam sub modo, aut conditione, sed prebendam vacanti, tanquam quos fuisse impossum, in quo nihil illicitum committi crediderunt.

34 Fortiter obijciuntur contra supra traditā resolutionē perdifficilis text. in c. in electionibus, de electione in 6. qui expeditur, & pōderatur in cōtrariū.

35 Conditiones quae insunt si exprimitur non videntur collationē beneficij, imō collatio ipsa tales conditiones recipit in quibus intelligendum esse textū in d. c. 2. de electione in 6. frequenter tradiderunt interpretes.

36 Episcopi possunt onera spiritualia dignitatibus, & beneficijs, pro necessitate, & utilitate Ecclesiae imponere, & Missarum numerum aliquando augere, & ostenditur praesatum intellectum, de quo in numero praecedenti nullatenus conuenire Innocentianae constitutioni, de qua in d. c. in electionibus.

37 Vtūque certum, & determinatum onus exprimitur, aut diuerso modo adiungitur bonis temporalibus, censeri debet appositum aliquid aliud, praeter id quod inest ex natura ipsius collationis.

38 Textus in d. c. in electionibus accipiendus est in conditionibus proprijs, ut suspensius, modum autem perspicuum est, etiam in spiritualibus minime reprobari, & iterum intelligitur text. in d. c. significatum de praebendis.

39 Agitur de intellectu perdifficilis textus in cap. unico. §. unde credimus, ut Ecclesiastica beneficia circa primum casum.

40 Agitur de intellectu eiusdē textus in

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

ea secundum eam, & asseritur so-
lam pactiorem efficere, vt illicita
sit conuentio propter similitudinem
illiciti contractus.

41. Verum resignatio beneficij conditiona

lis, aut respectiua, in fauorem alicuius
ius expresse facta, aut cum clausula
nō aliter, nequalio modo specij
habeat sinonia remissiuē.

CONTROVERSIA 7.

An in vltima volūtate, vel pacto interuiuos,
liceat bona tēporalia, Ecclesijs, aut Monaste-
rijs, sub eo modo, aut cōditione dare, vt
anniuersaria fiant, sacra vè certis
diebus celebrētur.

I

Ceasione presen-
titer procedēs
disputatio, vt
tātisper extra
chorum salte-
mus, non ni-
hil deuiātes à
nostro institu-
to de legibus & cōstitutionibus Prin-
cipum, eo quidem libētius, quo hæc
controuerſia in vtroque foro fre-
quentissima, pariter & difficilis est.
Planè ex vna parte expeditum vider-
tur, donationes, & legata pro anni-
uersarijs facta valere, vt luadet quo-
ridianus totius Rēpublicæ Christi-
anæ vsus, & plerisque iuris Canonici
auctoritatibus comprobatum appa-
ret: quid enim aliud voluerunt Ho-
norijs III. in cap. ex parte vestra. 71.
de verborum significatione, ibi: *nec
non de his, quæ pro anniuersario, &c.* &
Gregorius IX. in cap. de his, fin. de te-
stamentis, quam comprobare anni-
uerialiorum pium, & catholicum v-
sum, pro ornamentis, fabrica, & lumi-
naribus Templorum? imò & Cle-

mens. V. in clem. dudum, de sepultu-
ris. §. verum, id tanquam certum, &
exploratū supponere videtur, adeo-
que generali cōsuetudine totius Or-
bis, ita receptū est, vt non solum in
controuerſiam deduci non posse vi-
deatur, quod spiritualia bonis tem-
poralibus ad similitudinem oneris
adijciantur, sed nec dubitari, quin
conuentiones de his fieri possint, vt
passim fieri videmus cum Ecclesijs,
& affirmat Cardin. in c. significatum
de præbend. in fine.

2 Vnde obiicit fortasse quispiam
subtilem quidem futuram præsentē
controuerſiam, sed parum vtilem,
quippe scrupulosa magis, & ad fide-
lium animas illaqueandas inuentā,
quam proficua, aut necessaria sit, si-
cuti comminiscetur Hostiens. in
cap. 3. ne prælati vices suas. Præfer-
tim cum licitum sit clericis spiritua-
lia ministraturis stipendium susten-
tationis statuere, & de eo pacisci, at-
que & de mercede laboris accipen-
talis, & susceptæ obligationis conue-
nire, cum naturali & humano iure

de-

debeantur, vt tenet Caietan. 2. 2. q. 100. art. 3. dub. 2. Viguerius de institut. cap. 5. §. 6. vers. 9. corollar. 3. Dominicus de Soto lib. 9. de iustitia. q. 6. artic. 2. Abb. in dict. cap. significatum de præben. num. 8. idem Abb. in dict. cap. 3. ne Prælati vices suas, vbi Ioann. de Annania, Felin. in cap. suâ. de simonia in fine. Cardinal. num. 4. Abb. & Annania. num. 7. ibidem, & probatur in cap. vltim. 1. quæst. 2. & in cap. cum secundum Apostolū. de Præbend. & in sacra pagina Lucæ. c. 10. & Pauli. 1. ad Corinth. cap. 9. imò & ipsemet Innocent. quem inferius in contrarium plenè sumus allegaturi in dict. cap. 3. ne Prælati vices suas expressè docuit, ministrantibus spiritualia stipendium sustentationis deberi: At dum pro faciendis annuierarijs temporalia dantur, vel cum ministris sit conuentio, planè de stipendio sustentationis, aut mercede iusta illius obligationis susceptæ conuenitur, igitur nulla ratione dubitari posse videtur, quin tales conuentiones annuierariorum, & aliorum piorū operum iustæ sint, & legitime omni iure.

- 3 Accedit doctrina celebris glossæ verbo, *conditio*, in cap. olim. 12. de restitut. spoliator. & cap. constitutus. vbi glossa de religiosis domibus, c. significasti. 4. iuncta glos. verb. *conditio*, de electione, & vbiq; Doctorem in specie afferentium, non committi simoniam, quando in conuentionem deducuntur, illa quæ insunt à iure.

- 4 Quibus fauer vulgatum iuris dictærium, quod habet, *ea que insunt à iure, si exprimantur non immutare naturam dispositionis*, latè exornatum post alios à Francisco de Ripa in l. 3. num. 36. ff. delegat. 1. & probatum in l. non rectè. C. de fideiussoribus, & in dict. l. 3. cum ergo omni iure insit

obligatio dandi temporalia spiritualium ministris, non est cur in controuersiam vertamus conuentiones de annuierarijs factas, quas praxis quotidiana frequenter obseruat.

- 5 Ex alia verò parte inspecto iuris Canonici rigore, proculdubio videtur has conuentiones speciei quādā habere simoniæ earum figura attentata, in qua nihil apparet præterquam temporalia data, & spiritualia promissa, quæ quantumuis de veritate confiteri, simoniacam pactiōnem referre videntur (loquor) eū causa in his pactiōibus nō exprimitur, sed tantum de temporalibus dandis, & annuierarijs faciendis conuentio interponitur: quo casu iura canonica in detestationem tanti criminis simoniæ, constanter profecto decreuerunt, damnandas detestandasque esse nō solum conuentiones omnes simoniacas, & illas quæ ex probabilibus cōiecturis tales præsumi possunt, sed & cæteras omnes, quæ solam alicuius mali imaginem referant, vt probat text. in cap. vltim. de pactis cum similibus, & sibi voluit Innocent. in dict. cap. 3. num. 3. ne Prælati vices suas, quando dixit, *contractum cum sacerdote de stipendio fieri posse, sed ita faciendum, vt non misceantur spiritualia cum temporalibus, nec quoad intentionem, nec quoad verba*, cuius dictum retulit & sequutus est Panormitan. in dict. cap. significatū de præbend. sicque accipiendam censeo doctrinam B. Thom. 2. 2. quæst. 100. artic. 3. ad 2. dum ait, *licetum esse temporalia dare spiritualia ministraturis: si tamen per pactum id fiat simoniam committi*: quasi reprobet Doctor Angelicus omnem pactiōnem temporalia dandi pro spiritualiū administratione, idèq; affirmauit Viguerius nuper allegatus de institut. cap. 5. §. 6. vers. 9. corollar. 3. ex

Vuu5 quo.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

quorum verbis si cum iudicio perlegantur, facile lector deprehendet, licitum quidem esse dare, aut relinquere temporalia bona pro anniuersarijs celebrandis, vel ut anniuersaria fiant, non tamen cum clericis ita conuenire, ut se obligent.

6 Vnde ut dicere incipiamus quidnam plerique ex Nostratis circa hanc controuersiam senserint, præfatis considerationibus pro dubitandiratione sic adductis, primus omnium se se offert Innocent. in dict. cap. 3. ne Prælati vices suas, qui intrepide affirmavit, non licere in vltima voluntate, vel pacto inter viuos bona temporalia Ecclesijs, aut monasterijs sub eo modo, aut conditione dare, ut anniuersaria fiant, sacra uero certis diebus celebrentur, si uero tanquam onus reale rebus temporalibus spiritualia adiciantur, siue deducantur in conuentionem. Innocentium est vestigio sequuti sunt Petrus de Ancharrano in dict. cap. significatum. de præbend. n. 5. dicens ueriores, Immola ibidem n. 12. Panorm. n. 7. Ioan. de Annania in d. c. 3. ne Prælati vices suas D. Antoninus. 2. par. tit. 1. c. 5, §. 16.

7 Ex eo quia postquam res temporalis sub tali modo, aut conuentione acceptatur, obligationem producit, ut vel Ecclesia cogatur modum adimplere, vel res auferatur ab Ecclesia, ex tex. in l. 2. C. de his que sub modo, cum alijs: & maximum inconueniens, remque periculofam crediderunt citati patres, quod in effectu attentius considerata talis conuentionis natura in facti specie propofita, si conuenticum cum Ecclesijs fiat sub ea forma, re uero temporalia pro spiritualibus dantur, iamque pactio celebratur de temporalibus ad spiritualia contra strictam prohibitionem, eam quam pio. & in c. final. de pactis cum similibus.

8 Idemque periculum, seu inconueniens ferè contingit, & timeri potest videtur, dum simpliciter tanquam onus reale rebus temporalibus spiritualia adijciuntur, absque aliqua aperta conuentione, quandoquidem sanctissimum est, bona temporalia oneris spiritualis capacia non esse, quare potius est, eo casu ministris Ecclesiasticis personalem obligationem iniungi, quibus bona dantur: etenim in dispositionibus non debemus attendere cum quo quis loquitur, sed in quem dirigatur intentio, iuxta tex. in l. cum patet. 79, §. donationis, ff. de leg. 2. que doctissimi Innocentij sententia (salua tanti viri pace dixerim) sic generaliter sumpta, nullatenus admittenda est, & confunditur ex auctoritatibus Romanorum Pontificum, & considerationibus initio huius controuersie relatis, dum capimus præfatas conuentiones temporalium, pro anniuersarijs, sacris uero certis diebus celebrandis tueri.

9 Quare Henrichus Cardinal. quem vulgus Hostiensem appellat, existimauit, non esse audiendum Innocentium, cuius scrupulosa sententia dicit illaqueari fidelium animas, magisque esse distinguendum in hac parte. Vtrum modus, aut conditio spiritualium, quasi onus bonis temporalibus imponantur à solo dante, an uero cum ministris Ecclesiæ fiat conuenticum. Priori casu (inquit Hostiensis) licitum esse, quia cessat pactio, & res cum suo onere transit, e. ex litteris de pignoribus. ibi: *cum suo onere transierint, ad quemlibet possidentem*, & in d. c. significatum. secundum primum intellectum glossæ ibidem, uerbo itaque, posteriori autem casu propter conuentionem simoniam committi putat.

10 Hostiensis sententiam mihi probare uidetur D. Thom. loco citato, dum manifestè asseruit, liberum esse uni-

vniciuique temporalia dare spiritua-
lia administraturis, si tamen per pac-
tum id fiat simoniam committi, quę
sequitur Viguerius vbi supra, Ioan.
Maior in 4. dist. 25. quęst. 6. Gabriel
in can. Missę, lect. 28. col. 7. Syluest-
ter, verbo, *simonia*, quęst. 9. vers. 7. Ca-
iet. & Soto superius citati, & acriter
defendit Reduanus. 2. part. de simo-
nia, cap. 27. num. 16. & ex antiquiori
bus Ioann. Andr. & Cardinal. in d. c.
significatum, Franciscus de Ripa in
l. nemo potest, num. 125. ff. de legat.
1. dixit communem Ioan. de Immo-
la in eodem cap. significatum, num.
12. qui omnes in effectu concludūt
licitum esse relinquere, aut dare, bo-
na temporalia, vt annuaria fiant,
non tamen cum clericis specialiter
conuenire, vt se obligēt ad præcise
spiritualia peragenda.

11 Quorum Doctorū præcipue Hen-
rici Cardinalis sententia elegans qui-
dem est, eisdem tamen periculis sub-
iecta, quibus superior Innocentij, ex
eisdemque impugnanda authoritati-
bus, & rationibus, cui etiam ex dia-
metro contradicit vniuersalis fide-
lium vsus, praxisq; recepta, secundū
quam non modo temporalibus spiri-
tualia in onus, & grauamen adijcere
consueuimus, sed & ipsa spiritualia
quotidię, & pascim in conuentione
cum clericis, & ministris Ecclesię de-
ducimus, & vidisti ex multorum sen-
tentia, tam sacrorum, quā secula-
rium interpretum, licitum esse cleri-
cis spiritualia ministraturis stipen-
dium sustentationis statuere, & de
eo pacisci, nec non super mercede
laboris accidentalis, ac susceptę ob-
ligationis conuenire, quandoqui-
dem alimenta, & sustentationem il-
lis deberi, plusquam liquido constat.

12 Tum præterea, quia in specie no-
strę controuersię, spiritualia pretio
non æstimantur, si aduertas his con-

uentionibus adherere, & veluti in
esse, manifestam quandam sustenta-
tionis causam, ob quā recipiūtur tē-
poralia. Vnde dici nō potest verā da-
ri simoniā cū spiritualia pretio nō et
timetur, nec præsumptam, cum aper-
ta subfit sustentationis causa, neque
speciem simonię, quia dictę conue-
tiones nihil inuoluunt, quod simili-
tudinem habeat simonię, potiusque
resoluendum videatur, licere cum
ipismet clericis conuenire, ita vt ip-
si, ac lucessores obligentur, bonaq;
temporalia Ecclesijs dare sub modo
aut conditione annuerialiorum, cō-
tra Innocentij, & Hostiensis senten-
tias proximę relatas, quibus & iura
citata, & adducta fundamenta con-
tra quamlibet illarum, grauissimę re-
pugnant.

13 Vt autem quid in hac difficulta-
te, quo ad vtrumque forum tenen-
dum sit, breuiter, & dilucidę explic-
mus, aliquot statutis cōclusionibus
viam quasi ferro aperiamus oport-
et. Et prima conclusio, quę certa, &
indubitata est sic se habet, si conuen-
tio fiat cum clericis, seu Ecclesijs, de
celebrandis annuerialijs in singu-
los annos, & in ipso cōtractu causa
sustentationis exprimitur, nulla cō-
mittitur simonia. Ratio in promptu
est, etenim vbi temporale non da-
tur pro spirituali, nec reperitur um-
bra, nec vestigium simonię, sed in
terminis huius cōclusionis debitū
stipendium in conuentionem dedu-
citur, non pro spiritualibus, sed pro
sustentatione Ecclesiarum, seu cleri-
corum conceditur, manifestę, & ex-
presse, vt supponimus: igitur, nec
suspicio adest simonię, nec sinistra
aliquā præsumptio poterit inueniri,
& si lineis quod aiunt oculis teno-
rem ipsius contractus perspiciamus.

14 Quod verō circa præfatę assertio-
nis speciem, neque species aliqua,
nec

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

nec figura simoniz inueniatur patet, quia causa temporalis exprimitur, propter quam temporalia dantur, & sapienter dixerit Vitoria, Caietan. & Soto vbi supra, (in his terminis accipiendi) nullam in hoc casu committi simoniam.

- 15 Secunda conclusio. Per contractum si in contractu de annuifarijs celebrandis, vel alijs operibus pijs faciendis, contrahentes solum conueniant, de temporalibus dandis, & celebrandis annuifarijs, nulla expressa causa temporali sustentationis clericorum, aut Ecclesiarum, vel alia: proculdubio secundum iuris canonici rigorem talis conventio simoniaca censenda erit. Difficilis assertio profecto, quippe vsui quotidiano communicque praxi repugnet, non inficior, sed quæ in puncto iuris verissima est, & fortissimo ne dicam euidenti fundamento conuincitur, si reuocet in memoriam, & expendas iura canonica (vt superius tetigim⁹) non modo conventiones verè simoniacas detestata fuisse, & prohibuisse omninò, sed & vmbra suspitionem vestigium, omnesque presumptiones tanti criminis ex probabilibus coniecturis deducibiles reprobasse, & odio plusquam Vatiniano prosequuta fuisse, ob id solum non quod malum continerent, sed quod solam, & nudam imaginem mali referrent, vt satis expressit Gregorius IX. in cap. pactiones. fin. de pactis, ibi, *Pro quibusdam spiritualibus obtinendis, cum in huiusmodi omnis pactio, omnisque conventio debeat omninò cessare, &c.* Et sacra Trident. Synodus, sess. 24. cap. 14. de reformatione, ibi, *Hæc cum sancta Synodus detestetur, & ibi, Qui simoniaca labis, aut sordide avaritia suspitionem habent fieri non permittant*: & in cap. quam pio, cum similibus, & fuit aperta sententia D. Thomæ, Inno-

centij, & Abbatis vbi supra, dum voluerunt, contractum cum sacerdote fieri posse de stipendio, sed ita faciendum, vt non misceantur spiritualia cum temporalibus, nec quo ad intentionem, nec quo ad verba.

- 16 Ex quo tale efficax, imò irrefragabile conficitur argumentum pro assertionem prædicta, quando contractus tantum celebratur de temporalibus dandis pro annuifarijs, nec exprimitur aliqua honesta causa sustentationis, vel alia, quidquid libenter fateamur, & pie iudicemus, quantum ad intentionem contrahentium non dari temporale pro spirituali, tamen negare non possumus, quo ad verba, dari temporalia pro spiritualibus, siquidem contractus nihil aliud sonat, quam temporalia data, & spiritualia promissa, ergo licet talis conventio, secundum mentem, & spiritum ipsius, simoniaca non sit, salum habebit, & habet speciem, & figuram simoniz, vmbra, & suspitionem tanti detestandi criminis, quam solam figuram, (vt prænotasti) prohibuerunt, atque penitus damnarunt ipsa decreta Pontificia, ne enò & sancti Patres, & generalia Concilia: igitur de primo ad vltimū tales conventiones temporalium pro spiritualibus, nulla expressa causa sustentationis, admitti non debent.
- 17 Quod argumentum, seu potius demonstratio, tantum potuit, apud Innocent. eximium iuris canonici interpretem, vt non solum requiescit ad vitandam labem simonis, quod exprimitur causa sustentationis in conuentione, sed quod separarentur contractus, diuersisque instrumentis conficerentur, ita vt in vno, clerici se obligarent ad spiritualia, & in alio diuerso, ex post facto concessio, & celebratio, conuentionis fieret de stipendio sustentationis clericorum. Sed profecto nimius rigor apparet, & satis

& satis credo futurum ad exterminandum omnem in totum simoniam, declarare in conuentione sustentationis, aut stipendij causam, verbis expressis, iuxta terminos prioris conclusionis.

- 18 Quod si dixeris hoc argumentum dumtaxat euincere, dari in his conuentionibus umbram aliquam simoniae, propter corticem, & figuram verborum, sonantium aliquid temporale pro spirituali, non tamen concludere, quod tales conuentiones simoniae sint, aut illicitae, hoc certe est, quod solum persuadere volumus, dari scilicet in his conuentionibus, quae vulgo circumferuntur, & usu receptae sunt, vestigium aliquod, siue umbram, aut suspicionem simoniae, quae omnia exterminare voluerunt canonica decreta à contractibus rerum spiritualium, penitusque reijcere, ac prohibere, vt ex ipsismet decretis Ecclesiaeque constitutionibus, plussquam liquido constat.

- 19 Et si rursus respondere nitaris ex consuetudine, praxique quotidiana, dictas conuentiones sic exaudiri, cumque sensum, & intellectum recipere, vt in eis temporalia nullatenus pro spiritualibus, sed pro ministrorum sustentatione dari censeantur, ideoque cessare omnem labem simoniae, & quamcumque illicitam pacionem; adhuc fortiter obstat praefatum argumentum, quod non excludas umbram, aut suspicionem simoniae, quinimò talis umbra semper, & vbique committari videatur praefatas conuentiones, in quibus expressa mentio non fit de honesta sustentationis causa: quae quidem umbra simoniae labis, sufficit, ad hoc, vt in totum contractus sit simoniacus, ex canonicis decretis, quae (vt dictum est) ob solam umbram suspicionem, aut vestigium simoniae, dictas paciones tam

quam simoniacas, & illicitas penitus prohibuerunt, & talis simoniae suspitio, reuera consistit in eo, quod sola figura, aut cortex verborum, sonet, temporalia data, & spiritualia inuicem promissa, quidquid alia sit intentio, siue mens paciscentium.

- 20 Verum adhuc insistes, asserendo consuetudinem obseruasse, vt haec conuentiones passim fiant, quamuis non exprimat temporalia ad sustentationem dari, quoniam id dices virtualiter inesse, & ex consuetudine pro expresso haberi posse, quae cum circa ea veretur, quae sunt iuris positiui, condemnari non debent qui sic cum Ecclesijs conueniunt.

- 21 Vnde succedit tertia conclusio, omnem omnino scrupulum, & difficultatem auferens. Quamuis in puncto iuris (vt resolutum est) conuentiones omnes celebratae cum clericis, aut Ecclesijs, de temporalibus dandis pro anniuersarijs faciendis, non expressa causa sustentationis, quidquid contrahentes bonam mentem & intentionem haberet simoniae censendae forent: tamen propter interpretationem, quam ab usu, quotidianaque praxi receperunt absque ulla simoniae labe, ex vi solius consuetudinis sustinentur, & sustineri debent, cum alias de iure simoniae sint, & illicitae.

- 22 Ad cuius conclusionis efficacem probationem, solum videre restat, potueritne id introducere quotidianus usus, aut ipsa consuetudo, sensusque hominum, sic praedictas conuentiones interpretari, vt quantumuis non exprimat, in eis censeatur apposta, & quasi expressa sustentationis causa. Et reuera ita potuit consuetudine obtineri, cum dictae paciones simoniae sint, quia prohibita, sola lege humana, quas rationabilis consuetudo, & praescrip-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

ta, absq; dubio licitas facere potest.
c. fin. de consuetudine.

23 Accedit quod in his omnibus Pō-
tificis autoritas vitium tollit, cum
qua parem vim habet consuetudo,
ex traditis per Dominum Molinam
lib. 2. de Hispanor. primogen. cap. 6.
nu. 13. per Iasonem in l. de quibus,
num. 46. & probant iura expressa, in
cap. super quibusdam. §. præterea, de
verborum significatione, & in l. 1. §.
vl. ff. de aqua pluuiæ: ergo multo e-
tiam fortiori ratione efficiet, & effi-
cere potuit consuetudo, vt ea quæ
dantur Ministris spiritualium, non
quasi pretium, sed ex pia, aut honesta
causa data censeantur, nisi aliunde
alius appareat prauus affectus,
vel aliqua reperiantur male circum-
stantia, aut efficaces coniecturæ si-
moniacæ labis, vt resoluit B. Thom.
ab omnibus receptus. 2. 2. q. 100. art.
2. & deducitur ex text. in l. privile-
gia, in fine. C. de sacros. Ecclesijs, &
in cap. ad Apostolicam, de simonia,
quibus conclusionibus (vt vides) to-
ta nostra controuersia resoluitur.

24 Bene tamen verum est, (quod om-
nes fatentur) tutius quidē esse absq;
ulla conditione temporalia liberali-
ter dare, & rogare Ecclesiam, vt an-
niuersaria faciat. Ex quo fluxisse sus-
picor, laudabilem morem religioso-
rum nominis Iesu, qui & si pro tem-
poralibus sibi datis piē & religiose
deprecationibus, & suffragijs adhi-
bitis, speciatim pro suis benefactori-
bus abundē satisfaciunt: illorum ni-
hilominus sanctissima statuta nō pa-
tiuntur, quod se obligēt ad anniuer-
saria, fortē quia suspectas crediderūt
de iure tales pactiones, quæ solū cō-
suetudine, (vt vidimus), & vlti sub-
sistunt. Ex quibus ad rationes, & ar-
gumenta initio à nobis adducta (si
quæ sunt, quæ assertiones prædictas
opugnare videantur) faciliē lector,

vel mediocriter erudit* respōdebit;

25 Præfata autem volumus accipien-
da, de contraditibus onerosis, sub cō-
ditione, aut modo, grauamen ali-
quod continente celebratis, vbi nō
gratuita spiritaliū datio, aut recep-
tio sit, saltem secundum conuentio-
nis figuram: gratiosæ etenim & libe-
rales donationes, nullo iure possunt
improbari, & diffinitio simoniæ à
Nostris & Theologis tradita dicit,
esse studiosam voluntariē emendi &c. No-
mine verò emptionis, manifestū est,
omne cōtractum onerosum intelli-
gi, & de his verba faciunt Pontifices
Maximi, & sancti Patres in cap. super
eo. ad fin. de transactionibus, & in lo-
cis per Gratianum congestis. 1. q. 1.
per totam: quibus in locis culpabile
non esse asseritur, si quis faciat ami-
cabilem, & gratuitam compositio-
nem, etiam in spiritalibus.

26 Quo in loco non possum non ad-
monere sapientes viros, eorumquē
attentionem requirere, vt oportune
distinguant donationes sub modo,
aut cōditione factas, vel ob causam,
in duplici esse differentia. Aliquan-
do enim modus causa, & cōditio in
fauorē donatoris, aut tertij adijciun-
tur: aliquando ipsius donatarij, & re-
cipientis vtilitatem cōtinent, prout
contingit cum alicui pecunia datur,
vt domum sibi edificet, & predium
suum melius faciat: priori quidē ca-
su cōditio, aut modus, vel causa ef-
ficiunt, vt donatio illa iam non sit
propria & liberalis, sed magis onero-
si cōtractus naturam accipiat, teste
Andræ Tiraquelo, cum pluribus ab
eo relatis, in l. si inquam, verbo, *donati-
one*, n. 145. C. de reuocan. donatio.
Roger. in l. modestinus, n. 32. ff. de
donat. & fuit doctrina Pauli Castren.
in l. 1. num. 2. ff. eodem. Posteriori ca-
su cōditio, & modus, vel causa non
efficiunt quominus omnino gratui-

ra, & liberalis donatio sit, sicuti recte deducitur ex d.l. 1. & prædicti Patres verè consentiunt.

- 27 Quoratione frequētissimè in praxi videmus, rectè dari pecuniã, & relinqui legata, aut donationes virginibus fieri, sub conditione religionis, aliquibusq; bona relinqui, si clerici sūt, vt in terminis probarunt vir merito ante alios excellens Emanuel Costa in sua l. cum tale. §. si arbitrato, limitat. 3. ff. de condition. & demonstrat. Bald. in authent. cui relictum. C. de in dicta viduitate, & ibi Paul. & Ias. num. 4. Imò hæretico & infideli rectè pecuniam dabimus, & absque vllò simoniæ periculo, vt cõuertatur, non obstante decisione. c. quam pio. l. q. 1. & cap. fin. de pactis, in quibus pactum gratuitū non fuit, sed potius qui temporalia dabat spiritualia recipiebat, sicuti factum legimus in cap. tua nos, de simonia. Quæ iura & similia, omnia & singula limitanda sunt, vt minimè locū habeāt, si modus & conditio solius recipientis vtilitatem contineant: quo casu expedita res est, tales donationes nullo modo speciem habere simoniæ, ex eo quia donatores, seu testatores, non tam videantur spiritualia pretio estimare, quàm præmio proposito, clericos, aut viros religiosos, & virgines ad alacrius capeffenda spiritualia inuitare.

- 28 Quo sit, vt in grandem me rapiat admirationem, implacabilis illa controuersia in re valde perspicua ab interpretibus excitata, circa intellectū text. quem difficilem appellant, in cap. 2. de conditionibus appositis, dum probat, iustè dari libertatem seruis sub conditione vt religiosi fiant, & in certo monasterio permaneant, in eo difficultatem constituentes, quod libertas res temporalis sit, quæ sub conditione spiritualium dari nō

potuit, refragante interdicto. d. cap. quam pio, & d. cap. vit. nec videntes text. illum, nullam penitus difficultatē includere, quin potius rem quasi perspicuam statuisse Pontificem Maximum, & omni dubitandi ratione carentem, cum ibi interuenerit liberalis quædam, ex omni parte libertatis datio, sub conditione religionis, vel ordinis, quæ solius recipientis fauorem principaliter continebat, nec onus aliquod, aut grauamen in fauorem donantis: ideoque non potuit simoniaca censeri, nec vllò iure improbari donatio illa libertatis, facta sub conditione religionis, quippe si non intercedat studiosa voluntas emendi, cõtractum vè onerosum

29 super spiritualibus celebrandi, simonia esse non potest.

- Cauendum igitur erit ab Abbate, Antonio, & Præposito in d. c. 2. dum aiunt, conditiones, quæ insunt ex natura rei, vel à lege actui spirituali, quamuis deducantur in pactum, nō efficere simoniã, ex sententiâ glossæ, verb. *nil*, in cap. cum M. de constitution. quasi seruus qui religiosus esse non potest, nisi prius liber fiat, rectè à Domino adquisierit libertatem, sub conditione, si religiosus fieret, quam interpretationem iterum assignauit idem Panorm. in c. eo libentius, de seruis non ordinand.

Necnon & cauere oportebit ab Hostiensi in d. c. 2. & Cardin. ibidem dicentibus nō fuisse adiectam conditionem libertatis, sed modum: qui minimè perspexerunt conditionem & modum spiritualibus adiecta eodem iure prohiberi. Similiterq; defecit in d. c. 2. interpretatione glo. 1. ibidem, tam in primo, quàm in secundo intellectu, quæ supposuit, libertatem esse rem spiritualem, ideoque rectè potuisse, in illius textus specie, cum alia re spirituali commutari, ex cap.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

cap. fin. de rerum permutatione; nō animaduertēs, quod esto libertas in corporalistes sit, & spiritualis naturalis, non tamen est spiritualis super naturalis, quā potius estimabilis pretio, sicuti reliqua spiritualia naturalia, ex l. 4. ff. de manumission. atque adeo cum spiritualibus supernaturalibus minimē posset commutari, quidquid eandem solutionem repetit glo. ult. in d. c. eo libentius.

- 31 Minusq; placere potest eiusdem glossæ. i. secundus intellectus asserētis in illo tex. non fuisse datū Monachatum sub cōditione libertatis, sed libertatem sub modo religionis profitendæ: quamvis enim communiter receptum testetur Præposit. ibidem, num. 3. nihilominus eandem patitur difficultatem, imō multo maiorem, cum in effectu eodem sit, in utroque ratio, siue datus fuerit monachatus sub conditione libertatis, siue libertas concessa sub modo profitendæ religionis: quandoquidem si ex nostro verissimo intellectu, quē superius assignauimus, in totum nō esset sublata difficultas, ex traditis à dictis glossis, atq; Doctoribus, & ab alijs, qui perperā cōminiscébātur, ex eo potuisse libertatem dari, quia modus ille non requirebat partis acceptionem, minimē tolleretur: maximē cum hoc posterius planē falsum sit, & multo verius sub conditione datam libertatem, non modo verbalem, sed realem acceptionem requirere. & sequeretur, ex hac vltima solutione posset Dominum seruum manumittere, sub conditione, vt Sacerdos fiat, & pro manumittenti singulis diebus orationes offerret, aut sacra faceret, quod aperte simoniacū foret: cessant ergo dicti omnes, & singuli intellectus ad præfatum. c. 2. si nobiscum sentias, tam in d. cap. 2. quā in d. c. eo libentius, donatio

nem libertatis sub modo spirituali, omni vitio simoniæ caruisse, quia ex omni parte fuit liberalis, quando quidem, & libertas data, & religionis, vel ordinis conditio, solius recipientis fauorem principaliter continebant.

- 32 Prostat etiam ex dictis non inelégans, & vera declaratio, ad text. in cap. significatum, de præbendis, vt spirituale beneficium sub spirituali modo convenienter dari potuerit, iure q; Pontificem sic factam collationem approbasse, quia vt superius tradidimus, in spiritualibus conferendis, modus, aut conditio spiritualis, absq; simoniæ specie adijci potest, ex adductis per Ioannem Maiorem in 4. dist. 2. q. 6. Antonium, Immo-lam, & Cardinalem, Abbatem, & Decium in d. c. significatum, Ripam in cap. cum M. de constitutionibus. n. 176. post glossam, qui eandem decidendi rationem, ex alijs expressit in d. c. significatum.

- 33 Nec melioret B. Thom. in 4. dist. 2. 5. q. 3. art. 2. ad 5. Philippum Decium, qui communem dixit in d. c. significatum, num. 10. Syluestrum, verbo, *simonia*, q. 9. Innocentiū in d. c. 3. ne Prælati vices suas in fine, Abbatem in cap. Iacobus, num. 3. de simonia, post glossam. i. in d. c. significatum, intellexisse, in eo text. collationem præbendæ, non fuisse factā sub eo modo, aut conditione, sed præbendæ vacanti, tanquam onus fuisse impositum, in quo nihil illicitum committi crediderūt, cum liberum sit Episcopis in suo Episcopatu, omnia facere, quæ ad subditorum salutem, & bonam spiritualium gubernationem viderint pertinere, nisi sacris Canonibus sint contraria, iuxta text. in cap. regēda, cum seqq. i. q. 1. ac per consequens beneficium vacatū spirituale onus adijcere: non perspicientes

cientes dictam interpretationem, nullatenus conuenire textui in dict. capit. significatum, ex cuius tenore verborum, mitorum contrarium colligitur, id est ibi præbendam sub eo modo datam fuisse, vt rectè confiderauit Philippus Decius ibidem: igitur non fuit cur prædicti Patres comminiscerentur præbendæ vacanti onus impositum fuisse, nõ verò eius collationem sub eo modo, aut conditione factam, cum potius dicendum sit, quod rectè sic factam collationem approbauerit Pontifex, cum absque periculo simoniæ spiritualia temporalibus in vim modi, aut conditionis, iniungi posse resoluerimus. Argumeta autem (si quæ sunt, quæ hanc veritatem turbare videantur) procedunt, cum modus, aut conditio de spiritualibus ad temporalia sit.

34 Nec refragabitur prædictæ resolutioni elegans Innocentij. III. in Concilio generali Lugdunensi sententia relata in capit. in electionibus, de electione in sexto: ex quo Ioann. Andr. & reliqui interpretes, verissimè deduxerunt, vota conditionalia, & alternatiua, & incerta, in electionibus reprobari, & haberi pro non habitis, & reincidente in pure consentientes: vnde videbatur procedere non posse, quem assignauimus intellectum, ad dict. capit. significatum, dum asseruimus sine difficultate procedere, in modo, & conditione, sub quibus licet potuit præbenda illa conferri, cū in spiritualibus conferendis, modum, & conditionem, absque vitio simoniæ possumus adijcere, & spirituale beneficium sub spirituali modo conuenienter concedere, qua ratione superius à nobis dictum est.

35 Non inquam refragabitur dict. capit. 2. incipit in electionibus, de

electione in sexto, cui diuersimodè Præceptores Nostri respondere conantur: frequentius tamen in illam interpretationem itum est, eius decisionem non habere locum in conditionibus, quæ ex natura rei singulis actibus ibidem ennumeratis in sunt, quas condiciones sic intrinsecas (inquiunt) minimè reprobasse Innocentium. III. illius decretalis Conditorum in dict. capit. in electionibus: exempli gratia in conditione, si beneficium vacat, si oppositor idoneus est, & similibus, in collatione beneficij adiectis. Quas condiciones collationem ipsam recipere, testis est Reduanus vbi supra, secunda parte, capit. 22. à numero quinto, post Felin. per textum ibi in capit. ultimo, numero 19. de præsumptionibus: cumque constet, conditionem, aut modum, de quibus in dict. capit. significatum, in collatione beneficij adiecta, inesse ex natura rei saltem in genere, quippè beneficium semper datur, darique debet, propter officium, mirum non esse aiunt, quod expressè non vitiauerint collationem, vt beneficium recipiens Missam celebrare teneretur, cum modamine de quo ibi. Ita intellexerunt responsum Pontificium in dict. capit. significatum, Hieronymus Cagnolus in lege actus legitimi, numero 29. ff. de regulis iuris, Philippus Decius in capit. accepta, de restitutione spoliatorum, numero 51. vbi Martinus Nauarrus qui appellauit communem, oppositione 7. numero 41. & ante omnes in terminis traderant nonnullæ glossæ in capit. significasti, de electione, glo. 2. glo. in Clement. 1. de restitutione spoliatorum, glo. verbo, renuntiantes, in capit. ad audientiam, el segundo, de receptis, glo. verbo, nihil, in capit. cum M. de constitutionibus, quas postea cla-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

fici omnes interpretes ibidem sequuti sunt, & præter proximè citatos, tenent, atque defendunt Petrus Paulus Parisius consilio 135. numero 21. libro 4. Philippus Decius diuerso loco, consilio scilicet. 118. numero. 5. Ias. in l. 3. numero 14. ff. de legatis primo, & ibi Franciscus de Ripa num. 126.

- 36 Verum reijcitur ex eo, quia & si verum sit, posse Episcopos onera spiritalia Dignitatibus, & Beneficijs pro necessitate, & utilitate Ecclesiæ imponere, & Missarum numerum aliquando augere, necnon & exploratum sit, ea, quæ insunt à iure, si exprimantur non efficere actum conditionalē, magis quam antea erat: nihilominus tamen dictorum Patrum intellectus continere non potest Innocentianę constitutioni, de qua in dict. capit. in electionibus, cum ibidem, onus fuerit iniunctum recipienti præbendam, quod minimè inerat ex natura rei, ut manifestè ostendunt illa verba, satis conditionalia, plenaque grauaminis ibi, *Ita quod Missam de Sancta Maria, nisi corporis infirmitate grauatus sit, debeat quotidie celebrare*: & rursus ibi, *Ecclesiam vestram non nisi communi, tam Præpositi, quam Capituli consensu possit dimittere, vel cuiquam præbendam illius annuarius delegare*: & tandem ibi, *Nisi infirmitate corporis fuerit impeditus assidue debeat obsequium suum impendere Ecclesiæ memoratae* &c. fortiterque faciunt vltima dict. cap. significatum, verba ibi, *Nec sibi liceat hoc illi subtrahere, suæ causæ voluntatis, siue se ad aliam Ecclesiam transferendo*, quas conditiones sic valdè onerosas, plusquàm manifestum est, nullatenus inesse ex natura rei, ipsimet collationi, aut receptioni beneficij, non ergo ex eo illarum appositio non vitiauit collationem, quia inerat.

37 Quinimò vbi cumque certum, & determinatum onus exprimitur, aut diuerso modo adiungitur bonis temporalibus, censeri debet appositum, aliquid aliud, præter id quod inest ex natura ipsius collationis, aut receptionis beneficij, & sufficere videtur ad hoc, ut conditio ipsam collationem, aliosque actus legitimos vitiet, ex reg. actus legitimi. ff. de diuersis regulis iuris antiqui.

- 38 Asserendum igitur est, quod dicitur in dict. capite secundo, de electione in sexto, scilicet in electionibus, & postulationibus, ac scrutinijs penitus reprobari eligendi vota conditionalia, alternatiua, vel incerta, intelligendum esse, de conditionibus proprijs, quæ re vera suspendunt, & puritatem actus impediunt: quæ verò tales non sunt, quantum quo ad verba conditiones videantur, in eo textu non prohiberi, sicuti manifestè indicant illa verba, *Opporere ut electio certa & pura sit*, tamen in dict. capit. significatum, nullam fuisse adiectam conditionem suspensionem collationis, aut quæ redderet illam incertam, sed modus quidam spiritualis dumtaxat adiectus, qui præstaretur post adeptam possessionem beneficij: talem autem modum in spiritualibus perspicuum etiam est minimè reprobari, nisi aliquid illicitum cōtineat, propter quod improbetur, pariterque per illius adiectionem, non offendi regulam dict. capit. in electionibus, & dict. l. actus legitimi. Vnde satis mirari non possum, communiter interpretes in dict. capit. significatum, de conditionibus, & simoniæ materia disputasse, vbi si rectè inspiciatur, de conditione suspensiva, nec verbum vllum: & fortè collationem illam intrepidè approbavit Romanus Pōtēfex, ut consuleret celeritati in

in prouidendis beneficijs, tantope-
re commendatæ in Clem. 2. de iu-
dicijs.

39 Denique pro complemento eo-
rum quæ dicta sunt, ex supra po-
sitis principijs, latè agendum esset,
circa mentem perdifficilis text. in
cap. vnico. §. vnde credimus, vt Ec-
clesiastica beneficia: relictæ tamen
interpretatione Abbatis in eodem
capit. vnico, & glossæ receptæ, ver-
bo, *concedimus*, in capit. si propter,
de rescriptis in sexto, alterius glos-
sæ, verbo, *defensor*, in Clementina
2. de rebus Ecclesiæ, Cardinal. nu-
mero tertio, Immolæ numero vi-
gesimo septimo, Innocentij nume-
ro sexto, Ioann. Andree, Antonij,
& aliorum, quos retulit & sequutus
est Immolæ loco citato, verus est
sensus illius decretalis, ideò in pri-
mo casu Summum Pontificem res-
pondisse, absque dubio simonia-
eam prauitatem contineri, quia ag-
git quando nulla facta fuit legitima
reservatio: iam enim tunc non ex
reservacione iusta, sed ex conuen-
tione facta cum recipiente, vt ibi vo-
luit glossa fructus perciperet Epif-
scopus, & saltem presumptione iu-
ris datur simonia, vbi nulla appa-
ret reservatio facta, sed tantum spiri-
tuale datum, & temporale recep-
tum, quo casu absque dubio rectè
simonia iudicatur.

40 In secundo autem casu, quoniam
ante donationem, idem Episcopus
percipiebat fructus, etiã si fieret
conuentio de ipsis iterum retinen-
dis non committitur simonia, quia
fructus ex vi præcedentis reserva-
tionis retinentur, quamuis negare
non possumus, solam pactionem ef-
ficere, vt illicita sit conuentio prop-
ter similitudinem illiciti contrac-
tus, qui secundum speciem, & pri-
ma facie de spiritualibus ad tempo-

ralia fieri videtur, quæ (nifallimur)
vera mens est dicti capit. vnici, in §.
vnde credimus.

41 Pariterque eruditus lector ex
principijs supra adductis colligere
poterit, veram resolutionem illius
frequentissimæ quæstionis, vtrum
resignatio beneficij, conditionalis,
aut respectiua in fauorem alicuius
expressè facta, aut cum clausula,
non aliter neque alio modo, speciem ha-
beat simoniæ, de qua videndus est
Magister Soto lib. 9. de iustitia, quæ-
stione septima, articulo secundo,
Nauarr. in manual. capit. 23. nume-
ro 100. & numero 107. Cafiadorus
decisione secunda, de simonia, Re-
duanus prima parte, capit. 10. & ca-
pit. 25. cum sequentibus, Mandosius
in regula de infirmis, quæstione 16.
numero 11. Syluester, verbo, *renun-
tiatio*, quæstione sexta, ex antiquior.
Felin. in capit. ad audientiam, *el
segundo*, numero tertio, de rescript.
Angelus, verbo, *simonia*, 3. §. 40. Ar-
chidiacon. in capit. quicumque. 1.
quæstione prima. Abbas in capit.
non satis, in fine, de simonia, & an-
te omnes glo. in capit. dilecto, de
præbend. Lopus allegatione 14. Pa-
risius consilio 76. numero quarto,
Boerius in tractatu de potestate Le-
gati, quæstione secunda. Hostiens.
in capit. 1. ne Prælati vices suas, Ro-
ta decisione 312. & 352. Decius con-
silio 445. numero 56. Aymon con-
silio 227. numero primo. Tiraquel.
de retractu libro primo. §. 1. glossa
9. numero 159. Menoch. consilio
197. numero 87. Probus ad Mona-
chum in capit. vnico, de rerum per-
mutatione, libro sexto. Selua de be-
nificio, tertia parte, quæstione 44.
Rebuffus in tractatu de nominatio-
ne, quæstione 21. numero 22. & in
tractatu de pacificis possessor. nu-
mero 145. Ludouicus Gomez in
Xxx 2 regula

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

regula de trienniali, quæstione 24. plures adducens Rotæ decisiones, Bertrandus consilio 323. Dominus Franciscus Sarmiento selectarum libro primo, capite octauo, numero 25. doctus Arias Pinelus ad rubric. C. de rescindenda, secunda parte, capite primo, numero 29. Boerius decisione 97. iterum Nauarrus, & Soto, ille in capit. si quando, de rescriptis, oppositione septima, numero.

12. hic libro tertio, de iustitia, quæstione sexta, articulo secundo, post D. Thom. 2. 2. quæstione 67. articulo secundo, apud quos latè, & eleganter de quæstione prædicta, quæ discussit etiam Adrianus quodlib. 9. & tractauerat Petrus Rebuffus (præter locum citatum) in sua praxi beneficiæ, titu. de renuntiatione conditionali, à num. 7.

Summaria ad controuersiam 8.

- 1 **A** GENDVM est in postremo loco huius libri quarti, de iuris ignorantia, præcipuè municipalis, vel statuarij, seu consuetudinarij.
- 2 Ignorantia iuris, quando probabiliter, vel insitè interuenisse ostenditur, vel ex circumstantijs probabilis, vel iusta proponitur, sine dubio perinde excusabit, ac ignorantia facti, quæ probabilis præsumitur.
- 3 Forenses respectu legum & statutorum illius loci, ad quem accedunt multoties à penis illius iuris excusantur.
- 4 Rustici, & milites ex ignorantia excusantur, & propter simplicitatem, & conditionem personarum, in plerisque iuris articulis humanas leges, ac Principum constitutiones ignorare præsumuntur.
- 5 Existentes apud exteras & barbaras Nationes, & nullam habentes fidei Catholica notitiâ, propter hæc probabilem ignorantiam à peccato infidelitatis excusantur.
- 6 Error profectus ex ignoratione iuris, maxime dubij, inuincibilis est, quæ homo faciendo quod potest uiuere non ualet: & errantes secundum responsum Iuris peritorum in-

uincibilem, & iustam habent ignorantiam.

- 7 Ignorantia regulariter minimè excusatur in illis, quæ homines scire possunt, & debent, non modo si sint iuris naturalis, & diuini, sed neque etiam iuris humani.
- 8 Alienantes feudum, vel emphyteusim irrequisito Domino non excusabit ignorantia, quamuis falso crediderint res feudales, vel emphyteuticas irrequisito Domino posse alienari.
- 9 Superior resolutio circa ignorantiam iuris ambigi non debet, quin procedat in iuribus municipalibus, vel statuarijs, quorum ignorantia regulariter non excusatur.
- 10 Romanus Pontifex non tenetur statuti, vel consuetudinis notitiam habere, excusabiturque ignorantia ipsius consuetudinis, quæ inferioribus non excusabit, & intelligitur textus in cap. 1. de constitutionibus in sexto.
- 11 Iuris error in cõpensis, nec faminis predest, nec ignorantia excusatur ad consequendum lucrum, & qui soluit indebitum per errorem iuris, repetit.
- 12 Peccatum arguit si quis ignoret, eam quæ

- qua homines eius conditionis, & status communiter scire solent, & communi adhibita diligentia percipiuntur, & error iuris, seu illius ignorantia, quandoque contingit absque ignorantis culpa, quandoque & frequenter culpam præmittit venialem, vel mortalem.
- 13 Graviter dicitur delinquere, qui ea ignorat, qua ratione fititur, vel officij scire tenetur, & multo magis ille, qui eorum qua ad officium necessaria sunt ignarus, & inscius, immiscet se rei ad se non pertinenti.
- 14 Contrahentes super aliquo negotio, prius quam id faciant, scire tenentur, & inquirere leges eas, qua de re illa, aut pactione disponunt, quarumque observatio necessaria est ad iustitiam illius actus, seu ad iustè agendum, id quod facere agrediuntur, & re vera ille solus ignoran-

do peccat qui obligatur scire quod ignorat.

- 15 Indistinctè conscientie nocet propria confessio, etiam extra iudicium, & intelligitur textus in l. 7. ff. de confessionibus, ut procedat in crassa ignorantia.
- 16 Obijciatur textus vulgo non satis intellectus in l. si duo 38. ff. de acqui. hered. cuius species proponitur & expenditur contra superius dicta.
- 17 Ius non tantum præsumit illum qui se immiscuit, postea quam prior abstinisset videri ea conditione adire, ut tota onera hereditaria subiret, sed fingit id, supposit, & diffinit, tanquam certum, & infallibile, & intelligitur textus in d. l. si duo 38. ff. de acquirend. hereditate.
- 18 De emphyteuta sine consensu Domini emphyteusim per ignorantiam alienante remissum.

CONTROVERSIA 8.

Utrum ignorantes leges municipales, vel statutarias, seu iura consuetudinaria, excusentur à pœnis talium iurium, aut statutorum.

I

EX diuerticulo præcedentis disputationis, in qua nonnulla non vulgaria circa si monie crimē tradidimus, ad institutū nostrum de Principum consti-

tutionibus, quasi ad viam redeuntes, duximus operepretium in postremo loco huius libri quarti, breuiter differere, de iuris ignorantia, præcipuè municipalis, vel statutarij, seu consuetudinarij.

2 Et ut more nostro separemus certa ab incertis, lectorem admoneo,

Xxx 3 sermo.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

sermonem esse de ignorantia, an regulariter excuset necne: etenim quando probabiliter, vel iuste interuenisse ostenditur, vel ex circumstantiis probabilis, vel iusta proponitur sine dubio (vt abunde superius resoluius) perinde excusabit, ac ignorantia facti, quæ probabilis præsumitur, teste Syluestro, verbo, *ignorantia*, numero 17. Petro Dueñas regula 129. Alphonso de Castro libro secundo de lege poenali, capit. 14. & probant expressa iura in l. vltima in fin. ff. de decretis ab ordine faciendis, & in capit. 2. de constitution. in sexto, vbi habetur ordinariarum statuta non ligare probabiliter ignorantes.

3 Necnon & plerisque decisionibus causarum manifestum efficitur: cum videamus forenses respectu legum, vel statutorum illius loci, ad quem accedunt, multoties à poenis illius iuris exculari, ex traditis per Nicolaum Bocarium decisione 260. numero secundo, per Afflictum libro primo de constitution. rubrica 20. à numero 5. & ex text. in d. l. vltim. ff. de decret. ab ordine faciend. quem sic intellexerunt Fulgos. & Bald. in l. leges sacratissimæ. C. de legib. sentitque tex. in cap. turbatur. §. notandum. l. q. 4. ibi, *alijs permittitur ignorare &c.*

4 Pariterque rustici, & milites ex ignorantia excusantur, ea ratione, quia propter simplicitatem, & conditionem personarum, in plerisque iuris articulis humanas leges, ac Principum constitutiones ignorare præsumuntur, vt latè tradit Iacobus Menochius de arbit. casu 194. Andr. Tiraquel. retractum, titulo secundo. §. 4. glo. 7. & in tractatu de poenis temperand. capit. 11. à numero septimo. Dominus Anton. de Padilla in l. vltim. C. de iuris & facti ig-

norantia, Franciscus Ripariensis in tractatu de peste. 3. parte principali, à numero 218. & probant iura expressa in d. l. vltima. C. de iuris & facti ignorantia, & in l. si adulterium cum incestu. §. fratres. ff. de adulter. l. qui in Prouincia in fine. ff. de ritu nuptiarum. l. cum de indebito, versiculus, *suo autem*. ff. de probationibus.

5 Imò B. Thom. 2. 2. quæstione decima, articulo primo, quem sequuti sunt Dominicus de Soto in 4. distinctione 3. quæstione 1. articulo 2. Syluester, verbo, *infidelitas*, in principio, & alij plures (quod magis est) affirmarunt, existentes apud exteras, & barbaras Nationes, & nullam habentes fidei Catholicæ notitiam, propter hanc probabilem ignorantiam, à peccato infidelitatis excusari. Circa quam controuersiam (si placuerit) lector legere poterit Andream Tiraquellum. l. 7. conuinciali. à numero 20. Dominum Couarr. de sponsalibus. 2. parte, capite 7. §. 3. numero 2. fratrem Alphonsum de Castro loco citato Martinum de Ledesma in 2. 4. quæstione 67. articulo 2. quibus addere licebit, ignorantiam iuris obscuri, cuius quis etiam consulendo peritiores, nõ potuit habere notitiam, vti que excusare, vt resoluunt Couarru. in regula possessor. 2. parte. §. septimo, à numero 9. Padilla in l. constitutiones, à numero 15. C. de iuris & facti ignorantia, frater Alphonsus de Castro libro secundo de lege penali, folio mihi 302. vbi docet quales sint consulendi circa ius obscurum, de quo etiam Padilla in l. 3. C. de iuris & facti ignorantia, à numero 21.

6 Ea quidem ratione, quod talis error profectus ex ignorance iuris, maxime dubij, inuincibilis est, quem

quem homo faciendo quod potest vincere non valet, ob perplexas iuris decisiones, variasque interpretationes sententias, quandoquidem errantes, secundum responsum Iurisperitorum, inuincibilem, & iustam habent ignorantiam, cum de re, ita dubia consuluerint viros Iurisperitissimos, eorumque responsum habuerint, & fecerint, id quod agere tenebantur, ad expellendum errorem iuris, eiusque scientiam acquirendam, iniustumque esset punire eum qui fecit, quod agere tenebatur, ad eum errorem effugiendum: ex traditis per Bartol. & Doctores, in l. in ambiguo. ff. de rebus dubijs, Curtium iuniorem consilio 28. columna 3. eundem consilio 6. numero 22. columna penultima, & fin. tradunt ad materiam prescriptionis Panormitan. in capit. de quarta, de prescriptionibus, columna 3. & ibi Felin. Ioannes de Imbola, & communiter interpretes, in capit. cum dilectus, (quod ex dictis interpretantur) de consuetudine.

- 7 De his igitur & similibus priuatis causis, atque negotijs, & personis, non est animus differere, sed generaliter de ignorantia legum humanarum, an ut in plurimum excuset transgressores: & sanè tenendum est, non modo ignorantiam iuris naturalis, & diuini, sed neque etiam iuris humani, regulariter nobis non prodesse ad excusationem, ut tradit Aluarus Baez de iure emphiteutico, quaestione 38. numero 5. & probat text. in l. regula in principio, iuncta glossa. ff. de iuris & facti ignorantia. l. liberorum 11. §. 1. ff. de his qui notantur infamia: & ratione conuincitur, si expendas ignorantiam regulariter minimè excusare, in illis quæ homines scire possunt, & debent, iuxta text. in l. le-

ges sacratissimæ. C. de legibus: unde cum illa quæ iuris sunt, unusquisque scire teneatur, coacta iuris ratione fatendum est, in illis quæ iuris sunt, etiam humani, ignorantiam non excusare, ac per consequens & iura municipalia, vel statutoria, aut consuetudinaria infringentes, puniendos esse.

- 8 Quæ ratione, iuncto eo, quod regulariter ignorantia facti non iuris excusat, licet aliàs alienantem feudum, vel emphiteusum, irrequisito Domino excuset ignorantia facti, iuxta text. in capit. si vassallus, si de feudo fuerit controversia, in visibus feudorum, & in capite primo de controversia inter Dominum & Emphiteutam feudi: nihilominus tamen sic alienantes feudum, vel emphiteusum, irrequisito Domino, non excusabit ignorantia, quamuis falso crediderint, res feudales, vel emphiteuticas irrequisito Domino posse alienari, ut resoluunt plures relati per Aluarum Baez ubi supra.

- 9 Quæ resolutio ambigi non debet, quin etiam procedat, in iuribus municipalibus, vel statutorijs, quorum ignorantiam regulariter non excusare, sapienter docuerunt Alexand. consilio 166. a numero tertio, libro sexto. Domin. Anton. de Padilla in dict. l. constitutiones, frater Alphonsus de Castro libro secundo de lege poenali, capit. 14. folio 289. post Bald. in dict. l. leges sacratissimæ, sicut etiam non excusabitur ignorans ius consuetudinarium, cum utrumque appellatione iuris contineatur.

- 10 Neque refragabitur decisio text. in capit. 1. de constitutionibus in sexto, ubi in consuetudinibus admittitur ignorantia, quia (si bene expendisti) illa constitutio, procedit respectu Roman. Pontificis, qui ut

Xxx 4 planum

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

planum est, non est subditus statuti, vel consuetudinis particularis, & ex consequenti non tenetur statuti, vel consuetudinis notitiam habere, excusabiturque ignorantia ipsius consuetudinis, quæ inferiores non excusabit, quin potius (vt vidisti) & iuris municipalis, vel statutarij, consuetudinarijque, notitiam habere tenentur.

- ¶ **11** Quamuis autem iuris ignorantia, municipalis etiam, vel statutarij, seu consuetudinarij, regulariter noceat, ceterum omnibus iuris error in dānis amittenda rei suæ non nocet, secundum quod vulgo dici solet iuris ignorantiam excusare ad damnum incurrendum, quæ ratione qui soluit indebitum per errorem iuris, repetit, vt in l. iuris. §. suum. vñ. 7. ff. de iuris & facti ignorantia: non tamen ad lucrum consequendum: quia iuris error in compendijs, nec sceminis prodest, teste Papiniano in l. error. §. ff. eodem titulo, quod dici solet ignorantiam non excusare ad consequendum lucrum, ex traditis per Domin. Covarr. in regula possessor. 2. part. §. 7. num. 7. Andream Tiraquellum retractuum, tit. 1. §. 35. glo. 4. num. 27. Doctores communiter in regula ignorantia, lib. 6. & ex iuribus expressis in d. l. error. l. qui autem 6. vers. in hoc tamen. ff. quæ in fraudem creditorum. c. turbatur. §. notandum. 1. q. 4.

- ¶ **12** Quam doctrinam sapienter intellexit Covarr. de ignorantia probabiliter: etenim error iuris, seu illius ignorantia, quandoque cōtingit absque ignorantis culpa, quandoque & frequenter culpam quidem præmittit ipsius ignorantis, venialem, vel mortalem, & aliquando euenire etiam potest, priuari quem propriare, vel impediri alienam adsequi, aut lucrum habere, propter iu-

ris ignorantiam, & tamen sine peccato mortali, aut veniali: plane ignorantia iuris, tunc peccatum & malitiam habere afferendum erit, cum quis ignorat, ea quæ scire tenetur, secundum statum particularem, & officium quod exercet: vt etiam recte more solito docuit B. Thom. 1. 2. quæst. 76. art. 2. Sylvester, verb. ignorantia. §. 7. Almain. in moralib. cap. 4. Adrianus quodlib. 4. art. 1. omnes homines tenentur scire omnino, ea quæ pertinent ad officium, & statum quem habent, siue ad faciendum actum quem gerere volunt, vt probant per argumentum text. in l. lata culpa. ff. de verborum significatione, & in l. culpa est. ff. de regulis iuris. Idcirco oportune inferabant citati Patres, ex lata culpa peccatum argui, si quis ignoret ea, quæ homines eius conditionis, & status communiter scire solent, & communi adhibita diligentia percipiuntur.

- ¶ **13** Quare crassa iuris ignorantia, id est hæc quæ homines ignorant, ea quæ homines eius conditionis, & status communiter scire solent, ad damnum vitandum non excusabit, iuxta text. in d. l. error, in principio, & l. meliorem. 4. ff. de iuris & facti ignorantia, dum constituit differentiam inter ignorantiam facti & iuris, quo ad usucapionem: grauius namque is dicitur delinquere, qui ea ignorat, quæ ratione status, vel officij scire tenetur, & multo magis ille qui eorum quæ ad officium necessaria sunt ignarus, & inscius, immiscet se rei ad se non pertinenti: quorum simul meminit Bart. in l. 1. ff. si quis testamento liber esse iussus fueris, secutum ea, quæ ad huius doctrinæ confirmationem, tradunt interpretes per iura ibidem in regula non est sine culpa, de reg. iuris in c. 1. 1. ff. si mensor falsum modum dixerit. l. illicitas, §. sicuti.

§. sicuti ff. de offic. p̄sdis. l. i. ff. quod quisque iuris. c. non puniend. §. ult. t. q. i. in no. p̄i. p̄i. p̄i.

- 14 Quin etiam & contrahentes, seu pacificantes super aliquo negotio, p̄iusquam illi faciant scire tenentur, & inquirere leges eas, quæ de re illa, aut pactione disponunt, quarumque observatio necessaria est ad iustitiam illius actus, seu ad iustè agendum, id quod facere agrediuntur: ob idque error, seu ignorantia in tali casu peccatum est, & sapissimè mortale, non simpliciter procedens ab ipso errore, seu ignorantia iuris, sed à negligentia illi coniuncta, & sic à voluntate non volentis adhibere diligentiam, ut sciret quod scire tenebatur: etenim ut dixit Alphonsus de Castro libro secundo de potestate legis p̄enal. capit. 14. versiculo, *ignorantia solus facti*, ex Bonavent. in 2. sentent. distinctione 22. articulo secundo, questione secunda, ad quartum, sola ignorantia cum sit in intellectu, quemadmodum & scientia cui illa opponitur, non potest esse peccatum: quia peccatum non est in intellectu, sed in voluntate, in qua etiam est meritum, & re vera ille solus ignorando peccat, qui obligatur scire quod ignorat.

- 15 De qua ignorantia crassa legendo & disputando intelligere contuevimus difficilem text. in l. 7. ff. de confessis, dum dicit ignorantiam nocere consentienti indistinctè, & ita quo ad damnum incurrendum, ut procedat in crassa ignorantia, qualis in dubio presumitur, tamen in iudicio, quam in actibus extrajudicialibus, unde text. ille etiam in confessione extrajudiciali procedere debet, quidquid nonnulli contrariè intendant, de quo videnda est glo. magna in l. regula. ff. de iuris & facti ignorantia, quæ latissimè distinguit omnes & singulas

ignorantiae species, & in eam partem inclinat, ut indistinctè contenti noceat propria confessio etiam extra iudicium.

- 16 Inferbam præterea ex eadem resolutione, interpretationem ad text. vulgo non satis intellectum, in l. si duo §. 3. ff. de acquirenda hereditate, circa cuius decisionem post glo. ibi, verb. *scire potuit*, valde controuertunt interpretes, cur in illo text. iuris ignorantia in damnis noceat, contra d. l. error, in fine, d. l. regula, & d. l. iuris ignorantia. ff. de iuris & facti. Postquam enim proposuisset Vlpian. in illa lege duos heredes necessarios institutos, quorum alter se abstinuit, alter postquam prior abstinuit se inmiscuit: subiungit dicendum esse, illum qui se inmiscuit non posse recusare, quominus tota onera hereditaria subeat: & rationem assignat, dicens, eum qui scit, aut scire potuit illo abstinente se oneribus fore implicitum, ea conditione adire videri, ut omnibus satisfaciatur. Difficilis profecto aliis Vlpiani decisio, ex qua apparet iuris ignorantiam in damnis nocere, contra expressas legum decisiones, quarum nuper meminimus.

- 17 Ex dictis tamen obiectæ difficultati, facile respondetur, si dicas, dum l. c. voluit ignorantiam iuris, de qua illic, à damno non excusare, intelligendum esse in ignorantia crassa, si expendamus & præsupponamus adeuntem hereditatem, ex præfata doctrina posse & debere scire leges, quæ de additione hereditatis disponunt, ut indicat Vlpiani illa verba, *qui enim scit, aut scire potuit illo abstinente, se oneribus fore implicitum, ea conditione adire videretur*, mirum igitur non est, si talis ignorantia crassa adeuntem hereditatem damnum attulerit. Præsertim cum inspectis iuris ciuilibus

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

regulis, ita visus fuerit adire ea conditione, vt omnibus satisfaceret: vt nec illi admitenda foret probatio in contrarium: sicut enim doctē & magno cum ingenio, docuit glossa in d.l. si duo, verbo, *adire videtur*, ius in hac parte non præsumpsit tantum, illum qui se immiscuit, postea quam prior abstinuisset, videri ea conditione adire, vt tota onera hæreditaria subiret, sed fingit id, supposuit, ac diffiniuit, tanquam certum, & infalibile, vt aliàs in cap. is qui fidem, de sponsalibus, & similibus iuribus,

verba facientibus, de præsumptione diffinitiuas, quæ non admittit probationem in contrarium, & frequenter dicitur iuris, & de iure.

Colliges tandem quid dicendū sit, de emphiteuta, sine consensu Domini emphiteusim per ignorantiā alienante, de qua re videndi sunt Aluarius Bacz insignis causarum Patronus, & Præceptor quondā communis apud Lusitanos, d. q. 38. numero 25. & Iaf. in l. vltim.

C, de iure emphiteutico.

Fins libri quarti.

L A V S D E O.

CHRISTOPHO- RIAB ANGVIANO

Sedano.

PRIMARI OLIM, ET DECANI IVRIS

Pontificij, in Academia Complutensi,
nūc Præfecti nobilitatis in Grana-
tensi Prætorio.

TRACTATVS

DE LEGIBVS ET CONSTITUTIONIBVS

Principum, ipsorumque, & aliorum iudi-
cum Ordinariorum, & Delegatorum po-
testate, iurisdictione, et
imperio.

LIBER QVINTVS.

Summaria ad controuersiam i.

Nullus debet ad ministerium
Altaris accedere, nisi cuius
castitas ante susceptū ministe-
riū fuerit approbata: legesq; & cō-
stitutiones Principū futuris certum

est dare formam negotijs, non ad
facta præterita reuocari.

² Gregorius IX. humilitatis causa sua
Pontificia responsa in postremo lo-
co collocare consuevit.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

- 3 Non de sunt quam plurima iura (quorum nonnulla referuntur) non generaliter tantum, sed speciatim de præteritis agentia: & usurarii sine autē, sine post interdictum, usuras extorserint, cogendi sunt, his a quibus extorserint restituere, vel eorum heredibus, vel eis non superstitibus pauperibus erogare.
- 4 Qui per iniuriam alterius aliquid accipit, id ipsum restituere obligatur, ex præcepto iustitia commutative, quæ constituit æqualitatem, & prohibet ne quis per iniuriam plus, alter vero minus habeat.
- 5 Difficile est, non quod præteritas usuras cogentur restituere, sed quod per easdem penas in Concilio Lateranensi statutas.
- 6 Benè valet argumentum de privilegio ad legem, & eorum est privilegium præterita quoque, respicere.
- 7 Eodem dictamine rationis adduci debet Princeps, seu Legislator, ad corrigenda præterita, & ad futura mala, & facta à ratione deviantia præcavenda.
- 8 Sententia rectè dicuntur particulares leges, quas certum est præterita respicere.
- 9 Rationi consonum est, ne detrimentum autē prohibitionem ignorantes incurraut, quod eos postmodum dignum est vitios sustinere, & ostenditur, quæ vulgo traditur, non esse sufficientem rationem, ad probandum legem ad præterita non extendi.
- 10 Distinguntur duo genera præteritorum, decissa, & pendente, ex Bartoli explicatione, qui unam & alteram speciem præteritorum descripsit.
- 11 Ostenditur præteritorum distinctionem à Bartolo adductam non conducere ad præsentem controversiam, in qua agitur de omnibus &

singulis præteritorum generibus, quandoquidem lex ad similitudinem Dei, à cuius æternitate tanquam à quodam perenni fonte fluit, & describitur, omnia genera verum in suo ambitu, atque complexu comprehendit.

- 12 Quo ad præsens propositum attinet illa omnia & singula præterita dicuntur, ex quibus ins aliquid, sine in re, sine in specie, constitutum est, quorum exempla subiiciuntur.
- 13 Si apparuerit eam fuisse Legislatoris mentem, quod voluerit ligare præterita, lex etiam præterita comprehendit: & generale est, in quibuscumque actibus, quod mens agentium primum locum obtineat.
- 14 Stante Legislatoris mente, quod voluerit ligare præterita, eam semper facere debemus interpretationem, ut quatenus mens ipsa ferentis legem potestatur, minus eisdem præteritis inferatur præiudicium, & in legibus semper sumenda est interpretatio, quæ magis consonet earum naturæ.
- 15 Lex nunquam extenditur ad præterita, nisi contrarium appareat, ex mente Legislatoris, quæ propositio à priori demonstratur.
- 16 Nunquam in nulloque caso poterit lex regula esse actionum, quæ iam transferunt.
- 17 Minimè negari potest leges regulare præteritas actiones, imitando illarum effectus, prout bono communi expedire videbitur.
- 18 Dum lex, seu Legislator expressè cavent, quod lex extendatur ad præterita, dubium non est, quin etiam præterita includat, & comprehendat.
- 19 Multo verius est, quod privilegium perinde ac lex, futura respicit, & intelligitur textus in c. ad audientiam, de Ecclesijs edificandis.

20 *Sententia respicit magis præterita quàm futura, secus in lege. & privilegio, quæ eam conditionem habent, ut fu-*

*rura potius quam præterita contem-
plentur, & de natura sententia est
imponere finem libris.*

CONTROVERSIA I.

Vtrum leges, ac Principum constitutiones ad præterita extendantur.

DIXIT Gregorius, Petro Subdiacono Siciliae lib. I. epist. 42. relatus in c. ante triennium. 31. dist. egre quidē ferebat, illos qui castitatē non promissērāt, separari ab vxoribus suis, per nouā legē, qua Subdiaconi omnes Ecclesiarū Siciliae prohibiti fuerant, vt more Romanę Ecclesię, nullatenus suis vxoribus miscerentur, idq; non alia de causa (sicuti ex eiusdē epistola tenore plusquā liquidō constat) quā quod durū, & incompetens videbatur, vt qui vsum eiusdē continentię, nō inuenerat, neque castitatem antē promisserat compelleretur a sua vxore separari: etiam si eos, qui post factam prohibitionem a suis vxoribus continere noluerint, consonum sit, ad sacrum Ordinē nō promoueri, cū nullus debeat ad ministeriū Altaris accedere, nisi cuius castitas ante susceptū ministeriū fuerit approbata, legesq; & constitutiones Principū futuris certū sit dare formā negotijs, nō ad facta præterita reuocari, vt bellissimē docuerunt Theodosius, & Valentinianus Cæsares, ad Senatū, relati in l. leges & constitutiones. C. de legibus &

constitutionibus Principum.

2 Quinimō Gregori⁹ alter, sapiētia, & eruditione insignis, decretalium Cōpillator, Archipresbytero S. Marię Maioris de vrbe, cuius sententia refertur in c. fin. de cōstitutio. (semper enim, aut ferē semper Gregor. IX. humilitatis causa sua Pontificia respōsa in postremo loco collocare cōsuevit) in ea fuit opinione, vt exstimauerit leges non præterita, sed futura respicere.

3 Verū minimē desunt, quam plurima iura nō generaliter tātū, sed speciatim de præteritis agētia, vt cōstat ex Clem. dudū. §. nō etenim, de sepulturis, ex l. pen. ad finem. C. de sacros. Eccles. l. fin. C. de trāsact. l. vlt. C. de pactis, cū alijs: & Alexan. III. Pontifex Max. Salernitano Archiepiscopo scribēs, ad eā quæstionē, vtrū pœnę statutę in Cōcil. Lateran. cōtra manifestos vsurarios, quod Altaris cōmunionē, & ecclesiastica sepultura priuaretur, donec redderēt, quod tā prauē receperāt, quarū mētio fit in c. quia in omnib; de vsuris, cōprehēderēt eas etiā vsuras, quę ante interdictū fuerāt receptę: respondit Rom. Pont. cuius sētētia refertur in c. cū tu, eo. tit. quod siuē antē, siuē post interdictū, vsuras extorsissēt, cōgēdi sūt, p pœnas statutas in Cōcilio

cas

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

eadem his à quibus extorserunt, vel eorū hereditibus restituere: vel his non superstitibus, pauperib⁹ erogare, & cetera quę sequuntur in d.c. cum tu.

- 4 Ille enim, qui per iniuriam alterius aliquid accepit, vel retinet, id ipsum restituere obligatur ex præcepto iustitiæ cōmutatiuę, quę constituit equalitatē, & prohibet ne quis per iniuriā plus, alter verò, minus habeat, quā habere debeat, vt ex Aristotele, obseruat. D. Tho. 2. 2. quęst. 62. art. 1. Quia verò æquitas huiusmodi fieri, & inæqualitas vitari non possunt, nisi ablata per iniuriam restituantur ei à quo ablata sunt, quippe qui inæqualitatē patitur, meritò restitutio eidē faciēda, ex B. Tho. vbi supra, art. 5. necessaria est, ex debito iustitię, & reducitur ad septimum præceptum Decalogi, quo omnis alieni vsurpatio prohibetur, proindeque text. in l. iustitia, ff. de iustitia & iure, in vtroque foro locum habet, nisi lex humana, ex iusta causa aliter disponat. Quare cum vsurarij (siuē ante interdictū, siuē post receperint vsuras) retinerent aliquid ex facultatibus alienis, rectē interpretatus est, Alexand. III. eos obligari ad restitutionem vsurarū, etiā ante interdictum receptarū, iuxta text. in capit. vlt. de furtis, cap. sicut. §. eos, de homicidio, & tradita per D. Thom. 2. 2. quęst. 59. art. 4. ad 2. & quęst. 66. artic. 6. ad tertium. Nauarrum in manu. capit. 27. num. 7. Iulium Clarum in §. furtum, à numero 25.

- 5 Illud tamen difficile videbatur, non quidem quod vsuras præteritas similiter cogere restituerent, sed quod per easdem pœnas in Lateranen. Concil. statutas, quę illas duntaxat vsuras viderentur completi, quę fuerant post Conciliatę interdictū receptę: & nihilominus respō-

dit eruditissimus Alex. III. illis pœnis, præteritas etiā vsuras cōpreheñdi, quia præsensit, & exploratum habuit, leges pariter extendi ad præterita, quemadmodum ad futura.

- 6 Et confirmatur, quia cūm priuilegium sit lex priuata, teste Innocentio, III. in c. Abbate, ibi, *quia priuilegium &c.* de verborum significatiōe, benē valet argumentum de priuilegio ad legem: priuilegium autē explorati iuris est, præterita quoq; respicere, cap. ad audientiam. i. ibi, *cum nulli canonici*, de Eccles. adificand. ergo & leges.

- 7 Præterea pro eadem parte facit doctrina D. Thomę. 1. 2. q. 31. art. 6. tradita in c. consuetudo, vers. p̄p̄, i. dist. asserentis, legem nihil aliud esse, quam dictamen quōdam rationis, cuius antea art. 1. initio huius tractatus meminimus. At si rectē expendas inuenies, eodem dictamen rationis adduci Principem, seu Legislatorem debere, ad corrigendā præterita, & ad futura mala, & facta à ratione deuīa præcauendā: etenim corrigendum est, quod illicitè admittitur, aut à prædecessoribus admissum inuenitur, cap. quod quis commisit, cap. graue. 35. q. 9. ergo leges & constitutiones Regum, nō minus extendi valent ad præterita, quam ad futura, imò per quę præteritum corrigere, ac futurum præcauere debent.

- 8 Rursus suadet eadem pars, ex alia eiusdem B. Thomę recepta traditione, qui 1. 2. quęstione 67. articulo primo, planē docuit, sententias rectē dici particulares leges, iuncta Bonifaciana constitutiōne in capite secundo. §. statuto, de constitutiō. in sexto, e conuerso docentis, leges sententias nūcupari, ex text. etiā in capit. à nobis. 1. ibi, *hęc sententia*, de sententia excommu-

communicat. & tamen manifestius est, quam vt vlla comprobatione indigeat, sententias præterita respicere. l. dicere. 23. ff. de receptis arbitris, capit. 2. de re iudicata: igitur & leges: cum valeat argumentum de vno ad alterum, ex dictis iuribus, & B. Thomæ doctrina.

- 9 Tandem quia si propter aliquam rationem lex ad præterita non extenditur, utique foret ne res culpa carens vocaretur in damnum, contra tex. in c. 2. de constit. ubi asseritur re quæ culpa caret in damnum vocari non convenire, & subdit glo. ibidē, verb. *culpa caret*, ex eo esse, quia quod legitime factum est poenā non meretur. Ex quo etiā inferebat Gregor. illius decretalis author, quoties nouū quid statuitur, futuris formā imponere solere, non vero præterita respicere: quia rationi cōsonū est, ne detrimentū ante prohibitionē ignorantes incurrant, quod eos postmodū dignū est veritos subincere, vt rectē expēdebat Philip. Dec. in c. fin. notabili. 4. illo eodē tit. de constitution. Quæ potissima ratio est, ac fundamētum, ad asserendū constitutiones Principū, ad præterita non extendi: sed hæc non est ratio sufficiens igitur nulla: ac percipiens potius affirmari debet, pariter leges ad præterita extendi. Quod non sit sufficiens ratio, patet si reducasi in memoriam, nullū reperiri inconueniens, quod vassalli ob commune bonū Regniq; & Regis utilitatem per legem præsentiam, damnum sine culpa patiantur: turpis enim est pars, quæ suo non congruit vniuerso. c. quæ cōtra mores. 8. dist. Tū etiā, quia si illa ratio sufficiens esset, euinceret quoq; nullā legē, aut cōstitutionē ligare posse probabiliter ignorātes, quod quam sit falsum, ex traditis à nobis lib. præcedenti, plusquam liquido lectori conſtitit: ergo

de primo ad vltimum præfatum vnicū & maximum fundamētum inefficax, & insufficiens est, ac perconsequens verius videtur, & securius asserere, quemadmodum leges futura comprehendunt, sic quoque respicere præterita.

- 10 Pro cuius difficultatis resolutione breuiter more solito, antequam ad conclusiones accedamus prælibare oportebit, quānam in proposito præterita dicantur. Et Bart. in l. omnes populi. n. 40. ff. de iust. & iure, & si subobſcuris verbis, & pluribus iuribus hinc inde, vt se explicet in medium adductis, in effectu duo genera præteriorum distinguit, decissa, & pendentia, vocat præterita decissa, omnia illa negotia, quæ solutione, iuramento, sententia, præscriptione, transſactione, alijsvè id genus terminata sunt: Contra verò appellat præterita pendentia, cætera omnia quibus non fuit aliquo ex prædictis modis finis impositus, quæ cū nec iuramento, nec sententia, nec transſactione, nec præſcriptione, nec solutione, alijsvè id genus finita sint, aut terminata, meritò quidem pendentia nuncupantur.

- 11 Quæ Bartoli distinctio inter præterita, decissa, & pendentia, quam optimè adaptauit ipse, singulas iurium decisiones singulis præfatæ distinctionis membris applicando: elegās profectò est, & suo authore digna, parum tamen conferens ad præsentis quæſtionis exactam resolutionē: quippè, (vt vides) illis tantum negotijs aptari potest, quæ in iudicijs versantur, nos vero, (vt initio proposuimus) generaliter inquirimus, vtrum leges, & constitutiones Principū, ad omnia & singula negotia præterita, quemadmodum ad futura extendantur, ex quibusuis causarum figuris negotia descendant, siue ex contra-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

contractu, vel quasi contractu, ex delicto, vel quasi delicto, ex vltima voluntate, in iudicio, vel extraiudiciū, quomodo cumque negotium incidat, vel incidere possit: etenim lex ad similitudinem Dei Optimi Maximi, a cuius eternitate tanquā a quodam perenni fonte fuit, & derivatur, omnia genera rerum in suo ambitu, atque complexu comprehendit.

12 Quare rem hanc non semel meditatus, semper existimaui, quo ad nostrum propositum attinet, illa omnia & singula præterita dici, ex quibus ius aliquod, siue in re, siue in spe constitutum est, verbi gratia, delicta, partium conuentiones, privilegia, sententiæ iudicum, testamenta defunctorum, & id genus alia, ex quibus subditi, vel obligant alios, vel ipsi obligantur: ad quæ præterita ex quibus aliquod ius, siue in re, siue in spe constitutum nobis est, vtrum Regum placita, & Principum constitutiones extēdi possint oportune differimus. Atque (vt hoc iuniores non ignorent) præterita iura in spe illa dicuntur, quæ solum tribuunt ius ad rem, non in re, vt contingit in nonnullis hominum dispositionibus, sci licet in spectatiuis, & præsentationibus ad beneficia, in stipulationibus conditionalibus, de quibus in §. ex conditionali, Institut. de verborum, & similibus.

13 His suppositis tribus conclusionibus quæstioni respondetur. (si appa-
uerit eam fuisse Legislatoris mentem, quod voluerit ligare præterita, lex etiam præterita comprehendet) Probatur hæc prima conclusio: etenim quemadmodum in quibuscūq; actibus generale est, quod mens agētium, primum locum obtineat. l. in conditionibus primum locum. ff. de condition. & demonstrationib. l. i.

§. si conueniat. ff. de positi, sic etiam in legibus, & constitutionibus Principum, Legislatoris mens præualere debet, iuxta tex. in l. scire oportet. §. aliud, ibi, *sed & si maxime verba legis huc habeant in intellectu, tamen mens Legislatoris aliud vult.* ff. de excusationibus tutorum, ergo si de mente Legislatoris apparuerit, quod voluit ligare præterita, quidquid verba legis clara non sint, ad vnguem erit obseruanda.

14 Secunda conclusio, quæ a superiori proficiscitur: stante Legislatoris mente, quod voluerit ligare præterita, eam semper facere debemus interpretationem, vt quatenus mens ipsa ferentis legem patiatur, minus eisdem præteritis inferatur præiudicium. Quam conclusionem efficaciter probabis, si memineris cuiusdā Bartoli doctrinæ in l. vlt. C. de conditione ob causam, quam probat text. optimus in l. cum quid. §. nam in contrahēdo. ff. si certum petatur, & in l. si stipulatus. §. ibi, *quis non est verisimile.* ff. de vlturis, asserentis in legibus eam semper sumendam esse interpretationē, quæ magis consonet earum naturæ, vnde cum illa sit legum conditio, vt quo minus fieri possit præterita respicere valeant, & velint, consequens est, vt semper fieri debeat interpretatio, quæ minus præiudiciū inferat ipsismet præteritis.

15 Tertia conclusio, directe quæstioni respondens. Lex nunquam extenditur ad præterita, nisi contrariū appareat ex mente Legislatoris: probatur a priori, & demonstratiuē, certum namque est, legem regulam esse, per quam actiones subditorum in bonū commune ordinantur. c. regula. 3. distinct. iuncto cap. erit autem lex, dist. 4. & nos latē diximus lib. 1. huius tractatus, sed sic est, quod lex nō potest

potest esse regula actionum, quæ iam transierunt, iuxta illud vulgare, quod ad præteritum nulla est potentia, habetur in cap. si Paulus. 32. q. 5. ubi B. Hieronymus in epist. ad Eustochium, de custodia virginitatis subiunxit, *Cum omnia posuit Deus succurrere virginem non potest post ruinam, igitur neque extendi poterit lex ad præterita.*

16 Sed dices, tatum probare hoc argumentum, vt conuincat leges extendi non posse ad præterita, & si Legislatoris mens contrarium suadeat, & consequenter primam & secundam conclusionem procedere non posse, cum multum deferat Legislatorum voluntati, & menti: etenim nunquam in nulloque casu poterit lex regula esse actionum, quæ iam transierunt, vt facile euincit prædictum argumentum.

17 Huic tamē obiectioni nō cum difficultate respondeo, quod quamvis leges, ac Principum constitutiones, nō possint habere plenam rationē regulæ, respectu actuum præteritorum, vt nuper dicebam, tamē negari minimē potest, quin regulare etiā possint, (vt ita loquamur) saltem aliquo modo, præteritas actiones, irritando scilicet, illarum effectus, prout bono communi expedire videbitur: quo casu recte leges extendi possunt ad præterita, & irritare actiones quæ iam transierunt, atque id ex ipsius Legislatoris mente, & non aliter.

18 Restat vt argumentis initio in contrarium adductis satisfaciamus, quorum difficiliora, solū cuiusdam, posse leges ad præterita aliquando extendi, quod minimē diffitemur, iuxta propositas conclusiones. Nec refert, admodum considerabile esse, contingens damnum circa præterita, cum versetur circa ius quasi-

tum, non ita damnum circa futura; quod quidem solū impedit ius querendum, non quæsitum, vt patet: etenim dum lex, seu Legislator expresse cauēt, quod extendatur ad præterita, cum constet de ipsius Legislatoris, seu legis mente, dubiū nō est, quin etiam præterita includat, & comprehendat.

19 Illud autē, quod comminiscemur de natura privilegij, contendētes, in eo differe legem à privilegio, quod lex, futura, privilegium præterita respiciat, falsum quidem est, & multo verius, quod privilegium perinde, ac lex, futura respicit, non refragante Pontificio responso, in capit. ad audientiam, de Ecclesijs edificandis, quoniam solum euincit, minimē dandum esse, privilegium personæ, seu communitati, antequam sit in rerū natura, quod lōgè aliud est, ab eo quod assu mebamus in argumento: & ratio illius text. sumi potest, ex vulgari pro uerbio Philosophorum, & Iuristarum, *non entis nulle sunt qualitates*: quomodo enim rebus non existentibus privilegia concedenda forent.

20 Necnō (vt nō ommittamus illud, quod tetigimus in argumento circa naturā sententiæ) in hac parte, lex & rem admoneo, sententiam, & privilegium, quo ad propositum attingit, in vno cōuenire, & in alio differre: conueniunt quidem in eo, quod tã sententia, quàm privilegium, sunt leges particulares, longè tamen diuerso modo: privilegium enim est lex eximens priuatum, à lege communi, cap. privilegia. 3. dist. & omni nō perinde ac lex communis futura respicit: per contrarium verò ipsa sententia, quæ licet particularis lex sit, qua leges ipsæ, seu ipsarum vis, huic vel illi casui applicatur, l. secunda. §. post originem, ibi,

Yyy

parum

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

parum est enim, ff. de orig. iuris, vnde natura sententiae est imponere finem controuersijs. l. dicere. ff. de receptis arbitr. & inde, quod sententia respiciat magis praeterita, quam

futura, secus in lege, & privilegio, quae eam conditionem habent, vt futura potius, quam praeterita contemplantur.

Summaria ad controuersiam 2.

- 1 **D**VM leges, & constitutiones praeteritis inferunt prauidiciũ, eo ipso ad illa debent extendi, & proponitur dubitandi ratio ad presentem controuersiam.
- 2 Referuntur Doctores asserentes, verba generalia legis nõ protrahi ad illa futura, quae non aliter quam cum praeteritorum prauidicio respicere possent.
- 3 Circa id gesta praescidi nõ potest materia delinquendi, & distinguitur inter facta ante & post constitutiones, & quando ratio post gestorum non conueniat, cũ prius gestis, cuius exemplum subiicitur.
- 4 Ex eo quod futura non aliter, quam cum praeteritorum prauidicio expectari valeant, non bene colligatur Principem voluisse praeterita comprehendere.
- 5 In Principum rescriptis, a quibus leges & constitutiones illorum, minime distant, illa videntur concessa, quae alijs incommodum non asserunt, nisi expresse aliud dicatur in rescripto.
- 6 Beneficium Principis alijs fauorabile strictam recipit interpretationem, ad effectum, ne tertio nocumentum, vel prauidicium asserat, & generalia verba legum, aut constitutionum, nequaquam comprehendunt futura, quae respici non possunt, sine praeteritorum prauidicio.
- 7 Doctores communiter propter aliqua iura, quae facile solui possunt, diuersimodè limitant praedictam asseritionem,

rem inuoluentes, variasq; adducentes doctrinas.

- 8 Leges, seu constitutiones Principum, disponentes circa executionem, seu perfectionem alicuius actus, cũ prauidicio etiam actuum praeteritorum, futuras executiones, seu perfectiones respiciunt.
- 9 Optimum exemplum praefata limitationis habemus in Clementina 2. de aetate & qualitate, quae loquitur de lege disponente circa executionem.
- 10 Cap. vltim. de electione in 6. agit de lege disponente circa perfectionem actus: & celeres confirmations electionum nõ in concordia celebratarum viribus omninò careant, irritaq; & inanes sunt.
- 11 Probatur leges ac Principum constitutiones, quantumvis agant de executione actus, praeterita nullo modo respicere, imò neq; ipsa futura cũ prauidicio talium praeteritorum.
- 12 Gregorius Nonus in cap. fin. de consuetudinibus, declarauit alteram suam constitutionem relatum in cap. statumimus 15. de maioritate, & obedientia, quam subobscuram & ambiguum reliquerat.
- 13 Leges ac Principum constitutiones solum futurum usum damnantes, non respiciunt praeterita, & satisfacit glossa verbo, vtetur, de vita & honestate clericorum.
- 14 Vestitus usus nihil comune habet cum domino ipsarum, & prohibitio comprehendit antiquas vestes absque illarum prauidicio.

- 15 *Refponderetur ad Clem. 2. de etate & qualitate, cuius verus intellectus afignatur.*
- 16 *Quando lex exceptionem cōcedit, feu aufert, refpicit omnia futura in quorum euentum exceptio datur, feu aufertur, quantumcumque præiudicium infurgat circa præterita.*
- 17 *Oftenditur nullam dari poffe fpecialitatis rationē, cur leges, feu Principum cōftitutiones, dantes, feu tollentes exceptiones, minus vocent præteritis quam reliqua.*
- 18 *Intelligitur Imperatoria cōftitutio in l. 14. C. de teftibus, quā dixit Imperator obrinere etiā quo ad debitorum antiquos, fi modo neque in toto, neq; in parte ante cōftitutionē illā foluiffent, & cōvincitur eas leges,*

- fuē cōftitutiones Principū, quā cōcedunt, vel aufervnt exceptiones, rectē futura refpicere quācumq; cum præiudicio præteritorum.*
- 19 *Ideō in d. l. teftiam extenditur cōftitutio ad debitores quoque antiquos, quia apparet de mente Legislatoris.*
- 20 *Vfuræ iuri naturali cōtraria, femper, & omni loco & tēpore penitus reiectæ, reprobataq; funt, & quare reprobario feneratoritiae ftipulationis extendatur ad antiquos vfurarios.*
- 21 *Rejicitur Bartoli fententia afferentis, ftatutum, quod vxore mortua fuis filijs vir lucraretur tertiam partem dotis, ligare omnes & fingulas mulieres viventes, & fi ante ftatum nuptæ funt.*

CONTROVERSIA 2.

Vtrū verba generalia, legū, & cōftitutionū, trahi poffint ad illa futura, quæ nō aliter, quam cum præteritorū præiudicio refpicere poffunt.

EX diſtis in quæſtione præcedēti pluſquā liquidō leſſori cōſtabit dubitādiratio ad præſentē controverſiā: etenim cū generaliter reſolverimus, legem ad præterita nō extēdi, quæ ſi futura refpiciat, ad quæ refpicere nō poſſit, ni ſi cū præteritorū præiudicio idē ſit, ac ſi præterita cōprenderet: cōſequens eſt talia futura ſic cōnexa cū præteritis, verbis generalibus legū, & cōſtitutionum, nullatenus com-

prehendi. Præſertim cum ſi verba generalia ipſarum legum, talia futura refpicerent, minimē vitari poſſet extenſio ad præterita: dum enim leges, & cōſtitutiones præteritis inferunt præiudicium, eo ipſo ad illa debent extendi. c. 2. c. ult. de cōſtitutionibus.

Quibus conſiderationibus adducit Ioann. Crocius in l. omnes populi, num. 142. ff. de iuſtitia & iure, Felin. in d. cap. ultim. de cōſtitutionibus, num. 2. Abb. in cap. Paſtoralis, §. verum, num. 2. de appellation. Alex. in d. l. omnes populi, num. 4.

Yyy 2 & Do.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

& Doctores communiter in d. cap. ultim. adducti fuerunt ad existimandum, verba generalia legis non posse trahi ad illa futura, quae non aliter quam cum praeteritorum praedictio respicere possent.

3 Ante quos omnes eandem sententiam tradiderat glossa communi applausu, & acclamatione ab omnibus recepta, quam ipsi etiam valde commendaverunt in Clem. i. verbo, *deputatis*, de testam. quae voluit constitutionem illam comprehendere religiosos executores ultimarum voluntatum, ante illam deputatos, ut teneantur locorum ordinarij debitam officij rationem reddere, non obstante sua exceptione, vel quod praelationis fungantur officio, quod glo. intellexit verum esse circa gesta post dictam Clementinam, etiam per iam deputatos ultimarum voluntatum executores, quamvis religiosos & exemptos, argumento tex. in cap. vi. hi qui. de etate & qualitate, ubi glo. verbo, *quod posteris*, & in c. 2. post principium, de vita & honestate clericorum: secus in factis, seu gestis, per tales deputatos exemptos, ante praefatam constitutionem, quandoquidem (ut vulgo dici solet) circa iam gesta, praesci di non potest materia delinquendi: atque adeo si religiosus prius deputatus, iam ante constitutionem partem gesserat, partem vero gessit, post constitutionem, si ratio post gestorum non connectitur prius gestis, de postea gestis dumtaxat rationem redditurus est, iuxta text. in c. si eo tempore, de electione in 6. Tunc autem dicemus rationem post gestorum non connecti cum prius gestis, quando. v.g. quis singulis annis percipit certos redditus, quos convertit in certos pios usus, ita ut unus anni administratio, suae dispositio ab alterius administratione non pe-

deat, nec deriuetur, sed omnino separatae sint.

4 Et iuvat ratio dictam glossam & Patrum doctrinam, si adverteras ex supradictis in disputatione quae proximè praecessit, leges non extendi ad praeterita, nisi appareat de mente Legislatoris, quod voluerit ligare praeterita, at expedita res est, ex eo non colligi Principem voluisse, praeterita comprehendere, quod futura non aliter quam cum praeteritorum praedictio expediri valeant: praeterita ergo verbis generalibus non comprehenduntur.

5 Accedit in Principum rescriptis, (a quibus leges, & constitutiones illorum in proposito minimè distat,) illa videri concessa, quae alijs incommo- dum non afferunt, nisi expressè aliud diceretur in rescripto. Qua ratione rectè dicebat Vlpian. in l. 2. §. si quis à Principe. si ne quid in loco publico, quod si quis à Principe simpliciter impetraverit, ut in publico loco aedificet, non est credendus sic edificare, ut cum incommodo alicuius id fiat, nisi fortè id etiam à Principe impetrasset: quo desumpsit doctissim. Alexand. III. Pontifex Maxim. in capit. super eo 15. de officio Delegati, dum manifeste profitetur, suae intentionis non esse per illam constitutionem Dioecetano Episcopo, Archidiacono, vel Archiepiscopo praedictum generare, quare, nisi expressè Princeps dicat, minimè credendum est, ipsum voluisse suas constitutiones, ac leges praeterita quoque comprehendere.

6 Maximè cum beneficium Principis, aliàs favorabile strictam recipiat interpretationem, ad effectum, ne tertio noceat, vel praedictum afferat, ut probat textus in capit. Pastoralis decimo nono, de

de privilegijs, ibi, *quia per indulgentiam huiusmodi, episcopali iuri non credimus derogari*, & in d.l.2. d. §. si quis à Principe, dict. capit. super eo, cap. 2. de religiof. domibus, text. optim. in capit. quamuis. 8. de rescriptis, in 6. notat Bartol. & alij in l. vltima. C. si contra ius, & in l. 3. numero 1. ff. de constitution. Princip. Decius in capit. quæ in Ecclesiarum, numero 6. de constitution. Felin. in capit. causamque, numero 10. de rescriptis. Cardinal. consil. 96. num. 7. Rebuff. in concordatis, titu. de forma mādati, pag. mihi 334. Gomez in regula de non tollendo iure quæfio, quæst. 1. Rota noua decisioe 21. de concessione præbendæ, num. 5. Palacios in rubr. §. 69. num. 10. Roderic. Suarez, allegatione 18. num. 2. Dominus Molina de primogenijs lib. 1. cap. 32. num. 24. & lib. 2. capit. 1. num. 13. Roland. consil. 45. à numero 12. lib. 4. Pinelus in rubr. de rescindenda. 1. part. capit. 2. in principio, num. 8. Guierrez consil. 11. à princ. Paulus de visitatione lib. 2. capit. 20. numero 60. ex quorum dictis non obscure deducitur indulgentias, seu beneficia Principum, ita demum strictam interpretationem recipere, vt tertio nullo modo afferant aocumentum, & consequenter colligitur ad propositum nostræ controuersias generalia verba legum, aut constitutionum, nequaquam comprehendere futura, quæ respici non possunt sine præteritorum præiudicio, cum omnes & singulæ leges, ac constitutiones, sic subaudiendæ, & interpretandæ sint, vt minimè voluerint cum aliorum incommodo suum effectum sortiri.

7 Nunquam ergo lex noua futura respiciet cum præiudicio præteritorum, nisi Legislator id explicet,

iuxta à nobis tradita in superiori controuersia, quidquid Doctores communiter propter aliqua iura, (quæ faciliè solui possunt), diuersimodè limitent hanc assertionem, rem inuoluentes, variasque adducen-tes doctrinas, quibus nequaquam refragantibus, planè concludendum est negatiuè, id est, generalia verba legis trahi non posse ad illa futura, quæ non aliter, quam cum præteritorum præiudicio respicere potest.

8 Quam conclusionem vt adamusim explicemus, pluribus alijs ommissis, expedit in medium adducere duas potissimum limitationes, quibus eam frequentissimè Doctores nostri restringunt, dicentes, non procedere in legibus, seu constitutionibus Principum, disponentibus circa executionem, seu perfectionem alicuius actus, vt videlicet leges illæ cum præiudicio etiam actuum præteritorum, futuras executiones, seu perfectiones respiciant: ita limitant Ioann. Crotus vbi supra, nu. 14. Anton. & Abb. num. 11. in c. vlt. de constit. cum Schola comuni, teste Felino ibidem, num. 11. Dominicus in cap. fin. num. 8. de electione in 6. & ante eos, sic in effectu præfatam assertionem limitauerat glossa recepta, verbo, *in posterum*, in Clem. 2. de etate & qualitate, prout expendunt Doctores ibi. quæ glossa præmissa, quod posteris iudici possit asperior status, absurdum iudicauit, quod indicatur iam intulatis (prout ipsa loquitur) item existimauit absurdum, quod constitutio præterita liget, contra tex. in cap. fin. de constit. & concludit tandè Clem. illam quatenus micipatos, & mancipados officijs ecclesiasticis, non aliter vocem in Capitulo habituros statuit, nisi saltem in Subdiaconatus

Yyy 3 ordine

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

ordine fuerint constituti, & cætera quæ continentur in illâ constitutione, non ligare præteritis institutiones, sed futuros tractatus, & act^o Capitulorum, nec vitare voluisse Clementem. V. per illam constitutionem, voces in Capitulo præstas, & esset respicere præterita, sed præstandas, & ita Clementina illa solû futura respiciat, vbi vides quomodo glossa limitet in effectu præfatam conclusionem nostram, qua dicimus, verba legum non cõprehendere futura, quæ expediri nõ possunt, absq; præteritorû præiudicio, vt non procedat in legibus disponentibus, circa perfectionem alicuius actus, quo casu tales leges, futura etiã respicient, quantumcumq; cum præiudicio actuum præteritorum.

9 Sed subiiciamus, (si placet) rē hãc exemplis, quo facilius intelligatur, & optimum exemplum habes de legibus disponentibus circa executionem in d. Clement. 2. de eate & qualitate, vbi dispositum fuit de executione iuris canonicalis, putã de voce in Capitulo habenda, & statutum, vt nullus de cetero vocem in Capitulo haberet, etiam si hoc sibi ab alijs liberẽ concedatur, nisi saltẽ in Subdiaconatus ordine fuerit cõstitutus, & sanẽ constitutio illa dubium non est, quin respiciat futura, cum præiudicio actuum præteritorum, id est, comprehendat etiam vocem præstendam, & electionem faciendam à Canonicis, qui ante illam constitutionem præbendas obtinuerant.

10 Circa leges autem disponentes, circa perfectionem actuum exemplum erit in c. ult. de electione in 6. vbi agitur de cõfirmatione electionis, & statuitur, celeres confirmationes electionum, non in concordia celebratarum, viribus omninõ ca-

rere, irritasque & innanes esse: vbi manifestum etiam est, decisionem illam futura respicere, cum præiudicio præteritorum, id est, vt in posterum non sortiantur effectũ, prius factæ electiones & confirmationes.

11 Verum præfata limitatio à grauissimis viris iure optimo non recipitur, & meritò eam reprehendunt inter alios Ioannes de Immola, & Philipp. Deci. in cap. fin. de constitution. num. 17. Martinus Nauarr. vbi supra in dicta exceptione 14. pagina mihi 80. manifesteq; conuincitur ex Gregorij IX. Pont. Maximi in d. c. fin. de constit. recepta doctrina, declarantis constitutionẽ super præferendis in perceptione portionis, maioribus, & consuetis seruitijs à minoribus exhibendis, nõ ad præterita, sed ad futura tantũ extendi, idq; ex generalibus vtriusq; iuris regulis, aientibus, tãquam certũ, leges & constitutiones futuris dare formam negotijs, non ad præterita facta trahi, nisi nominatim in eis de præteritis caueatur, adhuc Gregorius IX. Vndẽ ingeniosus lector absq; difficultate deducet, leges, ac Principum constitutiones, quantumuis agent de executione actũ, præterita nullo modo respicere: imò, ne que ipsa futura cum præiudicio talium præteritorũ, quandoquidẽ expressẽ illic docuit Summ. Pontifex decisionẽ illã agentẽ de executione Canonice, putã de stallis in choro, & in Capitulo, neququã attingere præterita, nec futura, cũ præiudicio præteritorũ, siquidẽ illa constitutio antiquos Canonicos, nisi de illis nominatim caueatur, nullo modo comprehendet.

12 Vbi nõ malẽ iudicio meo animaduertit glossa in d. cap. fin. verbo, *constitutionem*, declarasse Gregoriũ IX. ibidem,

ibidem, alteram ſuam conſtitutionem relata in c. ſtatuiſimus 15. de maiorit. & obedientia, quā ſubobſcuram, & ambiguan relinquerat, dum non ſatis aperuerat, vtrum illa conſtitutio, ſeu lex ſtatuens Presbyteris primum locum, Diaconis ſecundum, Subdiaconis tertium, & ſic de reliquis, obtineret, quo ad futura dumtaxat, an præterita etiam complecteretur, & ſanè utrobique Gregorius iuris vtriuſque ſcientiſſimus, conſtanter aſſeruit conſtitutiones illas futura tantum, & nullo modo præterita reſpicere, quidquid ſermo fuerit in diſtis legibus, ac decretalibus de executione actuum, de quibus ibi, ergo nihil reſert ad hoc, vt leges reſpicere poſſint futura, quæ non aliter, quàm cum præteritorum præiudicio reſpicere poſſunt, quod agant, vel non agant, de actu executione, ſeu perfectione, vt allegata iura aperte demonſtrant.

13 Nec his refragabitur ſententia gloſſæ, verborum, iuncto text. in Clem. 2. de vita & honeſtate clericorum, aſſerentis Clemētinam illam interdicientem, quibuſcumq; clericis virgatis, vel partitis veſtibus publicè uti, extēdi etiā ad veſtes prius factas, quibꝰ (inquit gloſſa) ipſos clericos, ut publice minimè poſſe, ſine pœna illius conſtitutionis: etenim ſi cū ingenio perpēdatur illa gloſſa, ſibi ipſi in effectu reſpondet, dicēs, non ob id conſtitutionē illam reſpicere præterita, cum ſolummodo futurum uſum damnauerit.

14 Quam gloſſæ doctrinam, & ſolutionem, vt melius percipiamus aduertendum erit, text. illum prohibentem clericis uſum veſtium partitum, obtinere etiam quo ad veſtes antiquas: quia quoddam quæſo ſpeciale ius clericis facit veſtium dominium circa earundem uſum? nul-

lum profeſſo: ad effectum namque utendi nihil reſert, ſiue clericus habeat veſtium dominium, ſiue non: igitur nihil intererit quod veſtes, antiquæ ſint, ſeu nouæ, quia veſtium uſus nihil commune habet cum dominio ipſarum, ac ſubinde, ſi benè conſideres ex illius legis extensione ad antiquas veſtes, nullum inſurgit præiudicium circa præterita, reſpicietque conſtitutio, & interdicit futurum uſum veſtium partitarum, & prohibitio comprehendet antiquas veſtes, abſque illarum præiudicio, ſi attendiſti ad ea, quæ ſuperius in notabilibus tradidimus.

15 Non etiam obſtat dicta Clementina 2. de etate, & qualitate, extendens prohibitionem, de qua ibi ad canonicos antea receptos: planè enim (vt optimè conſiderarunt Immoſa, Philippus Decius, & Martinus Nauarrus ubi ſupra,) extenſio illa facta fuit autoritate Principis Legislatoris, vt aperte denotant illa verba, *ſunt mancipati, vel mancipabuntur in poſterum*, ſanè vt plenè à nobis dictum eſt, ſi Legislator nominatim dicat, quod eius conſtitutio præterita reſpiciat, abſque dubio ipſa comprehendet, proindeque cum Clemens V. voce pronuntiauerit ſe comprehendere velle, tam mancipatos, quàm mancipandos canonicos, mirum non fuit ſi illa conſtitutione cōprehenderentur, utiq; ſi Legislator id non explicaret contrarium dicendum foret.

16 Secundo principaliter limitari ſolet à Doctoribus conſuſio noſtra, qua diximus (legem nouam non reſpicere futura, cum præiudicio præteritorum, niſi id exprimat Legislator) vt non procedat quando lex exceptionem concedit, ſeu auferit, quam dicunt reſpicere

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

picere, omnia futura in quorū euentum exceptio datur, seu auferuntur, quantumcumque præiudicium insurgat circa præterita, sic limitantur Felin. post alios in dict. capit. fin. de constitutio. num. 12. Ioann. Crotus in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure, num. 141. Bart. ibidem num. 43. & alij communiter.

17 Verum quis non videt limitationem hanc aperto Marte pugnare cum cap. 2. de constitut. ibi, *sed futuris dare formam negotijs*, ac per consequens substinere nō posse. Etenim quamnam differentia, aut specialitatis ratio assignari poterit à prædictis Patribus cur scilicet leges, seu Principum constitutiones, dantes, seu tollētes exceptiones, minus noceāt præteritis, quam reliquæ? nulla profecto, (si verū amamus) specialis ratio discriminis occurrere valebit, quare hæc potissimum leges, quæ concedunt, vel auferunt exceptiones, respicere possint futura cū præiudicio præteritorum, secus constitutiones alia. Merito, ergo rejicienda erit præfata limitatio, vt liberè procedat supra posita conclusio, quod nouæ leges futura non respiciant cum præiudicio præteritorum, nisi nominatim id expresserit Legislator.

18 Nec sanè prædictæ limitationi Bartoli, Felini, Ioannis Crotti, & aliorū communiter, opitulatur, duo præcipuè fundamenta, quæ pro illa solent adduci: non primum ex Imperatoria constitutione, de qua in lege testium 14. C. de testibus, vbi Iustinian. Imperator illam solemnitate, siue onus impositum debitoribus, circa probandas suas solutiones, videlicet, (vt qui in scriptis à se debita retulissent, non facile audirentur, si dicerent omnem debiti, vel partis solutionem, sine scriptis

se fecisse, nec volentes forsitam re-
deemptos testes, super huiusmodi solutione producere, nisi quinquæ testes idonei, & summe, atque integre opinionis præsto fuissent solutioni celebrata, & cætera quæ continētur in illo tex.) dixit obtinere etiā, quo ad debitores antiquos, si modo neque in toto, neque in parte, ante Imperatoriā illam cōstitutionē soluis-
sent, vt denotant illa verba Iustiniani, *ibi, Ijs scilicet, qui iam sine scriptis debitum, vel partem eius persoluerint, à præsentī sanctione merito excipiendū*, quasi diceret, ab illa lege non excipi antiquos debitores, qui neque in totum, neque in parte debitum persoluerint, quinimò illa comprehendī, qua conuinci videtur, eas leges, siue constitutiones Principum, quæ concedunt, vel auferunt exceptiones, rectè futura respicere, quantumcumque cum præiudicio præteritorum, siquidem d. l. testium, eiusque decisio completitur futuros debitores, & etiam antiquos, si neque totum, neque partem soluerint, idque nulla alia de causa, quam quod specialiter exceptionem, vel auferat, vel concedat.

19 Sed (vt diximus) fundamentum hoc ex d. l. testium, sic expensa, & considerata, non fauet limitationi præfata, si aduertas decisionem illam, ideò ad debitores quoque antiquos extendi: quia apparet de mente Legislatoris, vt manifestè constat ex proximè relatis verbis, ibi, *ijs scilicet &c.* satisque esse, quod constet de Legislatoris mente, perspicuè deducitur, ex conclusione nostra principali, nec non ex supra à nobis traditis.

20 Alterum fundamentum, planè dictæ limitationi, nullatenus etiā fauet, ex l. penult. C. de usuris, iuncta l. eos. §. r. C. illo titulo, vbi repro-
batio

batio feneratitæ stipulationis, extenditur ad antiquos vsurarios, vt in d. §. 1. si consideres, stipulationes vsurarum in dictis iuribus improbari, non vt cumque, sed tanquam iuri naturali contrarias, patet ex verbis text. ibi, *Veterem duram & grauissimam earum molem &c.* Et quia cōsuetudo qua eademmet stipulationes iuuantur, tanquam irrationabilis per illum text. rejicitur. Vnde mi rum videri non debet, si text. in d. l. eos. §. 1. tanquam iuris naturalis explicatorius obtineat etiā circa præterita, quod latius Deo dante inferius in altera controversia resolue mus, & satis expresse text. in d. l. penult. C. de vsuris, vbi Constantinus Imperator iussit constitutionem illam, etiam eos qui ante eandem, ampliores, quam statuta sunt vsuras stipulati essent, ad modum eadem sanctione taxatum, ex tempore latio nis eius, suas moderari actiones: Sci licet illius temporis, quod ante ean dem fluxit legem, ex eo quia vsuræ iuri naturali contrariæ, semper, & omni loco, & tempore penitus rei cte reprobataeque sunt.

- 21 Qua limitatione reiecta pariter, & rejici necesse est, omnia ea, quæ ex illa fluxerunt documenta, & notabilia, & explodenda omnino erit sententia illa, quam ex prædicta li

mitatione apendicem deducebat, Bart. in d. l. omnes populi, num. 44. asserens statutum quod vxore mortua sine filiis vir lucraretur tertiam partem dotis ligare omnes, & singulas mulieres viuentes, & si ante statutum nuptæ sint: etenim si limitatio, ex qua fluxit hæc Bart. doctrina, corrui, vt vidisti, & corrui de bet sententia ipsa, quam iure optimo improbarunt Ioannes Crotus vbi supra, num. 139. Felin. in d. cap. fin. de constitutio. colum. 2. Immola eolum. penult. quidquid cum Bart. transierint Legistæ omnes communiter, teste Immola vbi supra, Bartolique sententiam defendere nitatur, Martin. Nauarr. in cap. si quando, exceptione. 14. pagina mihi 84. Etenim Bart. nulla alia ratione, ad ita existimandum adductus fuit, nisi quia statutum illud exceptionem concedebat maritis, vt in casu proposito integram dotem non restituerent, & quia credidit leges exceptiones concedentes, vel aufe rentes, futura respicere quantumque infurgat præiudicium circa præterita: quam doctrinam cum viderimus veram non esse (ne dicamus falsam) pariter etiam & Bart. sententiam circa præfatum statutum, cum prædictæ limitationi niteretur, rejicere tenemur.

Summaria ad controversiam 3.

2 **D**E ambigua & subobscura Legislatorum mente oportune, nonnulla dicenda sunt.

- 2 Referuntur Doctores sentientes verba dubia legis, quæ æquæ præteritis, ac futuris aptari possunt, qualia sunt verba subiunctiui modi, nisi aliis de contraria mente Legisla-

toris constet ad præterita non extendi.

- 3 Dubia verba legis ad præterita trahi non debent etiam, si ratio sit antiqua, pariterque vigent circa præterita: & in statutis futura subiunctiui modi accipiuntur pro simpliciter futuro: & ad emittendas absurdita-

Yyy 5 tes

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

res, & odia restringenda, subiuncti
na, quandoque important prateri-
tum, quandoque futurum, prout ma-
gis expedierit materia subiecta: &
regulare est in omni verbo aptum
portare dicta duo tempora, ut in
statutis interpretetur de futuro
dumtaxat.

¶ Propter solam rationis identitatem
leges extendende non sunt, aut am-
pliande ad praterita, nec talis ra-
tionis identitas sufficiens est ad
explicandam Legislatoris mentem,
quando in contrarium adsunt alie
coniectura.

5 Grauius obstat glossa verbo, cen-
semus, in Clementina 1. de con-
cessione prebende, sed non funda-
tur in ratione antiqua, ad facien-
dam illam extensionem, sed prate-
rita aliam quoque coniecturam ex-
pendit, nec sola rationis identitas,
etiam antiqua sufficiens fuit.

6 Si cum rationis identitate quouis al-
lia coniectura, concurrat circa Le-
gislatoris mentem, quod voluerit
suam legem praterita quoque respi-
cere, proculdubio etiam ad prateri-
ta ampliari debebit.

7 Inferitur interpretatio ad quoddam
dubium speculatiuum circa Decre-
tum Tridentini sessione 23. capit.
6. ad finem, & quare dicatur du-
bium speculatiuum, & non prac-
ticum.

8 Arguitur pro parte negatiua ex su-
perius tradita resolutione, quod
leges trahi non possunt ad futura,
qua non aliter quam cum prateri-
torum preiudicio respicere pos-
sunt.

9 Ostenditur dictum Tridentini De-
cretum, non solum obtinere quo ad
promouendos post Decretum, sed

promotos etiam comprehendere
ex mente eiusdem Concilij, tu-
ius verba diuersimode expendun-
tur.

10 Nonnulli Praeceptores asserunt le-
gem annullatiuam, ex identitate ra-
tionis ad praterita extendi, confir-
matoriā, non ita, & an talis disfe-
rentia iure subsistat.

11 Probant suam sententiam, ex eo quod
lex annullatiua actus, semper conci-
piatur per verba, qua sonant in pra-
teritum.

12 Parum aut nihil refert ad exten-
sionem circa praterita, quod lex
sit annullatiua, vel confirmatoriā
actus, & nullum aptum discrimen
in proposito constitui potest, aut de-
bet, inter legem annullatiuam ac-
tus, & confirmatoriā illius.

13 Quando verba dubia non possunt
absque iniustitia ad futura trahi,
eo ipso non ad futura, sed ad pra-
terita tantum trahi debent, non
obstante Legislatoris mente, &
quantumuis alia coniectura con-
currat: & attenta mente Prin-
cipis semper fugienda est inter-
pretatio, per quam lex iniqua red-
datur.

14 Subiicitur exemplum in lege, quae
remittit poenam delinquenti, ut
quia decernit consilium solnendo
centum liberari, quae lex iniusti-
tiam continet respectu futurorum
delinquentium, & solum ad illos
qui antea deliquerant trahi de-
bet.

15 Adesse debent non una, sed due con-
iectura simul iunctae, ut lex ad pra-
terita extendatur, nec sufficiet
quod tratur verbis sonantibus in
prateritum.

CON-

CONTROVERSIA 3.

Vtrum verba dubia, legū, ac cōstitutionum,

quæ æquæ præteritis, ac futuris aptari possunt: verbi gratia, verba subiunctiui modi, *si commiserit*, & similia, nisi constet de contraria mente Principis ad præterita extendantur.

1 **D**IXIMVS in priori huius libri quinti cōtrouersia, leges, ac Principum cōstitutiones nunquam extēdi ad

præterita, nisi appareat contrarium ipsosmet Principes voluisse: nunc de ambigua, & subobscura Legislatorum mēte oportūne nonnulla dicemus, quando scilicet nō constat, voluerit ne Princeps suam legem præterita comprehendere, an futura tantum, sed verba dubia sunt, & ambigua, apta comprehendere præterita ac futura.

2 In qua difficultate inueni Ioannem Crottum in l. omnes populi, num. 134. ff. de iustitia & iure, Philippum Decium in cap. fin. de cōstitution. num. 4. vbi Felin. col. 1. & ante eos glossam receptam in cap. 1. verbo, *recepit*, de clericis non residentibus, sensisse, verba dubia legis, quæ scilicet æquæ præteritis, ac futuris aptari possunt, qualia sunt verba *subiunctiui modi*, nisi aliās de contraria mente Legislatoris constet, ad præterita nō extendi. Ea qui dem(i iudicio meo) efficacissima ratione, & prædicta verba dubia, non satis explicent Principis mētem (vt supponitur in titulo quæstionis) quod voluerit præterita quoque li-

gare, quandoquidem de verbis dubijs, ambiguis, & subobscuris sermo est, quæ sanè pariter possunt de futuris intelligi, & consequenter nō apparet, cur contra legis naturam, (cuius proprium est futura dūtaxat respicere, & non præterita, non constituto, quod voluerit Legislator legem ad præterita extēdi,) talia verba, subobscura, & æquæ apta præteritis, ac futuris, interpretanda sint, vt præterita etiam comprehendant.

3 Quæ resolutio adeo firma, & perpetua est, vt procedat etiam iuratio legis sic per verba obscura prolata, antiqua sit, pariterque vigeat circa præterita: non enim ob id verba legis dubia, ad præterita trahi poterūt, quidquid per verbū subiunctiui modi, qualia sunt, *si fecerit*, *si commiserit*, & alia id genus cōcepta sint: quoniam vt rectè docuit Bald. in l. leges & cōstitutiones. C. de legib. in statutis futura subiunctiui accipiuntur pro simplici futuro, iuxta notata per glo. in l. cum tale. §. fin. verbo, *dixerunt*, in fine. ff. de conditionibus & demonstrationibus, quam singularem dicebat Cinnus ibidem, & bene facit glo. 2. in cap. ad hæc, de re script. ex qua deduxit Panormit. ad evitandas absurditates, & odia restringenda, subiunctiua, quandoque importare præteritum, quandoque futurū, prout magis expedierit materiæ

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

riæ subiectæ: & (quod plus est) regulare est in omni verbo apto importare dicta duotempora, vt in statutis interpretetur de futuro dumtaxat, vt sapienter voluit glossa fin. in principio, in cap. vnico, de cleric. non residentibus in 6. & in capit. 2. verbo, *commiserunt*, de constitution. in 6. per quas glossas id adnotauit Dominicus dictis locis. Et præfatam ampliationem, in specie, sic proposuerunt Nauarr. in capit. si quando, exceptione 14. pag. 6. Felin. in d. cap. vltim. in princip. de constitution. & ante eos sciētissimus vtriusque iuris Bald. notab. 6. & ibi Salicet. in l. testium. C. de testib. asserentes dubia verba legis ad præterita trahi non debere, etiam si ratio sit antiqua, pariterque vigeat circa præterita.

4 Ratio est, quia & si fateri necesse sit, identitatem rationis aptam esse coniecturam mentis ipsius Principis, & Legislatoris, teste Philippo Decio in cap. secundo requiris, notab. 2. de appellation. nemo tamen affirmare audet solam sufficere ad explicandam Legislatoris mentem, quando in contrarium adsunt aliæ coniecturæ, iuxta tradita per Syluestrum, verbo, *dubium*, in principio, Nauarrum in cap. si quid autem, numero 12. de poenitent. distinctione 7. & prius tradiderat glossa in l. de statu. ff. de testament. Vnde vbicūq; adfuerint cōiecturæ in oppositum, parum, aut nihil operabitur rationis identitas quantumvis antiqua. Quare cum in proposito de quo sermo nō institutus, de legibus, quæ prolatae sunt per verba dubia subiunctiui modi, adsint efficaces admodum coniecturæ, quod noluerit Princeps talia verba dubia ad præterita extendi, nempe natura legis, quæ est respicere futura non præterita, vt satis

superque à nobis superius dictum est, comprobâtque iura expressa in d. l. leges. 2. C. de legibus, & in cap. 2. & vltimo, de constitutionibus, appertē consequitur propter solam rationis identitatem, leges extendendas non esse, aut ampliandas ad præterita.

5 Sed grauitur ob stare videtur auctoritas glossæ verbo, *conferemus*, in Clementina. 1. de concessione præbendæ, præsertim cum sit communiter recepta, vt testatur Nauarr. d. exceptione 14. asserentis decissioni illius Clementinæ locum fore, etiam quantum attinet ad præterita, quia illius ratio fuit antiqua. Verum si explodas duas responsiones, quas adducit Nauarr. vbi supra, ad d. glo. quæ facillè quidem eueri possunt, in promptu tibi erit vera, & tenenda responsio: id est gloss. illam non solum fundari in ratione antiqua ad faciendam illam extensionem, sed expendisse præterea, aliam quoque coniecturam: nempe verbum illud, *conferemus*, in textu positum, cuius illud est ingenium, atque natura, vt importet sententiam secundum ius, ac subinde significet ius nouum ibi non constitui, sed antiquum potius explicari, mirum igitur non est, si expensa & considerata significatione verbi, *conferemus*, de quo in dict. Clementina, item & illius rationem antiquam esse, ex his duobus simul iunctis, & copulatis, glossa responderit, decissionem illam ad præterita etiam extendi: quæ extensionem nequaquam induxisset nuda & sola rationis identitas etiam antiqua.

6 Quo fit vt si cum præfata rationis identitate, quauis alia coniectura concurrat circa Legislatoris mentem, quod voluerit suam legem præterita quoque respicere proculdubio

bio ad præterita etiam ampliari debet: Dux namque coniecturæ effaciter animum Legislatoris explicant, vt contra legis naturam lex ipsa ad præterita extendatur, ex ratione proximè dicta, dum expendamus verbū, *conferemus*, quod considerauit glossa in dicta Clementina 1. sicuti enim dux coniecturæ, de quibus ibi, adduxerunt glossam illam, ad extendendam decisionem ad præterita, ita regulare, & perpetuum cōferri debet, quod duplex coniectura sufficiat semper ad extendendas legum decissiones ad præterita, & si sola rationis identitas non sufficiat.

7 Vndè infero interpretationem cuiusdam dubij speculatiui, de quo semel interrogatus respondi: circa Decretum Tridentini sessione 23. cap. 6. ad fin. dum temperat priuilegium fori competens clericis in minoribus, vtrum obtineat etiam quo ad promotos. Appellauit dubium speculatiuum, & non practicum, quia cum clerici in minoribus ante decretum illud initiati, naturaliter hodiè viuere non possint, inutilis profectò apparet in praxi præsens dubitatio, quæ ad alias species extra casum illius decreti innanis non erit.

8 A parte igitur negatiua non parum vrgere videtur, cap. statuius, de maiorit. & obedient. iuncto cap. vltim. de constitution. cum superius resolutis, quibus tradidimus leges solum futura respicere, nec posse trahi ad illa futura, quæ non aliter, quam cum præteritorum præiudicio respicere possunt.

9 Nihilominus tamen ipse contrarium non semel defendi, decretum scilicet Tridentini, dum fori priuilegium clericis competens temperauit, non solum obtinere, quo ad

promouendos post decretum, sed promotos etiam comprehendere, idque ex mente Concilij, quæ colligitur ex verbis eiusdem, ob particula præteriti temporis, quibus vtitur ibi, *initiatu*s. & ibi, *constitutu*s, quæ magis in præteritum cōsonant, quàm in futurum. Tum quoque ex ratione in qua fundatur Concilium, quæ æquè viget in clericis iam promotis: proinde concurrentibus his duabus cōiecturis, aut dubiè decretum illud ad præfatos clericos extendi debet secundum prædicta.

10 Sed videamus an iure subsistat quædam differentia, quam præceptores nostri in hac parte constitutores solent, inter legem annullatiuam, & confirmatoriā, asserentes legem annullatiuā ex identitate rationis ad præterita extendi, confirmatoriā non ita: inuenio enim Bartoli doctrinam ab omnibus receptam in l. omnes, num. 44. ff. de iustitia & iure, quem ceteri communi suffragio sequuti sunt, teste Felino in cap. fin. de constitution. num. 9. quæ docet extendi quidem ad præterita legem annullatiuā si adsit rationis identitas.

11 Pro qua sua doctrina & si Bartolus dicto loco, Abb. & Deci. num. 15. in d. cap. 2. de constitution. nullam efficacem rationem asserant, ad constituendam differentiam inter vtramque legem: arbitror nihilominus ex eo comprobari posse, quod lex annullatiua adus, semper concipiatur per verba, quæ sonant in præteritū, vt patet in specie tex. cui Bartolus innititur in l. pen. ibi, *contracta fuerint*. C. de incestis nuptijs, ad idēque est, cap. 1. ibi, *extorta*, de his quæ vi, lib. 6. ac proinde cum talia verba magis aptentur præteritis quam futuris, eodem Bartolo docente, in l. illicitas, in principio. ff. de officio Præsid.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

Præsid. aut dubiè, ex identitate rationis vtraque, id est, tam præterita, quam futura, lex comprehendet, si demus rationis identitatem in vtrisque.

12 Verum enimverò cum aliquando rem hanc altius perpendifsem, parum aut nihil referre existimaui ad extensionem circa præterita, quod lex sit annullatiua, vel confirmatoria actus: vtraque enim lex vtitur verbis sonantibus in præteritum, cum quo si identitas rationis concurrat, ad præterita extenditur, non aliàs. Neque auderem proprio Marte à Bartoli, & sequatium opinione discedere, nisi ipsi absque vlla efficaci ratione differentiam inter vtramque legem constituere viderentur, & inuenissem Baldum doctissimorum Magistrum in l. constitutiones. 2. C. de legibus, idem intendere: perspicue docens, nullum aptum discrimen in proposito posse, aut debere constitui, inter legem annullatiuam actus, & confirmatoriam illius, cum vtraque concipi possit verbis in præteritum sonantibus, rationisq; identitas, vtroque versari queat, solummodòque inspiciendum sit, an verba legis sonent in præteritum, & concurrat identitas rationis necne.

13 Quibus omnibus, & præcipuè resolutioni nostræ, initio propositæ, accedit non inelegans declaratio, ut quæ retulimus de verbis dubijs legum, ac constitutionum ad futura, seu præterita trahendis, ex Legislatoris mente, identitate rationis, aut alijs cōiecturis, minimè procedant, quando talia verba sic dubia, non possunt, absque iniustitia ad futura trahi, eo namque ipso nō ad futura, sed ad præterita tantum trahi debent, & è conuerso, ita in effectu limitarunt Bart. & Doctores

per text. ibi, in l. cum lex. ff. de legibus, & potest assignari viua, spirasq; ratio: si consideres attentam mente Principis, semper fugiendam esse interpretationem, per quam lex iniqua reddatur: argumento text. in cap. erit autem. 4. distinctione. l. humanum in fine. C. de legibus, & iubet regula. l. nam absurdum. ff. de bonis libertorum: quo fit, ut verba dubia legis, quæ respectu futurorum inducunt iniustitiam, ad præterita dumtaxat trahantur.

14 Subijciamus (more nostro) rem exemplum, quo facilius intelligatur, in lege, quæ remittit pœnam delinquenti, ut quia decernit, conuictum solvendo centum liberari: continet enim iniustitiam respectu futurorum delinquentium, cap. ex parte, de consuetudine. l. conuenire. ff. de pactis dotalibus. Proinde ad euitandam hanc iniustitiam, non ad hos delinquentes, sed ad illos qui ante illam deliquerunt trahi debet, ut in specie tradiderunt Ioan. Croc. in l. omnes, num. 143. ff. de iustitia & iure, Abbas in d. c. 2. num. 2. de constit. Felin. in d. cap. ult. num. 13. Bart. vbi supra.

15 Denique antequam hinc discedam, ex dictis temperanda est doctrina Ioannis Andreæ in d. capit. 1. de his quæ vi, assertentis, legem vtratem verbis sonantibus in præteritum, nō præterita, sed futura tantum respicere: procedit enim, si modo in vtrisque eadē ratio nō concurrat, non aliàs adesse nāq; debent, non vna, sed duæ coniecturæ simul iunctæ, ut lex ad præterita extendatur, quidquid Ioannē Andræ indistincte sequatur Dominicus ibi, num. 5.

& inuoluit Felinus vbi supra, nume-

10. 1.

Summa

Summaria ad controuersiam 4.

- 1 **I**ndubitati iuris est, quod si Princeps superiorem non recognoscens in sua lege expressè uellit, quod extendatur ad præterita, quantum-
cūq; iuris noui inductoria fuerit, nō solum respiciet futura, sed præterita etiam comprehendit.
- 2 Inferiores à Principe, quod ipsorum statuta ad præterita extendantur cauere non possunt, nec si caueant extendenda erunt: pro qua opinione, non parum uiget textus celebris in cap. ante triennium. 35. distinctione.
- 3 Verior est, & tenenda resolutio, generaliter quancumque legem supremi Principis, seu statutum inferioris, quantumcumque iuris noui inductonum ad præterita extendi, si id in lege, uel statuto cautum fuerit.
- 4 Cui competit potestas statuendi, potest statuere omnia illa, quæ uiderit expedire ad bonum suæ communitatatis, dummodò superiorum legibus non repugnent: & expedire potest bono communitatatis, quod actus subditorum quantumcumque ualidi irritentur, & etiam inferiores à Principe præterita irritare poterunt, & cauere suis statutis, ut ad illa quoque extendantur.
- 5 Singularum præiudicium circa præterita contemni debet, quando id expedit bono communi.
- 6 Præsumendum est pro quolibet statuente in materia sibi non prohibita, & statuentibus inferioribus, nō est interdictum, quod ligent præterita si id uiderint expedire, quin potius id reperitur permissum.
- 7 In ligandis præteritis, par est potestas Principis, & inferioris statu-

tis: & ligare præterita, nihil aliud est, quam tollere ius quæsitum: & in tollendo iure quæsito versatur violatio iuris naturalis.

- 8 Probabilior uidetur sententia contra Bartolum, quæ uidetur esse de mente communis Scholæ, ut leges supremi Principis, uel inferioris statuents extendi possint ad præterita.
- 9 Assignatur uerus intellectus ad textum in Authentico in medio litis, collatione 8. & asseritur non parum uersari differetiam inter rescriptum speciale, & statutum, & inter rescriptum impetratum in de rogationem litis pendentia, & statutum inferiorum.
- 10 Intelligitur textus in cap. ante triennium. 35. distinctione, quod erat Bartoli fundamentum, & his qui aliàs non consenserunt, indici non potest contraria, quæ magis est uoti, quam præcepti.
- 11 Bonū consilium erit, supremum Principem adire, qui si uiderit non adesse iustam causam ligandi præterita, statutum reformauit, neque patietur inferiorem circa præterita disponere.
- 12 Proponitur dubitatio, utrum leges præteritis cauentes, ita ad illa extendantur, ut ligent omnia decisa per sententiam, uel alias pendentia in prima, seu secunda instantia: an uerò legum clausula de præteritis cauens, rectè possit intelligi de præteritis simplicibus, nec interpretari debeat de præteritis qualificatis.
- 13 Certe iuris est, rem indicatam, esse circumstantiam quandam per se tribuentem aliquid iuris: & legum inter-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

interpretatio, ita semper sumenda est, ut salua intentione Legislatoris, seu Principis, quo ad minus sic vi possit ligent præterita.

- 14 Lex nova non extenditur ad causam pendentem, vel decidam, & si ad præterita referatur, nec bene sequitur, pactum est sablatum per legem, ergo & pactum firmatum sententia & confirmatione.
- 15 Præterita privilegiata, seu iuramento roborata, non liget lex, quidquid se extendat ad præterita.
- 16 Si in lege vel statuto expressè caueatur de præteritis pendentibus, nequaquam pendencia per appellatio-

nem erit suspensa, & lex nova, nisi speciatim de pendentibus caueat, ad illa non extenditur.

- 17 Quæcumque pendencia subsunt legi novæ respicienti ordinatoria iudicij, etiam si de pendentibus, seu præteritis non caueat.
- 18 Ordinatio iudicij non ad partes, sed ad iudicem spectat, cuius interest per tale ordinationem veritatem erigere, certamque sibi fidem facere, & lex ordinatoria iudicij ligat processum futurum, etiam si circa negotia iam pendencia habendi sint: & intelligitur text. in authent. ut cū de appellatione cognoscitur in principio.

CONTROVERSIA 4.

Vtrum inferiores à Principe, quibus competit potestas statuendi, cauere possint, ut eorum statuta, ad præterita quoque extendantur, sicuti leges generales, quantumcumque iuris noui inductoria, extenduntur ad præterita, si in eisdem legibus cautum sit.

Ndubitati iuris est, & nemo cum ratione inficiabitur, quod si Princeps, superiorem non recognoscens, in sua lege,

seu constitutione, expressè velit, quod extendatur ad præterita, quantumcumque iuris noui inductoria fuerit, non solum respiciet futura, sed præterita etiam comprehendet. Etenim sæpe sæpius retulimus, leges extendi ad præterita, quando apparet de mente Legislatoris, & non potest aptius de tali mente apparere, quam si id cautum, in tali lege reperiatur, cap. intelligentia, de verbo-

rum significatione, cap. humane. 22. quæstione 5. igitur à fortiori, si expressè in eadem lege per Principem caueatur, extensio ad præterita fiet: sic voluit Abb. cum Schola communi in cap. vltim. de constitutionibus, num. 19.

- 2 Illud autem non mediocrem patitur difficultatem, an proposita doctrina limitanda sit in lege generali Principis, nec procedat in statutis inferiorum: Bart. enim in l. omnes, num. 4. ff. de iustitia & iure, ducens autoritate text. in authentico in medio litis, collatione. 8. non tantam tribuere voluit auctoritatem statutis inferiorum, ut valeant talem extensionem inducere: quinimò id quod

quod dicitur Principem in sua lege cauere posse, quod extendatur ad præterita, limitandum existimauit, in lege generali Principis, nec procedere in statuto inferioris. Pro qua limitatione non parum urgere videtur textus celebris in cap. ante triennium. 35. distinctione, dum im-

3 Multo tamen verior est, & tenenda resolutio, generaliter quæcumque legem supremi Principis, seu statutum inferioris, quantumcumque iuris noui inductorum ad præterita extendi, si id in eadem lege, vel statuto cautum fuerit: vt in genere euincit ratio in principio huius controuersie proposita, & quantum attinet ad statuta inferiorum, efficaciter probatur sequentibus fundamentis.

4 Primò si supponas eum cui competit potestas statuendi, posse statuere omnia illa, quæ viderit expedire ad bonum sue communitalis, dummodò superiorum legibus non repugnent, iuxta tritum in iure nostro omnium sermone dictum, quod concessio vno, concessa censetur omnia ea sine quibus illud expediri non potest, vulgato, capit. præterea, de officio Delegati, textus optimus in proposito, in cap. quod super his, de maiori et obedientia, ubi Abbates, & Sacerdotes, qui sunt Diocesani Episcopi, ad eius Synodum venire, & de-

bitam reuerentiam, & obedientiam Episcopo exhibere per censuras Ecclesiasticas compelluntur, & iure: aliis enim superuacanea esset Episcoporum potestas, ad cogendam Synodum Diocesanam, si eorum subditi facillè possent contemnere ad Synodum conuenire. At manifestum est, expedire posse bono communitalis, quod actus subditorum quantumcumque validi irriterentur, vt quia incipiunt esse damnosissimi, sicut in simili de priuilegijs probat capit. suggestum, de decimis: igitur etiam inferiores à Principe, erga suos subditos præterita irritare poterunt, & cauere suis statutis, vt ad illa quoque extendantur.

5 Maximè si tam verè, quam iuste consideremus, singulorum præiudicium, circa præterita contemni debere, quando id expedit bono communi, c. fin. de sponsa. duorum, c. quæ contra mores. 8. distinctione.

6 Præterea, & in eandem partem habemus aliud suppositum in iure, nempe fore præsumendum, pro quolibet statuente in materia sibi non prohibita, capit. in præsentia, ibi, Et tanta sit iudicialis auctoritas, de renuntiatione: at expeditum est, statuentibus inferioribus, non esse interdictum, quod ligent præterita, si viderint expedire, quin potius id reperitur permissum, in d. cap. ult. de constit. interim ergo donec contrarium non statuitur, integrum illis erit suas leges, & statuta ad præterita etiam extendere.

7 Tertium denique & vltimum fundamentum, quod proximius tangit intentum, summitur, ex eo quod in ligandis præteritis, par est potestas Principis, & inferioris statuentis, si aduertat ligare præterita, nihil aliud esse, quam tollere ius quæ-

Zzz situm,

Tra&.de legib.&const.Principum,&c.

suum, & in tollendo iure quæsto
versari violationem iuris natura-
lis, vt locupletissime testantur Do-
minicus de Soto libro 4. de iustitia,
quæstione, 3. artic. 1. & Arias Rine-
lus in rubrica. C. de rescindenda. 2.
parte, cap. 2. Vnde non magis, nec
principalius in hac re deferendum
videtur Principi, quam potestati in-
feriorum, argumento text. in capit.
constitutus, versic. *cum autem*, ibi, *nos*
quoque, de religiosis, domibus: At
Princeps potest sua lege ligare præ-
terita. l. penult. ad fin. C. de sacros.
Ecclef. Clement. dudum. §. nos e-
tenim, de sepult. igitur & infério-
res à Principe ligare poterunt præ-
terita.

- 8 Ex quibus multò probabilior vi-
detur sententia contra Bart. genera-
liter quamcumque legem, seu con-
stitutionem supremi Principis, vel
inferioris statuentis, quantumcum-
que iuris noui inductoriam ad præ-
terita extendi, si id in eadem lege,
aut constitutione cautum fuerit:
quæ tandem videtur de mente com-
munis Scholæ in d. cap. fin. de con-
stitut.

- 9 Nec refragatur prius Bartoli fun-
damentum, ex d. authentico, in me-
dio litis, quo probari existimabat
per legem inferiorum fieri non pos-
se, vt eorum statuta ad præcedentia
trahantur: etenim text. ille nobis
cum minimè pugnat, qui si attentè
legatur agit de rescripto speciali,
nos verò de statuto: inter quæ non
parua differentia versatur: teste eo-
dem Bartolo in l. vltima. C. si con-
tra ius, Philippo Decio in d. capit.
vltim. num. 6. Tum etiam, quia illud
authenticum obtinet in rescriptis
impetratis in derogationem litispè-
dentia, quæ mirum non est si non
valeant, ex glossæ sententia com-

muniter recepta in l. causis. C. de
transactionibus. Nos verò genera-
liter adhuc loquuti sumus de statu-
tis inferiorum, quibus speciatim ea
queri posse diximus, etiam circa præ-
terita, sicuti generali lege Principis
id fieri posse manifestum est.

- 10 Textus verò in d. cap. ante trien-
nium, (quod erat secundum Bartoli
fundamentum) ita accipiendus est,
vt statutum de quo illic minime in-
probetur, ideo quia se extenderet
ad præterita, sed potius quia eadem
eadem præterita iniquitatem con-
tingbat, consistens in eo, quod his
qui alias non consenserant inde-
bat continentiam, quam magis esse
voti, quam præcepti, probat text. in
cap. integritas. 31. quæst. 7. & de se
notissimum est, & satis exprimitur
in eodem cap. ante triennium, ibi:
Quod mihi darum, atque incompetens vi-
detur, vt qui vsum eiusdem continentia
non inuenit, neque caspitem ante pro-
missis compellatur &c. Et agnoscunt
Doctores communiter ibidem. Ex
quibus manifestum relinquitur, in-
feriorum statuta posse præterita li-
gare, si id caueant, quidquid Bartol.
contradicat.

- 11 Bonum tamen consilium erit in
hoc casu, supremum Principem adi-
rè, qui si viderit non adesse iustā cau-
sam ligandi præterita, statutum re-
formabit, neque patietur inferiorē
circa præterita disponere, ex text.
optimo in eodem capit. ante trien-
nium: in quo sensu non male defen-
di posset reiecta à nobis superius
Bartoli doctrina, vt intelligatur nō
posse inferiores præterita ligare, cū
effectū scilicet, & superioribus re-
nuentibus.

- 12 Cui resolutioni appendix est, a-
lia non minus difficilis, quam sub-
tilis contentio, cuius meminit Bart.
ubi

vbi supra, Philipp. Dec. num. 5. Felin. num. 4. in d. cap. ult. de constitut. Vtrum leges præteritis cauentes, ita ad illa extendantur, vt ligent etiam omnia decissa per sententiam, vel alias pendentia, in prima, seu secunda instancia: an verò legum clausula de præteritis cauens, rectè possit intelligi de præteritis simplicibus, nec interpretari debeat de præteritis qualificatis.

- 13 Sanè quantum ego ingenio assidueque lectione assequi potui, frustra Præceptores Nostri, rem hanc multiplici diffinitione inuoluunt, à qua facile se potuissent expedire: nam cum legum interpretatio, ita semper sumenda sit, vt salua intentione Legislatoris, seu Principis, quo ad minus fieri possit ligent præterita, vt sæpe repetitum est, consequens fit, legem cauentem de præteritis, ad illa præterita non extendi, quæ ob aliquam circumstantiam ius tribuunt partibus, quod non tribuerent, si circumstantia cessaret: maximè, cum satis prouisum sit intelligentiæ statutorum, circa præterita cauentium, si de præteritis simplicibus dumtaxat intelligantur, non etiam qualificatis, nisi fortè circa talia etiam qualificata, vt ad illa extendantur, leges caueant, resoluit Decius in cap. 1. nu. 2. cum sequentibus, de præbend. & in simili probat text. in cap. statutum, de electione in 6. cap. cum in illis, in principio, de præbend. eodè libro. Certi enim iuris est, rem iudicatam esse circumstantiam quandam per se tribuentem aliqui iuris d. l. 3. §. idè scribit.

- 14 Obseruat in specie glossa recepta, verbo, *pacta*, in Clem. dudum. §. nos etenim, de sepulchris, tradiderunt Felin. & Deci. vbi supra, post Bart. in d. l. omnes, num. 4. & asserit

Ioann. Crott. ibidem, num. 139. rectèque dixit Ioann. Monach. relatus à glossa dicto verbo, *pacta*, quod si super pactatione inita super sepultura lata erat sententia per Pontificem Maximum, & confirmata pactio ante constitutionem, per illam sententiam, & confirmationem non tolli, imò stare debere: ea quidem ratione, quia lex noua iuxta glossam ibidem in fine, non extenditur ad causam pendentem, vel decissam, etiam si ad præterita referatur: præsertim vbi præterita decissa etiam, & pendentia, per ipsam legem, non fuerint expressè sublata. l. præcipimus in fine. C. de appellationibus. Nec bene sequitur (inquit Monachus apud glossam prædictam) pactum est sublatum per legem, ergo & pactum firmatum sententia, & confirmatione: plus enim (inquit ille) potest, hoc tale quam hoc simplex, argumento text. in cap. quamuis pactum, de pactis in 6. cap. licet, de iure iurando, cap. fin. de foro competent. in 6. authentic. vt cum de appellatione cognoscitur in principio, & §. 1. collatione 8. quæ iura si cum ingenio inducantur, optimè sanè ad propositum faciunt. Id est (vt ego interpretor Ioannis Monachi doctrinam) si verba legis simpliciter ad præterita referantur, simplicia solum comprehendunt, non qualificata, aut circumstantiata præterita, litis pendentia, aut iudicata (verbi gratia) seu alijs qualitatibus, quibus res & negotia affici solent.

- 15 Quo etiam argumento præterita priuilegiata, seu iuramento robolata, non ligat lex, quidquid se extendat ad præterita, ex glossa, & modo citatis Doctoribus: manifestum namque est dicta omnia & singula

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

per se aliquid iuris tribuere, putā effectus de quibus in Clementina 2. ut lite pendente in l. lite, cum alijs. C. de litigiosis, probat in specie textus, in octo rubro in authentico in medio litis, collatione 8. Bartol. ubi supra, lafon in l. non dubium, numero 15. C. de legibus. Decius in dict. capit. ultimo, numero ultimo, iuuat text. in l. leges 2. C. de legibus.

16 Sic etiam ut rem hanc subtilius agamus, ex dictis colligere licet quod si in lege, vel statuto expressē caueatur, de prætēritis pendentibus, nequaquam pendentia per appellationem erunt suspensa, capit. venientes, de iure iurando: quin imo appellatio suos producet iuris effectus, de quibus per Decium, & Doctores, in rubric. de appellationibus: quia (ut nuper dicebam) lex noua, nisi speciatim de huiusmodi pendentibus caueat, ad illa non extenditur, ut sapienter resoluunt Doctores, proximē laudati, in authentico, ut cum de appellatione cognoscitur, collatione. 9.

17 Illud tandem ad calcem præsēntis controuersię, non erit obliuiscendum, quācumque pendentia subesse legi nouę respicienti ordinatoria iudicij, etiam si de prætēritis, seu pendentibus non caueat,

ut vel ab eo tempore processus, etiam in his pendentibus iuxta formam lege pręscriptam instituantur, ita glossa recepta, verbo, de cetero, in cap. licet canon, de electione in 6. glossa ult. in Clem. dispensiosam, de iudicijs, cōmunis, ut per Felin. in d. cap. ult. num. 10. per lafon. ubi supra.

18 Ratio pręmanibus est, etenim cum ordinatio iudicij non ad partes, sed ad iudicem spectet, cuius interest per talem ordinationem veritatem eruere, certamque sibi fidem facere, capit. iudicantem. 30. quęstione. 5. l. 3. ff. de testament. obidque nullum ius partibus quęratur, ex litis pendentia, circa huiusmodi ordinatoria, quare scilicet hoc modo quam illo habeatur, recte fit, ut lex illa respiciens, ligare debeat processus futuros, quantumcumque circa negotia iam pendentia habendi sint. Nec te moueat, autoritas Ioannis Immolensis, & Decij ibidem, numero 16. in dict. capit. ultimo. qui in pendentibus per appellationem pręfatę resolutioni contradicunt, per text. in d. authentico. ut cum de appellatione cognoscitur in princ. qui tamen si recte inspicitur, agit de legibus respicientibus merita causę, non autem iudicij ordinatoria.

Summaria ad controuersiam 5.

1 **L**EGES declaratoria regulariter pręferunt eam fuisse Legislatoris mentem, ut ad prætērita extendantur, & in testamentis verba dubia postea declarata, non exequantur, neque interpretantur a tempore ipsius de-

clarationis, sed a tempore voluntatis declarata.

2 Lex declaratoria addens penam aliquam legi antiquę, respectu illius penę ad prætērita non extenditur.

3 Si lex declaratoria statuat verbis exclu-

excludentibus tempus prateritum, verbi gratia, edicto, deinceps, de cetero, & similibus inducentibus cōcluram efficacem, noluisse Principem praterita ligare, ad illa non extenditur.

- 4 Obsecrum est cuius sensum elicere non possumus, & cuius sententia lateat: ambiguum dicitur, cuius verba clara sunt, sed sensus in aduersas partes trahi potest, & de obscuro, & ambiguo remissio.
- 5 Lex declaratoria non extenditur ad illa praterita, quae ante legem declaratoriam, per sententiam habentem vim rei iudicatae fuissent decissa.
- 6 Si talis sententia fuerit inuolida, vel auctoritate rei iudicatae non inuenitur, non impedit quominus lex declaratoria ad praterita extendatur.
- 7 Quando adest communis obseruantia in contrarium, lex declaratoria ad praterita non extenditur, exempli gratia, in electionibus, quarum mentio fit in cap. 1. de postulatione Praetorum in 6.
- 8 Obicitur textus in dict. cap. 1. de postulatione Praetorum lib. 6. quatenus in specie illius textus procul dubio aderat communis obseruantia in contrarium.
- 9 Communis obseruantia non magis excuset à nullitate actus, quam probabilitas ignorantia, & referuntur Doctores existimantes declaratoriam legem ad praterita extendi, non obstante communi obseruantia in contrarium.
- 10 Punctus dubij consistit in eo, an sicut

ri communis obseruantia excuset à nullitate habentem rationem formae, pariter etiam locum habeat quo ad ceteros iuris effectus.

- 11 Obseruantia communis minimè impedit, quominus lex declaratoria quo ad effectus non habentes rationem poenae ad praterita extendatur.
- 12 Lex declaratoria nihil nouum continet praeter vnam declarationem legis antiquae.
- 13 Declaratio retrahitur ad tempus dispositionis factae, & ad eam dispositioni adheret, quod vna cum ea videtur emanasse: & si lex declaratoria explicaret legem antiquam, addendo aliquid, vel detrahendo, ad praterita non extendetur.
- 14 Testis potest declarare dictum suum ex intervallo, absque nouo iuramento, & nona citatione partis, & iuramentum, & citatio prius facta trahuntur ad declarationem.
- 15 Nona lex declaratoria veteris trahitur ad praterita negotia.
- 16 Appellatio ab interlocutoria non potest fieri, nisi in scriptis, alias non proderit, & tamen ex post facto aliquid declarari rectè poterit circa ipsam appellationem, solo verbo etiam sine scriptura.
- 18 Quæri consuevit utrum declarationes Summorum Pontificum circa gratias iam factas per ipsos, praedicent aliis, quibus erat ius quassum, & habitationis resolutio.
- 19 Quando testis iuratus examinatur ad alium finem, quam ad declarandum verbum ambiguum, iterum iurare debet.

CON:

CONTROVERSIA 5.

An lex declaratoria, ad omnes actus præteritos à tempore legis declaratæ habitos extendatur.

B Reuiter lector eruditus se expediet ab hac controversia, si reuocet in memoriã, quãdam ex his quę superius tradidimus, dicentes tunc demum leges ad præterita extendi, quando id apparet de mente Legislatoris: plane si verum amamus, & ad ea quę frequētius accidunt sermonē adaptemur: inueniemus quidē leges declaratorias, regulariter præferre eam fuisse Legislatoris mentem, vt ad præterita extēdantur: verbum enim, *declaramus*, vel aliud simile, quo frequenter vtuntur Legislatores, significat legem declaratē habendam, ac si tempore legis declaratæ edita fuisset, quasi lex antiqua sic obliget nō vero noua. Ad similitudinem testamentorum, in quibus teste Vlpiano l. c. in l. heredes palam. §. i. ff. de testam. Verba dubia postea declarata non exequantur, neq; interpretantur à tēpore ipsius declarationis, sed à tēpore volūtatis declaratæ: inquit enim quod si quis legauit Titio amico suo, cū multos Titios amicos haberet, & errasset in nomine, vel pro nomine, vel cognomine, cum in corpore non errasset, posse postea declarare de quo senserit: & reddit rationem dicens, *nihil enim tunc datur, sed datum significat*, pari etiam ratio-

ne lex declaratoria, nihil decernit, aut statuit, sed decretum, & statutū ostendit per legē antiquam, idēq; facillē extēdi debet ad omnes actus præteritos, à tempore legis declaratæ habitos, ita Bart. receptus in l. omnes, num. 44. ff. de iustitia, Abb. & alij, vbi Felin. num. 4. Dec. num. 3. in capit. vltim. de constit. & probat optim. text. in aurent. de filiis, antedotalia instrumenta, collat. 3. ibi, *Cō omnibus manifestum sit oportere, ea quę adiecta sunt per interpretationem, in illis valere in quibus interpretatis legibus sit locus*. Vbi manifeste probatur constitutionē nouam, ad interpretationē antiquarū inducā, in eisdē casibus locū habere in quibus interpretatis legibus locus est, vnde cum leges interpretatæ, ante ipsarū declarationē actus illos comprehenderent, sic similiter comprehendi debent ab ipsis legibus declaratorijs.

Quæ doctrina (quæ certō certior est) multipliciter sanē solet restringi & limitari, & inter limitationes non in finem locum obtinet, vt non procedat in lege declaratoria, addēte poenā aliquam legi antiquę, respectu namq; illius poenę ad præterita non extenditur, quia respectu illius quod nouē inducitur, lex illa non est declaratoria, sed inductoria noui iuris, & succedit regulę, secundum quam leges futura respiciunt, non præterita. c. vii. de constit. obfer-

obseruant Doctores cōmuniter, vt per Felin. vbi supra, & Iasonē in d.l. non dubium, num. 12.

Deinde non procedit præfata resolutio, si lex declaratoria vtatur verbis excludentibus tempus præteritum, verbi gratia, *edicto, deinceps, de cætero*, & similibus, inducentibus cōiecturam efficacem, noluisse Principem præterita ligare: etenim Hilario teste, cuius verba non in elegantia referuntur in cap. intelligentia, de verborum significatione, *intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi, quia non sermones, sed rei est sermo subiectus*, ac subinde talis lex, illis, vel similibus verbis vtens, quantumcumque declaratoria, non extenditur ad præterita, iuxta glossam receptam, verborum, *de cætero*, in c. 1. de postulat. Prælat. lib. 6. cum qua pertransit Felin. vbi supra, quidquid pungat Philip. Dec. in d. capit. fin. de constitut. num. 13. idque vt diximus propter illas particulas, *de cætero, deinceps, edicto*, quibus aperte significatur Legislatoris animum esse, futura dumtaxat ligare non præterita.

Nec talis mens obscura, aut ambigua dici poterit, sed magis clara, & manifesta: vbi obiter lectorē admonet, pro perspicua intelligentia eorum, quæ inferius dicuntur, differre inter se obscurū & ambiguum, nam vt dixit Quintilian. lib. 7. c. 11. aliud est obscurū ius, aliud ambiguum: dicitur ius obscurū, cuius sensum elicere non possumus, & cuius sententia latet: ambiguum dicitur, quoties verba clara sunt, sed sensus in aduersas partes trahi potest, prout exemplificat parens eloquentiæ Cicero lib. 1. ad Herennium, in cap. de confirmatione, & confutatione, vbi dicit, quomodo ex ambiguo controuersia nascatur: de qua re omnino

vidēdi sunt Socin. in l. in ambiguo. ff. de rebus dubijs, Andr. Alciat. in l. nepos Proculo. ff. de verborum significatione, & in l. in conventionibus, eodē titulo, Aulus Gellius lib. 11. cap. 12.

Qua præhabita doctrina, tertio limitatur præcipua nostra conclusio, & non inutiliter, vt non procedat in illis præteritis, quæ ante legē declaratoriam per sententiam habentem vim rei iudicatæ, fuissent decisæ, ad quæ sanē lex declaratoria minimē valebit extendi, cum sententia lex particularis sit respectu actus decisi, teste B. Thom. 1. 2. quæst. 79. art. 3. & sic respectu illius actus præualere debeat legi declaratoriæ generali, iuxta reg. generi lib. 6. & ita limitantur Doctores communiter, vt per Felin. in d. cap. vltim. num. 9. & ibi Deci. versic. 4. & facit text. optim. in l. relegatorum. §. ad tempus. ff. de interdictis commendatus à Iasonē in l. non est dubium, num. 14. C. de legibus.

Si tamen aduertas, quod si fuerit inualida talis sententia, vel aliis auctoritate rei iudicatæ non inuetur, vti q; nō impedit quominus lex declaratoria ad præterita extēdatur, vt resoluunt Felin. & Dec. vbi supra.

Quarto tandem & vltimo restringenda, & limitanda est cōclusio, quæ docet legem declaratoriā ad omnes actus præteritos à tēpore legis declaratæ habitos extendendā esse, vt locū non habeat quādo adesset cōmunis obseruantia in contrariū, quo casu lex declaratoria ad præterita non extenditur, vt resolverunt & limitarunt Anton. n. 15. & cōmuniter DD. ex Felino, nu. 6. in d. cap. fin. exempli gratia in electionibus, quarum mentio fit in cap. 1. de postulat. Prælatorum in 6. quas rectē dixit glossa ibidem, verbo, *de cætero*, noluisse

Zzz 4 Pont.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

Pontificem illa constitutione comprehendendi, quia omni communi iudicio ante illam decretalem forma illa bona esse putabatur, id est communi obseruantia, recta, & iuridice facta existimabatur, quasi clarius dixisset declaratoriam legem ad præterita non extendi, stante in contrarium obseruantia communi: ne aliàs iniiciatur laqueus, ei qui communi iudicio deceptus, re vera non peccauit, quod fieri non debet.

8 Verum grauius obstat, quod in specie d. cap. 1. proculdubio aderat communis obseruantia in contrarium, vt expendit glossa ibi, d. verbo *de cetero*, & nihilominus constitutio illa antea gesta ligaret, nisi illic fuisset adiectum verbum, *de cetero*, vt expendebat Immola in d. cap. vltim. nu. 12. post eandem glossam. d. verbo, *de cetero*.

9 Obstat præterea, quod communis obseruantia, non magis excusat à nullitate actus, quam probabilis ignorantia, secundum communem omnium resolutionem, & tamen talis ignorantia non excusat ab eadem nullitate, si aliàs non habeat rationem poenæ, ergo nec communis obseruantia excusabit à nullitate actus, si aliàs talis nullitas poenæ rationem non habeat. Propter quæ fundamēta Panor. mit. in d. c. vlt. ad fin. Immola vbi supra, post Ioann. Andr. in c. Abbates, de priuileg. in 6. & glossam præcitatam, d. verbo, *de cetero*, absolute existimarunt declaratoriam legem ad præterita extendi, non obstante communis obseruantia in contrarium, nec recipiendam fore præfatam limitationem crediderunt, & si idem Abb. loco citato rem componere nixus fuerit, quam re vera magis inuoluit. Et vt more nostro separemus certa ab incertis, illud extra omnem controuersiam positum est, ex omnium

mente, procedere prædictam limitationem, vt stante obseruantia in contrarium, lex declaratoria ad præterita non extendatur, quando agitur depuniendis actibus medio tempore gestis: ratio est, quia obseruantia communis, quamuis iniusta, & irrationabilis, poenam excusat, glossa recepta, verbo, *consuetudine*, in cap. denique. 4. dist. cui similis ad cap. cum venerabilis, verbo, *migrasse*, de consuetudine.

10 Quo præmissis, punctus dubij consistit in eo, an quemadmodum communis obseruantia excusat à nullitate habente rationem poenæ, pariter etiam locum habeat, quo ad ceteros iuris effectus, quando habent rationem poenæ, in quibus terminis valde controuersum est, apud Doctores, an lex declaratoria, si adsit communis obseruantia in contrarium ad præterita extendatur.

11 In qua difficultate resoluendum est, cum præcitata glossa, dict. verbo, *de cetero*, cum Abbate, & Immola vbi supra, contra communem quæ referant, obseruatiam communem, minime impedire, quominus lex declaratoria, quo ad effectus non habentes rationem poenæ, ad præterita extendatur: probat text. per Abbatem ad hoc expensus in c. fin. de spōsa duorum. nu. 4. & confirmatur auctoritate. c. 1. per locum ab speciali, ibi, *de cetero*, & postulat. Prælat. lib. 6.

12 Accedit quod lex declaratoria, nihil noui continet præter nudā declarationem legis antiquæ. d. l. hæredes palam. §. 1. ff. de testam. vnde cū præterita de quibus agimus, gesta supponantur post legem antiquā, nequaquam eximi possunt ab eiusdem obseruatia, & cōsonū iuri ac rationi videtur, vt ad illa quoque lex declaratoria extendatur, quidquid communis obseruantia in contrarium existat. Si

13 Si quis autem e communem opinionem defendere velit, quæ asserit stante communi obseruantia in contrarium, legem declaratoriam ad præterita non extendi, id utique præstare poterit, quando lex declaratoria propriè talis non esset, ut quia explicaret legem antiquam, addendo aliquid, seu detrahendo, quæ dicitur interpretatio per Epicheiam, teste B. Tho. 2. 2. q. 120. art. 1. & adsunt appositissima exempla in c. commissæ, vers. *porro*, de electis. ff. de quantæ, de sententia excommunicat. Planè enim cum omnis lex non sit declaratoria. hinc civile. ff. de iustit. & iure, inde sit, ut ex ipsa natura legis ad legem antiquam non retrahatur, sed potius ex sola Legislatoris intentione, ideòque sine dubio talis lex declaratoria præterita non ligabit, cum præiudicio obseruantie communis, argumento text. in cap. 2. de constit. ut deducitur ex sapienter traditis à Paulo Castrense in d. l. heredes palam. §. 1. nu. 3. & 4. ff. de testament. ubi expressè docuit declarationem retrahere ad tempus dispositionis factæ, ex Ioanne Andream in additionibus ad Speculatorem, titulo de teste. §. *nunc videndum*, quippe, talis declaratio adeò dispositioni adheret, quod una cum ea videtur emanasse. Ex qua doctrina, atque ratione nonnulla utiliter possunt ad proximum inferri.

14 Primo quod testis potest declarare dictum suum, ex intervallo, absque nouo iuramento, & noua citatione partis, quia iuramentum, & citatio prius facta, trahitur ad declarationem, cum possit addere, seu ponere, id quod ommissit, quod etiam pertinet ad declarationem ipsam, & hodie declaratur, ac si tunc dictum fuisset.

15 Deinde inferitur, quod noua lex

declaratiua veteris, trahitur ad præterita negotia, iuxta notata per Doctores in l. omnes populi, de iustitia & iure, & à nobis superius tradita, & resoluta.

16 Item quod licet appellatio ab interloquutoria non possit fieri, nisi in scriptis, capit. 1. de appellationibus in 6. glossa verbo, *interloquutoria*, & omnes ibidem glossa verbo, *conquasus*, in cap. ad reprimendam, supra de officio ordinarij, glossa 1. in cap. consideramus. 10. de electione, glossa vltima, in cap. cum causam. 62. & in cap. ut debitus. 59. verbo, *ex rationabili*, de appellationibus. Bart. in leius qui, num. 4. ff. de appellationibus recipiendis, post alios Maranta de ordine iudiciorum. 6. parte, cap. de appellatione, nu. 126. Octavian. de stylo Curie lib. 7. cap. 3. numero 28. Nauarr. in capit. cum contingat, sexta causa nullitatis, pagina mihi 121. & in causa 18. in principio, & nouè decissum fuit in dict. capit. 1. verbo, *fancimus* &c. vsque adeò, ut aliter nisi in scriptis interposita appellatio ab interloquutoria, non prosit, ut aduertunt præcitati: nihilominus tamen ex post facto aliquid declarari rectè poterit circa ipsam appellationem, solo verbo etiam sine scriptura.

17 Vbi illud obiter (licet aliquantulum extra chorum) minimè hic ommittendum duxi, quod licet ante capit. 1. de appellat. in sexto, ab interloquutoria, vel grauamine iudiciali, seu extra iudiciali requiratur expressio causæ probabilis: de nouo tamen in d. cap. 1. statutum fuit, id quod antea non reperitur decissum, ut patet ex verb. *fancimus*, de quo ibi huiusmodi scilicet expressionem causæ faciendam esse in scriptis, & aliter appellationem non prodes-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

se, vt aduertunt glossa verbo, *interloquutoria*, & omnes in d.c.1. glo. verbo, *conquassus*, in fine, in capit. ad reprimendam; de officio Ordin. glo. 1. in cap. considerauimus 10. de electione, glo. vltim. in capit. cum causam 62. & in capit. vt debitus 59. verbo, *ex rationabili*, de appellatio. Bart. in l. eius qui, num. 4. ff. de appellat. recipiend. post alios Maranta de ord. iud. 6. parte, capit. de appellat. numero 126. Oñau. de stylo Cur. lib. 7. cap. 3. num. 28. Nauarr. in cap. cum contingat. 6. causa nullit. pag. mihi 122. & in causa 14. in principio. Dicta autem noua decisionis ratio, ex mente Pontificis in d. cap. 1. & Bartoli vbi supra, in duobus consistere videtur. Primo quidem, quia scriptura arguit maiorem deliberationem, & maturitatem, circa causam appellationis exprimentam, argumento capit. vltim. de re iudicata in 6. ibi, *scriptam edi non recitari*, iuncta l. 2. C. de sent. & interlocut. Secundo, vt ita adhibita scriptura maior sit certitudo causae, & tollatur occasio variandi postea, & necessitas probationis circa illam, vt alias in libellis docet lex libellorum. ff. de accusat. & contingit in multis casibus congestis per glossam magnam, in cap. 1. de censibus in 6. in quibus scriptura his duabus de causis requiritur: aduertit Valafcus lib. 1. iuris emphiteutici. q. 7. a. n. 12. Vnde quia per hæc duo quo maturius eo rarius procedunt, & interponitur appellationes, quin & hæc facilius terminantur, interposita cōsequenter lites celerius dirimuntur, ac subditi à laboribus, & expensis relebantur, vt expendit Pontifex in d. capit. 1. de appellation. in 6. cuius verba sic intellecta satis exprimunt rationem illius decisio-

nis: si aduertas quod licet de necessitate exprimiendi causam appellationis in scriptis, & aliorum quæ textus ille requirit magis differatur appellationis interpositio, & maiores fiant expensæ, ac labores, in ipsa appellatione interponenda, quam differretur si causa exprimeretur in voce tantum: expeditio, & decisio appellationis multo facilior, & breuior est, minores circa illam sunt expensæ, & labores, si causa appellandi in scriptis, potius quam voce exprimatur: in quo sensu exaudienda sunt verba Pontificis in d. capit. 1. in Exordio: & nihilominus (vt dicebamus) & si præfata appellatio ab interloquutoria, vel grauamine iudiciali, seu extraiudiciali, in scriptis facienda sit, & aliter non proffit: ex post facto tamen aliquid declarari, recte poterit circa ipsam appellationem, solo verbo etiam sine scriptura.

18 Quo fundamento multoties Romani Pontifices faciunt nonnullas declarationes, circa gratias iam factas per ipsos, & quæri consuevit vtrū tales declarationes præiudicent alijs, quibus erat ius quæsitum, cui dubitationi videtur Paul. Castrens. in allegato loco, velle quod præiudicent, quasi id quod declaratur à principio dictum fuisset, quo casu nõ fuisset alteri ius quæsitum, quod intelligit de propria declaratione, quæ consiluit circa verbum aliquod dubium: nam quando declaratur id quod de iure dubium non erat, tunc declaratio, habet vim nouæ dispositionis, & ideo tollere non potest ius quæsitum & cessat dubitatio.

19 Quæ omnia amplianda sunt, vt per Ludouicum Romanum consilio 41. Baldum in l. fin. C. de testibus, vbi dixit, quod quando testis iuratus

juratus examinatur, ad alium finem,
quam ad declarandum verbum am-
biguum, iterum iurare debet, & vi-
denda est glossa finalis, in l. per hanc.
C. de appellationibus, Alexand. in

l. qui bona. §. si quis stipulatus. ff. de
damno infecto, Speculator in ti-
tulo de teste. §. i. verbo,
*item quod te-
stis.*

EXPLICIT LIBER QVIN-
tus, & Tomus primus huius
tractatus.

Quamprimum Deo Opt. Max. annuente in
lucem dabitur Tomus secundus: qui absolu-
tus omnino, & prælo iam paratus est: quin-
que reliquos continens libros: quibus la-
bor hic de legibus, & constitutio-
nibus Principum &c. peni-
tus absolu-
tur.

Saluo per omnia iudicio sacrosanctæ Sedis
Apostolicæ, & in Catholici Regis & omnium
Principum Christianorum verum ob-
sequium, & debitam reuerentiam.

Soli Deo, & Virgini Immaculatæ æterni Fi-
lij Parenti honor & gloria in sæcula
sæculorum.

EXPLICIT LIBER QVIN

and, & Thomas Brown

INDEX LOCO- RVM, QVI IN HOC PRIMO tomo, & hisce quinque prioribus libris, tra- ctatus de legibus & constitutionibus Princi- pum, &c. de iure Cæsarum, Pontificum, & Conciliorum, & ex sacra pagina præter Doctores declaran- tur, vel illustran- tur.

Ex Digesto veteri.
L. 3. cum duabus seqq. de legibus. lib.
1. cont. 2. n. 3. fol. 4.
L. 1. de constitutionibus Principum. lib.
1. cont. 4. n. 5. fol. 9.
L. non omnium de legibus. lib. 1. con-
trou. 4. num. 2. fol. 9. & nu. 3. ibidem.
& num. 7. 10. & 11. fol. 10. ibidem.
L. 1. in principio. de iustitia & iure. lib. 1.
cont. 8. n. 2. fol. 46.
L. Diuus. de in integrum restitutione. lib.
1. contr. 8. n. 11. fol. 47.
L. 1. de actionibus empti. lib. 1. cont. 10.
n. 15. fol. 57.
L. quarto. eodem titulo. num. 16. & 17.
ibidem.
L. 1. de constitutionibus Principum. lib.
2. contr. 1. n. 58. fol. 69.
L. omnes populi. de iustitia & iure. libro
2. cont. 2. n. 12. fol. 75.
L. nec nõ. post principium. ex quibus cau-
sis maiores. lib. 2. contr. 3. n. 54. fol. 90.
L. si quis. 7. vers. in seruos. de iurisdictione.
lib. 2. cont. 5. n. 18. fol. 101.
L. illicitas. 6. §. ultimo. de officio Præsi-
dis. ibidem.
L. si hominem. mandati. lib. 2. cont. 5. n.
22. fol. 101. & 102. cū pluribus seqq.

L. quid ergo. §. 1. vers. poena grauior. de
his qui notantur infamia. lib. 2. cont.
5. n. 38. 39. & 40. fol. 104. & 105.
L. 2. vers. postea cum Fabius. de origine
iuris. lib. 2. cont. 8. n. 15. fol. 12.
L. 3. de constitutionibus Principum.
ibidem.
L. at si quis. 14. §. Diuus. de religiosis &
sumptibus fuerum. lib. 2. contr. 9. nu.
11. fol. 112.
L. 2. de officio Proconsulis, & Legati.
lib. 2. cont. 12. n. 22. fol. 153. & 154.
L. omnes Populi. de iustitia & iure. nu.
23. cum seqq. ibidem.
L. hereditas in fine. de petitione hære-
ditatis. lib. 1. cont. 18. n. 21. fol. 205.
L. 1. vers. qui Magistratum. quod quis-
que iuris. libro 2. contro. 27. num. 2.
fol. 273.
L. 1. in fine. vers. planè. & vers. interlo-
quutus. de constitutionibus Princi-
pum. lib. 3. controu. 1. num. 33. 34. &
35. fol. 292. pag. 2. & lib. 3. controu. 2.
n. 3. fol. 297.
L. si sponsus. §. si verò. de donationibus
inter. lib. 3. contr. 7. n. 2. fol. 318.
L. 3. in principio. quod quisque iuris.
lib. 3. cont. 8. n. 38. fol. 329.
*
L. si

Index locorum, qui in his libris

- L. si de vi 37. de iudicijs. lib. 3. contr. 10. n. 10. fol. 337. pag. 1. & 2.
- L. qui domū locati. lib. 3. contr. 11. n. 10. fol. 342. pag. 2. & nu. i. cū seqq. vsque ad num. 13. inclusiue, ibidem.
- L. oratio. de sponsalibus. lib. 3. cont. 15. n. 6. fol. 361.
- L. 1. vers. quod autem. de alea lusu, & aleatoribus. lib. 3. cont. 15. n. n. fo. 362.
- L. si quis officium 38. de ritu nuptiarū. lib. 3. cont. 15. n. 16. fol. 361.
- L. ita vulneratus ad l. Aquil. lib. 3. contr. 20. n. 8. fol. 393. pag. 1. & 2.
- L. 1. §. ius naturale. de iustitia & iure. lib. 3. cont. 20. num. 13. fol. 394.
- L. sed & si. §. sufficienter. de usufructu. ibidem.
- L. cum hi in principio. & in §. 1. de transactionibus. lib. 3. contr. 20. n. 24. fol. 395. pag. 2.
- L. si vnus. §. pacta. de pactis. lib. 3. contr. 21. n. 5. fol. 400. pag. 2.
- L. vbi ceprum. de iudicijs. lib. 3. contro. 23. num. 39.
- L. ad egregias. de iure iurando. lib. 3. cōtro. 25. n. 24. fol. 430. & 431.
- L. si filius 20. de interrogatorijs actionibus. lib. 3. cōtr. 26. n. 41. fo. 444. pag. 2.
- L. 2. de iurisdictione omnium iudicum. lib. 3. cont. 30. n. 13. fol. 464. pag. 2.
- L. 2. de origine iuris. lib. 2. cont. 1. num. 58. fol. 69.
- L. 1. de legibus. lib. 4. controu. 2. nu. 13. fol. 501. pag. 2. & contr. 4. nu. 16. fol. 510. ibidem.
- L. Senatus 52. de contrahenda emptione. lib. 4. cont. 3. n. 21. fol. 506.
- L. 1. si menfor falsum modum dixerit. lib. 4. cont. 4. nu. 19. fol. 510. pag. 2. & cont. 5. n. 18. fol. 517. & nu. 34. ibidē.
- L. quod nerua. depositi. nu. 34. ibidem.
- L. nam & si. de inofficioso. lib. 3. contr. 20. n. 30. fol. 396.
- Ex Infartio.*
- L. adigere. §. quamuis. de iure Patronatus. lib. 1. cont. 3. num. 15. fol. 7. & num. 17. fol. 8.
- L. si duas. §. decet. de excusationibus tu-

- orum. lib. 2. contr. 4. n. 2. fol. 92.
- L. nemo potest. de legatis 1. lib. 2. controu. 11. num. 18. fol. 146.
- L. si ab hostibus. §. vltimo. soluto matrimonio. lib. 2. cont. 17. n. 70. fol. 193.
- L. 3. de testamentis. lib. 3. contr. 4. n. 29. fol. 310.
- L. inter cetera. de liberis & posthumis. lib. 3. cont. 5. n. 19. fol. 313.
- L. 3. §. si ius. de rebus eorum. libro 3. cont. 13. n. 4. fol. 351. pag. 2.
- L. cum lege 26. de testamentis. lib. 3. cōtro. 15. n. 11. fol. 362.
- L. 1. & per totum. de liberis agnoscēdis. lib. 3. cont. 10. n. 13. fol. 394.
- L. si quis a liberis in principio. lib. 3. controu. 20. n. 17. fol. 394. pag. 2.
- L. obfides. 11. de testamentis. lib. 3. controu. 25. n. 41. fol. 432. pag. 2.
- L. Titio centum. §. Titio centū. el segūdo. de conditionibus & demonstrationibus. lib. 3. cont. 25. n. 39. fol. 432. pag. 2.
- L. Senatus 43. ad fin. de legatis 1. lib. 3. cont. 25. n. 62. fol. 435. pag. 2.
- L. si duo 38. de adquirenda hereditate. lib. 4. cont. 8. n. 16. & 17. fol. 535.
- Ex Dispositio nouo.*
- L. prospexit. qui & a quibus. lib. 1. controu. 3. num. 7. fol. 6. & num. 16. fol. 7. & num. 17. fol. 8. ibidem. & libro 1. controu. 4. num. 4. fol. 9. & num. 12. fol. 10. & lib. 3. controu. 15. num. 42. fol. 365. pag. 2.
- L. 1. ad fin. de doli mali & merus exceptione. lib. 2. cont. 1. n. 39. fol. 67.
- L. ut gradatim de muneribus & honoribus. lib. 2. cont. 2. n. 16. fol. 76.
- L. 2. de rebus dubijs. lib. 2. cont. 4. n. 24. fol. 95. & nu. 25. 26. & 27. ibidem.
- L. si adulteriū 38. §. Imperatores. de adulterijs. lib. 2. cont. 5. n. 18. fol. 101.
- L. aut facta. in principio. & §. vltimo. de pœnis. ibidem.
- L. hodie 13. de pœnis. lib. 2. cont. 5. nu. 33. fol. 103.
- L. ordo. de publicis iudicijs. lib. 2. cont. 6. n. 27. fol. 111.
- L. Julia;

præter Doctores illustrantur.

L. Julia. 7. ad legē Iulīā repetundarū. lib.
2. cont. 7. per plures numeros præci-
puē. n. 12. & 25. fol. 118. & 119.
L. iudex 55. de re iudicata. lib. 2. cont. 7.
n. 30. fol. 119. & 120.
L. ad bestias 31. de penis. lib. 2. contr. 8.
n. 23. 4. & 5. fol. 122.
L. non omnes. §. ultimo. de re militari.
lib. 2. cont. 8. n. 13. fol. 123.
L. Titia. de accusationibus. lib. 2. contr.
10. n. 14. fol. 139.
L. 4. §. si quis condemnatus. de re iudica-
ta. lib. 2. cont. 11. n. 28. fol. 149.
L. 1. §. si vir uxori. de acquirēda posses-
sione. lib. 3. cont. 10. n. 1. cum seqq.
vsque ad nu. 6. inclusiue. fol. 336. pag.
1. & 2. & nu. 25. & 27. ibidem.
L. si quis ante. 10. ibidem. fol. 337.
L. quod seruus 24. ibidem.
L. verum 40. de furtis. lib. 3. cont. 11. nu.
1. 2. & 3. fol. 341. pag. 1. & 2. & nu. 35.
ibidem. fol. 346.
L. 1. §. inde quæritur. de noui operis nū-
tiatione. lib. 3. cont. 18. n. 15. fol. 379.
L. 2. §. si publico. ad l. Iuliam. de adulte-
rijs & stupris. lib. 2. cont. 6. n. 24. f. iii.
L. si conuenerit 26. de re iudicata. n. 16.
ibidem.
L. si filio familias 2. quarum rerum actio
non detur. n. 17. ibidem.
L. si facilegi 6. ad l. Iuliam. peculatus. lib.
3. cont. 25. n. 28. fol. 431. pag. 1. & 2.
L. fin. de sepulchro violato. n. 29. ibidē.
L. Diuus. de iure fisci. lib. 3. cont. 25. nu.
46. fol. 433. pag. 2.
L. 1. §. si publico. de adulterijs. & in §. ex
traneus. lib. 3. cont. 29. n. 48. 49. 50. 51.
fol. 460. & 461.
L. magna. de verborum significatione.
lib. 4. cont. 4. n. 19. fol. 510. pag. 2.
L. 2. de precario. ibidem.
L. 1. verū. non aliās. si quis testamento li-
ber esse iussus fuerit. lib. 4. cont. 4. n.
21. fol. 510. & 511.
L. fin. de decretis ab ordine faciendis.
lib. 4. cont. 4. n. 21. fol. 510. & 511.
L. Diuus 15. ad l. Corneliam. de falsis. in
principio. lib. 4. cont. 4. n. 22. fol. 511.

L. si adulterij cum incestu. 38. §. 1. ad
l. Iuliam. de adulterijs. lib. 4. contr. 4.
n. 31. fol. 512. pag. 2.

L. 7. de confessis. lib. 4. cont. 8. num. 15.
fol. 535.

Ex Codice Iustiniani.

L. Gracus. ad l. Iuliam. de adulterijs.
lib. 1. contr. 7. nu. 18. fol. 44. & lib. 2.
cont. 1. n. 44. fol. 67.

L. 2. de rescindenda venditione. cū simi-
libus. ibidem. n. 19.

L. hac lege. de pactis cōuentis. lib. 1. con-
trou. 8. n. 4. & nu. 18. fol. 48.

L. 1. de doli exceptione. ibidem. nu. 23.
fol. 49.

L. sicut. de actione. & obligat. ibidem.
L. humanum. de legibus. & similia iura.
lib. 1. cont. 9. n. 22. fol. 35.

L. ex imperfecto. de testamentis. libro
2. cont. 1. n. 58. fol. 69.

L. vltima. de legibus. lib. 2. cont. 1. n. 73.
fol. 72. & lib. 2. cont. 27. n. 16. fol. 275.

L. 4. de sepulchro violato. lib. 2. contr. 5.
n. 36. fol. 104.

L. 2. de abolitionibus. ibidem. nu. 37. &
lib. 2. cont. 6. n. 25. fol. 111.

L. & si seuerior. ex quibus causis infamia
irrogetur. lib. 2. cont. 5. n. 45. fol. 105.

& lib. 2. cont. 7. n. 26. fol. 119.

L. 4. de sepulchro violato. lib. 2. contr. 6.
n. 26. fol. 111.

L. non dubium de legibus. lib. 2. contr. 7.
n. 18. fol. 117. & lib. 3. cont. 5. n. 10. fol.

312. pag. 2. & cont. 7. n. 2. fol. 321.

L. vltima. de iure emphiteutico. libro 2.
cont. 9. n. 23. fol. 135.

L. difamari. de ingenuis manumissis. li-
bro 2. cont. 10. n. 14. fol. 139. & num.

24. fol. 141.

L. præscriptionem. de exceptionibus.
ibidem.

L. qui accusare. de edendo. ibidem.

L. sicut. de præscriptione triginta. ibidē.
L. fin. §. fin. de temporibus appellation.

lib. 2. cont. 11. n. 13. fol. 145.

L. nulli de iudicijs. lib. 2. cont. 19. nu. 18.
fol. 212.

L. si quis in conscribēdo. de pactis. lib. 2.
cont.

Index locorum, qui in his libris

cont. 21. nu. 38. cum seqq. vsq; ad nu.
40. inclusiue. fol. 32. pag. 2.
L. 1. de ordine iudiciorum. lib. 2. contr.
22. n. 28. fol. 34. pag. 2.
L. 3. in principio. iuncto §. huic adijci-
mus. de sententijs ex periculo reci-
tandis. lib. 3. cont. 7. n. 8. fol. 32.
L. hac consultissima in principio. & in
§. ex imperfecto. de testamentis. lib.
3. cont. 7. n. 19. fol. 31.
L. ea quidem. si mancipium ita fuerit a-
lienatū. lib. 3. cont. 8. n. 18. & 19. f. 326.
L. cum res. de contrahenda emptione.
lib. 3. cont. 10. n. 1. fol. 337.
L. vltima. de fideiussoribus minorum.
ibidem.
L. iure mandata. mandati. lib. 3. contro.
12. n. 8. fol. 348.
L. vltima. de rebus alienis. lib. 3. contr.
13. nu. 20. cum seqq. vsque ad nu. 23.
inclusiue. fol. 353. & 354. & deinceps.
L. si de pactis. lib. 3. cont. 15. n. 35. f. 364.
L. vltima. de fideicommissis. ibidem.
L. vltima. §. vltimo. de temporibus appel-
lationū. lib. 3. contr. 16. n. 19. cū seqq.
vsq; ad nu. 23. inclusiue. fol. 369.
L. vltima. ut intra certum tempus. lib.
3. cont. 17. n. 22.
L. quoniam. de hæreticis. lib. 3. cont. 18.
n. 73. fol. 379.
L. cū queritur. §. aliud quoque. de inof-
ficio. lib. 3. cont. 10. n. 30. fol. 396.
L. si quando. §. 1. de inofficioso testamē-
to. ibidem. n. 47. fol. 398.
L. vltima. quando Imperator inter pupil-
los. lib. 3. cont. 22. n. 41. fol. 411.
L. nulli. de iudicijs. lib. 3. cont. 23. n. 38.
L. vltima. de captiuis. lib. 3. contr. 25. nu.
62. fol. 435.
L. ab hostibus eodem. ibidem.
L. 2. de patribus qui filios distraxerunt.
lib. 3. cont. 25. n. 76. fol. 437.
L. generaliter. in fine. de nō numerata.
lib. 3. cont. 27. n. 22. & 23. fol. 450.
L. nullum. de testibus. lib. 3. contr. 29. n.
81. fol. 460. pag. 2.
L. 2. de sportulis. lib. 3. contr. 32. num. 6.
& 17.

L. leges sacratissimæ. de legibus. lib. 42.
cont. 3. n. 8. fol. 504.

L. 14. de testibus. lib. 5. cont. 2. n. 18. fol.
542. & num. 19. ibidem.

Ex Volumine.

L. neque Dorothæum. 61. de Decurio-
nibus. lib. 10. lib. 3. cont. n. 57. fol.
295. & 296.

Ex Authenticis.

A. Vthentico de mandatis Principum.
§. deinde competens. & Authenti-
co. ut nulli iudicio. §. & hoc vero.
lib. 1. controu. 5. num. 12. cum seqq.
fol. 15. & 16. & deinceps. præcipue.
n. 20. fol. 17.

Authentico de non eligendo. §. cū igi-
tur. lib. 2. cont. 9. n. 1. fol. 132.

Authentica sitamen. de temporibus appel-
lationū. lib. 2. cont. 11. n. 30. fol. 149.

Authentica omnes. cōmunia de succes-
sionibus. cum alijs. lib. 2. cont. 20. nu.
20. fol. 220. & 221.

Authentica res. quæ. cōmunia de legatis.
lib. 3. cont. 12. n. 18. fol. 349. & contr.
14. n. 23. fol. 358. pag. 2. ibidem.

Authentico. ut faciat noui consuetudo-
nes. §. sancimus. collatione 5. libro 4.
cont. 1. n. 22. & 23.

Authentico ut defuncti. collatione 5. lib.
3. cont. 25. n. 65. fol. 436.

Authentico. ut cū de appellatione cog-
noscitur. in principio. lib. 5. contr. 4.
n. 18. fol. 548.

Ex Institutionibus Iustiniani.

§. sed cum aliquis. de testamentis. lib.
3. cont. 6. n. 81. fol. 39.

§. constat autem. de iure naturali. lib. 1.
cont. 9. n. 25. fol. 53. & 54.

§. ius naturale. de iustitia & iure. libro 3.
cont. 20. n. 15. fol. 394.

§. sequens. de obligationibus. lib. 4. con-
trou. 1. n. 13. fol. 496.

Ex iure Perpetuarum.

L. 22. tit. 1. part. 7. lib. 2. contr. 7. nu.
10. fol. 115.

L. 13. §. 1. in fine. cum sequentibus. titu.
2. part. 2. libro 2. contro. 17. num. 88.
fol. 196.

L. 5.

præter Doctores illustrantur.

L. 5. titulo. 3. part. 3. ibi. *contra aliquem potest-
refo &c.* lib. 3. contr. 22. n. 52. fol. 412.
pag. 2.

Ex legibus Tauri.

L. 49. lib. 3. controu. 8. num. 22. & 23.
fol. 327.

Ex noua Recopilat.

L. 14. titu. 1. lib. 4. compilat. lib. 3. cont.
30. nu. 32. fol. 467.

Ex Decretalibus.

C. si diligenti. de foro. competeti. lib.
1. cont. 3. n. 11. fol. 7.

C. 2. de maiori. & obediencia. lib. 1.
cont. 5. n. 11. fol. 15.

C. si quando. de rescriptis. lib. 1. contro.
5. nu. 12. fol. 15. & nu. 17. & 18. cū seqq.
ibidem.

C. 2. in principio. de præscriptionibus.
& cap. cum teneamur. de appellatio-
nibus. lib. 1. cont. 5. n. 18. fol. 16. & 17.

C. 2. de officio Delegati. & c. pastoralis.
de fideiinstrumentorum. lib. 1. contr.
5. n. 21. fol. 17.

C. si quando. c. ad aures. c. cum adeo. de
rescriptis. lib. 1. cont. 5. n. 26. fol. 18. &
nu. 27. 28. & 29. & 30. fol. 19.

C. cum teneamur. 6. de Præbendis &
Dignitatibus. ibidem. n. 31. cum plu-
ribus seqq.

C. si quando. de rescriptis. lib. 1. contr. 5.
n. 43. fol. 22.

C. Pastoralis. §. quia verò. de officio &
pote. iudicis Delegati. lib. 1. cont. 5.
n. 46. fol. 23.

C. si quando. de rescriptis. lib. 1. cont. 5.
n. 53. fol. 24.

C. cum teneamur. de appellationibus.
ibidem.

C. inquisitionis 44. de sententia excom-
municationis. lib. 1. controu. 5. n. 25.
fol. 62.

C. litteras. vers. Porro. de restitutione spo-
liatorum. ibidem.

C. 2. in principio. de crimine falsi. ibidē.
num. 63.

C. constitutus 19. de rescriptis. lib. 1. con-
trou. 5. n. 68. fol. 26. & num. 69.

C. si quando. de rescriptis. c. cum teneamur.

de appellationibus. lib. 1. cont. 5.
n. 73. fol. 26.

C. cum dilectus. de fideiinstrumentorū.
lib. 1. cont. 6. n. 6. fol. 30.

C. quoniam. de probationibus. lib. 1. cō-
trou. 6. n. 10. fol. 31.

C. primum. & vltimum. de fideiinstrumē-
torum. ibidem.

C. 2. de fideiinstrumentorum. ibidem. n.
11. 12. & 13.

C. 1. de fideiinstrumentorum. lib. 1. cont.
6. n. 15. & 16. fol. 32.

C. 1. de fideiinstrumentorum. lib. 1. cont.
6. n. 19. fol. 32.

C. cum a nobis 28. de testibus. lib. 1. con-
trou. 6. n. 34. fol. 34.

C. quoniam. contra. de probationibus.
lib. 1. cont. 6. n. 41. 42. & 43. fol. 35.

C. cum dilectus. de fideiinstrument. lib.
1. cont. 6. n. 44. 45. & 46. fol. 35.

C. 1. de procuratoribus. lib. 1. cont. 6. n.
51. fol. 36.

C. cum tu 16. de testibus. numero 52.
ibidem.

C. conquerente. de restitutione spolia-
torum. ibidem. n. 53.

C. post cessionē. de probationibus. lib.
1. cont. 6. n. 59. cum seqq.

* C. 1. de exceptionibus. in 6. lib. 1. cōt.
6. n. 84. & 85. fol. 40.

C. dilectus. el primero. de rescriptis. lib.
1. cont. 6. n. 86. fol. 40. & 41.

C. quanto. de iudicijs. c. si similibus. libro
2. contr. 1. n. 8.

C. dilecta. de excessibus Prælatorū. lib.
2. cont. 1. n. 16. & 17.

C. solita. de maiori. & obediencia.
lib. 2. contr. 1. n. 27. 28. 29. & 30.

C. fin. de præscriptionibus. vers. *cum ge-
neraliter.* libro 2. controu. 1. num. 42.
fol. 67.

C. licet causam. de probationibus. lib. 2.
cont. 1. n. 74. fol. 72. & 73.

C. irrefragabili. de officio Ordinarij.
ibidem.

C. vestra. de locato. lib. 2. cont. 2. nu. 20.
fol. 77.

C. cum dilectus. de consuetudine. lib. 2.
cont. 2.

Index locorum, qui in his libris

- Contr. 1. n. 22. cum seqq. vsque ad nu.
 25. inclusiue. fol. 77. & 78.
 C. atq. clerici. §. de adulterijs. lib. 2. con-
 trou. 3. n. 6. & 7. fol. 81.
 C. 1. de constitutionibus. lib. 2. contr. 3.
 n. 8. fol. 81.
 C. 1. de atate & qualitate. lib. 2. contr. 3.
 n. 17. & 18. fol. 83.
 C. cum ex eo. eodem titulo. ibidem.
 C. nuper 29. de sententia excommuni-
 cationis. lib. 2. contr. 3. num. 28. & 29.
 fol. 85.
 C. ex litteris 11. de constitutionibus. lib.
 2. cont. 3. n. 42. fol. 87.
 C. 1. de iudicijs. lib. 2. contr. 3. num. 43.
 fol. 87.
 C. cum desideres. de sententia excommu-
 nicationis. ibidem. n. 48. fol. 89.
 C. a nobis. eodem titulo. ibidem.
 C. nuper. de sententia excommunica-
 tionis. lib. 2. controu. 3. num. 53. folio
 89. & 90.
 C. cum ab Ecclesiis. de officio. Ordini-
 narij. lib. 2. cont. 4. n. 13. fol. 93.
 C. cum consuetudinis. de consuetudine.
 lib. 2. cont. 4. n. 17. fol. 94.
 C. inquit. de his que sunt a Prælati. nu.
 18. ibidem.
 C. 2. de officio Delegati. lib. 2. contr. 5.
 n. 18. fol. 101.
 C. 1. & 2. de delictis puerorum. ibidem.
 C. de causis. §. illis. de officio Delegati.
 lib. 2. cont. 5. n. 19. fol. 101.
 C. si quando. de rescriptis. lib. 2. contr. 5.
 n. 24. fol. 102.
 C. inquisitionis 21. in fine principij de
 accusationibus. lib. 2. cont. 5. nu. 34. &
 35. fol. 103. & 104.
 C. in Archiepiscopatu. 4. de raptoribus.
 lib. 2. controu. 5. num. 41. 42. 43. & 44.
 fol. 105.
 C. 2. de confessis. lib. 2. controu. 6. nu. 2.
 & 3. fol. 107. & num. 21. 22. & 23. fol.
 110. & 111. ibidem.
 C. inquisitionis. de accusationibus. lib.
 2. cont. 6. n. 28. fol. 111. & 112.
 C. 1. de re iudicata. lib. 2. contr. 7. nu. 18.
 fol. 117.
 C. sicut. de re iudicata. libro 2. contr. 7.
 numero 26. folio 119.
 C. ex litteris. de officio Delegati. lib. 2.
 cont. 7. n. 30. fol. 119. & 120.
 C. de multa. de Præbendis. lib. 2. contr.
 8. n. 22. fol. 125.
 C. Pastoralis. de officio Delegati. ibi. ut
 dignitati deferat & persone. ibidem.
 C. quoniam. de simonia. lib. 2. contro. 9.
 n. 9. fol. 131.
 C. cum venerabilis. de consuetudine.
 ibidem.
 C. cum satis. de officio Archidiaconi.
 ibidem.
 C. fin. de consuetudine. lib. 2. contro. 9.
 n. 10. fol. 131.
 C. cum venerabilis. eodẽ titulo. ibidẽ.
 C. sacris. de sepulchris. ibidem.
 C. sacris. de his que vi. ibidem.
 C. sacris. de sententia excommunicatio-
 nis. ibidem.
 C. quia nonnulli. de clericis non residẽ-
 tibus. ibidem.
 C. cum esset. de testamentis. ibidem.
 C. sanctorum. de præscriptionibus. ibi-
 dem.
 C. cum satis. de officio Archidiaconi.
 ibidem.
 C. quoniam. ut lite non contestata. lib.
 2. cont. 9. n. 13. fol. 132.
 C. tunc. eodem titulo. ibidem.
 C. ad abolendam. de hæreticis. lib. 2. co-
 trou. 18. n. 6. & 7. fol. 277.
 C. proposuit. de concessione præbende.
 lib. 3. cont. 1. n. 26. fol. 294.
 C. quia circa. de privilegijs. lib. 3. contr.
 1. n. 47. 48. & 49. fol. 294. pag. 2.
 C. si diligenti. de foro competenti. lib. 3.
 cont. 3. n. 17. fol. 303.
 C. quis 39. de testibus. lib. 3. contr. 4. nu.
 28. fol. 309. pag. 2.
 C. dilecto. de præbendis. lib. 3. cont. 5. n.
 11. 12. & 13. fol. 312. pag. 2.
 C. inter dilectos. versic. cum ergo. de fide
 instrumentorum. lib. 3. cont. 6. nu. 13.
 fol. 316.
 C. si diligenti. de foro competenti. cum
 iuribus similibus. libro 3. controu. 7.
 numero

præter Doctores illustrantur.

numero 27. folio 322.

- C. ex tenore. de rescriptis. lib. 3. cont. 8. n. 28. fol. 328. & num. 32. & 35. & 39. ibidem.
- C. ultimum. de rescriptis. lib. 3. contro. 8. n. 40. fol. 329. pag. 2.
- C. possessiones 10. de rebus. Ecclesiæ. lib. 3. cont. 10. n. 11. fol. 337. pag. 2.
- C. ut super. 8. §. possessiones. de rebus. Ecclesiæ. ibidem.
- C. fin. de iniurijs. lib. 3. cont. 11. num. 15. fol. 343.
- C. is qui fidē. de sponsalibus. lib. 3. cont. 15. n. 25. vsque ad nu. 42. inclusiue.
- C. 2. de electione. lib. 3. cont. 15. nu. 35. fol. 364. pag. 2.
- C. 2. de concessione præbendæ. ibidem.
- C. tua nos. de sponsalibus. lib. 3. cont. 15. n. 42. fol. 365. pag. 2.
- C. venerabilis. de iudicijs. lib. 3. cont. 17. n. 8. cum pluribus seqq.
- C. tuis 39. de testibus. lib. 3. cont. 18. nu. 18. cum seqq.
- C. 2. de probationibus. lib. 3. cont. 19. n. 5. cum pluribus seqq. vsque ad nu. 12. inclusiue.
- C. clericos. 3. de cohabitatione clericorum. lib. 3. cont. 19. n. 21. fol. 384. pag. 2.
- C. cum esdes. de testamentis. n. 33. 34. & 35. ibidem.
- C. 2. de probationibus. n. 47. ibidem.
- C. ad abolendam. de hæreticis. lib. 3. controu. 19. n. 50. fol. 388.
- C. 2. qui clerici vel uoentes. ibidem. & n. 62. & 64. ibidem.
- C. clericos. de cohabitatione clericorum & mulierum. lib. 3. cont. 19. n. 60. 61. & 65.
- C. cum haberet. de eo qui duxit &c. lib. 3. cont. 20. n. 13. fol. 394.
- C. quemadmodum. §. illud. versic. *quoniam*. de iure iurando. lib. 3. cont. 21. n. 9. 10. 11. & 12. fol. 401. pag. 1. & 2. & n. 19. & 28. ibidem.
- C. commissum. de sponsalibus. lib. 3. controu. 21. n. 13. fol. 401. pag. 2.
- C. P. & G. de officio Delegati. libro 3.

cont. 21. n. 36. fol. 410. pag. 2.

- C. licet. de foro competentis. lib. 3. cont. 23. n. 4. fol. 414. pag. 2.
- C. ex tenore. eodem titulo. ibidem.
- C. ex parte. de foro competentis. nu. 12. ibidem.
- C. si duobus. §. ultimo. de appellationibus. ibidem.
- C. licet. de foro competentis. n. 16. ibidē. & num. 20. & 23. ibidem.
- C. pastoralis. §. quoniam. de rescriptis. n. 28. ibidem.
- C. si duobus. de appellationibus. nu. 30. ibidem.
- C. ex tenore. de foro competentis. n. 31. & 36. ibidem.
- C. fin. de iudicijs. num. 37. cum sequentibus. vsque ad num. 51. inclusiue. ibidem.
- C. 1. de probationibus. lib. 3. cont. 24. n. 11. cum pluribus seqq.
- C. licet. in 2. p. de foro competentis. lib. 3. cont. 24. n. 24. cum pluribus seqq. vsque ad num. 36. inclusiue.
- C. exposita. de arbitris. lib. 3. contr. 25. n. 41. fol. 432. pag. 2. & nu. 46. fol. 433. pag. 2. ibidem.
- C. ex rescripto 9. de iure iurando. lib. 3. cont. 25. n. 54. & 55. fol. 434.
- C. contingit. de sententia excommunicat. n. 57. ibidem.
- C. atsi clerici. in principio. versic. *quia si*. de iudicijs. lib. 3. cont. 26. num. 54. fol. 440.
- C. olim 25. de rescriptis. lib. 3. contr. 26. n. 2. fol. 442. & num. 23. & num. 25. ibidem.
- C. atsi clerici. in principio. ibidem. n. 33. & nu. 36. & nu. 48. & 52.
- C. cum olim 24. de verborum significatione. lib. 3. cont. 26. num. 34. fol. 443. pag. 2.
- C. fin. de cohabitatione clericorum & mulierum. n. 34. ibidem.
- C. si diligenti. de foro competentis. n. 35. 36. & 37. ibidem.
- C. ultimum. de restitutione spoliatorum. n. 38. 39. & 40. ibidem.

Index locorum, qui in his libris

- C. tuam. de ordine cognitionum & similes. lib. 3. contro. 26. n. 51. fol. 445. & 446.
- C. atsi clerici. in principio. lib. 3. contr. 27. num. 9. cum seqq. vsque ad num. 16. inclusiue.
- C. per tuas. de probationibus. lib. 3. contr. 27. n. 23. 24. & 25. fol. 450.
- C. atsi clerici. in principio. lib. 3. contr. 28. n. 8. fol. 452.
- C. 2. de confessis. lib. 3. cont. 29. nu. 9. & 10. & nu. 25. & 27. & 39. & 43. & 44. & 51. & 54.
- C. 2. de ordine cognitionum. lib. 3. contr. 29. n. 31. fol. 459.
- C. 1. de exceptionibus. ibidem. & num. 36. & 47. ibidem.
- C. præterea. de officio Delegati. lib. 3. contr. 30. n. 5. fol. 463. pag. 2. & nu. 13. ibidem.
- C. 1. de officio Ordinarij. n. 11. & num. 20. ibidem.
- C. nouimus. de verborum significat. lib. 3. cont. 31. n. 27. fol. 473.
- C. atsi clerici. in fine. de iudicijs. ibidē.
- C. cum nō ab homine. de iudicijs. lib. 3. cont. 31. n. 32. fol. 473. pag. 2.
- C. ad abolendam. de hereticis. lib. 3. contr. 31. n. 43. fol. 475.
- C. 1. de causa possessionis. lib. 2. contr. 19. n. 18. fol. 212.
- C. fin. de iudicijs. lib. 2. contr. 19. nu. 19. cum seqq. vsque ad nu. 22. inclusiue. fol. 212. & 213.
- C. ad audientiam. de consuetudine. lib. 2. contr. 20. n. 25. fol. 221.
- C. penultimum. eodem titulo. ibidem.
- C. cum venerabilis. eodē titulo. ibidē.
- C. clerici. de iudicijs. ibidem.
- C. clerici. de iudicijs. lib. 2. cont. 21. nu. 2. fol. 227. pag. 2.
- C. significasti. de foro competenti. lib. 2. cont. 21. nu. 8. 9. & 10. fol. 228. pag. 2. & fol. 229. pag. 1.
- C. si diligenti. de foro competenti. ibidem. n. 10. & nu. 20. cum seqq. vsque ad num. 31. inclusiue.
- C. cum super. de Præbendis. lib. 2. cont. 21. n. 32. fol. 231. pag. 2.
- C. tuis. eodem titulo. ibidem.
- C. non liceat. eodem titulo. ibidem.
- C. contingit. de sententia excommunicationis. n. 33. ibidem.
- C. 2. de foro competenti. lib. 2. cont. 21. n. 56. fol. 234.
- C. verum. de foro competenti. libro 2. cont. 21. n. 62. fol. 235. pag. 2.
- C. 3. de donationibus inter. lib. 2. contr. 22. n. 15. fol. 239. pag. 2.
- C. de prudentia. 3. de donationibus inter. lib. 2. cōtr. 22. n. 30. fol. 241. pag. 2.
- C. per venerabilem, qui filij sint legitimi. ibidem.
- C. tuam. de ordine cognitionum. lib. 2. cont. 22. n. 39. fol. 243.
- C. contingit. de arbitris. lib. 2. contr. 23. n. 2. fol. 245. pag. 2.
- C. per tuas. eodem titulo. ibidem.
- C. contingit. de arbitris. ibidē. n. 7. & n. 23. & n. 25. & 26. cum pluribus seqq.
- C. per tuas. de arbitris. n. 32. cum pluribus seqq. ibidem.
- C. 1. de vita & honestate clericorū. lib. 2. cont. 24. n. 4. fol. 256. pag. 2. & 3.
- C. clerici. de iudicijs. lib. 2. contr. 24. nu. 11. fol. 257. pag. 2.
- C. 1. de officio ordinarij. lib. 2. cont. 26. n. 16. fol. 266.
- C. decernimus. de iudicijs. lib. 2. contr. 25. n. 6. fol. 261.
- C. cum te. de officio Delegati. libro 2. cont. 25. n. 9. & 10. fol. 262.
- C. 1. de clericis coniugatis. lib. 2. contr. 9. n. 23. fol. 135.
- C. potuit. de locato. lib. 2. cont. 9. nu. 23. fol. 135.
- C. Pastoralis. de exceptionibus. libro 2. cont. 10. n. 14. & nu. 23.
- C. oblate. de appellationibus. lib. 2. contr. 10. n. 14.
- C. cum sit Romana. ibidem.
- C. Pastoralis. de causa possessio. ibidē.
- C. oblate. de appellationibus. lib. 2. cōtr. 11. n. 14. fol. 145. & iterū. n. 26. ibidem.
- C. cum sit Romana. de appellationibus. ibidem.

C. gemma.

præter Doctores illustrantur.

- C. gemma. de sponſalibus. ibidem.
- C. quanto. de iudijs. lib. 2. contro. 13. n. 3. fol. 160.
- C. cum locum. de ſponſalibus. lib. 2. cōtrou. 1. n. 31. fol. 161.
- C. Gemma. ibidem.
- C. 2. de foro competent. ibi. nullus iudic. lib. 2. cont. 14. n. 23. fol. 167.
- C. perpendimus. de ſentētia excomuni- cationis. lib. 2. cont. 15. n. 18. cū ſeqq. vſque ad num. 29. incluſiue.
- C. recolentes. 3. de ſtatu Monachorum. lib. 2. cont. 17. n. 6. & 7. fol. 184.
- C. 1. ne Clerici, vel Monachi. ibidem. num. 8.
- C. nonit. de iudijs. lib. 2. contr. 17. nu. 49. & 50. fol. 191.
- C. cauſam quæ. el ſegundo. qui filij ſint legitimi. n. 51. ibidem.
- C. grandi. de ſupplenda negligētia Prælatorum. lib. 2. cont. 17. n. 61. fol. 192.
- C. vltimum de præſcriptionibus. nu. 73. fol. 194. ibidem.
- C. licet. de foro competent. lib. 2. cont. 17. n. 78. fol. 194. & 195.
- C. nouit. de iudijs. lib. 2. cont. 17. n. 82. cum ſeqq. vſque ad nu. 86. incluſiue. fol. 195. & 196.
- C. 1. de officio Ordinarij. lib. 2. cont. 17. n. 83. fol. 196.
- C. qualiter. de iudijs. lib. 2. cont. 17. n. 91. fol. 196. & 197.
- C. quod clericis. 9. de foro competent. lib. 2. cont. 17. n. 101. fol. 198.
- C. cum eſſes. de teſtamentis. ibidem.
- C. conſtitutus. de reſtitutione in integrum. ibidem. n. 102.
- C. 1. de conſtitutionibus. lib. 2. cont. 17. n. 111. fol. 200.
- C. ſuper ſpecula. de priuilegijs. lib. 2. cōtrou. 17. n. 108. fol. 199.
- C. vltimum. de iudijs. in principio. lib. 2. cont. 18. n. 6. fol. 203.
- C. 2. de iudijs. ibidem. n. 8. cum ſeqq. vſque ad num. 11. incluſiue.
- C. tuam. de ordine cognitionum. lib. 2. cont. 18. n. 16. fol. 205.
- C. ſin. de rebus Eccleſiæ. ibidem.
- C. 2. de maledicis. lib. 3. cōtr. 32. n. 3. fol. 476. & 477. & nu. 51. & 22. ibidem.
- C. 1. de foro competent. lib. 3. cont. 32. n. 14. fol. 478.
- C. 1. de raptoribus. ibidem.
- C. vltimū. de Parrochijs, & ſimilia. ibi- dem.
- C. ſanē. de officio Delegati. lib. 3. cont. 33. n. 18. 19. 20. & 21. fol. 484. & 485.
- C. 1. de officio Delegati. lib. 3. cont. 33. n. 21. & 23. fol. 485.
- C. P. & G. de officio Delegati. num. 24. cum pluribus ſeqq. ibidem.
- C. 2. de officio Legati. lib. 3. cont. 33. n. 36. fol. 486.
- C. paſtoralis. 5. præterea. de officio De- legati. ibidem.
- C. ſignificauit. de officio Ordinarij. nu. 43. 44. & 45. ibidem.
- C. 1. de conceſſione præbendæ. libro 4. cont. 2. n. 7. fol. 500. pag. 2.
- C. 1. 5. neq. obſtaret. de conceſſione Præbendæ. lib. 4. cōtr. 2. n. 14. fo. 501. pag. 2.
- C. ſi verò. el ſegundo. de ſententia ex- communicationis. lib. 4. contr. 4. n. 8. fol. 509.
- C. ſuper eo. de eo qui cognouit conſan- guineam. lib. 4. contr. 4. nu. 13. folio 509. & 510.
- C. tranſmiſſæ. eodem titulo. ibidem.
- C. veniens. eodem titulo. ibidem.
- C. a nobis. 21. de ſententia excom. lib. 4. cont. 4. n. 30. fol. 512. pag. 2.
- C. ſuſcepimus. de homicidio. lib. 4. con- tro. 4. n. 36. fol. 513. pag. 2.
- C. ſi verò. 4. de ſententia excommunica- tionis. lib. 4. controu. 4. num. 40. fo- lio 514.
- C. præbyterum. de homicidio. libro 4. cont. 5. n. 9. fol. 516.
- C. nobis. de ſimonia. lib. 4. cont. 6. n. 14. fol. 522. pag. 2.
- C. de ſimoniaca. n. 14. & 15. ibidem.
- C. 1. de ordinatis ab Epifcopo. lib. 4. cōtrou. 6. n. 24. fol. 524.
- C. 2. eodem titulo. ibidem.
- C. ſin. de pactis. lib. 4. contro. 7. num. 27. fol. 530.

C. tua

Index locorum, qui in his libris

C. tua nos. de simonia. ibidem.
 C. 2. de conditionibus appositis. nu. 28.
 29. 30. & 31. ibidem.
 C. significatum. de praebeendis. n. 32. 33.
 & 38. ibidem.
 C. vnicum. §. unde credimus. vt Eccle-
 siastica beneficia. lib. 4. cont. 7. nu. 39.
 fol. 532. & nu. 40. & 41. ibidem.
 C. ad Audientiam. de Ecclesijs edificā-
 dis. lib. 5. cont. 1. n. 19. fol. 539.
 C. fin. de constitutionibus. lib. 2. contr.
 5. n. 12. fol. 541. & 542.
 C. statum. de maiorit. & obedientia.
 ibidem.
 Ex Sexto Decretalium.
 C. foelicis. §. per hoc. de poenis. lib. 3.
 cont. 32. n. 5. fol. 477. & nu. 21.
 C. si religiosus. ad fin. de electione. libro
 4. cont. 3. n. 21. fol. 506.
 Regula ignorantia. ibidem. n. 28. fol. 506.
 & 507.
 C. statutum. §. in nullo. & §. ultimo. de
 rescriptis. lib. 3. cont. 5. n. 6. fol. 312. &
 num. 21. fol. 313. pag. 2.
 C. dispensa. de rescriptis. lib. 3. cont. 8. n.
 31. fol. 318. & nu. 36. & 40. ibidem.
 Regula cum quid. lib. 3. cont. 10. nu. 13.
 fol. 337. pag. 2.
 Regula cum quid vna via. ibidem.
 Regula cum quid. lib. 3. contr. 12. nu. 14.
 fol. 349.
 C. si sententia. de sententia excomuni-
 cationis. lib. 3. contr. 15. n. 12. fol. 362.
 C. 1. §. propter. de iuramento calumnie.
 lib. 3. cont. 18. n. 20. & 21. fol. 379.
 C. 1. de constitutionibus. lib. 1. contr. 9.
 num. 13. cum seqq. vsque ad num. 17.
 inclusiuē.
 C. ultimum de re iudicata. lib. 1. cont. 9.
 n. 20. fol. 53.
 Regula ea quæ. 26. lib. 2. contr. 1. nu. 64.
 fol. 70. & 71.
 C. vt inquisitionis. lib. 2. cont. 14. nu. 30.
 fol. 169.
 C. ultimum de immunitate Ecclesiarū.
 lib. 2. cont. 15. n. 33. cum seqq. vsque
 ad num. 43. inclusiuē.
 Regula possessor. libro 2. controuer. 17.

numero 73. folio 194.
 C. Romana. §. debet. lib. 2. contr. 17. nu.
 101. fol. 198.
 C. vt inquisitionis. versic. *prohibemus*. li-
 bro 2. cont. 18. n. 32. fol. 208.
 C. 1. de consuetudine. lib. 2. contr. 20. n.
 25. fol. 221.
 C. 2. de clericis nō residentibus. ibidem.
 C. 2. de consuetudine. ibidem.
 C. 1. de constitutionibus. lib. 2. cont. 20.
 n. 31. fol. 222.
 C. 1. vers. *nisi*. de praescriptionibus. lib. 2.
 contr. 20. n. 44. fol. 224. & nu. 51. fol.
 225.
 Regula possessor. ibi. *nō tempore*. lib. 2.
 cont. 20. n. 46. fol. 224.
 C. vnicum de clericis coniugatis. lib. 2.
 cont. 21. n. 26. cum pluribus seqq.
 C. si Episcopus. de praebeendis. lib. 2. con-
 tro. 21. n. 32. fol. 231. pag. 2.
 C. 1. de clericis coniugatis. lib. 2. contr.
 21. n. 56. fol. 234. pag. 2.
 C. vt inquisitionis. versic. *prohibemus*.
 libro 2. contr. 22. nu. 8. fol. 238. & nu.
 40. fol. 243.
 C. fin. de iudicijs. lib. 2. contr. 23. nu. 55.
 & 56. fol. 252. pag. 2.
 C. 1. de clericis coniugatis. lib. 2. contr.
 24. n. 3. 4. 5. & 6. cum nonnullis seqq.
 fol. 256. & 257.
 C. quanquam. in finalibus verbis. lib. 2.
 cont. 3. n. 50. fol. 89.
 C. 2. de exceptionibus. lib. 3. cont. 22. n.
 13. & 14. fol. 407. & 408.
 C. 1. de accusationibus. lib. 3. contr. 26.
 n. 38. 39. & 40. fol. 443.
 C. fin. de exceptionibus. lib. 3. cont. 26.
 n. 43. & 44.
 C. vt inquisitionis. lib. 3. contr. 31. nu. 9.
 fol. 470.
 C. cum secundū. eodem titulo. ibidem.
 C. 2. de homicidio. lib. 3. cont. 31. n. 25.
 fol. 473.
 C. 1. de hæreticis. lib. 3. contr. 31. nu. 46.
 fol. 475.
 C. in electionibus. de electione. libro 4.
 cōtr. 7. n. 34. cū pluribus seqq. vsque ad
 nu. 38. inclusiuē. fol. 531. pag. 1. & 2.
 C. 1. de

præter Doctores illustrantur.

C. i. de constitutionibus. lib. 4. contr. 8.
n. 10. fol. 534.

C. vltimum de electione. lib. 5. contr. 2.
n. 10. fol. 541. pag. 2.

C. i. de postulatione Prælatorū. libro 5.
cont. 5. n. 7. & 8. fol. 550. pag. 1. & 2.

C. i. de exceptionibus. lib. 3. cont. 32. n.
17. 18. 19. & 20. fol. 478.

C. i. de privilegijs. lib. 3. contr. 3. nu. 60.
fol. 489. & in §. in eos eiusdē textus.
n. 80. ibidem. fol. 491.

C. de cernimus. de sentētia excoḿunica
tionis. lib. 1. cont. 6. n. 66. fol. 38.

C. i. de Capellis Monachorū. lib. 2. con
tro. 20. n. 20. fol. 220. & 221.

Ex Clementinis.

Clemētia vnica, verbo, *ſcienter*. de
confanguin. & affinit. lib. 4. contr. 4.
n. 20. fol. 510.

Clementina. in plerisque. in principio.
de electione. lib. 3. contr. 15. num. 12.
fol. 362.

Clementina quandiu. de appellat. lib. 3.
cont. 16. n. 24. cū ſeqq. vſque ad num.
29. inſiſue.

Clementina 2. vt lite pendente. libro 3.
cont. 17. n. 28. fol. 375.

Clementina 1. de probationibus. libr. 1.
cont. 6. n. 47. 48. & 49. fol. 35. & 36.

Clementina Paſtoralis. §. vltimo. de re
iudicata. lib. 2. contro. 17. n. 78. vſque
ad num. 81. inſiſue.

Clementina 2. de iudicijs. lib. 2. contro.
19. n. 14. fol. 211.

Clementina 1. de ſequeſtratione. ibi
dem.

Clementina 1. de cauſa poſſeſſionis.
ibidem.

Clementina 2. §. vt autem. de religioſis
dom. lib. 2. cont. 20. n. 25. fol. 221.

Clementina 1. de decimis. lib. 2. cont. 3.
n. 43. fol. 87.

Clementina 2. de hæreticis. ibidem.

Clementina 2. de ætate & qualitate. lib.
5. cont. 2. n. 15. fol. 542.

Ex Extraneis.

Extrava. vnā ſanctā. de maiori
tate & obedientia. libr. 2. contro.

uerſa 17. num. 62. 63. & 64. fol. 192
& 193.

Ex Decreto Gratiani.

C ſiquis Sacerdotum. 11. q. 1. libro 2.
cont. 15. n. 27. fol. 174.

C. i. 22. diſtinctione. num. 54. 55. & 56.
lib. 2. cont. 17. fol. 191.

C. petimus. 11. q. 3. lib. 2. contr. 18. nu. 6.
fol. 203.

C. petimus. 11. q. 1. lib. 2. cont. 19. n. 23.
& 24. fol. 213.

C. propoſuiſti. 82. diſtinctione. libro 4.
cont. 2. n. 11. fol. 501.

C. turbatur. in principio. 1. q. 4. ibidem.

C. excellentiſſimus. 11. q. 3. lib. 4. contr.
2. n. 13. fol. 501. pag. 2.

C. in lectū. 34. q. 2. lib. 4. cont. 4. n. 3. cum
ſeqq. vſque ad num. 13. inſiſue.

C. ſi quis cum duabus. 34. q. 1. & 2. lib. 4.
cont. 4. n. 39. fol. 513. & 514.

C. ſi quis cum matre. 35. q. 2. & 3. lib. 4.
cont. 5. n. 10. & 11. fol. 116.

C. inebriauerunt. 15. q. 1. lib. 4. contr. 52.
n. 12. fol. 516. & 517.

C. ordinationes. 9. q. 1. lib. 4. contr. 6. nu.
20. fol. 523. pag. 2.

C. baptiſma. 1. q. 1. lib. 4. contr. 6. nu. 24.
fol. 524.

C. quoad perfectionem eadē cauſa &
quæſtione. ibidem.

C. non ſinat. el primero. eadē cauſa &
quæſt. ibidem.

C. ventū eſt. eadē cauſa & quæſt. ibidē.

C. Artianos. cum multis alijs. eadē cauſa
& quæſtione. ibidem.

C. quam pio. 1. q. 1. lib. 4. contr. 7. nu. 27.
fol. 530.

C. placuit. 11. q. 1. lib. 3. contr. 4. n. 35.
fol. 310.

C. ſine exceptione. 12. q. 2. cū ſimilibus.
lib. 3. cont. 7. n. 19. fol. 321.

C. dilectiſſimis. 12. q. 1. lib. 3. contro. 10.
fol. 337.

C. duo ſunt. 12. q. 1. lib. 3. cont. 15. nu. 127.
fol. 362.

C. admonere. 33. q. 2. lib. 3. contr. 19. nu.
31. fol. 386.

C. indicas. 3. q. 2. n. 32. ibidem.

C. non

Index locorum, qui in his libris

- C. non est nostrum, 33. q. 5. lib. 3. contr.
20. n. 47. fol. 398.
C. lex est. 1. d. lib. 1. controu. 9. num. 23.
fol. 13.
C. quem poenitet, de poenitentia. dist. 4.
lib. 2. cont. 3. n. 13. fol. 82.
C. feructur. 2. q. 3. lib. 2. cont. 3. num. 48.
fol. 89.
C. in nona 16. q. 7. lib. 2. contr. 23. n. 48.
fol. 251.
C. quicumque. 11. q. 1. n. 37. ibidem.
C. 1. 23. q. 5. lib. 3. cont. 26. num. 17. cum
seqq. vsque ad num. 32. inclusiue.
C. multi. 2. q. 1. lib. 3. cont. 26. num. 43. &
45. fol. 444. & 445.
C. si testes. 5. item qui falso. 3. q. 4. lib. 3.
cont. 29. num. 47.
C. si quis sacerdotum. 2. q. 3. lib. 3. cont.
31. n. 27. fol. 473.
C. confirmandum. 50. d. lib. 4. contro. 6.
n. 33. fol. 525.
C. ante triennium. 35. d. lib. 5. cont. 4. n.
2. & num. 10. fol. 547.
C. filijs, vel nepotibus. 16. q. 7. lib. 2. cõ.
17. n. 93. fol. 197.

Ex Concilio Tridentino.

- Sess. 14. c. 5. de reformatione. lib. 3. con
tro. 33. n. 4. fol. 483. & nu. 5. ibidem.
Sess. 25. c. 6. & sess. 6. c. 4. lib. 3. contr. 33.
n. 73. cum seqq.
Sess. 24. c. 1. de reformatione matrimo
nij. lib. 4. contr. 1. num. 27. 28. & 29.
fol. 497.
Sess. 24. c. 1. de reformatione. lib. 3. con
tro. 8. n. 12. fol. 325.
Sess. 24. de reformatione. c. 1. lib. 3. cõtr.
15. n. 13. fol. 362.
Sess. 24. de reformatione. c. 20. lib. 3. cõ
tro. 17. n. 1. & nu. 23. cum seqq. vsque
ad num. 31. inclusiue.
Sess. 7. c. 3. lib. 2. cont. 1. num. 69. fol. 71.
& 72.
Sess. 24. c. 9. lib. 2. cont. 13. n. 6. fol. 157.
Sess. 24. c. 9. ibidem, & eadem sess. c. 6.
lib. 2. cont. 13. n. 33. fol. 162.
Sess. 24. de reformatione. c. 8. & sess. 25.
de reformatione. c. 5. lib. 1. contr. 17.
n. 88. fol. 196.

- Sess. 24. c. 20. lib. 2. cõtr. 18. n. 18. fol. 205.
Sess. 25. de reformatione. c. 9. lib. 2. con
tro. 20. n. 32. & 33. fol. 222. & 223.
Sess. 23. de reformatione. c. 6. lib. 2. con
tro. 21. n. 26. fol. 230.
Illa Decreta, in quibus ad extremum tol
lit Concilium omnes cõsuetudines
illis contrarias. lib. 2. cont. 20. nu. 21.
& 32. fol. 221.
Sess. 25. c. 5. lib. 2. cont. 26. n. 20. fo. 267.
Sess. 25. c. 10. de reformatione. lib. 2. cõ
tro. 26. n. 52. & 53. fol. 272.
Sess. 14. c. 6. ibi, *dispensare, vel absoluer.*
lib. 2. cont. 3. n. 28. fol. 85.
Sess. 24. c. 12. de reformatione. lib. 2. cõ
tro. 4. n. 10. fol. 93.
Sess. 24. c. 5. de reformatione. lib. 2. con
tro. 8. n. 22. fol. 125.
Sess. 25. de reformatione. c. 3. lib. 2. con
tro. 9. n. 13. fol. 132.
Sess. 25. de reformatione. c. 13. lib. 2. cõ
tro. 9. n. 19. fol. 134.
Sess. 24. de reformatione matrimonij,
c. 8. & sess. 25. de reformatione. c. 3.
lib. 3. cont. 30. n. 9. fol. 464. & nu. 14.
15. 26. & 29. ibidem.
Sess. 13. de reformatione. c. 4. lib. 3. con
tro. 31. n. 27. fol. 473.
Sess. 24. de reformatione. c. 8. adiuncto
cap. 3. sess. 25. lib. 3. cont. 31. num. 31.
fol. 473.
Sess. 23. c. 6. ad fin. lib. 5. contr. 3. num. 7.
& 8. & 9. fol. 545.

Ex Concilio Bracarenfi. 4.

- Cap. 7. tit. de Prouisoribus actione. 2.
lib. 2. contr. 23. n. 40. fol. 250.

Ex Concilio Hispanensi. 2.

- Caput nonum. lib. 2. controu. 23. nu.
48. fol. 251.

Ex Sacris Litteris.

- Paulus ad Romanos. c. 7. & ad Galatas;
c. 4. lib. 4. cont. 1. n. 32. & 33. fol. 498.
Genesis. c. 29. lib. 4. controu. 4. num. 12.
fol. 509.
Lib. 2. Paralypomenõ. c. 23. & 4. Regũ.
c. 11. lib. 2. cont. 17. n. 44. & 45. fo. 190.
Authoritas Euangelij Lucæ. 22. libro 2.
cont. 17. n. 65. fol. 193.

Finis Indicis locorum.

INDEX RERVM MAGIS notabilium istius primi tomi, tractatus de legi- gibus, & constitutionibus Principum &c. quæ facillius in Alphabetum reddigi potue- runt.

A

Abbatis sententia asserentis dabi-
les esse leges, quæ nec latum vn-
guè deuenit ab omnimoda æqui-
tate, verificatur solû in lege Euân-
gelica, & in lege naturali, non in alijs
legibus, lib. 1. contr. 3. nu. 18. fol. 8.

Abbatissæ quam iurisdictionem exer-
cent, & an illis cõpetere possit vsus
clauium. Et vtrum Pontifex com-
mittere possit fœminæ iurisdictionẽ
spiritualem fori exterioris. Et quid
mediante cõsuetudine immemoria-
li, lib. 2. contr. 24. num. 21. & 22. fol.
258. & 259.

Abiuratio oportunû remedium est ad
execrandû errorem intellectus, quẽ
hæreticus, vel de heresi suspectus ha-
bet, vel habuisse præsumitur, lib. 3.
controuer. 19. num. 51. fol. 388. ¶ Et
quid importet abiuratio, nu. 52. ¶ Et
quid sit abiuratio, nu. 53. ¶ Et qui co-
gantur abiurare, num. 54. ¶ Et quæ
sit minima, vel leuissima suspicio, ve-
hemens, aut leuis relinquatur Domi-
norum Inquisitorum arbitrio. n. 55.
¶ Et an certa sit forma abiurationis,
num. 56. ¶ Et de varijs abiurandi for-
mulis, num. 57. ¶ Et an publicè, vel
privatè facienda sit, num. 58. Et an
credentes receptatores, & similes cõ-
pelli possint ad abiurandû. Et an de ve-
hementi abiuraturi sint, num. 59. ibi-
dem.

Absentia occasione Reipublicæ, causa
legitima reputari solet ad dilationes
restringendas, vel prorogandas, lib.
2. contr. 10. num. 18. 19. & 20. cû plu-
ribus seqq. fol. 140. & deinceps.

Academix Complutensi speciali priui-
legio concessum est, vt scholastici et-
iam actores, ad suum iudicem a-
lios vocare possint, lib. 2. c. 17. n. 109.
& 110. fol. 199. & 200.

Accusatio ciuilis & criminalis in quo
differant, quod attinet ad pactum de
non accusanda vxore de adulterio.
Et quid de pacto generali negatiuo,
iuramento firmato. Et quid de pacto
in specie, & alia multa circa dictas, &
similes pactiones, lib. 3. controu. 21.
num. 17. cum pluribus sequentibus,
vsque in finem.

Accusationis laudationes, num. 23. ibi-
dem. ¶ Et accusationem remittere,
an liceat in quibuscunque crimini-
bus, num. 26. ibidem.

Accusatus in foro delicti, an possit reac-
cusari in foro domicilij, quamuis di-
uerfa sit poena, lib. 3. contr. 32. nu. 8.
9. & 10. fol. 477.

Accipiens aliquid per alterius iniuriam,
id ipsum restituere obligatur, ex præ-
cepto iustitiæ commutatiuæ, lib. 5.
contr. 1. num. 4. fol. 537.

Acceptio personarum in quo consistat,
& grauius peccatû est in iudicijs, &
frequentiùs committitur tale vitium
acceptiois personarum circa iustitiæ
distri-

INDEX

- distributiua. Et multa de personarū acceptione, lib. 2. contr. 8. n. 15. cum seqq. vsque in finem.
- A**ceptio personarum minimè procedit in gratijs, & his quæ pendent à mera liberalitate, in quibus certum est locum fore gratificationi, lib. 2. contr. 8. n. 32. & 33. fol. 128.
- A**ceptas vnum beneficiū incōpatibile, statim alterū perdit, per cuius acceptionem non videtur priori reuuntiare, lib. 3. contr. 9. n. 6. fol. 331.
- A**ctione reali in ipsa bona clericorū instituta, an index secularis competens sit contra clericum latè discutitur pro vna & altera parte, lib. 2. cōtr. 15. n. 9. cum seqq. vsque ad nu. 16. inclusiue, fol. 172.
- A**cta apud iudicē Ecclesiasticū nō sūnt, absque licentia sui Dicecesani, quam vim habeant contra clericum, lib. 3. contr. 26. n. 2. fol. 440.
- A**ctor quāuis paratas habeat probationes, quibus ostēdere possit id de quo queritur, adhuc cogēdus est positio- nibus responderē, lib. 3. contr. 19. nu. 22. fol. 334. & 385.
- A**ctus vt cōprobetur, vtrū sufficiant ea quæ necessaria sunt, licet ea quæ necessaria non erant essent adhibita, & non comparcant, lib. 3. contr. 27. n. 4. fol. 447. & 448.
- A**ctus virtutis est, imò & præceptū charitatis, abstinere à nefarijs nuptijs, lib. 1. contr. 3. n. 14. fol. 7.
- A**ctus metu gestus, inutiliter ratifica- tur perseverante adhuc metu, lib. 1. contr. 5. n. 25. fol. 18.
- A**ctus humani quædā habent ad substā- tiā illorū spectantia, quædā ad eorū de accideria, lib. 3. contr. 7. n. 10. fol. 319. ¶ Et de differentia inter vnū, & alterū. n. 11. & 12. ¶ Et de præceptis quæ tendunt in substātiā & accides, vel in alterum tantum. Et de simplici ter, & directè prohibentibus, nu. 13. 14. 15. & 16. inclusiue, ibidem.
- A**ctus qui contingenter & remotè ex prohibitis descendūt, an debeant im- putari delinquentibus, lib. 3. contr. 11. nu. 6. fol. 342. ¶ Et quibus modis ex prohibitis sequatur directè & imme- diatè, tãquā à causa proxima, & indi- rectè, & accidentaliter tanquā à causa remota. n. 9. ¶ Et quānā causa cōfide- rāda sit ad diiudicādos effectus, & vt debeant imputari. n. 10. ¶ Et quid ad irregularitatē vtrū causa remota cōfi- deranda sit, nu. 11. ¶ Et in puniendis delictis, an causa proxima, vel extrin- seca attendenda sit. Et quid ad pœnā ordinariam, vel extraordinariam, nu. 12. 13. 14. & 15. inclusiue.
- A**dministrans officiū in aliqua Prouin- tia, inde oriundam, vel ibi domiciliū habentem, vxorē ducere non potest: sponsalia autē cōtrahere bene valet, lib. 3. cōtr. 15. n. 7. fol. 361. ¶ Et quid de prohibitionē perpetua & tempo- rali ad cōtrahendum matrimonium, num. 8. & 9. cum seqq. vsque ad num. 16. inclusiue.
- A**dulter an maneat irregularis si prop- ter adulterium mulier occidatur, lib. 3. contr. 11. n. 4. fol. 341.
- A**equitas nihil aliud importat quā dicta- men rationis in materia iustitiæ. Et multa de equitate, & iure scripto, seu stricto rigore, lib. 1. c. 8. per totū præ- cipue, num. 11. cum sequentibus, vs- que in finem.
- A**lienatione prohibita si quis rem hypo- thecauerit sine Domini consensu, nō incidet in cōmissum, lib. 3. contr. 9. n. 10. fol. 332. ¶ Et quādo aliquid prohibē- betur, nō cēsetur prohibitū id per q̃ peruenit ad illud, ibidem, nu. 11.
- A**lienare propriē, vtrū significet actum per quem dominiū transfertur: & an prohibita alienatione & hypothe- ca, & vsusfructus prohibitus cēleatur. Et multa de hypothecca speciali & gene- rali: & d̃ pœnis cōtra alienātes Eccle- siarū bona, & de diuersis alienationū generibus, lib. 3. cōtr. 13. n. 18. cū pluri- bus seqq. vsq; ad num. 29. inclusiue.
- Alic-

ALPHABETICVS.

Alienātes feudū, vel emphyteusim irrequisito Dño, an excuset ignorantia, si falso crediderint res feudales, vel emphyteuticas irrequisito Dño posse alienari, lib. 4. contr. 8. n. 8. fol. 534.

¶ Et quid in iuribus municipalibus, vel statutarijs, quorū ignorātia regulariter non excusat, n. 6. ibidem.

Alimētaremittere, nec iuri naturali, nec bono publico cōtradicit, lib. 3. contr. 20. n. 2. fol. 392. ¶ Et nō solū dicūtur quæ ad vitæ subsidium desiderantur, sed etiā quæ ad decentiā, & dignitatē status spectant, n. 3. ¶ Et perinde natura nō inclinat ad elendos spurios, atq; legitimos, n. 4. ¶ Et in quibus casibus licet parentibus liberos exharedare, licebit eisdem denegare alimenta, num. 5. ibidem.

Alimēta à parētibus filijs, & à filijs parētibus, an iure naturali debeantur, lib. 3. contr. 20. n. 12. cum seqq. ¶ Et quid de alimentis necessarijs ad educationē, & cōseruationē, vel ad solā decentiā status, nu. 18. 19. & 20. ¶ Et an habeamus præceptum alimentorū, vel quandā dumtaxat naturalem inclinationem, n. 21. & 22. ibidem. ¶ Et quid de alimentis ad vitæ subsidium necessarijs, n. 23. cum seqq. ibidem.

Ambiguū quid sit, & de obscuro & ambiguo remissiuē, lib. 5. cōt. 5. n. 4. fo. 550.

Annexa spiritualibus in plerisq; articulis, spiritualiū ratione continentur, & quid de beneficijs, de dicimis, iure patronatus, & iure sepulture, & alijs rebus spiritualibus annexis, corā quibus iudicibus debeant agitari, lib. 1. contr. 13. n. 18. cum seqq. vsque ad num. 29. in clusū.

Animaduerrere debet iudex, esto q. mortale crimen præciserit, non ob id, fore semper delinquentes, tanquā pro mortali crimine puniendos, lib. 3. contr. 1. n. 14. & 15. fol. 343.

Annullatio matrimonij clandestini, nequaquā extenditur ad similia sponsalia, lib. 3. contr. 15. nu. 4. fol. 360. ¶ Et quid in odiosis poenalis, & exor-

bitantibus, num. 5. ibidem.

Annuersariorū pius & catholicus vsus, adeo generali totius orbis cōsuetudine receptus est, vt dubitari nō possit, quin de illis conuentiones fieri possint, lib. 4. contr. 7. nn. 1. fol. 526. ¶ Et quid de clericis paciscētib; de mercede laboris accidentalis, & de stipendio sue sustentationis, n. 2. ibidem.

Aparitores, Tabeliones, vel Notarij, & alij huius generis, nō habent potestatem superfedendi ab executione litterarū, nec interim rescribendi, lib. 1. contr. 5. n. 51. fol. 23 & 24.

Appellari nō potest ab iniquitate legis, lib. 3. contr. 2. num. 6. fol. 298.

Appellatio, quærela, vel recursus Episcopō, & Delegatō cōcurrentibus, nō ad Archiepiscopum, sed ad Summū Pontificē haberi debet, lib. 3. contr. 33. n. 87. fol. 492.

Appellatione iuris, quæ iura cōprehenduntur, & an sub nomine iuris in materia ignorātie cōsuetudines legitimas intelligam, lib. 4. cōt. 3. n. 11. fo. 504.

Appellatio ab interlocutoria nō potest fieri nisi in scriptis, aliā nō proderit, & tamē ex posfacto aliquid declarari rectē poterit circa ipsam appellationem solo verbo, etiam sine scriptura, lib. 5. contr. 5. n. 16. fol. 551.

Arbitriū succedit vbi quidquā iure cauitū nō inuenitur, lib. 2. contr. 9. n. 1. fo. 129. ¶ Et quæ iura cōsiderare debeant iudices ad arbitrandū, n. 3. ibidē. ¶ Et ad quæ iura praxim, & consuetudinem recurrere debeant, ibidē, nu. 5. **A**rbitrium vnum extendi possit vsque ad mortem, lib. 2. contr. 9. n. 14. 5. 16. 17. & 18. fol. 133. & 134.

Arbitriū iudicis Ecclesiastici, vtrū extendi possit vsq; ad penā perpetui carceris, depositionis, vel priuationis beneficij, lib. 2. contr. 9. n. 19. & 20. fol. 134.

Arbitriū vtrū rectē feratur, quæ & quantā expendi animaduerti, considerariq; debeant, lib. 2. contr. 9. num. 21. & 22. fol. 134. & 135.

Arbitriū in his dūtaxat locū habet, quæ iure

INDEX

- iure certa & determinata non sunt lib. 2. cont. 10. n. 1. fol. 136.
- Arbitratores nullū iuris ordinē seruare tenētur; arbitri autē cōpromissarij nō ita. Et de discrimine & differētia inter illos. Et an laici super spiritualibus arbitri esse potuerint. Quid de iuris rigore; & quid in praxi seruandū sit. An obstitit indecentia sola. An iura cōtradixerint arbitrari laicos super spiritualibus; & Ecclesiasticis. Et plura de materia; lib. 2. cont. 23. à nu. 20. cum seqq. vsque ad fin. cōtrouersiz inclusive.
- Arbitrio iudicis relinquendū est; an lex considerauerit solū factū & animum facientis; an iuris effectū; lib. 3. cont. 8. n. 21. fol. 327.
- Archidiaconi de quibus olim hodiē nō reperiūtur; lib. 2. cont. 4. n. 10. fol. 93.
- Archiepiscopi nisi in certis quibusdā casibus iure expressis iurisdictionē nullam habent in subditos suffraganeorum; lib. 2. cont. 19. n. 25. fol. 213.
- Arma clericorum an possint per seculares iudices capientibus adiudicari; lib. 2. cont. 15. n. 30. & 31. fol. 175.
- Artifices exactissimē providere debentes; ne in suo munere vlla ratione deficiant; obligati erant per culpā leuē; vel leuissimā; lib. 3. cōtr. 11. n. 21. fol. 344. ¶ Et quid de exactissima diligentia adhibere debentibus; n. 23. ibidē.
- Artis peritia vel excellētia; an sit legitima causa adinuendū; vel relaxandā poenam; lib. 2. cont. 8. per totam.
- Auctoritates ac testimonia sanctorū Patrum; quæ cōtinentur in Decreto Gratiani; vtrū faciant omnimodā fidem; lib. 2. cōtr. 29. n. 2. fol. 280. & nu. 3. ibidē. ¶ Et an vim habeant legis; nu. 4. ¶ Et quomodo diuersorum generū monumenta referantur in ipso Decreto; num. 5. ibidē.
- Auditores contradicārū; & Auditores Camere Apostolicę; & pleriq; alij Magistratus in Romana Curia cōmorantes; Ordinarij sunt; non Delegati; lib. 2. cont. 26. n. 55. fol. 272. pag. 2.
- Autēticū vnde propriē dicatur; & quid sit; lib. 1. cont. 6. n. 10. fol. 31.
- Auxiliū Dñis Inquisitoribus; si quis deficiat impetiri; debet priuari iura iurisdictione; nec se poterit intromittere in inquirendo; an mandatū Inquisitionis iustū sit; necne; lib. 3. cont. 31. nu. 19. fol. 472. ¶ Et inter alia in fidei fauorē poterit anumerari priuilegium hoc; quod Dñis Inquisitoribus omnino; & absq; vllō genere cognitionis causę sine cunctatione parere de beamus; nu. 20. ¶ Et in materia fidei equaliter puniūtur omnes absque vlla hominū differētia; n. 21. ¶ Et refertur praxis secundū quā Dñi Inquisitores hareticos tradunt iudici seculari; & quid in tali casu faciendum sit; num. 22. ibidē.
- Auxiliū brachij secularis; nec peti; nec cōcedi debet; nisi postquā Ecclesiasticus iudex omnia fecerit quę potest; lib. 3. cont. 31. n. 1. fol. 469.
- B**eneficium obtentū per simoniam; an prouisus dimissurus sit; lib. 4. cont. 6. n. 2. fol. 520. pag. 2.
- Beneficiū ignoratē per simoniā acceptū; an restituendū sit; lib. 4. cont. 6. nu. 6. fol. 521. ¶ Et quid postquā hoc sciuerit; an cū cō Episcopus dispensare possit. Et an si eo sciente simonia fuerit cōmissa; an solus Papa dispensare valeat; n. 7. ¶ Et quę acquirūtur ex titulo nullo; an restitueda; dimitte daq; sint in foro conscientię; n. 8. ibidē.
- Beneficiū Principis aliis fauorabile; stricte recipit interpretationē; ad effectū; ne tertio nocuentū; vel prejudicium afferat; lib. 1. contr. 2. nu. 6. fol. 540. & 541.
- Bigami sunt secundas nuptias de facto dumtaxat contrahentes; lib. 3. contr. 8. n. 10. fol. 525. pag. 2.
- Bonis moribus repugnat punire subditos propter actus virtutis; lib. 1. cont. 3. num. 1. fol. 7.
- Bonū in materia iustitię; nullo modo inueniri potest sine equo; bonum verō extra

ALPHABETICVS.

extra materiā iustitiæ in alijs quibus-
cūq; materijs optimè reperi potest
sine equo. Et plurima circa equum &
bonū, & circa æquitatis materiā, lib.
1. cont. 8. n. 1. cum seqq. vsque in fin.
controuersia.

Bona fides an requiratur in præscriptio-
ne immemoriali, ad utrāq; partē dis-
putatur, lib. 2. cont. 20. n. 43. cū seqq.
vsq; in fin. controuersia conclusiue.

Bona quæ pertinent ad ipsum Principē
vt Princeps est, an sint iuris publici,
vel priuati. Et quæ sint bona publica,
vel priuata. Et in quibus dignoscan-
tur. Et de priuilegijs Populis cōces-
sis, de Magistratib⁹, Theatris, pascuis
publicis, sacris rebus, & alijs id gen⁹,
necnon de legibus præscriptionis, ac
de locupletatibus subditos cū aliena
iactura. Et plura circa materiam iuris
publici & priuati. Et de vtriusq; re-
nuntiatione, lib. 5. contr. 3. nu. 4. cum
seqq. vsque ad fin. controuersia.

Bona in emphiteusim cōcedentes, illa
in effectū alienari, lib. 3. cont. 14. n. 1.
fol. 355. pag. 2. ¶ Et bona maioratos
an possint emphiteuicari. n. 2. ¶ Et
de emphiteusi priuata & perpetua,
n. 3. Et de ipsa reducenda ad tres vi-
tas. n. 8. 9. & 10. ibidē, cum seqq. vsq;
ad num. 12. inclusiue.

Bona tēporalia an liceat Ecclesijs dare
sub eo modo & cōditione, vt anni-
uersaria sūt, sacra vè certis diebus ce-
lebrentur, lib. 4. cont. 7. n. 6. cū pluri-
bus seqq. ¶ Et quid expressa vel non
expressa causa sustentationis. n. 12. 13.
14. & 15. cū pluribus etiā seqq. ibidē.
¶ Et an in dictis & similibus conuen-
tionibus sit aliqua vmbra simonia,
n. 18. cum seqq. ibidem.

Bono communitatis expedire potest,
quod actus subditorum quantumcū-
que validi irritentur, lib. 5. contr. 4.
num. 4. fol. 547.

Bulla vt in Curia nullus haberet ordi-
nariam nisi Papa, non habet vim le-
gis, lib. 2. contr. 26. num. 54. fol. 272.
pag. 2.

C Adaber an detineri possit per credi-
tores quominus sepulture tradatur,
lib. 3. cont. 25. n. 63. 64. & 65. fol. 436.

¶ Et quid si debitum sit liquidū. d. n.
64. ¶ Et quid si creditor temerè acci-
piat eadaber. n. 66. ibidem.

Canones sermonē instituētes de dispē-
satione, nec declarātes quisnā Præla-
tus dispensaturus sit, tacitè de Episco-
pis & Prelatis inferioribus intelligen-
di sunt, lib. 2. cont. 3. n. 17. fol. 83.

Canones sacri aduersus quos nec po-
tuit, nec poterit vnquā consuetudo,
inueniuntur in quatuor Cōcilij gene-
ralibus de quibus Canonibus sacris,
multa notatu digna, lib. 2. contr. 9.
num. 9. & 10. fol. 131.

Canonū approbatio adeo efficax est, vt
legēs ciuiles locū habeāt in foro Ec-
clesiastico, vt extraneas etiā obti-
neāt in negotijs Ecclesiasticis etiam
spiritualib⁹, sū tamē specialiter appro-
bentur, lib. 2. cont. 16. n. 11. fol. 179.

Canonici vt cōstituunt Capitulū com-
munitatem faciūt sine Episcopo, lib.
2. cont. 4. n. 4. fol. 92.

Canonici vt clerici sunt mēbra Episco-
pi, & Episcopus illorū caput, ibidem.

Canonici quando constituant Capitu-
lum, & quando clerici censeantur,
lib. 2. cont. 4. n. 11. & 12. fol. 93.

Capitulum etiam sine Episcopo est ve-
rum corpus & vera communitas, lib.
2. cont. 4. n. 4. fol. 92.

Capituli facta mētionē Decanus cōpre-
henditur, etiā si illius expressa mētio
non fiat, lib. 2. cont. 4. n. 5. fol. 92.

Capitulū in arduis & difficilimis nego-
tijs, statuere nō potest sine Episcopo,
lib. 2. cont. 4. n. 14. & 15. fol. 93.

Capitula Cathedraliū in multis nō pos-
sunt statuere sine Episcopo, quorum
nonnulla ennumerantur, lib. 2. cont.
4. n. 16. fol. 94.

Capitula Cathedraliū absque interuen-
tu Episcopi, an possint statuta conde-
re, lib. 2. cont. 4. n. 3. fol. 92.

Carcer datus ad poenā, an distinguatur
a 3 à carcere

à carcerē dato ad custodiā, lib. 3. cōt. 30. n. 30. ¶ Et an sit admittēda distīctio inter personas, & alia bona tēporalia laicorū, n. 31. ¶ Et an per Ecclesiasticos sit inuocandum brachiū seculare, n. 32. & 33.

Carcer publicus & priuatus quid sint, & in quo distinguantur, & de diuersis cōventionibus manēdi in carceribus à diuersis personis celebratis, tā clericis, quā secularibus, & monachis, lib. 3. contr. 25. n. 44. cum pluribus seqq.

Casus in quibus absolutus in foro Ecclesiastico poterit apud iudicē secularē iterū accusari, lib. 3. cōtr. 32. n. 29. fol. 479. ¶ Et an si secularis condēnasset initiori pœna, possit Ecclesiasticus si crimē sit mixti fori, iterū cōtra delinquentes procedere, n. 30. ibidem.

Causa efficiēs legis, sunt ipsimet Reges & Principes, lib. 1. cont. 1. n. 12. fo. 3.

Causa iuris patronatus, & causa dotis inter laicos, & aliæ temporales clerico rum causas, ad iudices Ecclesiasticos deferuntur, lib. 2. cont. 1. n. 7.

Causam iuris patronatus tēporalem & prophanā esse, efficiēter ostenditur, lib. 2. cont. 1. n. 8.

Causa limitata limitatum producit effectum, non solum in sententijs & reliquis aditionibus, sed etiam in his quæ sunt per viam legis & statuti, lib. 2. cont. 1. n. 64. fol. 70. & 71.

Causarū Ecclesiasticarū diuersa genera, lib. 2. cont. 1. §. n. 6. cum seqq. vsq; ad num. 19. inclusiue, fol. 105.

Causæ mēre tēporales secundū suā propriā naturā expediri valēt, sine spiritualiū cognitione. Et ad seculare forū dumtaxat, & in totū spectant. ¶ Et quid sit causa cōmunis fori. Et ex quibus causis statuendū sit cuius generis quælibet causa sit. Et multa de causis mixti fori. Et quādo præbentioni locus sit, specialiter in vindicando vsuræ crimine, lib. 2. cont. 18. nu. 10. cum seqq. vsque ad nu. 25. inclusiue, fol. 205. & 206.

Causæ possessoria spiritualiū non recte

appellātur prophanæ, sed vocādę sūt non spirituales, & an verum sit laicos cognoscere posse de possessorijs beneficiorū cōtra clericos, & de diuersis respectibus causarū possessionis, & proprietatis, lib. 2. cont. 19. nu. 15. 16. & 17. fol. 211. & 212.

Causa iuris patronatus indicatur tāquā Ecclesiastica, sequitur naturā spiritualiū, & ad Ecclesiasticū tantūmodo iudiciū spectat, lib. 2. contr. 21. n. 43. vsque ad 45. inclusiue, fol. 233.

Causæ multe sunt quæ expediri nō possunt per ordinariā potestatem, lib. 2. cont. 6. n. 6. fol. 164. pag. 2.

Causæ retractus opidorū priuatiuē spectant ad supremos Senatores etiā cōtra clericum, exemptaq; sunt ab omni alia iurisdictione, tā Ecclesiastica, quā seculari, lib. 3. cont. 22. n. 25. fol. 409. pag. 1. & 2.

Causæ cognitio an secularis deferat iurisdictionē iustitiæ, vtrū præcedere debeat antequā de virib; litterarū Apostolicæ Sedis aliquid decernatur, lib. 3. cont. 23. n. 26. f. 417. pag. 1. & 2.

Causæ ardus magni momenti & poderis, in quibus Principes supremi apud Romanū Pontificem conueniēdi sunt, lib. 3. cont. 24. n. 8. fol. 422.

Causa super repulsa clerici à testimonio, an sit remittenda ad Ecclesiasticū, lib. 3. cont. 28. n. 11. cum seqq. vsque ad num. 18. inclusiue.

Causa ob quā statutum est, ne causæ ab Apostolica Sede cōmittantur, nisi in dignitate constitutis aut canonicis, lib. 3. cont. 33. n. 16. fol. 484. pag. 2.

Causæ matrimoniales an cōprehēdantur in litteris exemptionis scholasticorū Academicæ Cōplutēsis, & quid de beneficialibus, latē discutitur, lib. 3. contr. 33. num. 63. cum pluribus sequentibus, vsq; in finē illius. ¶ Et quid de insigni Collegio Diui Illephonsi, & de pœre celebri Ecclesia sanctorum Martyrū Iusti & Pastoris illius Vniuersitatis, lib. 3. cōt. 33. n. 75. cum seqq.

Causa legitima virū dari possit ob quā

lex

ALPHABETICVS.

- lex post congruū tēpus, post promulgationē, adhuc licite possit ignorari, lib. 4. cont. 3. num. 26. fol. 506. pag. 2.
- Causa facti aliquādo magis attēditur quā ipsum factū, lib. 1. cont. 6. n. 87. fol. 41.
- Charitatis praeceptum est, & non solum actus virtutis, abstinere à nefarijs nuptijs, lib. 1. contr. 3. n. 14. fol. 7.
- Catholica Ecclesia, non semel diffiniuit Sacramentū Baptismi nō esse repetendū, irregularē quē esse qui bis, vel ter, Sacramentū Baptismi suscepit, lib. 4. cont. 6. n. 31. fol. 514. pag. 2. ¶ Et quare nō excusetur ignoranter rebaptizatus, n. 32. ¶ Et omnes in vniuersum rebaptizati prohibiti fuerūt à sacris Ordinibus in Cōcilio Cartaginensi. n. 33. ibidem.
- Christus Dñs dū eiecit ē Tēplo emētes & vendētes, vñs fuisse videtur potestate temporali inferiori, lib. 2. cōt. 17. n. 30. fol. 188.
- Christus Dñs nō cōcessit Petro & successoribus potestatem secularē directē & principaliter, lib. 2. cōt. 17. n. 35. fo. 189.
- Christum Dominum habuisse Regnum & potestātē tēporalem magis communis est, lib. 2. contr. 17. n. 31. fol. 191.
- Christus Dominus in crucis patibulo legem promulgauit de cessatione legali, lib. 4. cont. 1. n. 3. fol. 494.
- Christus Dñs suspendit obligationem suę legis Euangelicę, vsque ad passionem, & interim Baptismus vixit sub consilio non sub praecepto, lib. 4. cont. 1. n. 30. fol. 498.
- Christiani remigātes in Galeis, seu tritremibus Turcarū, recēde excusātur à peccato, lib. 3. cont. 31. n. 17. fol. 471. pag. 2.
- Cicatio licet ad reū nō peruenerit, sed tantū à iudice decreta proponatur. Adhuc actor impetrans litteras ad aliū iudicē, tenetur de illa mentionē facere, lib. 3. cont. 17. n. 27. fol. 375. pag. 1. & 2.
- Clausula (non obstante scandalo) facit cessare scādalū, & ita in dubio præsumentū est, lib. 1. contr. 5. n. 66. fol. 25.
- Clausula (quantumque pars de cuius favore agitur consentiat) penitus inhihet partibus facultatem remittendi, lib. 3.

- controu. 5. num. 15. fol. 313.
- Clericorū exēptio, an sit iuris humani, vel diuini, disceptatur ad vtramq; partē, & varia vtrinq; fundamenta adducuntur, lib. 2. cont. 14. n. 8. cum seqq. & ferē per totam illam controuerfiam.
- Clerici quibus ex causis & delictis amittant priuilegium clericale, & multa de immunitate & libertate Ecclesiastica, lib. 2. cont. 15. n. 18. cum seqq. & per totam illam controuerfiam.
- Clerici poenis statutorum secularium nō ligantur: & in multis casibus arma deferre possunt, lib. 2. contr. 15. num. 30. & 31. fol. 175.
- Clerici masculi stāte statuto, de foeminarum exclusionē, eas excludunt, ac si lai ci forent, lib. 2. cont. 16. n. 14. fol. 180.
- Clerici si egerint, vel respōderint in iudicio seculari, præsertim super criminalibus, per iudices Ecclesiasticos puniēdi sunt, lib. 3. contr. 26. n. 15. fol. 441.
- Clerici quo tempore fuerint exempti. Et multa de ipsorū exēptione ex historijs & chronicis referuntur, lib. 3. contr. 26. n. 27. vsque ad num. 32. inclusiue.
- Clericus quando punitur per Ecclesiasticum, quia egit, vel respondit coram seculari, an sit formandus processus contra clericum per Ecclesiasticum iudicem, lib. 3. cont. 26. n. 36. fol. 444.
- Clericorū appellatione continentur clerici in minoribus, & prima tonsura, dūmodo fori priuilegio gaudeant, lib. 3. cont. 26. nu. 52. fol. 446. ¶ Et an contineantur clerici obtinentes pensionem remissiuē, n. 53. ibidem.
- Clericus vel aliās exemptus, an cogi possit persistere in confessione coram in competenti facta: & ratificare eandem apud iudicem competentem, lib. 3. contr. 27. num. 25. vsque ad num. 28. inclusiue, fol. 450. ¶ Et an confessio extraiudicialis possit reuocari, & reuocata, an faciat indicium ad torturam. Et aduocatus faciat benē necne, si consilium præsiterit clientulo, vt reuocet talem confessionem extraiudicialem, d. n. 28. ibidem.

Clerici vtrum arcendi sint per potestatem laicam a testimonio ferendo, lib. 3. controu. 28. num. 4. fol. 452. pag. 2.

Clericus non poterit trahi ad seculares, nec pro iustitia defectu, lib. 2. contr. 17. n. 85. fol. 196.

Clerici tanquam ciues obligantur legibus secularibus, quæ in ipsorum causis omnino seruari debent, lib. 2. contr. 17. nu. 116. fol. 200.

Clerici neque alteri Episcopo se submittere possunt, nisi de consensu Diocessani, lib. 2. contr. 21. num. 7. cum pluribus seqq.

Clericus veditor tenetur defendere emptorem coram iudice seculari, lib. 2. contr. 21. n. 57. fol. 234. pag. 2.

Clerici exercentes professionem aliquam habentem peculiares indices compelli debent respondere coram talibus iudicibus etiam secularibus, lib. 2. contr. 21. nu. 58. fol. 234. pag. 2. & fol. 235. pag. 1. ¶ Et quid si Senatores sint tales clerici, vel Presbiteri, alijve ministri Catholice Missionis, n. 59. ¶ Et quid si Regium patrimonium administrauerint, nu. 60. ¶ Et quid in causis feudalibus, nu. 61. vsque ad num. 65. inclusiue, ubi an Dominus Feudi iurisdictionem habeat, & multa de eius subditis & vassallis.

Clerico a iudice seculari, an possit dari tutor, & quid obseruandum sit in praxi. Et an speciale sit in curatore ad litem, quod possit dari clerico a iudice laico. Et id quam difficultatem habeat. Et an legitimatio clerici solum tendat in bona, lib. 2. contr. 23. n. 69. cum seqq. vsque ad finem controuersie.

Clericus in minoribus si contrahat inualidæ, an vacent Ecclesiasticæ beneficia, quæ per matrimonij contractum amittuntur & vacant, lib. 3. contr. 8. n. 6. 7. & 8. fol. 324. & 325.

Clericus currens in equo puerum occidens ab irregularitate excusatur, lib. 3. contr. 9. nu. 12. fol. 332. pag. 2. ¶ Et quid de clerico venatore qui iaculo alterum occidit, n. 13. ibidem.

Clerici per censuras ligati suo officio min-

nistrantes, irregulares sunt, & talis potestas non obtinet aduersus clericum id facientem per ignorantiam crassam, lib. 4. contr. 5. n. 5. fol. 515. pag. 2.

Coadiutor Regibus a quo dandus sit, an a Pontifice Maximo, vel ab Imperatore, lib. 2. contr. 17. n. 58. fol. 192.

Coertio est quartum præcipitum genus, sine quo cetera omnia præcepta legum erunt inutilia, lib. 1. contr. 7. nu. 14. cum seqq. vsque in finem.

Cognoscens aliquam consanguineam, aut affinem, ignorans probabiliter illam esse talem, quoniam peccato peccet, lib. 4. contr. 4. n. 13. fol. 509. & 510.

Collatio beneficii ab excommunicato nulla est, quidquid ipse excommunicationem ignoret, lib. 4. contr. 6. num. 28. fol. 524.

Communia nouiter, & noua communiter tradenda sunt, lib. 1. contr. 3. n. 1. fol. 5.

Communitatem nullam esse, quæ suam vim restrictivam non habeat demonstratur a prioribus, lib. 2. contr. 1. n. 1. fol. 61.

Communitas quid sit, & quid requiratur ad constituendam communitatem. Et quotuplex sit communitas. Et quis eius finis. Et quæ personæ militent sub qualibet communitate. Et multa de cuiusque communitatis potestate, lib. 2. contr. 1. nu. 15. cum seqq. vsque ad num. 35. & deinceps.

Communitatum diuisio, & quænam sint communitatum genera, & multa de communitatibus superioribus, & inferioribus, realibus & personalibus, & de earundem Rectores. Et quomodo se habeant communitates, & earum Rectores respectu subditorum, & alia quam plurima circa communitates, & capita illarum, lib. 2. contr. 1. n. 45. cum seqq. vsque ad num. 56. inclusiue.

Communitates particulares possunt contra consuetudines introducere contra ius commune, & renuntiare pluribus legibus aduersantibus iuri communi, lib. 2. contr. 2. num. 7. vsque ad num. 11. inclusiue, fol. 75.

Communicantes bene possunt illas leges suis

ALPHABETICVS.

- suis statutis abrogare, quæ respiciunt
 singulorū vtilitatē: nisi negotia ardua,
 & difficilia sint, lib. 2. contr. 2. nu. 13. &
 14. fol. 75. & 76.
- Commissio specialis Episcopi,** an requira-
 tur vt circa spiritualia, & extraiudicia-
 lia transmittant potestatem in Vicariū
 generalem, lib. 2. controu. 26. num. 43.
 fol. 271.
- Cōpromisso pendente non labitur tēpus**
 instantiæ appellatiōis, quotūq; an-
 nis durauerit cōpromissum, lib. 3. cont.
 16. n. 26. fol. 370.
- Committens actū lege municipali prohi-**
 bitum inscius tamē pœnæ, an teneatur
 poena statuti, seu legis municipalis. Et
 an ignoratiā legis municipalis diffici-
 lius excuset, aut presumatur, quā iuris com-
 munit, lib. 4. cōt. 3. n. 28. fo. 506. & 507.
- Consensus & placitū idem sunt,** & vtrūq;
 significat regulatam voluntatem, lib. 1.
 cont. 4. n. 13. fol. 10.
- Considendū nō erat de personis infimis,**
 vt illis res tanta committeretur, scilicet
 deliberandi, an esset supersedendū, &
 Principi rescribendū, vel non, lib. 1.
 cont. 5. n. 56. fol. 24.
- Confirmationis Sacramentū collatum à**
 presbyteris ex delegatiōe, valet, lib. 2.
 cont. 1. n. 69. fol. 71. & 72.
- Confessiones delictorū emissæ corā iudi-**
 cibus non competentibus an probeant,
 lib. 3. cont. 26. n. 1. fol. 439.
- Confessio vel conuictio clerici coram se-**
 culari, etiā de cōsensu sui Episcopi, nō
 valebunt. Sustinebuntur tamen apud
 Episcopū alienum factæ, si interueniat
 Diocesani consensus, lib. 3. contr. 26.
 n. 6. & 7. fol. 440.
- Confessio in iudicio, & processu in cōpe-**
 tenti & nullo, an vsque adeo valeat, vt
 ex ea condemnatio sequi possit in iu-
 dicio competentī, lib. 3. cont. 26. n. 16.
 cum seqq.
- Confessiones clericorum scholasticorū,**
 seu aliās exemptorum factæ apud inco-
 petentes, vtrum valeant vt extraiudicia
 les, late discutitur in vtramque partem,
 lib. 3. controu. 27. num. 1. cum pluri-
 bus sequentibus.
- Cōfessio facta à clerico apud secularē, &**
 ab eodē apud Ecclesiasticum nō suum
 sine proprii Diocesani licentia, an dis-
 tinguantur & in quos, lib. 3. cont. 27. n.
 8. fol. 448.
- Confessio clerici coram laico facta, licet**
 non totalis causa, an possit esse partiā-
 lis, & concausa condemnationis, lib. 3.
 cont. 27. n. 19. fol. 449. ¶ Et vtrum cum
 habeat effectum, vt clericus sic confes-
 sus coram laico variare nō possit apud
 propriū Episcopum, n. 20. & 21. libidē.
- Confessio iudicialis, vel extraiudicialis co-**
 ram notario facta, vtrū non aliter vim
 habeat quam si à confrente subscripta
 sit, vel eo nolente subscribere solemnitas
 iuris interueniat, lib. 3. cont. 27. nu.
 23. fol. 450.
- Cōfessus crimē incidenter sine nouo pro-**
 cessu, an puniri possit & debeat poena
 ordinaria, lib. 3. cont. 29. nu. 9. fol. 456.
 pag. 2. & num. 10. 11. & 12. libidem.
- Confessus in iure an pro iudicato habeatur**
 in criminalibus, lib. 3. contr. 29. nu.
 19. fol. 457. pag. 2. ¶ Et quid in ciuili-
 bus, num. 20. libidem.
- Confessio propria nocet indistinctē con-**
 fidenti etiā extraiudiciū, lib. 4. cont. 8.
 nu. 13. fol. 535.
- Cōfirmationes celeres electionū non in**
 cōcordia celebratarū, vtriusq; omniū
 carēt, irritæque & innanes sunt, lib. 5.
 cont. 2. n. 20. fol. 541. pag. 2.
- Confirmatio distinguitur à datione, lib. 3.**
 cōtr. 6. n. 8. fo. 315. ¶ Et de cōfirmatione
 ex certa sciētiā, & in forma comuni,
 n. 9. ¶ Et quid sit cōfirmatio, n. 10. ¶ Et
 quam vim habeat cōfirmatio ex certa
 sciētiā, n. 11. ¶ Et quomodo intelligē-
 dū sit, quod dici solet *posse communicare*
statuta in suam vtilitatem fallere remitte-
re, n. 12. ¶ Et cōfirmatio ex certa sciē-
 tiā, an per se substat nu. 14. ¶ Et quid
 de cōfirmatione necessaria ad validi-
 tatem statuti, n. 15. libidem.
- Conferendi facultate alicui cōcessa vtrū**
 Episcopo penitus interdicta videatur,
 lib. 4. cont. 2. n. 18. fol. 502.

Concilij Bracarēsis totum Decretum
sublatum fuit, & quare, lib. 2. contr. 17.
n. 115. fol. 200.

Concilia generalia sine vlla authoritate
Papæ congregata non possunt leges
ferre, aut statuta condere, lib. 2. contr.
28. num. 2. fol. 276. pag. 2. ¶ Et nullum
ratum est, neque erit vquam Conci-
lium, quod non sultum fuerit autori-
tate Romanæ Ecclesiæ, nu. 3. ¶ Et quid
de Concilijs Prouincialibus in nego-
tijs fidei, vel status Ecclesiæ vniuersa-
lis, in alijs vè maioribus causis quæ ad-
modum arduæ reputantur, num. 4. ¶ Et
quid in causis minoribus, num. 5. ibi-
dem.

Concilia generalia quam vim habeant an-
tequam confirmetur à Papa, libro 2.
controu. 28. num. 9. fol. 277. pag. 2. ¶ Et
quid si præsent legati, num. 11. ibidem.

Conditiones quæ insunt si exprimantur
non vitiant collationem beneficii, imò
collatio ipsa tales conditiones recipit,
lib. 4. contr. 7. n. 35. fol. 331.

Conditiones statuentium ne successor in
maioratu contrahere possit cum perso-
nis certæ conditionis, vel sine paren-
tium licentia rectè valent, lib. 2. contr.
13. n. 30. fol. 161.

Consuetudo potest efficere vt scripturæ
aliàs non authenticæ fides adhibeatur,
& consequenter Princeps, lib. 1. contr.
6. n. 17. fol. 32.

Consuetudo generalis approbat ordina-
tios ad scribendas & sigillandas litteras,
in his quæ ad ipsorum spectant officiũ,
lib. 1. cont. 6. n. 36. & 37. fol. 34.

Consuetudo efficere potest, vt litteris E-
piscopi, vel alterius Ordinarij indistin-
ctè credatur, etiam in his quæ ad illorũ
officiũ non pertinent, lib. 1. contr. 6.
num. 45. fol. 35.

Consuetudo quamuis sumat initium cum
peccato subditorum, nihilominus si cõ-
currant alia requisita vera erit consue-
tudo, libro 2. controu. 1. num. 38. fo-
lio 67.

Consuetudo principaliter non intendit
legem abrogare, sed introducere ius

nouum, & in quo distinguatur à præ-
scriptione: & si ius transferat nõ erit cõ-
suetudo, neq; incipere poterit cũ pec-
cato ad similitudinẽ prescriptionis, lib.
2. cont. 1. n. 40. 41. & 42. fol. 67.

Cõsuetudinis magna vis est in adquirẽda
quasi possessione iurisdictionis adeò
vt scientia Principis nõ requiratur, lib.
2. cont. 1. n. 74. fol. 72. & 73.

Consuetudo ciuiles leges migrare facit
atque transfundi in Ecclesiasticas, lib.
2. cont. 16. n. 12. fol. 179.

Consuetudines an probationes supernu-
merarias introducere possint, latè disse-
ritur, lib. 3. cont. 19. à nu. 9. cũ pluribus
seqq. vsque ad num. 13. inclusiue.

Consuetudo cogendi actorem quantumvis
plenè probantem iuramentum subire
licita sit necne, lib. 3. cont. 19. n. 14. cum
pluribus seqq.

Consuetudo Apostolicæ Sedis, committẽ
di temporales causas, an fuerit inducta
per scientiam, & patientiam seculariũ:
& potens ad tribuendam iurisdictionẽ
necne, lib. 3. cont. 23. nu. 29. & 30. fol.
417. & 418. pag. 2. & 3.

Consuetudo an licet in prima instãtia, sic
& in secunda iurisdictionem tribuere
possit, & cum superiori cõstitueret, quĩ
aliàs non erat, lib. 3. cont. 24. num. 22.

Consuetudine stante à secularibus ad E-
piscopum appellandi, an omisso Epif-
copo ad Sedem Apostolicam appella-
ri possit, lib. 3. contro. 24. num. 23. cum
pluribus sequentibus. ¶ Et quid Impe-
rio vacante, num. 26. cum sequentibus,
ibidem.

Cõsuetudine immemoriali reprobata, ne-
dũ locũ habere non poterit, sed neque
admitti eius allegatio, lib. 2. cont. 20. n.
3. fol. 217. & 218. ¶ Et titulu nõ præstat
vbi verbis expressis inuenitur prohibi-
ta, ibidẽ. n. 4. ¶ Et quæ dicuntur de cõsue-
tudine, vel possessione immemoriali,
intelligenda sunt, data habilitate perso-
narum, n. 5. ¶ Et effectus immemoralis
non producit, num. 6. ibidem.

Consuetudo quã vim & potestatem habet
fortitur à lege, lib. 2. cõc. 20. n. 7. fo. 218.
¶ Et ca

ALPHABETICVS.

- ¶ Et ea reprobata nō valebi populus illam introducere; num. 8. ¶ Et censetur Princeps reprobasse cōsuetudinē, etiā ex noua causa procedētē, vel ex antiqua quā ipse Princeps ignorauit. n. 8. 9. 10. & 11. ibidem.
- Cōsuetudine reprobata tanquā iniusta siue p̄cedat, siue subsequatur, admitrenda nō est; lib. 2. cont. 20. n. 18. fol. 220. ¶ Et modi diuersi derogādi cōsuetudini; nu. 19. ¶ Et quibus modis antiquitus cōsuetudini derogari cōtingerit. n. 22. ¶ Et quādo reprobetur ut iniqua. n. 23. ¶ Et quādo cōseatur derogatū futurę, aut p̄teritę tātū. n. 26. ¶ Et explicatur clausula *nō est ante quacūque cōsuetudine*, an derogat p̄teritę solū. Et de clausula *nō obstat* quibus tenet; quomodo intelligēda sit. Et an derogat priuilegijs, statutis; & cōsuetudinibus. n. 27. cū seqq. vsq; ad num. 31. inclusiue; ibidem.
- Cōsuetudine etiā immemoriali an effici possit, ut laici Ecclesiasticā iurisdictionē exercere valeāt; lib. 2. cont. 24. n. 6. & 7. cū pluribus seqq. ¶ Et an ex delegatione Sūmi Pontificis, & de beneficalibus, & rebus merē spiritūalibus cognoscere valeāt; lib. 2. contr. 24. n. 12. cū pluribus seqq. ¶ Et in specie an ex delegatione Papę possint laici excommunicare. n. 20. ibidem.
- Cōsuetudines introductę absentibus & ignorantibus magnis Principibus circa iurisdictionalia validę sunt; lib. 2. cont. 26. n. 15. fol. 266.
- Cōsuetudines absolute & simpliciter, nō sunt quid factū, sed reuera quid iuris, & cū factis ipsis in varietate, & in incertitudine quodāmodo cōueniūt; lib. 4. cont. 3. n. 5. fol. 504.
- Cōsuetudini standū est in materia executionis faciēde per Ecclesiasticū cōtra laicos; lib. 3. cōtr. 30. n. 26. fo. 466. pag. 2. ¶ Et an ad talē cōsuetudinē requiratur scientia & paciencia Principis secularis. n. 27. ¶ Et quod cessante cōsuetudine executio pertineat ad seculares, a quibus auxilium ipsi Ecclesiastici inuocare debent; num. 28. & 29. ibidem.
- Cōsiliarij nūcupati del Cōsejo de Hacienda, & alij Senatores, cognoscūt de causis ad Regem pertinentibus; lib. 3. cont. 24. n. 5. fol. 422.
- Condemnatio sequi nō potest contra illum qui se nō defendit; lib. 3. contr. 29. n. 15. fol. 457.
- Condemnatio an sequi possit quādo crimē incidēt obijciatur, & an ad p̄nā ordinariā, vel extraordinariā; lib. 3. contr. 29. nu. 28. fol. 458. ¶ Et quid si per viam exceptionis, aut accusationis. n. 29. & 30. ibidem.
- Connexio actū inter se quādo cōsidērāda sit. Et prohibito vno, vel cōcessio, an prohibitū, vel cōcessum cōseatur id, quod ex eo sequitur; lib. 3. cōtro. 9. n. 14. cum pluribus seqq. vsque ad num. 19. & 20. inclusiue.
- Concubinarij si per annū cēsuris neglectis in cōcubinatu permāserint, contra eos ab Ordinario procedatur. Et quid de mulieribus quę cum ipsis cōcubinarijs publicē viuunt; lib. 3. cōtr. 31. n. 31. fol. 473.
- Continentia indici nō potest, his qui aliās nō consenserunt, quę magis est voti, quam p̄cepti; lib. 5. cont. 4. n. 10. fol. 547. pag. 2.
- Cōtinentię materia ardua est, super quā P̄lati inferiores nullā p̄orior iurisdictionē habēt: & quę suapte natura magis respicit votū quā p̄ceptum; lib. 2. cont. 2. n. 26. fol. 78.
- Cōsilia leges nō sunt, pertinet tamē ad legis virtutē; lib. 1. cont. 7. n. 16. cum seqq. vsque ad num. 22. inclusiue.
- Constitutiones ciuiles vagantes extra corpus iuris nullibi reperiuntur per canones approbatę, & nullo modo ligare possunt Ecclesiasticas personas; lib. 2. cont. 16. n. 2. fol. 178.
- Cōstitutiones diuersarū Prouintiarū, etiam si adiūt priuilegia, nihilominus distaxat expēdūt ita semper fuisse v̄s tatū; lib. 2. cont. 20. n. 39. fol. 223.
- Constitutiones Principum quantum & in

- in quo differt ab ipforū legibus, lib. 3. contr. 2. n. 2. 3. & 4. fol. 297. pag. 2.
- Contractus & vltimæ volūtares quomodo habeant vim legum, lib. 3. contr. 1. num. 63. fol. 296. pag. 2.
- Contractus nouus tunc dicitur quando aliquid in substantialibus alteratur, lib. 3. contr. 7. n. 17. fol. 320. & 321.
- Cōtrahentes matrimoniū clandestinū, vtrū hodie post Cōciliū Tridentinū exheredari possint, aut alijs poenis affici lib. 3. cōt. 8. n. 1. fo. 324. ¶ Et faciētes actū nullū, an poenā incurrāt. n. 2. ¶ Et de emphiteuta alienāte sine cōsensu Domini per contractū nullum, n. 3. ¶ Et de faciente actum nullum, vel actum prohibitum, n. 4. ibidem.
- Contrahens matrimoniū primo nō soluto, & si faciat actū nullū puniendus est, lib. 3. cont. 8. n. 44. fol. 330.
- Cōtrahētes super aliquo negotio priusquā id faciāt scire tenētur, & inquirere eas leges, quæ de illa re, aut pactio ne disponūt, & reuera ille solus igno rādo peccat qui obligatur scire q̄ ignorat, lib. 4. cont. 8. n. 14. fol. 535.
- Conventionem de manendo in obsta gιο, an Monachi teneantur adimple re ex vi conventionis, lib. 3. cont. 24. num. 6. fol. 428. pag. 2.
- Conventiones & pacta contra substan tiam actum, quare improbētur, lib. 3. cont. 4. n. 31. fol. 310.
- Correctore mortuo, vel remoto, an spi ret officiū eius locū tenentis, lib. 2. cont. 26. n. 30. fol. 268. & 269.
- Corā iudice facta, deliberata præsumun tur. Et magis aliena ab omni metu & fraude, & similibus quæ apud iudices cessare præsumuntur, lib. 3. cont. 27. num. 1. fol. 448.
- Crimina in iudicio, vel principaliter, vel incidēter tractari possunt, & quæ nā sit vna & altera cognitio, lib. 3. cō tro. 29. n. 4. fol. 455. pag. 2. & fol. 456.
- Criminosus, seu excommunicatus licitum est per simplicē exceptionem crimē obijcere, vt accusatorē & testē repel lant: non tamen illos accusare, vel de nuntiare. n. 5. ibidem.
- Crimen vbi perviani exceptionis obij citur, civile iudicium est, & poena or dinaria locū non habet, lib. 3. contr. 29. n. 14. fol. 457.
- Crimē incidēter cōfessus vt puniatur, an referat quod causam principalem de qua disceptatur cōtingat necne, lib. 3. cōtr. 29. n. 21. cū pluribus seqq. vbi pro vna & altera parte discutitur, an vera sit distinctio de criminib⁹ cō tingētib⁹ negotiū principale, vel nō.
- Crimen incidenter probatū contingēs causam principālē, & illud quod eam non attingit, reuera differunt, lib. 3. cont. 29. n. 45. fol. 460.
- Crimen vt crimen est, ius inuoluit, & non solum modō factum, lib. 2. cont. 22. n. 41. fol. 243. pag. 2.
- Crimina publica & priuata quæ dicēda sint, ad longū discutitur, lib. 3. contr. 21. nu. 29. cum pluribus seqq. vsque ad num. 39. inclusiue.
- Culpa leuis & leuissima nō obligat ad restitutionē, lib. 3. cont. 1. n. 16. cum seqq. vsque ad finē controuersię.

D

- Damnū, siue detur dolo, siue lata cul pa, parū refert quo ad effectū resar ciendi damnū, & quod dici solet, latā culpā dolo æquiparari, procedit respec tui interesse partis lęsę: & quomo do de sciētibus & ignorātibus philo sophādū sit, lib. 4. cōt. 5. n. 34. fo. 519.
- Decretū & Decretalis in quo differant, lib. 1. cont. 5. n. 29. fol. 19.
- Decreta Pontificū & Conciliorū, quam plurima inueniūtur circa res tempo rales, lib. 2. cont. 1. n. 6.
- Decretū Superioris sufficit ad validita tē statuti, quādo facultas ferēdi statu ti soli Superiori cōpetit: digna tamē erit Prelati vox dicentis se velle adhi bere cōsiliū maiorū ipsius cōmunita tis, lib. 2. cont. 4. n. 34. fol. 96.
- Decreta quæ diriguntur Vicarijs gene ralibus, vt nōnulla faciāt, quæ absq; tali Decreto facere non possent: in his non ordinariam, sed delegatam iurisdic

ALPHABETICVS.

- jurisdictionem exercere censendi sunt, lib. 2. contr. 26. n. 44. fol. 271.
- Decretū irritans diffinitur, lib. 3. cōt. 5. n. 19. fo. 313. ¶ Et Decretū irritās inest cui libet legi prohibitorie. n. 20. ibidē
- Decretū irritās in lege adiectū, an liget ignorātes quando habet rationē pœnæ, lib. 4. contr. 2. n. 18. fol. 202.
- Decretum irritās iplis legibus adiectū, an apponatur in vindictā culpæ transgredientium vel non, lib. 4. contr. 3. num. 15. fol. 505.
- Decretū percelebre Cōcilij Carthaginēsis adducitur, vbi omnes in vniuersum rebaptizati prohibiti fuerūt à facris Ordinibus, lib. 4. contr. 6. nu. 33. fol. 525.
- Declaratio retrahitur ad tēpus dispositionis factę: & ad eō dispositioni adderet, q̄ vna cū ea videtur emanasse, lib. 5. contr. 5. n. 13. fol. 551.
- Declarationes Summorū Pōtificū circa gratias iā factas per ipsos, vtrū preiudicent alijs quibus erat ius quæsitū, lib. 5. cont. 5. n. 18. fol. 551.
- Decani dignitas, notabilior, & dignior est, & de origine illius, & quibus personis præferatur: & quibus accipiat̄ur modis, lib. 2. cont. 4. n. 6. 7. 8. & 9. inclusiue, fol. 92. & 93.
- Decoriones etiā ex consensu partiū nō possunt vltra terminū pragmatice Regię de illis minoribus sumis cognoscere, lib. 3. cōt. 16. h. 12. ¶ Et an minores, aut pia loca restituantur perēpta instantia dicte legis Regię. n. 13. ¶ Et an termin⁹ Decorionibus datus, differēdus sit propter ferias, n. 14. ibidem.
- Defectus iustitię in Ecclesiastico iudice, nusquā tribuit iurisdictionē seculari, lib. 2. cont. 17. n. 88. fol. 196.
- Defectus substantialis per ignoratiā quantumq; probabile nō suppletur, lib. 4. cont. 6. n. 16. fol. 522. & 523.
- Defectus & indecentia per ignoratiā quantumq; probabile, non suppletur, ibidem. n. 30. fol. 524.
- Degradatio clericorū quæ relinquatur, na fieri possit per Episcopū, & de for
- ma, & solennitatibus degradationis, lib. 3. cont. 31. n. 46. & 47. fol. 475.
- Delegati iurisdictionis, an prorogabilis sit ad eas personas, quæ in rescripto nō cōtinentur, latē discutitur: & de potestate subdelegadi, & cōcedēdi Delegatis cōpetenti agitur, lib. 3. contr. 33. n. 23. cum pluribus seqq.
- Delegatus vtrū eandē penitus exerceat iurisdictionē, quæ in ipso Delegante est, immediate nullo medio officij in terposito. Et quid de iudicibus Ordinarijs in causis Ordinarijs, num. 37. ibidem.
- Delegata iurisdictionis ab ordinaria in quibus differant, n. 41. cum seqq. ibidē.
- Delegare laico Ecclesiasticū à iurisdictione, & cōsentire vt iudex laicus de clerico, seu negotio Ecclesiastico cognoscat, an sit idem, lib. 2. cont. 25. nu. 7. 8. 9. & 10. fol. 261. & 262.
- Delegatio data Vicarijs generalibus quem effectum habeat, lib. 2. contr. 26. n. 21. cum pluribus seqq.
- Delictum nequit inueniri, neque excogitari quod ratione ipsius clerici cōmittentis, non sit Ecclesiasticū, lib. 3. cont. 28. n. 9. fol. 452.
- Delinquentes per ignorantia crassam, & supinā, an illas pœnas aduersus iudicio experiri volentes extra Collegiū præscriptas incurrant, lib. 4. cont. 4. n. 21. fol. 510. & 511.
- Delinquentes scienter dolosi censendi sunt, lib. 4. cont. 5. n. 36. fol. 519.
- Destinatio animi non iuris effectus attēdi debet in matrimonijs cōtrahēdis, lib. 1. cont. 8. n. 10. fol. 325.
- Depositio ab officio & beneficio, an sit ordinaria pœna criminis simonię, libro 3. contr. 29. nu. 40. 41. & 42. fol. 459. & 460.
- Detentatione probata, per legis censuram insurgit legitima probatio, proprię & verę possessionis, quæ pro sola occupatione accipienda est, nisi circumstantiæ suadeant contrarium, lib. 3. controu. 10. num. 9. folio 337.
- ¶ Et verbum detentio accipitur in

INDEX

- in iure pro vera & propria possessione, num. 10. ibidem.
- Denuntiatio an pertineat ad defensionem denuntiatis, vel potius ad correctionem denuntiati ordinetur, nec debeat admitti nisi coelo charitatis fiat. Et precedente correctione fraterna, lib. 3. cont. 29. n. 8. fol. 456.
- Dicta sanctorum Patrum quandoque habent, & obtinent vim, ac potestatem legis, lib. 2. cont. 1. num. 14.
- Dicta sanctorum non habent legis auctoritatem in Ecclesiis vniuersali, licet scriptores qui Canonici appellantur, in nullo errasse ex Augustini mente credendum sit, lib. 2. contr. 29. n. 16. fol. 282. ¶ Et quid quando dictum vnius sancti alterius dicto reperitur contrarium, n. 17. ibidem. ¶ Et adducitur doctrina Augustini, nu. 18. ¶ Et quid de dictis sanctorum quae recepit Gelasius in Concilio Romae habito, nu. 19. ¶ Et quid si canones deficiant, an ad dicta sanctorum certa, & sibi consona recurrere dum sit in decisionibus causarum. Et quid si talia dicta dubia extiterint, an ad Sedem Apostolicam deferenda sint, num. 20. ibidem.
- Dicta sanctorum Patrum ab ipsis retractata non habent auctoritatem, lib. 2. contr. 29. n. 22. fol. 283. ¶ Et quid si extiterint decisionibus Summorum Pontificum contraria, an legis auctoritatem habere possint, n. 23. ¶ Et contingere potest, ut dicta sanctorum scriptis Summorum Pontificum praeualeant, nu. 24. ibidem.
- Dicta sanctorum circa interpretationem scripturarum, Pontificum scriptis praevalere debent, nisi in tangentibus ad salutem Ecclesiae vniuersalis, lib. 2. cont. 29. n. 26. fol. 283.
- Dicta sanctorum in quibus casibus praualere debeant scriptis Pontificum, quaedam exempla subiiciuntur: & nonnullae proponuntur declarationes, ibidem. n. 31. cum sequentibus usque ad num. 34. inclusiue.
- Dictio *praesertim* an possit pro dictione *tantum* usurpari, lib. 3. contr. 29. n. 37. fol. 459. & num. 38. ibidem.
- Dictio *omnis*, & reliquae dictiones, quibus utitur Pontifex in exceptionibus explicatur, lib. 3. cont. 33. n. 64. usque ad num. 66. inclusiue, fol. 490.
- Dictarum derogatio an fuerit necessaria in literis exceptionis scholasticorum, quantum ad Rectorem & Conservatorem Vniuersitatis Complutensis, lib. 3. cont. 33. nu. 81. & 82. fol. 491. & 492.
- Dioecessani appellatione continentur etiam inferiores qui non sunt Episcopi, quod notatu dignum est, & adducit ad multa decreta Tridentini, in quibus aliquando Ordinarii, aliquando Dioecessani mentio habetur, lib. 1. cont. 6. n. 3. fol. 30.
- Differentia constituta est inter verbales assertiones Episcopi, vel alterius Ordinariorum, lib. 1. cont. 6. n. 33. fol. 34.
- Differentia inter legem Canonicam & Civilem, an sit constituenda quod attinet ad iudiciorum instancias, late discutitur ad utrumque partem, lib. 3. contr. 17. n. 1. cum pluribus sequentibus & ferè per totam controuersiam. ¶ Et an circa biennium in criminalibus sit aliqua differentia inter ius Canonicum & Civile, n. 19. & 20. ibidem.
- Differentiae ratio concludens, an inueniatur, cur laici possint alterius iurisdictionis prorogare absque proprii iudicis licentia: clerici vero non ita, lib. 3. cont. 26. n. 8. fol. 440.
- Diffinire an & quando licitum sit iuramentum, & utrum deferendum sit, necne: etiam inter seculares ad Ecclesiasticam potestatem spectat, lib. 3. cont. 19. num. 44. fol. 387.
- Diffinitio legis secundum Isidorum, lib. 1. contr. 1. n. 1. fol. 1.
- Diffinitio legis, & singulae eius particulae explicantur adductis duobus actibus communibus intellectui, practico, & speculatio, lib. 1. contr. 1. n. 9. fol. 2.
- Diffinitionis legis singula verba, vltima, explicantur, lib. 1. cont. 1. n. 11. fol. 3.
- Dilationes quaedam sunt omnino in priuata utilitate concessae, & quanam sint iuris publici, quamvis iuris priuati, lib. 2. cont. 11. per totam praecipue, nu. 14. 2. 3. 4. 5. & 6. fol. 143. & 144.

Dilatio

ALPHABETICVS.

- D**ilationes in fauorem publicum datæ, & in priuatam utilitatem differunt inter se, lib. 3. contr. 16. nu. 7. fol. 367. & num. 28. ibidem.
- D**ilatio adhuc statui debet, ei qui crimē cōfiteatur, qui propriam confessionē legitimis poterit excusare modis, lib. 3. contr. 29. n. 15. & 16. fol. 457.
- D**isputatio debet à diffinitione proficisci, lib. 1. contr. 1. n. 1. fol. 1.
- D**ispensatio semper censetur generaliter prohibita, nec opus est prohibitionē speciali, circa hunc vel illū casum, lib. 2. contr. 3. n. 55. fol. 90.
- D**ispositio aliās remissibilis, si clausulā habeat de ceteri irritantis, nullatenus poterit remitti, lib. 3. contr. 5. n. 14. fol. 313.
- D**ispositiones quæ nō sunt statuta, neq; leges, puta, rescripta, gratiæ, priuilegia, & id genus aliæ, nō obstatē decreto irritatē per partē remitti valent: & quæ sit discriminis ratio, lib. 3. contr. 5. n. 22. fol. 315. pag. 2.
- D**ispositio legis prohibentis, vel concedentis, comprehendit etiam in quibus datur eadē, vel similis ratio, lib. 3. contr. 8. n. 5. fol. 324. pag. 2.
- D**ispositio hominis nihil comprehendit, nisi quod mens, & verba significant. Et nihilominus si sub nomine, & appellatione prohibiti in dispositione hominis veniat id quod ex probito sequitur, videbitur etiā sub ipsa prohibitionē includi debere, lib. 3. contr. 9. n. 4. fo. 331. ¶ Et in dispositionibus non debemus attendere cū quo quis loquitur, sed in quē dirigatur intentio, lib. 4. contr. 6. n. 8. fol. 327. pag. 2.
- D**isplicent tres sententiæ circa cessatio nē rationis legis, & an ipsius ratione cessante cesset ipsa lex. Et duæ priores sententiæ cōfunduntur, quia iuribus repugnant, lib. 1. contr. 3. n. 6. fol. 6.
- D**istinctio inter absolutā & ordinariam Principis potestatem, non est admittenda, lib. 1. contr. 6. n. 18. fol. 32.
- D**ivus Thom. asserit, nō minorē obligationē versari circa futurū lucrū, quā circa res iam quæsitæ, lib. 1. contr. 9. n. 18. fol. 32.
- D**octori vnius professionis maior fides adhibenda est, quā alteri qui illā professionem, & aliam simul proficitur, lib. 2. contr. 29. n. 36. fol. 184. & 185.
- D**olus Legislatoris legi non nocet, lib. 2. contr. 1. n. 39. fol. 67.
- D**ominus qui mandauit, tenetur, nō faber qui construxit rem ædificari prohibita. Et idem de incidētibus ligna in nemore alieno de mādato alteri, lib. 2. contr. 23. num. 15. fol. 243. ¶ Et quod excusentur mandatarij in his quæ sunt de genere permissorū, dummodō absit dolus, n. 16. ¶ Et rusticis regulariter veniā concedi, n. 17. ¶ Et nō esse procedendū contra artifices, sed contra mandantes, n. 18. ibidem.
- D**omini inferiores à Principe, nullatenus edere poterunt leges derogatorias aliarum legum, lib. 2. contr. 27. n. 8. & 9. fol. 274. pag. 2.
- D**ominium maioratus restrictum est ad vitam possidentium, lib. 3. contr. 14. n. 23. fol. 358. pag. 2.
- D**onationes sub modo aut conditione factæ, vel ob causam distinguuntur, lib. 4. contr. 7. n. 26. 27. & 28. fol. 529. & 530.
- D**os vel donatio propter nuptias, succedētium filiorum in maioratu, an sufficiens causa sit ad alienationē ipsius, lib. 3. contr. 14. nu. 2. 1. & 22. fol. 358. pag. 1. & 2.
- D**os tradita non inofficiosa temporē traditionis, minimē reuocatur, & si facultates minuuntur, lib. 3. contr. 20. num. 38. & 39. fol. 397. pag. 1.
- D**otium causæ, frequentissimē coram iudicibus secularibus agitantur, lib. 2. contr. 13. n. 17. fol. 159.
- D**uces, Marchiones, Comites, & alij opidorum Domini, Præfecti Prætorio, Legati de Latere, & similes, an leges condere possint, lib. 2. contr. 27. num. 6. fol. 274. ¶ Et an condere possint statuta natura sua perpetua, nu. 7. ibidem.

E

Ecclēsiastica potestas longe superior est, & dignior temporalis: & an cōmunicata fuerit laicis Principibus, lib. 2. contr. 1. n. 30. 31. & 32.

Ecclesiasticus efficere non potest per suum consensum expressum, vt secularis contra cum cognoscat. Et multo minus per factum aliquod. Et iudex secularis inuocat aliquando auxilium Ecclesiastici, nō cogendo, sed rogando, vel recurēdo ad eius superiore, lib. 2. contr. 17. n. 89. fol. 196.

Ecclesiasticus iudex, quando grauat, & appellationi nō deffert, an recurrere liceat ad suprema Tribunalia, & Regios Senatores: & quomodo talis praxis accipiēda intelligēdaque sit, lib. 2. contr. 17. n. 94. cum seqq. vsque ad num. 97. inclusiue, fol. 197.

Ecclesiastici absolutē, & secundū quid, temporalem iurisdictionem acquirere possunt, lib. 2. controu. 17. n. 98. fol. 198.

Ecclesiastici non sunt subditi Regum quoad iurisdictionem Ecclesiasticā quam exercent. Et rectē constitutū est, quod laici Ecclesiasticis nō possint se subicere in causis prophānis, lib. 3. controu. 12. num. 16. fol. 408. pag. 1. & 2.

Ecclesiasticus omnino incōpetens est, & prohibitus respectu clerici alieni, quandiu deficiit Episcopi licentia, lib. 3. contr. 26. n. 3. fol. 440.

Ecclesiasticus an admittere debeat acta apud incompetētem, vel illis stare debeat, lib. 3. contr. 26. n. 46. fol. 445.

Edictum de noui operis nuntiatione, introductum fuit in odium contēptum iudicum præcepta: & procedit in foro Ecclesiastico, lib. 2. contr. 16. num. 10. fol. 179.

Edicta Prætorum qua ratione quædam perpetua fuerint, quædam temporalia, & multa de Prætorum edictis, & ipsorum introductione, lib. 2. controuer. 27. num. 10. cum seqq.

vsque ad fin. controuerfiæ:

Effectus validitatis, & actualis obligatio distinguuntur, lib. 2. contr. 28. num. 16. fol. 278. pag. 2.

Efficax est argumentum in iure, de personis ad res, vel causas, lib. 3. contr. 26. n. 50. fol. 445. pag. 2.

Electio an iterum fieri possit si minus bonus eligatur: & male eligentes, an priuentur eligendi potestate, lib. 4. contr. 6. n. 17. fol. 523.

Emptoribus ignoratibus, an competat beneficium moderationis contra venditores anonæ tacentes legem ferendam, aut celantes vitium rei, quod detegere debuissent, lib. 1. contr. 10. num. 15. fol. 57.

Emphiteusis temporalis in aliquibus Regnis, non potest Ecclesiæ relinqui, lib. 3. contr. 12. num. 20. fol. 349. pag. 2.

¶ Et quod transferenda sit in personas idoneas, num. 21. ¶ Et quod emphyteutica bona vendenda sint capaci, qui laudemia soluere possit. Et quod super emphyteusi liberè valeat maioratus constitui, num. 24. & 25. ibidem.

Emphyteusis Ecclesiastica, & temporalis vtriusque differant, lib. 3. contr. 14. num. 14. fol. 357. ¶ Et emphyteusim creati possit ex bonis maioratus, num. 15. ¶ Præsertim si magnam hominū industriam requirant, num. 16. ibidē.

Emphyteusis si consistere non potest sine scriptura, nec promissio de emphyteuticando poterit consistere, nisi redacta in scriptis, lib. 3. controu. 15. n. 17. fol. 362. ¶ Et an talis promissio valeat in vim pacti. n. 18. ibidem.

Emphyteuta si absque consensu Domini emphyteusim per ignorantiam alienet remissiue, lib. 4. contr. 8. n. 18. fol. 535. pag. 2.

Episcopus alienus, nullum ordinare potest sine sui Episcopi licentia, & nihilominus ordinatus ab Episcopo nō suo, recipit Ordinis Sacramentum, licet hodiē suspensus maneat ipso

ALPHABETICVS.

- iure sine sententia, lib. 2. contr. 1. nu. 71. fol. 72.
- Episcopus** interueniente clerici cōsensu, an possit clericos in minoribus ad cōtinentiā astringere, que modum ipsius clerici in minoribus, pacto possunt se astringere ad cōtinentiā, lib. 2. contr. 2. n. 27. fol. 78.
- Episcopi** non possunt dispensare in his quæ per canones & ius commune statuta sunt, nisi speciatim illis potestas data sit, lib. 2. contr. 3. num. 1. cum sequentibus, vsque ad num. 29. inclusiuè.
- Episcopi** non obstant generali prohibitione dispensare possunt in materia leui, & parui momenti, lib. 2. controu. 3. n. 16. fol. 83.
- Episcopi** grauiora negotia Papæ in consilio tractare non possunt, quæ iuris intellectu ipsius Summo Pontifici reseruantur, lib. 2. contro. 4. num. 15. fol. 93.
- Episcopi** an committere possint laicis omnes indistincte causas, etiam spirituales. Et an distinguendum sit inter causas ciuiles & criminales, lib. 2. contr. 25. nu. 1. cum seqq. vsque ad num. 6. inclusiuè.
- Episcopi** nō possunt nominare laicum in Vicarium generalem, lib. 2. contr. 25. n. 11. fol. 262.
- Episcopi** liberè possunt auocare causas coram Vicarijs generalibus pendentes, non ita Delegati iudices, libro 2. contr. 26. nu. 11. fol. 265. pag. 2. ¶ Et Episcopo amoto, vel mortuo, statim spirat Vicarius generalis, nu. 12. ¶ Et Episcopo excommunicato Vicarius generalis nullo modo poterit exercere. Et Episcopo recusato Vicarius recusatus manebit, n. 13. ¶ Et quo iure competat Episcopis potestas creādi Vicarios, n. 14. ibidem.
- Episcopi** cogi possunt per superiores ad Vicarij generalis nominationem, libro 2. controuers. 26. numero 16. fol. 266.
- Episcopi** an concedere possint priuilegia, lib. 3. controu. 1. num. 43. cum sequentibus, vsque ad num. 49. inclusiuè.
- Episcopus** excommunicatus, verū confert Ordinis Sacramentum, licet ordinatus suspensus sit, lib. 4. contr. 6. num. 21. fol. 523. ¶ Et quid sit talis ordinatus contra ipsius Ecclesiæ prohibitionem attentauerit ordinum ministeria exercere, num. 22. ¶ Et an tales ordinati citra simoniam, non aliter quam propter illorum culpā suspensionis poenam incurrant, nu. 23. ibidem.
- Episcopi** procedere possunt contra fortiligos, idolorum cultores, aruspices, & id genus alios, numero 7. & 8. ibidem.
- Episcopi** an possint onera spiritualia Dignitatibus, & Beneficijs, pro necessitate & vtilitate Ecclesiæ imponere, & Missarum numerum aliquando augere, lib. 4. contr. 7. n. 36. folio 531. pag. 2.
- Epistola** familiaris Episcopi, vel cuiusvis Ordinarij, etiam cum sigillo, in alterius præiudiciū fidem non facit, & si eidem Episcopo præiudicare valeat, lib. 1. controu. 6. num. 38. fol. 34.
- Error** profectus ex ignorantia iuris maxime dubij, an inuincibilis sit, & vtrū errantes secundum responsū Iuris peritorum, inuincibilem, & iustam habeant ignorantiam, lib. 4. contr. 8. nu. 6. fol. 533. & 534.
- Error** iuris in compendijs, nec scemini prodest, nec ignorantia excusat, ad consequendum lucrum, & qui soluit indebitum per errorem iuris, repetit, lib. 4. controu. 8. num. 11. folio 534.
- Error** iuris, seu illius ignorantia, quandoque contingit absque ignorantis culpa, quandoque & frequenter culpam præmittit venialem, vel mortalem, num. 12. ibidem.

I N D E X

- Ethimologia legis traditur, lib. 1. cont. 1. n. 8. fol. 2.
- Excommunicatus maiori, vtrum procurator constitui possit: & quos actus exercere possit, vel non. Et quid tali excommunicato reo, vel adore existente: comparante pro se, vel pro alio. in iudicio, vel extra: lib. 1. contr. 6. n. 58. cum seqq. vsque ad finem illius controuersie.
- Excommunicatus, donec satisfecerit, an facta absolutione necessario absoluetur sit: an per solam satisfactionem maneat absolutus, magna difficultas est. Et vtrum in Ecclesia vnus semper fuerit excommunicandi modus. Et multa de excommunicatione, absolutione, & suspensione, late differuntur, lib. 2. contr. 3. n. 30. cum seqq. vsque in finem controuersie.
- Excommunicatus qui plenè satisfecit nondum tamen actualiter absolutus incurreret pœnas, per leges Regias impositas, contra illos, qui diu quâ par est, contumaces perseuerant in excommunicatione, lib. 2. contr. 3. n. 53. fol. 89. & 90.
- Excessus commissos contra & circa iudicis officium ab eo puniendi sunt, & multa de Dominis Inquisitoribus remissiue, lib. 3. contr. 30. n. 6. fol. 463.
- Exceptioni rei iudicatae parendum est, ne lites quasi in infinitum crescant, nec non quam plurima damna manifestè sequantur, lib. 3. contr. 32. n. 20. fol. 478.
- Exceptio ad defensionem pertinet, quæ omnibus quantumuis criminosis, vel etiam excommunicatis in iudicio permittitur, lib. 3. contr. 29. num. 49. fol. 460. & 461.
- Excipiens non agit ad pœnam, sed solum vt accusatorem, vel testem repellat, lib. 3. contr. 29. n. 34. fol. 459.
- Executio contra laicos, an facienda sit per Ecclesiasticum, non solum per censuras, sed per capturam, ita vt nō teneantur ad seculares Magistratus recurrere, libro 3. controu. 30. num. 1. fol. 463. ¶ Et quid praxis oberueret, num. 2. ¶ Et quid si consuetudo steteret in contrarium, num. 3. ¶ Referuntur inter se pugnantēs opiniones, num. 4. & 5. ibidem.
- Executio mandatorum, affirmatiue disponentium, differtur potest, secus in negatiuis, lib. 1. controu. 5. num. 71. fol. 136.
- Executores tenentur sequi publicam fidem: & non suam propriam, in sententiarum executione, lib. 1. cont. 5. num. 45. fol. 23.
- Exemptio clericorum iure humano cōpetit, libro 2. controu. 21. num. 2. fol. 227.
- Existentes apud exteras & barbaras nationes, & nullā habentes fidei Catholicæ notitiā, an à peccato infidelitatis excusentur, lib. 4. contr. 8. nu. 5. fol. 533.
- Experientia maiorum, fides adhibenda est, lib. 1. cont. 4. n. 3. fol. 9.
- Expensæ ciuitatum alie sunt ad quas ciues contribuere tenentur, alie vero quæ erogari debent ex publicis redditibus, lib. 2. controu. 4. num. 23. fol. 94. & 95.
- Experts & ignarus simoniarum commissæ, an sit immunis à restitutione, lib. 4. contr. 6. n. 5. fol. 521.
- Explicatur vulgatissimum dictionum, ad præteritum non datur potentia, lib. 3. contr. 10. n. 26. fol. 339.
- Extravagantes, si tamen specialiter approbentur, obtinent nihilominus in negotijs Ecclesiasticis, etiam spiritualibus, lib. 2. controu. 16. num. 11. fol. 179.
- Extravagantes etiam si per Canones approbatæ non sint, si tamen contineant fauorem status Ecclesiastici, seruandæ sunt, lib. 2. contr. 6. nu. 14. fol. 180.
- F
- Facultas supersedendi, & interim Principi rescribendi, vtrum procedat cuiusque

ALPHABETICVS.

Executioque dirigatur mandatum, siue is ad quem dirigatur, cause cognitionem habeat, siue inmero facti executoris, siue in mixto executoris. *lib. 1. contr. 5. n. 37. fol. 2. t. cū pluri- bus numeris seqq. vsque ad num. 41.*
Facultas supercedendi & rescibendi Principibus, ita accipienda est, si mandatum grauib, & notabilibus personis dirigatur: secus si alij mini- steri in fine notæ deputentur: veluti episcopos, tabelliones, vel notarios, & alij huius generis, *lib. 1. contr. 5. n. 51. fol. 2. 3.*
Facultas rescibendi, & supercedendi magni momenti est, quæ aut quaquā in finis personis poterat conuenire, *lib. 1. contr. 5. n. 54. fol. 24.*
Facultas dispensandi, nihil commune habet cum potestate minuendi pœ- nam, & intelligitur glossa in cap. 3. de pœnis, *lib. 2. contr. 7. num. 33. & 34. fol. 120.*
Facultate iudici vel parti data immutan- di tempus à lege statutum, adhuc nō poterit iudex tempus prorogare: so- lumque censetur data facultas ad restringendum, *lib. 2. contr. 11. n. 26. fol. 148.*
Facultate data ad restringendum, & prorogandum, omnis dilatio pote- rit immutari, ad prorogationem ta- men, necesse erit exprimere causam, quæ non præsumitur, non sic ad res- trictionem, *lib. 2. contr. 11. num. 27. fol. 148. & 149.*
Facultas Regia, an requiratur ad alienā- da, vel hypothecanda bona maiora- tus, etiā si causa publica, vel ipsius maioratus euidentis utilitas, aut ne- cessitas interueniat, *lib. 3. contr. 14. n. 19. & 20. fol. 358.*
Factum alterius vbi culpa non datur, an præiudicet ad effectum vt incurratur pœna. Et quid si ex facto alterius si- monia committatur, an de ea curari debeat, *lib. 4. contr. 6. n. 4. fol. 321.*

Facta ante & post constitutiones dis- tinguntur: & quādo ratio post gesto- rum, non concedatur cum prius ge- stis, *libro 3. controuer. 2. num. 3. fol. 340.*
Falsificans litteras aliās nullas, nihilo- minus incidit in pœnam falsi. Et idē iudicium est de alijs casibus simili- bus, *libro 3. controuer. 8. num. 45. fol. 350.*
Fatalia restringere, non est legum auste- ritatem mitigare, *lib. 3. contr. 16. nu. 21. fol. 369.* Et liberum est litigan- tibus pacisci ne fatalia obseruentur, *num. 22. ibidem.*
Feudorum Domini cognoscit de pos- sessione & proprietate, ne diuidatur contentia eius, *lib. 2. controu. 19. num. 13. fol. 211.*
Fictio naturam imitatur, *lib. 2. contr. 1. num. 3.*
Fidei commissi relinquantur in bonum priuatum, nec datur in eis fauor pu- blicus conseruandæ familiæ, qui in maioratibus inspicitur, *lib. 3. contr. 14. n. 22. & 23. fol. 358.*
Filius Sacerdotis, an possit per Princi- pem secularem legitimari, *lib. 2. con- trouer. 23. num. 57. cum pluribus se- quentibus.*
Filij quamuis culpa sua consumpserint quantitatem assignatā sibi à patre pro alimentis, an pater teneatur iterum illis aliquam quantitatem nimis mo- deratam pro alimentis assignare, *lib. 3. contr. 20. n. 45. cum seqq. vsque ad num. 48. inclusiue.*
Firmitas autoritatis distinguitur à fir- mitate stabilitatis, seu permanentie legum, *lib. 4. contr. 1. num. 35. & 36. fol. 498. pag. 2.*
Fori priuilegium, an sit renuntiabile, publicum vel priuatum: & quando censeatur renuntiatum iuri publi- co, vel priuato. Et quando ledatur ius publicum, vel priuatum. Et plu- ra in materia renuntiationis fori, *libro 2. controuersia 21. numero 20.*

cum plurius seqq. vsque ad nu. 33. in clusiuē.

Fori priuilegium etiam Episcopo consentiente renuntari non potest, & quare, lib. 3. controuer. 20. num. 49. fol. 399.

Forum domicilij, an sit ita generale & perpetuum, vt cum alijs concurrat, vel solum sit alijs simile, libro 3. controuer. 32. num. 12. & 13. folio 477. & 478.

Foreales respectu legum, & statutorum illius loci, ad quem multoties accedunt, an à penis illius iuris excusentur, libro 4. controuer. 8. num. 3. fol. 333.

Fœmina non obstantibus quibuslibet renuntiationibus, an priuilegium habeat, ne mittatur in carcerem, & ne conueniatur, *lexa quem facere possit*, lib. 3. contr. 23. num. 9. fol. 429.

Fraus præsumenda non est in eo qui publicum officium exercet, & multominus in Episcopos, Notarios, Scribis, Nuntijs, Custodibus, deponentibus circa suum officium, lib. 1. contr. 6. n. 56. fol. 36.

Futura si non aliter quā cū præteritorū præiudicio expediri valent, an bene colligatur Principem voluisse præterita comprehendere, lib. 5. controuer. 1. n. 4. fol. 540. pag. 2.

Futura subiunctioni modi in statutis accipiantur pro simplici futuro, lib. 5. contr. 3. n. 3. fol. 544.

Generale est vt in omnibus casibus, in quibus iudices tenentur in sententijs causam exprimere, expressio nis ommissio, neque vitiet, neque annullet sententiam, & qui sint casus remissiuē, lib. 2. contro. 7. n. 27. 28. & 29. fol. 119.

Germanicum Imperium in aliquo sensu dici potest, haberi ab Ecclesia, & magis pendet à Summo Pontifice, quam quoduis aliud Regnum, lib. 2.

controu. 17. num. 39. 40. & 41. folio 189. & 190.

Gesta per iudices seculares aduersus clericos, seu alijs exemptos, quam vim habeant, lib. 3. contr. 26. num. 1. fol. 439.

Gratificationi locus est, in his quæ pendunt à mera liberalitate, lib. 2. controuer. 8. numero. 32. & 33. fol. 127. & 128.

Gregorius Nonus Pontifex Maximus, suas constitutiones non primo, sed vltimo loco post antiquiores Pontifices collocare consuevit, lib. 3. contr. 24. n. 12. fol. 422. & lib. 5. contr. 1. n. 2. fol. 537.

Hæretici asseuerant Pontifices Romanos non habere vllam iurisdictionem supremam, aut gladium temporalem in Reges, aut Principes seculares, quorum opinio confunditur ex vsu, & consuetudine Ecclesiæ antiquissima, lib. 2. contr. 17. nu. 2. & 3. fol. 183.

Hæreticum est asserere nullam esse potestatem temporalem in Summo Pontifice, d. n. 1. ibidem.

Hæreticum est affirmare, legem veterē seruandam esse simul cum lege noua, lib. 4. contr. 1. n. 33. fol. 498. ¶ Et multa circa præcepta moralia. Et an possint præcepta ceremonialia, lege lata à Principibus Christianis, iterum institui, n. 34. ibidem.

Hypotheca an veniat sub appellatione alienationis, libro 3. controu. 13. per totam.

Hypotheca non solum reuocari potest à suecessore maioratus post mortem hypothecantis, sed etiam in vita ipsius, libro 3. controuer. 14. num. 17. fol. 357.

Homines tribus modis ordinantur ad agendum ex mente Diui Thomæ, quem non satis intellexit Soto, super quo argute discutrit Author, lib. 1. contr. 1. n. 6. fol. 2.

Homi-

ALPHABETICVS.

Homines sunt partes Reipublicæ, & prout remanserunt in malum, relinquendique sunt proprie volutati, ne corrumpantur Reipublica, lib. 1. contr. 1. n. 8. fol. 2.

Homo liber an possit in pignus dari, libro 3. controuers. 25. num. 61. folio 435.

Homo liber maior viginti annis, an pati valeat se venundari, seu in pignus dari, lib. 3. controu. 25. num. 67. ¶ Et quid quando propter extremam necessitatem, num. 68. ibidem.

Identitas rationis sola, sufficiens non est ad hoc, vt leges extendatur, aut amplientur ad præterita, nec ad explicandam Legislatorum mentem, quædo in contrarium adfunt alia coniectura, lib. 5. contr. 3. num. 4. fol. 544. ¶ Et quid si cum rationis identitate, quouis alia coniectura concurrat, quod voluerit Legislator, præterita quoque respiciere, numero 6. ibidem.

Ignorantia iuris municipalis, & consuetudinis, locum habet in Principe, non in subditis, & multa circa consuetudinis, & iuris municipalis ignorantiam, lib. 1. controu. 9. num. 17. cū sequentibus, vsque in finem illius controuersie.

Ignorantes crasse dantes operam reilicitæ, an distinguendi sint ab ignorantibus, qui dabant operam rei illicitæ, libro 3. controuers. 11. num. 34. fol. 346.

Ignorantia triplex genus proponitur, & singula eius species explicantur, lib. 4. controuers. 1. num. 7. cum pluribus seqq. vsque ad num. 11. inclusiuè, fol. 495.

Ignorare quemquam credendum non est Concilium penes illum in sua regione actum, & celebratum, libro 4. contr. 1. n. 19. fol. 496. pag. 2.

Ignorantia diuersæ acceptiones proponuntur, & cuiusque diffinitio adda-

gitur, & quod ignorantia aliquando importet errorem, libro 4. controuersia. 2. numero. 10. folio. 501. ¶ Et an ignorantia semota malitia vel negligentia importet aliquam culpam peccati, numero. 11. ibidem.

Ignorantia causalis & concomitans, quomodo distinguantur, lib. 4. cont. 2. n. 13. fol. 501. pag. 2.

Ignorantia probabilis semper excusat, affectata nunquam, lib. 4. cont. 3. num. 1. fol. 503. pag. 2.

Ignorantia facti, & iuris in quo consistant, lib. 4. contro. 3. num. 3. fol. 503. & 504.

Ignorantia præsumitur in dubio, eorum quæ consistunt in facto, in eis verò quæ in iure consistunt potius præsumitur scientia, lib. 4. contr. 3. n. 4. fol. 504.

Ignorantia probabilis, an excuset à poena impropria, & materiali, & an à nullitate actus remissiuè, lib. 4. controuersia. 3. numero. 13. folio. 505. ¶ Et ignorantes legem ignorantia probabili, immunes sunt ab omni culpa, & liberi ab omni poena, num. 14. ibidem.

Ignorantia probabilis, quando noccat vel non, & poenæ quando incurrantur, & quando excuset à nullitate actus, libro 4. controu. 3. numero. 16. 17. 18. 19. & 20. folio. 505. pagina. 1. & 2. ¶ Et an probari debeat proprio iuramento, & an semper sufficiat probatio per iuramentum, lib. 4. contr. 3. num. 22. fol. 506. & num. 23. 24. & 25. ibidem.

Ignorantia statuti, seu legis municipalis, an difficilior excuset, aut præsumatur, quam iuris communis, libro 4. controuers. 3. numero. 28. fol. 506. & 507.

Ignorantia proprii facti, an & in quibus casibus excuset, lib. 4. contro. 4. num. 1. fol. 508. ¶ Et an excuset ignorantia facti probalis, n. 2. ibidem. ¶ Et quid

de ignorantia facti proprii, num. 3. 4. 5. 6. & 7. ibidem.

Ignorantia facti alieni, an excuset à poenis legum & statutorum, lib. 4. controu. 4. num. 14. fol. 510. ¶ Et quid de ignorantia facti proprii, quomodo & quando excuset, num. 15. ¶ Et quid de ignorantia crassa seu supina, vtrū à pœna legis excuset, num. 16. ¶ Et an excuset à dolo, num. 17. ibidem.

Ignorantiam crassam propter latam culpam dolo æquiparari, an procedat in contractibus, & quomodo id intelligendum sit, lib. 4. contr. 4. nu. 19. fol. 510. pag. 2.

Ignorare nullus præsumitur, nec potest verosimiliter sibi illicitum esse manu propria in testamento scribere legatum, sibi postea acquirendū, & qui prætendunt ignorantiam circa alicuius edicti seueritatem verè scientes sunt, lib. 4. contr. 4. num. 22. fol. 511.

Ignorantia affectata an à pœna legis excuset, libro 4. controuers. 4. num. 27. folio 511. ¶ Et quid si dabat operam illicitæ actioni, numero 28. ¶ Et quid si faciebat actum aliàs lege diuina, vel naturali damnatum, pœnam etiam probabiliter ignorans, num. 29. ibidem.

Ignorantia probabilis, an auferat voluntatem faciendi, & an in actu illicito amittat suam naturam, lib. 4. controuers. 4. numero 32. folio 512. & 513. ¶ Et an ignorantes dantes operam rei illicitæ excusentur per ignorantiam probabilem, numero 33. ¶ Et quid si qualitas in actu illicito mutet speciem, vel augeat notabiliter, num. 34. 35. & 36. ibidem. ¶ Et quid si volens percutere Petrum Clericum, per ignorantiam probabilem Ioannem Clericum percutiat, nu. 38. 39. & 40.

Ignorantia crassa genericam rationem ipsius ignorantie participat, libro 4. controu. 5. num. 1. fol. 515. ¶ Et igno-

rantes à pœnis legum, seu statutorū excusantur pro modo, & mēsurā suā ignorantie, nu. 2. ¶ Et pro modo & mēsurā ignorantie pœna insignenda est, num. 4. ibidem.

Ignorantia crassa distinguitur, an proueniat ab actione illicita, vel non, vt excuset, vel nō excuset, lib. 4. cont. 5. num. 8. cum seqq. vsque ad num. 13. inclusiue. ¶ Et ignorantia crassa duplex constituitur à Doctoribus, altera quæ per leuem vel leuissimam culpam contrahitur, altera quæ culpam latam importat ad incurrendam, vel non incurrendam pœnam, numero 14. ¶ Et an ignorantia crassa excuset à pœna quando lex dolum requirit, numero 15. ¶ Et quid de ignorantia crassa, quæ insurgit ex leui, seu leuissima culpa, an excuset à pœna irregularitatis, numero 16. ¶ Et an ignorantes per latam culpam excusentur per talem ignorantiam, vel non, numero 17. ¶ Et quid si lex dolum requirat, numero 18. ibidem.

Ignorantia crassa & affectata, an pari passu currant, & an pœnæ aduersus scientes præscriptæ, obtineant etiam contra ignorantes crasse, lib. 4. cont. 5. num. 35. fol. 519.

Ignorantia quantumcumque probabilis non excusat ab ea irregularitate, quæ propter aliquem defectum Sacramenti incurritur, lib. 4. contro. 6. num. 30. fol. 524. pag. 2.

Ignorantia iuris quando probabiliter, vel iuste interuenisse ostenditur, an perinde excuset, ac ignorantia facti, quæ probabilis præsumitur, libro 4. controuers. 8. numero 2. folio 533.

Ignorantia regulariter minimè excusat in illis quæ homines scire possunt & debent, non modo si sint iuris naturalis, & diuini, sed neque etiam iuris humani, lib. 4. controu. 8. num. 7. fol. 534.

Impo-

ALPHABETICVS.

- I**mpotentia ad exequendum intelligitur de impotentia iuris, lib. 1. contr. 5. n. 21. fol. 17.
- I**mmemorialis quando in vim prescriptionis opponitur, non admittitur male fidei probatio: secus si allegetur in vim privilegij, lib. 2. contr. 20. nu. 53. fol. 225.
- I**mperatores & Reges an possint in arrogationibus, & legitimationibus, non subditorum sua decreta, interponere, libro 2. controu. 23. num. 68. fol. 154.
- I**mperio vacante an eius gubernatio ad Romanum Pontificem pertineat, libro 3. contr. 23. num. 18. fol. 416. pag. 1. & 2.
- I**mperio vacante an ad Summum Pontificem appellari possit, ut gubernatorem temporalem, lib. 3. contr. 24. n. 34. ¶ Et quid in alijs Regnis vacatibus, num. 35. ibidem.
- I**nferiores à Principe cauere non possunt, quod ipsorum statuta ad præterita extendantur: nec si caueant extendenda erunt, lib. 5. contr. 4. nu. 2. fol. 546. & 547.
- I**nferiores à Principe an præterita irritare possint, & cauere suis statutis, ut ad illa quoque extendantur, libro. 5. controuer. 4. numero 4. folio 547.
- I**nferiores mandata Principum exequi tenentur, & satis est, statutum, vel legem scriptam esse. Alias sequerentur inconuenientia non leuia, lib. 1. controu. 5. n. 9. fol. 15.
- I**ncorrigibiles an sint relaxandi, lib. 3. contr. 31. num. 44. fol. 475. ¶ Et clerici incorrigibiles sunt, non solum per delicti iterationem: sed per perseuerantiam, & impenitentiam in eodẽ, num. 45. ibidem.
- I**nuriam alteri inferens quid refarcire teneatur, lib. 3. controu. 21. num. 40. & 41. ¶ Et an aliquid præter damna & impenas, & an in vililitatem animæ. Et utrum hæredibus mortui
- omnino satisfacere teneatur, nu. 42. fol. 404. & 405.
- I**nurias relaxare pium & religiosum est, libro 3. controu. 21. num. 2. folio 400.
- I**nnocentij elegantissima verba adducuntur, ad probandum leges ante pronuntiationem & promulgationem ligare ignorantes, lib. 4. contr. 2. nu. 7. fol. 500.
- I**nquisitores toties quoties viderint expedit, etiam post sententiam diffinitiuam, recte possunt pœnas minuire, mitigare, vel mutare. Et hodiè talis potestas delata est ad solũ Illustrissimũ supremũ generalẽ Inquisitorẽ, qui liberè potest eũ miserabilibus reis poenitentibus dispensare, lib. 2. controuerfia 7. num. 31. & 32. folio 120.
- I**nquisitores speciali privilegio propria autoritate, & per suos ministros capere possunt laicos, libro. 5. controuerf. 30. num. 19. folio 465. ¶ Et an præcisè requiratur ad vsum iurisdictionis Ecclesiasticæ, quod propria autoritate per suos ministros suas exequantur sententias ad utramque partem diffinitur, num. 21. cum pluribus seqq. ibidem.
- I**nquisitores an procedere possint contra iudices laicos si remissius agant cum hæreticis sibi relictis. Et an ipsimet seculares iudices sic remissius agentes incurrant excommunicationem à iure præscriptam, contra non exequentes mandata dominorum Inquisitorum, libro 3. controuerfia 31. num. 37. cum sequentibus, vsque ad numerum 40. inclusu.
- I**nstrumento notarij publici non creditur sine testibus, lib. 1. controu. 6. num. 4. fol. 30.
- I**nstrumentum publicum, & litteræ authenticæ, habentes sigillum authenticum, æquiparantur in iure, libro. 1. contr. 6. num. 24. fol. 33.

INDEX

Instantia decursa, sententia postea lata ipso iure nulla est, lib. 3. contr. 16. nu. 10. fol. 367.

Interpretatio adducta à Dominico de Soto ad legem non omnium. ff. de legibus, rejicitur, lib. 1. contr. 4. nu. 10. fol. 10.

Interdictum *ut laici non possint tractare Ecclesiastica negotia*, an habeat locum in possessorijs beneficiorum, & de subiecto immediato causarum possessionis & proprietatis. Et quomodo circa vnam & eandem rem diuersæ exoriantur lites: & diuersæ actiones, lib. 2. contr. 19. num. 5. & 6. fol. 210.

Interdictum, *unde vi*, quatenus publicam causam attingit remitti non potest, lib. 3. contr. 21. n. 2. fol. 400.

Interdictum *de negotijs Ecclesiasticis, à laicis non tractandis*, iudices comprehendit, non personas priuatas iurisdictionem non habentes: libro. 2. contr. 18. num. 8. cum seqq. vsque ad num. 14. inclusiue, fol. 203. & 204.

Irregularitas sine peccato constituitur in persona publica, imò cum merito, lib. 3. contr. 11. n. 4 fol. 341. pag. 2.

Irregularis non erit qui ex ferro furto subblato enssem fabricauerit, & vendiderit, cum quo homicidium factum est. n. 5. ¶ Et irregularitas incurritur, si ex actu quoquomodo prohibito, etiam contingenter homicidium sequutum fuit, num. 7. ¶ Et ob mutilationem, aut occisionem, num. 8. ibidem.

Iudici neque ipsimet Ordinario, aut ipsius viuz voci, multoties in iure non creditur, in fraudem & præiudicium aliorum, lib. 1. contr. 6. nu. 7. fol. 30. & 31.

Iudices Ecclesiastici, deficiente iure Canonico, ad quodnam ius recurrere debeant, lib. 2. contro. 9. nu. 6. 7. & 8. fol. 130. & 131.

Iudices etiam inferiores, an habeant potestatem coarctandi, & extenden-

di tempus, & dilationes à iure assignatas. & multa circa restrictionem & prorogationem dilationum, lib. 2. contr. 10. nu. 4. cum pluribus seqq. & per totam.

Iudices seculares etiam contra clericos adiri possunt, & debent, si Ecclesiastici requisiti iustitiam exhibere recusauerint contra clericos, nec res moram patiatur, lib. 2. contr. 15. num. 16. & 17. fol. 173.

Iudices laici an cognoscere possint de possessorijs spiritualium rerum, & an possessoria beneficiorum spiritualia sint, vel prophana, lib. 2. cont. 19. nu. 7. cum seqq. vsque ad num. 12. inclusiue, fol. 210. & 211.

Iudices rerum fidei procedunt contra clericos, monachos, & moniales post solemnem professionem matrimonium contrahentes, tanquam contra personas de hæresi suspectas, libro. 3. contr. 19. n. 63. fol. 389.

Iudices seculares vtrum semper non sint, & improrrogabiles maneant respectu clericorum, latè discutitur, lib. 3. controu. 26. à num. 17. cum pluribus sequentibus.

Iudices seculares an statim exequi debeant Dominorum Inquisitorum sententias & mandata, lib. 3. contr. 31. n. 8. & 9. fol. 470.

Iudices seculares an possint immutare pœnas contra hæreticos relaxatos à iure præscriptas, & si faciant, an legitimi Superiores in eos animaduertere possint, lib. 3. contro. 31. num. 41. fol. 474. pag. 2.

Iudicibus laicis quando integrum sit defendere suam iurisdictionem, & turbantes, ac impediētes, etiā clericos debitis modis cohibere, libro. 3. cont. 33. n. 47. fol. 488.

Iudex laicus an clericum coram se falsum testimonium dicentem, punire possit, & Ecclesiasticus laicum, lib. 3. contr. 22. n. 7. fol. 407.

Iudex secularis an possit in causa Ecclesiastica

ALPHABETICVS.

Iusticia incidente partem interrogare, & ea consentiente iudicare in ordine ad causam principalem, lib. 3. controu. 2. n. 5. fol. 445. & 446.

Iudex secularis vtrum in eum fine cognoscere possit de crimine clerici, vt eum a testimonio repellat, ad veranque partem differit, lib. 3. controu. 28. num. 1. cum pluribus seqq. & per totam.

Iudex laicus iudicans de temporalibus clericorum, an possit per suos ministros executionem facere, lib. 3. controu. 30. n. 17. fol. 465.

Iudices tenentur enervare supplicia ex causa si viderint expedire, lib. 4. controu. 5. n. 3. & 4. fol. 515.

Iudicem in quem consentit clericus, esse secularem, vel esse Ecclesiasticum, & non intervenisse licentiam proprii Episcopi exequantur inter se, lib. 3. contr. 26. n. 4. fol. 440.

Iudices nullum omnino arbitrium habent, vbi certa poena lege praescribitur, referuntur diuersae sententiae. Et an & in quibus casibus possint augere, vel minuire poenas. Et an in legibus dispensare valeant, lib. 2. contr. 5. num. 1. cum sequentibus, vsque in finem.

Iudicans de principali accessoria, & incidentia diffinit, lib. 3. contr. 29. num. 46. fol. 460.

Iudicandi potestas ad ius publicum pertinet, lib. 3. contr. 3. num. 22. fol. 304. pag. 2. ¶ Et ius publicum versatur in legibus poenalibus & odiosis, nu. 23. ¶ Et in vindicandis delictis, num. 24. ¶ Et in Senatus Consulto Macedoniano, num. 25. ¶ Et in legibus locupletantibus subditos cum aliena iactura, num. 26. ¶ Et in legibus, praescriptiones inducentibus, nu. 27. ¶ Et in legibus odium continentibus quarum utilitas per prius in ipsa communitate quam in membris inuenitur, num. 28. ibidem.

Iudicium extraordinarium Inquisitio-

nis, an reijciat poenam ordinariam, & liceat in illo alia pro arbitrio imponere. Et an in tali iudicio locus sit poenae ordinariae. Et differentia sit in hac parte inter ius Canonicum, & Civile. Et de diffinitione Inquisitionis referuntur diuersae sententiae. Et multa notata digna adducuntur, lib. 2. contr. 6. a num. 1. cum seqq. vsque in finem.

Iudicium extraordinarium sit, vel ordinarium, non est differentia in atrocioribus & detestandis criminibus. Et an vtroque imponi possit poena ordinaria, lib. 2. controu. 6. nu. 29. fol. 112.

Iudicium accusationis & Inquisitionis, an distinguatur quod attinet ad iungendam poenam ordinariam, vel extraordinariam. Et an in iudicio Inquisitionis, ob delinquentis excessum, & grauitate criminis, liceat poenam ordinariam imponere, lib. 3. controu. 29. num. 52. cum seqq. vsque ad nu. 57. in clusiu, fol. 461. pag. 1. & 2. Iudicio facto locus non erit diminutioni poenae, lib. 2. contr. 7. num. 30. fol. 119. & 120.

Iudiciorum nomine, secularia dumtaxat continentur. Et sub simplici appellatione iudicum, soli seculares intelliguntur, lib. 2. contr. 14. num. 24. fol. 167. & 168.

Iurisdicção quatuor modis acquiri & minui potest, lib. 2. contr. 1. num. 74. fol. 72. & 73.

Iurisdicção quibus modis communicatur minoribus Magistratibus, ibidē. Iurisdicçãois quasi possessio acquiritur absque scientia Principis, lib. 2. contr. 26. n. 15. fol. 266.

Iurisdicção temporalis Praetorū prorogari potest per laicos, lib. 3. contr. 22. n. 35. fol. 410. pag. 1. & 2.

Iurisdicçãois quasi possessio, an scientiam Principis requirat, lib. 3. contr. 24. n. 37. ¶ Et an praescriptione acquiri possit, num. 38.

INDEX

Iurisdictionis defectus equè annullat processum, ac cōfessionem apud incompetentem factam. Et an iudicialis existat, lib. 3. controu. 26. num. 39. fol. 444.

Iurisdictionis contentione excitata inter duos iudices quisnam iudicabit, lib. 3. cont. 33. num. 2. fol. 482. pag. 2. ¶ Et quid si vnus sit Ecclesiasticus, & alter secularis, num. 3. ¶ Et quid si alter Conseruator ad aliquam causam electus, alter Ordinarius Ecclesiasticus, num. 4. ¶ Et quid de Conseruatoribus Vniuersitatum, num. 5. 6. 7. & 8. ibidem.

Iura aientia diffiniendas esse causas secundum ius, comprehendunt etiam leges seculares & ciuiles, lib. 2. cont. 18. n. 33. fol. 208.

Iura & solemnitates quæ introducuntur in fauorẽ partium, faciliẽ per partes remitti valent, lib. 3. cont. 4. nu. 5. fol. 306. pag. 2.

Iure Canonico deficiente, recurrẽdũ non est ad ius Regium in puncto iuris, sed in praxi ad ius Regium recurrere debet, lib. 2. contro. 16. num. 13. fol. 179. & 180.

Iurium incorporalium præscriptio, an requirat scientiam, & paciẽtiã Principis, lib. 3. controu. 24. num. 39. & 40. fol. 426.

Iuramento stante per quod constituit de ignorantia probabili, an necessario præsumenda sit probabilis ignorantia, lib. 4. cont. 4. n. 8. fol. 509. & num. 9. 10. & 11. ibidem.

Iuramentũ promissorium si quis transgrediatur circa materiam grauẽ, peccabit mortaliter, lib. 3. cont. 11. num. 28. fol. 344. & 345. ¶ Et omnis falsa iuratio scienter facta mortalis culpa erit, nu. 29. ¶ Et iuramenti liciti transgressio in materia leui, venialem solum culpam includit. Et singula crimina attenuantur per materiẽ leuitatem, num. 30. ibidem.

Iuramentum calumniæ an remitti possit,

lib. 3. cont. 18. num. 19. & 20.

Iuramentum, remedium subsidiariũ est, in defectum aliarum probationũ, & non aliter, nec sine necessitate, lib. 3. contr. 19. nu. 15. fol. 383. & 384. ¶ Et iuramentum an recusari possit, ex eo solum quod quis intentionem fundatam & probatam habet, num. 16. & 17. ibidem.

Iuramenti comites proponuntur, & quæ requirantur, ad hoc vt iuramentum à iudice parti deferatur, libro 3. controu. 19. num. 37. ¶ Et quid de illis qui temerè & sine causa iurant, nu. 38. ¶ Et iuramentum non nisi ex necessitate subeundum, num. 39. ¶ Et non immeritò Plato expresse prohibuit iuramentum litigatoribus deferri, num. 41. ibidem.

Iuramentum quodcunque an obliget in cuius implemento nullum reperitur peccatum, lib. 1. contr. 21. nu. 14. 15. & 16. fol. 401. pag. 2.

Iurisconsulti, & Sancti Patres, magis legem descripserunt, quam diffinierunt, lib. 1. cont. 1. num. 14. fol. 3.

Iurisconsulti, Tribuni plebis, & Prætores suas leges ediderunt, quæ ex approbatione Regum Hispaniæ in quibus nõ inueniuntur correctæ, veræ leges sunt, lib. 2. cont. 1. n. 11.

Iurisconsultorum tempore, Reipublicæ administratio, & cura populi ad Senatũ pertinebat, lib. 2. controu. 1. num. 13.

Iurisconsulti an potuerint leges ferre, & quam potestatem habuerint. Et vtrum eorum responsa parendi necessitatem induxerint. Et plura in materia, lib. 2. contr. 29. num. 6. cum sequentibus, vsque ad num. 15. inclusiue.

Ius non tantum præsumit illum qui se immiscuit videri ea conditione adire, vt tota onera hereditaria subiret: sed id diffinit tanquam certum & infalibile, lib. 4. controu. 8. nu. 17. fol. 535.

Ios

ALPHABETICVS.

Ius scriptum & equitas quomodo opponantur inter se. Et multa de iure scripto, seu stricto rigore, lib. 1. contro. 8. num. 12. cum sequentibus, vsque in finem.

Ius Canonicum an seruandum sit in terris Ecclesie, inter seculares, & quodnam ius sit obseruandum inter illos. Et quid quando laici conueniuntur à clericis, lib. 2. contr. 17. n. 101. 102. & 103. fol. 198. & 199.

Ius antiquum capituli, *is qui fidem*, vtrum ille sum manserit post Conciliū Tridentinum, latè controuertitur, lib. 3. cont. 15. num. 25. cum sequentibus, vsque ad numerum 42. inclusiue.

Ius Patronatus quacūque legitima probatione poterit probari, præsertim possessionis immemorialis, lib. 2. contr. 20. num. 32. fol. 222. ¶ Et an vbi ideo presumptio iuris & de iure, alie omnes probationes contemnendæ sint, vel admittenda probatio immemorialis, num. 33. 41. & 42. ¶ Et an re probata consuetudine intelligendū sit vt acquisitio, non vt probatio, ibidem, & num. 34. 35. & 36. ¶ Vbi vtrū iduersus probationem ex immemoriali admittatur alia probatio. Et ex immemoriali possessione non resolute præsumptionem iuris & de iure, num. 37. ¶ Et iura quæ admittūt probationem ex immemoriali, non excludere probationē oppositam, num. 38. ibidem.

Ius Principis duplex est, altera quæ nulla præcedēte dilatione dimanat, de qua intelligitur locus Baldi. Nec damnoſa. C. de precibus, Imperat. offer. Alia quæ sequitur post primam quando Princeps certior negotij factus, adhuc idem præcipit, à qua non licebit supplicationem interponere. à prima autem quæ dicitur motus proprius, vtrūque supplicare licebit, libro 1. controuers. 5. num. 22. & 23. fol. 18.

Iusio nec prima, nec secunda, nec tertia potestatem præcludit superſedendi, & scribēdi, nisi emanauerit à Principe iam instructo de negotij qualitate, ibidem, n. 24. fol. 18.

Iusio secunda simplex, distinguitur ab illa secunda iusione, quæ dimanat à Principe iam instructo, lib. 1. cont. 5. n. 69. fol. 26.

Iusio secunda Principis ob iustam causam spectanda erit, & licebit executionem postponere, in mandatis affirmatiuis, & negatiuis, sine vlla differentia, lib. 1. controu. 5. numero 74. fol. 26.

Iustitia commutatiua quomodo constituat equalitatem, & ad restitutionem obliget, lib. 5. cont. 1. n. 4. fol. 337.

Iustitia legum humanarum non ex raro contingentibus, sed iuxta ea quæ frequentius accidunt, attendenda, & examinanda est, lib. 1. contr. 2. nu. 5. fol. 5.

Iustitia legis non est attendenda respectu alicuius particularis euentus, lib. 2. contr. 5. n. 35. fol. 102.

Iustum ciuile quid sit declaratur, lib. 1. contr. 4. n. 7. fol. 9.

L

Laici an principaliter & incidenter de rebus spiritualibus cognoscere possint: & de prorogatione vtriusque iurisdictionis, ac de natura incidentium, & de habilitate, & incapacitate iudicium ad vnam, vel alteram causam, nec non de iurisdictione temporali & Ecclesiastica, & de iuris & facti questionibus, multa referuntur, & agitantur, lib. 2. contr. 22. per totam. ¶ Vbi nonnulla de testibus, clericis falso testificantibus coram iudicibus secularibus, & speciatim de questionibus facti heresis, & matrimonij, ibidem.

Laici per viam compromissi vtrū præstare valeāt, quæ minimè possunt per contentiosam iurisdictionem. Et multa de iudicibus arbitris, an teneantur ad

- ad obseruantiam ordinis iuditiarij. Et an comprehendantur cōpromissa sub prohibitione tractatus rerū Ecclesiasticarum. Et an clerici ante Concilium Lateranense potuerint cōpromittere in laicos, lib. 2. contr. 23. num. 1. cum seqq. vique ad num. 12. inclusiue.
- Laici in iudicio, & extraiudicium possunt spiritualia tractare procuratorio nomine, lib. 2. contr. 23. num. 46. fol. 251. pag. 2.
- Laici an ciuiles & criminales causas ex Pontificia commissione tractare valeant, lib. 2. contr. 24. n. 1. fol. 256.
- Laici à quibus petitur auxilium ad executionem sententia, re vera nō sunt iudices, sed meri executores, qui nō possunt de causis cognoscere. Et an possint processum requirere, lib. 3. contr. 31. n. 10. fol. 470.
- Laicorum nōmine quæ personæ intelligantur, & an sub verbo laici, comprehendantur clerici coniugati, lib. 2. contr. 24. num. 2. & 3. fol. 256.
- Laicos non posse præscribere iurisdictionem Ecclesiasticam referendum est ad ius positium, quod non tollit vt eandem ex delegatione valeant exercere, lib. 2. controu. 24. num. 24. fol. 259.
- Laicus non potest punire clericum, factus apud ipsum testificantem quantum possit cognoscere, vt eum repellat à testimonio, lib. 3. controu. 28. num. 10. 11. & 12. fol. 452. & 453.
- Lapsus duorum mensium ad legis obligationem an requiratur, lib. 4. controu. 2. n. 17. fol. 502.
- Lata culpa ad crassam ignorantiam spectat, & dolo æquiparatur. Et quando quis ex dolo, & malitia delinquit in totum poenā sustinere debet, lib. 4. contr. 5. n. 6. fol. 515.
- Latidemi cessatio non impedit quominus super emphiteusi maioratus constitui possit, lib. 3. contr. 12. n. 16. cum pluribus sequentibus.
- Legis diffinitio secundum Isidorum, lib. 1. contr. 1. n. 1. fol. 1.
- Lex diuersimodè diffinitur ab Isidoro, & alijs qui referantur, ibidem, nu. 2. fol. 2.
- Lex actus voluntatis est, & sic diffiniri debuit per actum voluntatis, ibidem, num. 3. fol. 2.
- Lex nō est ordinatio rationis, vt voluit Isidorus quod probatur ex eo, quia multe sunt leges ab æquitate deuiantes, ibidem. n. 4. fol. 2.
- Legis virtus coercionē subditorū complectitur, ex quo colligitur non esse ordinationem rationis, lib. 1. contr. 1. n. 5. fol. 2.
- Legis Ethimologia traditur, lib. 1. contr. 1. n. 8. fol. 2.
- Legis diffinitio, & omnes eius particule explicantur adductis duobus actibus communibus intellectui, practico, & speculatiuo, lib. 1. contr. 1. n. 9. fol. 2.
- Lex est actus intellectus practici, non speculatiui, lib. 1. contr. 1. n. 10. fol. 3.
- Legis promulgatio omnino necessaria est, lib. 1. contr. 1. n. 13. fol. 3.
- Lex Regis, seu Principis, quare placitū appellatur, aliorum Legislatorū nomina, lib. 1. contr. 1. n. 16. fol. 3.
- Legem posse deuare ab æquitate quomodo intelligendum sit, lib. 1. contr. 1. n. 17. fol. 4.
- Lex omnis præceptum includit, cuius ratio traditur, lib. 1. contr. 1. n. 18. fol. 4.
- Lex non potest nec debet deuare à rectitudine rationis, lib. 1. contr. 2. n. 1. fol. 4.
- Lex humana deriuatur à lege eterna, ex quo deducitur, nullam esse legem, quæ defleat à rectitudine rationis, lib. 1. contr. 2. n. 2. fol. 4.
- Legem à ratione deuare duobus modis contingere potest quos explicat Author, lib. 1. controuers. 2. num. 3. fol. 4.

ALPHABETICVS.

Leges & humana iura mutantur, secundum varias temporū vicissitudines, lib. 1. contr. 2. n. 4. fol. 5.

Lex non potest perire actus humanos comprehendere, ibidem.

Legum humanarum iustitia iuxta ea quæ frequentius accidit attendenda & examinanda est, lib. 1. contr. 2. num. 5. fol. 5.

Lex non cessat, etiam si cesset eius ratio, lib. 1. contr. 3. n. 2. fol. 6.

Lex quandoque nocuumtum affert subditis quantum ad acquirenda, quandoque quantum ad adquisita, lib. 1. contr. 3. n. 4. fol. 6.

Lex hodie circa iam adquisita cessat, eius ratione cessante, non ita quando infertur nocuumtum lucro futuro, & circa nondum adquisita, lib. 1. contr. 3. n. 5. fol. 6.

Leges contra pietatem quæ impediunt actus virtutis nullam habent vim obligandi, lib. 1. contr. 3. num. 13. fol. 7.

Lex Evangelica & naturalis semper & ubique iuste sunt, nec latum vnguē deuiant ab omnimoda æquitate, nō sic aliæ leges, lib. 1. contr. 3. num. 18. fol. 8.

Lex ad hoc vt obliget in communi requiritur quod sit rationabilis, vt autem obliget in particulari, sufficit sic scriptam esse, lib. 1. contr. 4. num. 8. fol. 10.

Leges, pragmaticæ, & constitutiones, quæ sola Principis voluntate nituntur, videtur sufficere quod ignoret scilicet vassallis, & an possint ab illis supplicationem interponere, lib. 1. contr. 5. n. 1. fol. 13.

Lex approbat Ordinarios ad scribendas & sigillandas litteras in his quæ ad ip forum spectant officium, lib. 1. contr. 6. n. 36. & 37. fol. 34.

Leges essentialiter præceptum continent, libro 1. contr. 7. num. 1. folio 41. & 42.

Leges an sit necessarium quod præcep-

tum contineant : & an reperiantur plures leges de consilio, & plurima circa consilium, præceptum, & permissionem, lib. 1. contr. 7. n. 2. cum sequentibus, vsque ad finem illius controuerfiæ.

Leges præcipientes obseruari contractus, metu, vel dolo gestos, iustissimæ sunt, & vtilissimæ, & multa de obseruantia contractuum metu vel dolo gestorum, lib. 1. contr. 8. num. 14. cum sequentibus, vsque in finem illius controuerfiæ.

Leges cōsistunt in intellectu Principis, lib. 1. contr. 9. n. 19. fol. 53.

Lex an habeat vim obligandi ante quā promulgetur, & multa circa materiā promulgationis legis, lib. 1. contr. 10. n. 1. 2. 3. 4. & 5. fol. 54. & 55.

Lex naturalis statim ab Adamo creato cœpit obligare, lib. 1. contr. 10. nu. 18. fol. 57.

Leges & statuta condere ad solas communitates, earumque Gubernatores spectat, & idem iudicium est de communitatibus inferioribus, lib. 2. contr. 1. n. 4. & 5.

Legis præcipuum attributum est, vt feratur ab habente potestatem, atque ideo inter subditos, & neque Pontifex in temporalibus, neque Rex in spiritualibus statuere possunt, qui si metas exceßerint suæ potestatis ab eis gesta viribus non subsistent, lib. 2. contr. 1. n. 65. & 66. fol. 77.

Leges seculares, an de rebus spiritualibus disponere possint, pro vna & altera parte differitur, lib. 2. contr. 13. per totam, fol. 156. vsque ad 162. inclusiue.

Leges ciuiles inhibentes matrimonia pœnis adiectis, validæ sint necne, & quam obligationem producant, lib. 2. contr. 13. num. 6. cum seqq. vsque ad num. 16. inclusiue, folio 157. vsque ad 159.

Leges ciuiles recte potuerunt matrimonium raptæ cū raptore interdiceret, & pœnas

- & poenas imponere, transgredientibus, lib. 2. contr. 13. n. 33. fol. 162.
- Leges civiles circa temporalia clerico- rum validæ sint necne, latissimè dis- feritur, lib. 2. contr. 14. per totam.
- Leges circa temporalia clericorum in- ualidæ sunt, etiam si clericis & Ecce- sijs favorabiles sint; & an sit constitu- da differentia, in hac parte inter le- ges Imperiales, & alias leges particu- lares laicorum, lib. 2. contr. 14. nu. 25. 26. & 27. fol. 168.
- Leges inhiibentes alienationem rerum immobilium in personas Ecclesiasti- cas validæ sint necne, lib. 2. contr. 15. in. 2. & 3. fol. 170. & per totam illam controuersiam.
- Leges civiles clausæ in corpore iuris, si canones in materia deficient, an ob- tineant & vim habeant in foro Ec- clesiastico, lib. 2. contr. 16. nu. 3. cum seqq. & per totam.
- Leges civiles, fauorabiles & odiosæ quæ sint, & quomodo distinguantur, lib. 2. controu. 16. num. 6. cum seqq. vsq; ad num. 9. inclusiue, & deinceps, nu. 10. ibidem.
- Leges civiles cuiusque Regni, deficienti- bus Canonibus, potius quam leges Romanorum in foro Ecclesiastico seruandæ sunt, lib. 2. controu. 17. nu. 11. 12. vsque ad 116. inclusiue, fol. 200.
- Leges seculares disponentes circa deci- sionem hæresis, vel tantisper offen- dentes decreta Pontificum, nihil va- lebunt, neque erunt obseruandæ: si- verò poenas angeant, recipiendæ sunt, lib. 2. contr. 18. n. 32. fol. 208.
- Lex prohibitoria cõsuetudinis & præ- scriptionis immemorialis, in quò sup- detur, libro 2. controu. 20. num. 12. fol. 219.
- Leges & Doctores dicentes, consuetu- dinem immemorialem vim legis pri- uilegij, seu tituli habere, admodum explicantur, lib. 2. contr. 24. n. 25. fol. 259. pag. 2.
- Lex nec de incertis, nec de subdubio existentibus esse potest, lib. 2. contr. 29. n. 17. fol. 282.
- Leges de vna tantum persona in indiui- duo ferri possunt, dummodò in præ- sens tempus concipiuntur, lib. 3. con- trou. 1. n. 37. fol. 295. pag. 2.
- Leges de minoribus, viduis, & alijs mise- rabilibus personis, quemadmodum legum auctoritatem sortiantur, lib. 3. contr. 1. num. 64. remissiue, folio 296. pag. 2.
- Lex inualida ob defectum boni publi- ci, an sublineri valeat in vim alterius dispositionis, lib. 3. contr. 2. num. 1. fol. 297.
- Leges quæ in odium certarum personarum feruntur validæ sint necne, lib. 3. contr. 2. num. 5. cum seqq. vsque in finem controuersiæ.
- Legis iniquitas nunquam transit in rem iudicatam, lib. 3. controu. 2. num. 12. fol. 299.
- Legum potestas tanta est, vt substantia- lem formam, seu solemnitatē vniuf- cuiusque actus intra suum Imperium possint immutare, lib. 3. contr. 4. nu. 12. fol. 307. pag. 2.
- Lex prohibens testamentum fieri filio præterito, remissibilis est per filium cuius interest, lib. 3. controu. 5. nu. 3. fol. 311. pag. 2. ¶ Et si inducat solem- nitatem aliquam pro forma cense- tur habere clausulam decreti irritan- tis, num. 4. ibidem.
- Lex prohibens transactionem super a- limentis, irremissibilis est per partes, quauis non habeat clausulam decre- ti irritantis, lib. 3. contr. 5. nu. 16. fol. 313. ¶ Idem de lege prohibente cir- ca defensionem in criminalibus, nu- mero 17. ¶ Idem omnino de legibus prohibetibus actum tanquam bonis moribus cõtrarium, quæ nullatenus remitti poterunt, n. 18. ibidem.
- Lex lata per Principem, non poterit à communitate relaxari, secus si Prin- ceptum solum confirmauerit statutum, lib. 3. contr. 6. n. 3. fol. 314. pag. 2.

ALPHABETICVS.

Lex quando factum aut effectum prohibet, & quando vtrumque simul, & quæ sit disparitas in vtrisque, lib. 3. contr. 7. num. 5. cum seqq. vsque ad num. 8. inclusiue.

Leges, aut canones aliquando, & sæpe numero etiam solius circumscriptionis accidentalis ratione actum ita prohibent, vt sola prohibitio sufficiens sit, vt irritum & nullum iudicetur, quidquid in contrarium actum fuerit, libro. 3. contr. 7. n. 20. fol. 321. ¶ Et quid quando prohibitio tendit in substantialia, num. 24. ¶ Et quid quando leges de accidentalibus agunt, num. 25. ¶ Et ea quæ facti sunt, pro infectis haberi non posse, num. 26. ¶ Et quid de actibus affirmatiuis, aut negatiuis, bonum commune subditorum intendentibus, num. 28. ¶ Et de potentia legis ad annullanda gesta in contrarium, num. 29. ¶ Et de prohibitione simpliciter absolute, & in vniuersum actum directæ, an valeant gesta in contrarium, non obstat adiectione poenæ, num. 31. ibidem.

Lege diuina prohibetur violato simplici voto castitatis, aut religionis, interrim nubere, lib. 3. controu. 7. num. 3. fol. 318.

Lex ex sola mente Principis illam contentis casum omisum potest comprehendere, lib. 3. contro. 9. num. 2. fol. 331. ¶ Et in aliquibus casibus sola voluntas, nutu, vel aliquibus signis, aut coniecturis declarata sufficit, num. 3. ibidem.

Lex quidquam concedens, vel prohibens comprehendit omnia illa, quæ ex prohibito, vel concessio sequuntur, tanquam à causa proxima, lib. 3. contr. 9. n. 5. fol. 331. pag. 2.

Lege, vel consuetudine, an fieri possit, vel induci, vt vnus testimonium sufficiat. & quod duobus, vel tribus testibus fides non adhibeatur, sed plures requirantur: & quod personis publicis integra adhibeatur fides, libro, 3.

contr. 19. num. 23. cum seqq.

Lex Evangelica nullum continet præceptum quod non sit naturale, si excipias quæ pertinent ad Articulos & ad Sacramenta, lib. 3. contr. 19. n. 69.

¶ Et Christus domus in Euangelio, nulla constituit præcepta ceremonialia, aut iudicialia, nu. 70. ¶ Et quid de autoritate illa Euangelij, in ore duorum, vel trium, &c. num. 71. 72. & 73. ibidem.

Lex de suscipiendo Baptismo, non statim, sed post Christi Domini passionem obligauit, lib. 4. contr. 1. num. 2. fol. 494. pag. 2. ¶ Et leges tunc confirmari dicuntur, quando moribus veterum comprobantur, neque antea vim suscipiunt obligandi, numero. 3. ibidem.

Leges quando obligare incipiant, & de ipsarum promulgatione, lib. 4. contr. 1. n. 4. 5. & 6. fol. 494. pag. 2.

Leges Imperatoriae, & aliorum Principum constitutiones, in quo differant quo ad promulgationem, & vim obligandi, lib. 4. controu. 1. num. 26. fol. 497.

Leges reuocatoriarum priuilegiarum, seu gratiarum, an statim post promulgationem in Curia suam vim obtineant, lib. 4. contr. 1. n. 29. fol. 497.

Leges quæ non recipiuntur expedit vt abrogeantur, lib. 4. contr. 1. num. 36. fol. 498.

Leges, seu constitutiones, an statim post promulgationem ligent ignorantes, lib. 4. contr. 2. n. 1. fol. 499. pag. 1.

Leges, seu Principum constitutiones, an ligent etiam ignorantes, quando habent clausulam Decreti irritantis, & quid operetur talis clausula quosque effectus producat, lib. 4. cont. 2. n. 3. 4. 5. & 6. fol. 500.

Leges poenales quoad suas poenas, an obligent ignorantes, lib. 4. contr. 2. n. 15. & 16. fol. 501. & 502.

Leges, aut Principum constitutiones, priuilegia constituentes, & si Decretum

tum irritans non habeant, ligabunt ignorantes, lib. 4. contro. 2. num. 18. fol. 502.

Leges in quibus ignorantia reperitur, alia necessariae sunt generaliter, & absolute, alia respectu cuiusque particularis, lib. 4. contr. 3. nu. 6. fol. 504.

¶ Et quanam differentia versetur inter praefata duo legum genera, quo ad scientiam, vel ignorantiam praesumptionem, num. 7. & 8. ¶ Et an legum ad officium uniuscuiusque pertinentium, praesumatur scientia, vel non, num. 9.

¶ Et in legibus privatum uniuscuiusque statum respicientibus, quae & qualis promulgatio sufficiat, numer. 10. ibidem.

Legum diversa genera subijciuntur. Et uniuscuiusque differentia assignatur, quod attinet ad poenarum excusationem, vel ut incurrantur, lib. 4. contr. 6. num. 11. & 12. fol. 522.

Leges & constitutiones Principum futuris certum est dare formam negotiis, non ad facta praeterita revocari, lib. 5. contr. 1. nu. 1. fol. 537.

Lex an ad praeterita extendatur, libro 5. contro. 1. num. 9. cum pluribus seqq. fol. 538. ¶ Et constituuntur duo genera praeteritorum, num. 10. ¶ Et de praeteritorum distinctione à Bartolo adducta, num. 11. ¶ Et quae praeterita dicantur, ut comprehendantur sub lege, vel non, num. 12. ¶ Et quid si testator voluerit ligare praeterita, nu. 13. ¶ Et quanam interpretatio facienda sit, stante Legislatoris mente, quod voluerit ligare praeterita, numer. 14. ¶ Et demonstratur à priori legem nunquam extendi ad praeterita, nisi contrarium appareat ex mente Legislatoris, nu. 15. cum seqq. usque ad nu. 20. inclusivè, ibidem.

Leges praeteritas actiones regulare dicuntur irritando illarum effectus, prout bono communi expedire videtur, nu. 17. ibidem.

Lex eam conditionem habet, ut futura

potius quam praeterita contempletur, lib. 5. contr. 1. nu. 20. fol. 539.

Leges & constitutiones quae praeteritis inferunt praedictum, eo ipso ad illa debent extendi, lib. 5. contr. 2. nu. 1. fol. 540.

Leges, seu constitutiones Principum, disponentes circa executionem, seu perfectionem alicuius actus, cum praedictum etiam actuum praeteritorum, futuras executiones, seu perfectiones respiciunt.

Leges, ac Principum constitutiones, quae tumis agat de executione actuum, praeterita nullo modo respiciunt, imò neque futura ipsa, cum praedictum talium praeteritorum, lib. 5. controu. 2. num. 11. fol. 541. pag. 2. ¶ Et quid de constitutionibus solum futurum usum dampnantibus, an respiciant praeterita, num. 13. ibidem.

Lex quando exceptionem concedit, seu aufert, respicit omnia futura in quorum eventum exceptio datur, seu aufertur, quantumcumque praedictum insurgat circa praeterita, lib. 5. contr. 2. num. 16. fol. 542. ¶ Et quare leges, seu Principum constitutiones dantes, seu tollentes exceptiones, minus noceant praeteritis, quàm reliquis, nu. 17. ibidem. ¶ Et convincitur tales leges concedentes, vel auferentes exceptiones recte futura respicere, quae tumcumque cum praedictum praeteritorum, num. 18. ibidem.

Lex annullativa an ex identitate rationis ad praeterita extendatur, confirmatoria non ita: & an talis differentia iure subsistat, lib. 5. contr. 13. num. 10. 11. & 12. fol. 545.

Lex ut ad praeterita extendatur adesse debent, non una, sed duae coniecturae simul iunctae, nec sufficiet quod utatur verbis sonantibus in praeteritum, libro 5. controu. 3. num. 15. fol. 545.

Lex quantumcumque iuris novi indudictoria fuerit, si Princeps expresse velit,

ALPHABETICVS.

dit, nō solum respiciet futura, sed præterita etiam comprehendit. libro. 5. contr. 4. n. 1. fol. 546. pag. 2. & num. 3. ibidem.

Leges suprema Principis, vel inferioris, statuentis, extendi posse ad præterita resoluitur. lib. 5. contr. 4. nu. 8. fol. 547. pag. 2.

Legum clausula de præteritis cauens, an rectè possit intelligi, de præteritis simplicibus, nec interpretari debeat de præteritis qualificatis. libro 5. controuersia 4. numero 12. folio 547. & 548.

Legum interpretatio ita semper summè da est, ut salua intentione Legislatoris, seu Principis, quo ad minus fieri possit ligent præterita. lib. 5. contr. 4. n. 13. fol. 548.

Lex noua non extenditur ad causam pendentem, vel decissam, & si ad præterita referatur: nec bene sequitur, pactum est sublatum per legem: ergo & pactum firmatum sententia, & confirmatione. lib. 5. controu. 4. num. 14. fol. 548.

Lex, vel statutum, si expressè caueat, de præteritis pendentibus, nequaquam pendencia per appellationem erunt suspensa, & lex noua nisi speciatim de pendentibus caueat, ad illa nō extenditur. n. 16. ¶ Et legi nouæ respicienti ordinatoria iudicij, quæcūque pendencia subsunt, etiam si de pendentibus, seu præteritis non caueat. nu. 17. ¶ Et lex ordinatoria iudicij ligat processus futuros, etiam si circa negotia pendencia habèdi sint, & ordinatio iudicij non ad partes, sed ad iudicem spectat. n. 18. ibidem.

Leges declaratoriae regulariter præseferunt eam fuisse Legislatoris mētem, ut ad præterita extendantur. libro. 5. contr. 5. n. 1. fol. 549.

Lex declaratoria addens poenam aliquā legi antiquæ, respectu illius poenæ ad præterita nō extenditur. lib. 5. contr. 5. n. 2. fol. 549. pag. 2. ¶ Et quid si talis

lex declaratoria utatur verbis excludentibus tempus præteritum, veluti *editio, deinceps, de cætero*, & similibus. num. 3. ibidem.

Lex declaratoria non extenditur ad illa præterita, quæ ante legem declaratoriam per sententiam habentem vim rei iudicatæ fuissent decissa. libro 5. controuers. 5. numero 5. folio 550.

¶ Et quid si talis sententia fuerit inualida, vel authoritate rei iudicatæ non iubetur. numero 6. ¶ Et an lex declaratoria ad præterita extendatur, stante communi obseruantia in contrarium. numero 7. 8. 9. 10. & 11. ibidem. ¶ Et quid quando lex declaratoria, nihil noui continet præter nudam declarationem legis antiquæ. numero 12. ibidem. ¶ Et quid si lex declaratoria explicaret legem antiquam addendo aliquid, vel detrahendo. n. 13. ibidem.

Lex noua declaratoria veteris, trahitur ad præterita negotia. numero 15. ibidem.

Legati etiam de latere dispensare non possunt, in his, quæ per Canones & ius commune statuta sunt, nisi specialis illis potestas data sit. lib. 2. contr. 3. n. 24. fol. 84.

Legatum relictum Canonicis, Ecclesiæ & non ipsis debetur. Et quæ differentia sit inter Legatum relictum Canonicis, & relictum ciuibus. libro 2. contr. 4. num. 19. 20. 11. & 22. inclusiuè. fol. 94.

Legati Apostolici Ordinarij sunt in causis suæ legationis. lib. 2. contr. 26. nu. 22. fol. 267.

Legalia quare fuerint obseruata post Christi passionem. lib. 4. contr. 1. qu. 31. fol. 498.

Legitima portio quæ filijs, & parentibus debetur, quomodo eis relinqui debeat. libro 3. contr. 20. num. 30. folio 396. ¶ Et an pacisci liceat super quota legitimæ. nume. 31. ibidem. ¶ Et an legitimam portionem possit pater tradere

- tradere filio, vel eius æstimationem solutionem præueniendo. Et an valeat pactum, & renuntiatio filij. numero 31. ¶ Et quid si patris facultates auctæ sint, an possit filius petere supplementum. numero 33. cum sequentibus, vsque ad numerum 37. inclusiue, & numero 40. cum pluribus sequentibus, vsque ad numerum 45. ibidem.
- Legitimatio facta à Romano Pontifice, erga aliquem non sibi subditum, illi non proderit ad succedendum in bonis temporalibus. lib. 2. contr. 1. n. 67. fol. 71.
- Litteræ à Sede Apostolica datæ, circa negotia temporalia & prophana, valeant necne. lib. 3. controu. 23. nu. 2. fol. 414. ¶ Et an secularibus deficientibus in administratione iustitiæ. nu. 3. & 4. ibidem.
- Litteræ Apostolicæ ad negotia Ecclesiastica, an non stante negligentia iudicis Ordinarij irritæ sint: & possit Summus Pontifex auferre primam instantiam à quocumque Ordinario. lib. 3. contr. 23. n. 22. vsque ad nu. 26. fol. 416. & 417.
- Litteræ Papales ex quibus loquutionibus suspectæ reddantur. Et quid in litteris Regijs. lib. 3. controu. 24. numero. 15.
- Litteræ Episcoporum, aliquando simpliciter litteræ, aliquando sigilla appellantur. libro 1. controu. 6. num. 29. fol. 33.
- Litteris Superiorum quanta fides adhibenda sit. Et an illis standum sit interim dum contrarium non ostenditur, merito in disputationem vocatur. lib. 1. contr. 6. n. 1. fol. 30.
- Litteris Episcopi, vel alterius Ordinarij sine testibus, non videtur adhibenda fides. libro 1. controu. 6. num. 4. folio 30.
- Litteris Episcoporum si fides præstanda esset donec contrarium ostendatur: daretur Episcopis occasio scribendi litteras contra veritatem. libro 1. controuers. 6. numero 7. folio 30. & 31.
- Litteris Episcoporum, seu aliorum Superiorum sigillum habentibus in his quæ ad ipsorum officium pertinent credendum est, quandiu contrarium non probetur, etiam si testes in illis deficient. libro 1. controu. 6. num. 21. fol. 32. & num. 22. & 23. fol. 32. & nu. 31. ibidem.
- Litteris Romani Pontificis sic fides adhibetur integra, et in contrarium directæ probatio non admittitur, quæ contra litteras Ordinariorum admitenda erit. lib. 1. controu. 6. num. 47. fol. 35. & 36.
- Litteris Pape creditur circa narratiuam: secus litteris Episcoporum. libro 1. controuers. 6. num. 48. & 49. folio 36.
- Litteris datis ab Apostolica Sede, aut Ordinario Ecclesiastico in negotio prophano, propter negligentiam iudicis secularis, an nihilominus cauere poterit de iustitia ministranda. Et vtrum superdendum sit litteris Ecclesiasticis. libro 3. controuers. 23. numero 31. folio 418. ¶ Et an inferioris secularis negligentia sufficiat, vel vterius requiratur, quod neque Superior secularis administrare velit iustitiam. numero 32. ¶ Et quid de valore dictarum litterarum circa miserabiles personas. num. 33. ibidem.
- Litterarum impetratio ab excommunicato ad beneficia obtenta nulla est. libro 4. controuers. 6. numero 29. folio 324.
- Litigantes an prorrogare valeant fatallium tempus, & tempus instantiæ. Et spatium datum ad appellandum. lib. 2. contr. 11. n. 8. 9. 10. 11. 12. & 13. fol. 144. & 145.
- Litigantes si in arbitros compromittant, statim cessant, & non currunt tempora ad appellandum. lib. 2. contr. 11. n. 15. fol. 145.

Liti-

ALPHABETICVS.

Litigantes quæ remittere, & quibus renuntiare possunt, & an legibus inducentibus solemnitate aliquam renuntiare valeant. libro 2. controuer. 1. n. 16. cum sequentibus, vsque in finem.

Litigantes in prophanis extra causam arbitrij, non possunt impedire cursum temporis dati ad prosequendam appellationem. lib. 2. contr. 11. num. 31. fol. 149.

Litigantes remittere possunt iuramentum testis: non sic iuramentum calumniæ, & quare. lib. 3. contr. 4. n. 27. & 28. fol. 309.

M

Magistratus maiores & minores equaliter tenentur inspicere poenas à legibus præscriptas. lib. 2. contr. 5. n. 14. & 15. fol. 100.

Magistratus seculares, an possint clericis dare curatores in litem, vel clericorum tutores, & curatores esse. libro 2. controu. 23. num. 63. cum pluribus seqq.

Magistratus inferiores edere possunt statuta non duratura vltra tempora sui officij. lib. 2. controu. 27. num. 1. fol. 273. ¶ Et an talia statuta, reuera leges sint. num. 3. ¶ Et an ab inferioribus Magistratibus leges generales edi possint. num. 5.

Magistratibus omnibus iuramentū deferri consuevit, nequidquam contra leges facerent. lib. 2. cont. 29. nu. 14. fol. 281. & 282.

Magistratibus, & præfecturis obtinētes per pecuniam, & alia media illicita, eas dimittere tenentur. lib. 4. contro. 6. n. 16. fol. 522. & 523.

Maioratus, seu Capella, an cōstitui possint in rebus emphiteuticis. libro 3. controuersia 12. per totam. ¶ Et quid de emphiteusi temporali. numer. 10. ibidem.

Maioratus, seu Capella multoties vendi possunt. lib. 3. controu. 12. num. 18. fol. 349. ¶ Et quid quando nullus ex-

tat de familia. num. 19. ibidem.

Malum imputatur voluntati in hominē, etiam si lex sit actus rationis, seu intellectus. lib. 1. contr. 1. n. 15. fol. 3.

Malum quod timetur, debet esse notabile, simul & probabile, nec leue sufficit ad superlegendum in executione litterarum. lib. 1. contr. 5. num. 16. fol. 16.

Maledicta aduersus eos qui præceptis Apostolicis non obtemperauerint, accipienda sunt de non obtemperantibus Pontifici, vt Legistori, & Capiti, non tanquam priuato. lib. 2. controu. 29. n. 25. fol. 283.

Mandata Regum, aut Romanorum Pontificum, nullos astringunt, nisi postquam ad notitiam peruenerint eorūdem, aut nisi post tempus infra quod ignorare minimē debuissent, secus in priuilegijs, seu concessionibus specialibus, in quibus sufficit, quod ad illorum quibus conceduntur notitiā peruenerint. lib. 4. contr. 2. n. 19. folio 502. pag. 2.

Mandata primo aspectu dura, aspera, & iniusta, ex quorum obseruantia scandalum subsequendū sit, rectē possunt à subditis recusari. lib. 1. contr. 5. n. 3. fol. 14.

Mandata Regum ita exaudienda sunt, nisi subditi ad quos diriguntur, rationabilem habeant causam superlegendi, qui non incurrunt poenas, neque censuras, contra inobedientes impositas. lib. 1. contr. 5. n. 7. fol. 14.

Mandati executio differenda non est, si facta debita comparatione, maius damnum ex dilatione sequendum sit, qnam scādalum, vel malum quod timetur. libro 1. controu. 5. num. 19. fol. 17.

Mandatum nihil refert, siuē emanauerit ad partis instātiā, siuē motu proprio, vt inferior possit, vel non possit superfedere. lib. 1. contr. 5. nu. 35. fol. 18.

Mandata surreptitia, potius relinquienda sunt,

- funt, quam ab illis interponēda ſup-
plicatio. lib. 1. cont. 5. n. 26. fol. 18.
- Mandatarius cui mandatum dirigitur,
non poteſt in vim iuriſdictionis cog-
noſcere ſuper exceptionibus à parti-
bus oppoſitis, ſed illas ad Principem
reicere debet. lib. 1. contr. 5. nu. 42.
fol. 12.
- Mandatarius cui mandatum dirigitur,
ſi ultra priuatam ſcientiam concu-
rrat timor ſcandali, ſiue notabilis a-
licuius mali poterit vtique, & tene-
bitur executioni ſuperſedere, & reſ-
cribere, interuenientibus debitis cir-
cuſtantijs. lib. 1. controu. 5. num. 47.
fol. 23.
- Mandatarius ad inueſtigandas cauſas ſu-
perſedendi ab executione, opus non
habet iuriſdictione aliqua, neque
cognitione cauſæ, ſed quod extra-
iudicialiter ſe informet. ibidem. nu-
mero 49.
- Mandata iniuſta, & in materia in qua
Princeps diſponere non valeat, exe-
quenda non erunt. lib. 1. contr. 5. nu.
65. fol. 25.
- Mandata Principum affirmatiua dan-
di, & faciendi aliquid, & negatiua
non dandi, vel non faciendi, diſtin-
guntur. libro 1. controu. 5. num. 70.
fol. 26.
- Mandatum quod affirmatiuum ſit, vel
negatiuum, nihil refert ad parendū,
vel non parendum, & nulla eſt diſfe-
rentia inter ſtipulationem facti, vel
non facti. lib. 1. controu. 5. num. 76.
fol. 27.
- Mandatum negatiuum de non facien-
do facilius poſ poni poterit, & mini-
mè exequi, quando Princeps man-
dat non fieri oppoſitum eius, quod
antea factitatum erat in Republica.
libro 1. controuer. 5. numero 81. fo-
lio 27.
- Mariti interficientes vxores adulteras
grauiſſimè peccant, & tamen talis
lex rectè procedit in ſuo foro. Et diſ-
tinguēdum eſt, inter permiſſionem
peccati reſpectu culpæ, & reſpectu
pœnæ. lib. 2. contro. 1. num. 43. & 44.
fol. 67.
- Matrimonio interdicto, an ſponſalia
quoque comprehendantur, pro vna
& altera parte latè diſcutitur. libro 3.
controu. 15. num. 1. & 2. cum pluri-
bus ſeqq. & ſerè per totam contro-
uerſiam.
- Media per quæ peruenitur à prohibi-
ta, an comprehenſa cenſeri debeant
ſub prohibitione. lib. 3. contr. 10. nu.
23. & 24. fol. 339.
- Mens ambigua & obſcura Legiſlatorū,
quomodo aſſequenda ſit. lib. 5. cont.
3. n. 1. fol. 544.
- Merum Imperium quænam comprehe-
dat, & in quibus diſſerat à iuriſdictio-
ne, & in quibus conſiſtat: & vtrum
duæ ſint poteſtates in Principe, vna
iuriſdictionis, alia Imperij: & multa
de mero & mixto Imperio, & iuriſ-
dictione. libro 2. controu. 12. num. 3.
cum ſequentibus, vſque ad num. 16.
cluſiue.
- Metus cauſa perſeuerante, nihil prodeſt
ratificare actum metu geſtum. lib. 1.
contr. 5. n. 25. fol. 18.
- Milites, & miniſtri qui exequēbantur
ſententias contra ſanctos & inno-
centes Chriſti Martyres: & ſi id fe-
ciſſent compulſi, nihilominus gra-
uiſſimè peccauerunt. lib. 1. contr. 5.
n. 61. fol. 25.
- Miniſtri publici, exequi debent Super-
riorum præcepta, licet illis conſtet
aſpera & iniuſta eſſe. lib. 1. cont. 5. nu.
10. fol. 15.
- Minifter publicus, tenetur omnia præſta-
re ſecundum propriam conſcientiã.
lib. 1. cont. 5. n. 58. fol. 24.
- Miniſtrorum malitia Sacramentis mi-
nimè nocet, quominus ſuos profe-
rant effectus. lib. 4. contr. 6. num. 18.
fol. 523.
- Minifter publicus quatenus talis eſt,
an teneatur ſequi publicam ſcien-
tiam, vel Superiori Eccleſiaſti-

ALPHABETICVS.

- co parere teneatur, ei usque præceptum exiit, licet sciat iniustum esse. Et quid præcipit notoriè iniustum. lib. 3. contr. 3. n. 1. 2. cum seqq. vsque ad num. 16. in clusio, & deinceps per plures numeros, vsque ad finem controuersia.
- Minores si litigantes sint, etiam post dilaciones transactas restituitur aduersus temporis transcursum, ommissam allegationem, & id genus lesiones alias; idque per specialem legis indulgentiam. lib. 2. contron. 10. num. 19. fol. 140.
- Mirabile est, legem diffinire posse, ut ea quæ iam in se producta, & facta sunt pro infectis habeantur. lib. 2. contron. 1. n. 7. fol. 144.
- Miserabiles personæ, an possint renuntiare privilegio, *ut aduersarios vocare valeant ad Curiam*. lib. 3. contron. 22. n. 48. cum seqq. vsque ad num. 43. in clusio.
- Modus dignoscendi, virum humana lex priori actui nouam formam dederit. lib. 3. contr. 4. n. 13. fol. 307.
- Modus præscriptus executioni, seu dispositioni, rescripto, privilegio, seu mandato, à Principe, vel ab alio, habet rationem formæ. lib. 3. contr. 4. n. 15. fol. 308.
- Moniales an renuntiare possint privilegio, *ne teneantur ad iudicem accedere causa dicen. testimoniorum*. lib. 3. contron. 25. n. 24. fol. 430. & 431.
- Monasteriū ex legitimo titulo obtinere potest, & possidere vassallos, & iurisdictionem temporalem: & quomodo id intelligendum & practicandū sit: & quid in maiori cum dignitate, vel sine illa, & monachi, in retinere possint ius agnationis, & potestatem regiminis. lib. 2. contr. 17. n. 5. 6. 7. 8. & 9. fol. 184.
- Monarcha spiritualis, & pastor totius orbis quomodo dicatur Summus Pontifex, & an iurisdictionē habeat temporalem in infideles. lib. 2. cōt. 17. n. 11. fo. 185.
- Monarchicum gubernandi genus, omnium aptissimum est, & multo melius quā per optimates, aut per populum, quod demonstratur exenplis ab antiquitate, & sacris literis petitis. lib. 2. cont. 1. n. 57. fol. 69.
- Mulier an ignorare censetur observationes iuris cōmunis subtilioris, præsertim absconditi, & ancipitis. lib. 4. cont. 4. n. 31. fol. 512.
- Multe res sunt quæ nisi per privilegiū, aut Principis concessionem obtineri non possunt. lib. 2. cont. 20. num. 1. fol. 217.

N

- Necessitas legis explicatur. lib. 1. contron. 1. n. 8. fol. 2.
- Negatio præposita, verbo, *possum potest*, reddit actus ipso iure nullos. libro 3. contr. 16. n. 15. fol. 368. ¶ Idem si legum aut statutorum prohibitio simplex sit. n. 16. ¶ Et quid si interdictum excitatorium tantum, & instructoriū sit. n. 17. ibidem.
- Negligentia vel malitia ubi præcessit, an saltem per accidens, & indirectè detur voluntas. lib. 4. contr. 2. num. 12. fol. 501.
- Negotia ardua natura sua manent superioribus præseruata, ut potè maioris ponderis. lib. 2. cont. 2. nu. 14. fol. 75. & 76.
- Nobilitas & litteratura, aliæque qualitates magnopere conducunt ad extorquendam dispensationem. lib. 2. contron. 8. n. 22. fol. 125.
- Nobiles an renuntiare possint privilegium, *ne detendantur in carcerem*. libro 3. contron. 25. numer. 2. cum sequentibus, & serè per totam controuersiam.
- Nomine & compellatione facti comprehenditur etiam nō factum, neque faciendū est differentia, quod iura loquantur per verbum feceris, siue non feceris. lib. 1. contron. 5. num. 75. fol. 26. & 27.
- Notarius faciens instrumentum falsum

- poniendus est, etiam si aliis sit inuoluntarius. lib. 3. cont. 8. n. 43. fol. 330.
- Notario extra suum officium testimonium ferenti in quavis causa non creditur: & idem iudicium est de Episcopo ut Ordinario, vel vt priuato. lib. 1. controu. 6. n. 35. fol. 34.
- Nullus debet ad ministerium Altaris accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata. lib. 5. cont. 5. n. 1. fol. 537.
- O
- Obedientia generaliter sumpta quid comprehendat: & obedientia specialis in quo consistat: & de triplici obedientia genere. lib. 3. contro. 31. n. 13. & 14. fol. 471.
- Obedientia virtus laudatissima est, & in eo consistit vt cognita Principis voluntate, statim obtemperent vassalli, adhibito tamen discretionis iudicio obtemperandum est, & non nunquam supersedendum. lib. 1. contr. 5. n. 2. fol. 13.
- Obedire non tenemur Principi, si sequendum sit scandalum, atque id ex defectu potestatis in ipso Principe. lib. 1. contr. 5. n. 5. fol. 14.
- Obligatio vtrū sit effectus ipsius legis, & an proprie & in rigore lex in obligatione consistat. lib. 4. contr. 1. n. 12. & 13. fol. 495. & 496.
- Obligatio legis omnes illos astringit in quos preceptum dirigitur, nulla facta distinctione scientiū, seu ignorantium. lib. 4. cont. 2. n. 2. fol. 500.
- Obligatio ita versatur circa futurum lucrum, ac circa res iam quasitas. lib. 1. contr. 3. n. 7. fol. 6.
- Obscurū quid sit: & ambiguum quid sit: & de obscuro, & ambiguo remissiue. lib. 5. cont. 5. n. 4. fol. 550.
- Obsides multipliciter cernuntur, & quoniam sint illorum genera: & unde originem traxerint, & multa de obsidibus. lib. 3. contro. 25. num. 38. cum pluribus sequentibus. ¶ Et quid de obsidibus qui libertatem amittunt, an dari possint ab alio, quam ab Imperatore, vel Principe habente ius in dicendi bellum. lib. 3. cont. 23. n. 42. & 43. fol. 433.
- Obseruantia legis, aliquādo nocua est bono publico: quandoque verò priuatis commodis repugnat dumtaxat. lib. 1. cont. 3. n. 8. fol. 6.
- Occupans iniuste, & nulliter beneficiū ita amittit aliud ac si secundum iustē occupasset. lib. 3. controu. 8. num. 11. fol. 325.
- Officialis Episcopi, qui semel pronuntiavit virtute rescripti, posse, vel non posse dispensari in matrimonio impedimento, an poterit retractare sententiam suam, vel ad eundem sit Summus Pontifex. lib. 3. cont. 9. n. 21. cū seqq. vsque in finem.
- Omnes tenentur scire regulas, quibus vivere debent. lib. 4. contr. 3. num. 2. fol. 503.
- Onus certum & determinatum vbicunque exprimitur, aut diuerso modo adiungitur bonis temporalibus, ceteri debet appositū aliquid aliud preter id quod inest ex natura ipsius collationis. lib. 4. cont. 7. n. 37. fol. 531.
- Ordinarius deputatus executor a Delegato, exequi tenetur Delegati sententiam, & si priuatim sciat iniustam esse, si tamen secundum processum iusta sit. libro 1. controu. 5. num. 44. folio 22.
- Ordinarius inferior, non potest sibi aliud Ordinarium constituere. lib. 2. contr. 26. n. 2. fol. 264.
- Ordinarius tenetur obsequi Delegato, cuius minister constituitur vt sententia, quæ in rem iudicatam transiit, ad effectum & executionem perducat. lib. 3. cont. 31. n. 11. fol. 470.
- Ordinarius maior ne sit, & dignior Delegato Summi Pontificis, latē discutitur in vtramque partem. lib. 3. contr. 33. num. 3. cum pluribus sequentibus, & per totam controuersiam. ¶ Et quid de ipsamet iurisdictione Ordinarii, & Delegati.

ALPHABETICVS.

delegata, quoniam firmior, & magis
favorabilis sit: & quid in omnibus,
vel in vna causa: libro 3. controuer-
sia 33. numero 11. cum pluribus se-
quentibus, & ferè per totam contro-
uersiam.

Ordinarius an punire possit Delegatū
Principis delinquentem in processu
causæ, & abutentem iurisdictione.
lib. 3. contr. 33. n. 12. fol. 484.

Ordinarius etiam si de negligentia, vel
malitia Delegati constat, non pote-
rit se intromittere in negotio. lib. 3.
contr. 33. n. 44. fol. 487. ¶ Nisi ad effe-
ctum extirpandi peccata. nu. 45. ¶ Et
quando Ordinarius inhibere possit
Delegato, & præcipere, ne eius cen-
suræ obferuentur. n. 46.

Ordinarii contendunt causas matrimo-
niales priuilegiatas esse, & minime
comprehendi in literis exemptionis
scholasticorum Vniuersitatis Cõplu-
tensis. Et multa virinque disputantur
circa præfatam exemptionem scho-
lasticorum. lib. 3. contr. 33. n. 52. cum
pluribus seqq. & per totam contro-
uersiam.

Ordinariorum nomine, non tantum E-
piscopi, verum etiam alij inferiores
Ordinarii intelliguntur. lib. 1. contr.
6. n. 2. fol. 30.

Ordinatus ab Episcopo nõ suo, recipit
Ordinis Sacramentum, licet hodiè
suspensus maneat ipso iure, sine senten-
tia. lib. 2. contr. 1. n. 71. fol. 72.

Ordinatus ab Episcopo excommunicato,
vel alijs præciso ab Ecclesia, si igno-
rante probabiliter Ordines suscep-
erit, an excusetur à pœna suspensionis.
lib. 4. contr. 6. n. 17. fol. 523.

Ordinati per Episcopum aliquid reci-
pientem, remanere possunt in suis
Ordinibus. lib. 4. contr. 6. num. 3. fol.
520. & 521.

Ordines suscipiens ab Episcopo exco-
municato non suo, poterit impetrare
dispensationem ab Episcopo pro-
prio. lib. 4. contr. 6. n. 26. fol. 524. ¶ Et

reiciuntur qui asserunt, eum ordines
exequi valere absque pœna irregula-
ritatis. n. 27. ibidem.

Ordinis Sacramentum non aliter tri-
buit executionis effectum, quam si
eius ministri eandem executionem
ordinum habeant. lib. 4. contr. 6. n. 19.
fol. 523.

Ordinatio iudicij, non ad partes, sed ad
iudicem spectat. lib. 5. contr. 4. nu. 18.
fol. 548.

Ordinationes per fundatores præscrip-
tas, non poterit communis relaxa-
re, subiicitur exemplum in statutis
Academix Complutensis. lib. 3. con-
tro. 6. n. 5. fol. 315.

Originale exhibendū est, quantumq;
authenticum sit aliquod instrumen-
tum, si de ipso dubitetur. lib. 2. contr.
29. n. 35. fol. 284.

Originale dicitur, à quo omnia exem-
plaria transcribi possunt. lib. 1. contr.
6. n. 10. fol. 31.

P

Pactum contra ius commune, & legē
Superioris rectè valet. lib. 2. contr. 2.
n. 6. fol. 74. & 75.

Pactum solū obligat pacificètes, statutū
autem, aut lex, succedentes etiam. lib.
2. contr. 2. n. 28. fol. 78.

Pactum an valeat per quod probatio-
nes testium, & omnis alia probatio im-
pediatur: vt que debiti solutio, aut al-
ius contractus, per instrumentū dūta
xat probari possit. lib. 3. contr. 18. n. 1.
fol. 377. & num. 2. & 3. cum pluribus
seqq. ibidem.

Pactum non valere tanquam bono pu-
blico contrarium, & quod iuramen-
to firmari possit, non coherent inter
se. lib. 3. contr. 18. n. 11. fol. 378.

Pactum ne debiti solutio probetur, nisi
per instrumentum: accipiendum est
dummodò causa de qua tractatur cir-
ca rem priuatam versetur. lib. 3. con-
tro. 18. n. 2. fol. 380.

Pactū filij, aut descendendum cum pa-
rentibus, ne ab eis alimentā percipiat:

c 4 verum

- utrum valeat, latè differitur, lib. 3. controu. 20. à num. 6. cum pluribus seqq.
- Pactiones de futuris criminibus non accusandis, an validæ sint. lib. 3. cōtr. 21. n. 3. fo. 400. ¶ Et quid si ordinetur ad tollendā correctionē. n. 5. ¶ Et vtrū valeant ad tollendam ciuilem actionem. num. 6. ¶ Et quid si contra ius publicum. nu. 7. ¶ Et an intersit, quod tale ius publicum, ad spiritualia, vel ad temporalia pertineat, lege vè Ecclesiastica, aut ciuili diffinitum sit. num. 8. ¶ Et quid de pacto de non accusanda vxore, iuramento firmato, an efficere possit ne maritus ad separationem tori valeat accusare. nu. 9. ibidem.
- Pacta, reliquæque conventiones, à lege naturali assumunt vim obligandi. lib. 3. contr. 7. num. 1. fol. 317. & 318. ¶ Et an si contra leges fiant oriatur naturalis obligatio. num. 2. ¶ Et an valeant contra leges, aut canones facta: & quid si contra legem diuinam, & naturalem. num. 3. & 4. ibidem.
- Papa constituere potest, & aliquando constituisse constât, simplices presbyteros ad conferendum ex eius commissione, non solum minores, sed etiam maiores ordines. lib. 2. contr. 1. nu. 70. fol. 72.
- Papa cunctos iudicaturus, à nemine iudicandus est, excepto semper hæresis crimine. lib. 2. controu. 29. nu. 27. fol. 283. ¶ Et quid si ipse Papa edicto præciperet, quod nullus eum accusare valeret de hæresi. numero 28. ¶ Et quid si quantumcumque incorregibilis paratus esset statim corrigi. numero 29. ¶ Et quid si illius crimen esset notorium, & generaret scandalum in Ecclesia vniuersali, de quo cōstaret per eiusdem Papæ confessionem, vel euidentiam facti. num. 30. ibidem.
- Papa an iuris ordine prætermissio, possit punire confessum incidenter, solam rei veritatem sequutus, propter criminis atrocitatem. lib. 3. contr. 29. num. 2. fol. 455. ¶ Et an in sententijs quas profert, iuris ordinem regulariter seruare teneatur, aut quandoque possit iusta subsistente causa iuris ordinem prætermittere, ibidem. nu. 3.
- Parrochus proprius, vel proprius Episcopus, vel proprius Superior, vel proprium forum, an intelligere debeamus domicilij. lib. 3. contr. 32. nu. 14. fol. 478.
- Parrochus ruralis apud quem quis in vere habitat ad colligendos fructus, an sit proprius parrochus: & utrum valeat matrimonium eo præsentē cōtractum. lib. 3. controu. 32. num. 15. fol. 478.
- Pater ex causa necessitatis, an possit filium vendere, vel pignoralare, latè circa diuersas species differitur. lib. 3. contr. 25. nu. 70. cum seqq. vsque ad num. 76. inclusiue. ¶ Et quid de filio in sacris. d. n. 76.
- Patre excludo ab hæreditate, non censetur interdicta additio filij. lib. 3. contr. 9. n. 9. fol. 332.
- Patronus ius Patronatus alienare non potest propria autoritate: nec aliquid temporale ab Ecclesia exigere, nisi tēpore foundationis illud à Dicesano sibi reseruatum fuerit. lib. 2. contr. 2. num. 25. fol. 77. & 78.
- Peccatum arguit, si quis ignoret ea quæ homines eius conditionis, & status communiter scire solent. lib. 4. controu. 8. num. 12. fol. 534. ¶ Et quid de illo qui eorum quæ ad officium necessaria sunt, ignarus & inscius, immisceet se rei ad se nō pertinenti. nu. 13. ibidem.
- Permissio verè & propriè illa est, quæ cadit circa illicita, vel circa illa quæ prohibita sunt, licet aliquando contingat circa licita & honesta, & plura de permissione, præcepto, & confilio. lib. 1. contr. 7. n. 13. cū seqq. vsque in finem.
- Personæ infimæ, omnino parere tenentur,

ALPHABETICVS.

- tur, si secundum iustitiam, id est sine peccato id facere possint. lib. 1. cont. 5. n. 58. fol. 24.
- Personæ notabiles, & graues, etiam si non sit peccatū, superfedere possunt, propter timorem scandali, vel alterius mali: infimæ verò solum ob euitandum peccatum, & quod attinet ad legem Dei, omnes homines sunt equalis conditionis, & fortunæ. lib. 1. contr. 5. n. 64. fol. 25.
- Personæ merè laicæ, obtinere possunt, & quotidie obtinent ius Patronatus, atque id sine ulla indulgentia, & priuilegio. lib. 2. contr. 1. n. 9. & 10.
- Placita Principum non significant ipso rum nudam voluntatem, sed voluntatem regulatam, circa quod Authores citati à Tiraquello non dicūt id, ad quod ab ipso citantur. lib. 1. cont. 4. n. 9. fol. 10.
- Placitum & consensus idem sunt, & vtrumque significat regulatam voluntatem. lib. 1. controu. 4. n. 13. fol. 10.
- Pœnitentiæ omnes, ad arbitrium confessionatorum reddatæ sunt, & an confessarius valeat mutare, vel minuire pœnitentiam à se ipso, siue ab alio, etiam Romano Pontifice impositam, & vtrum remissio talis pœnitentiæ, propriè & in rigore dispensatio sit, & an hodie sint sublatis canones pœnitentiales. lib. 2. controu. 3. num. 10. cum seqq. vsque ad num. 13. inclusiue, fol. 82.
- Pœnæ omnes respectu iudicij extraordinarij, sunt arbitrariæ. lib. 2. contr. 5. n. 33. fol. 103.
- Pœnæ omnes an sint arbitrariæ, respectu supremi Principis, & an & in quibus casibus remittere possit pœnas in totum, vel in partem cum satisfactione partis, vel sine illa, præmissa, vel non existente causa, & quid de iudicibus inferioribus. lib. 2. controu. 7. per totam.
- Pœnam corporis afflictiuā imponi posse, vbi pars laesa pacem inierit verius est in puncto iuris, & nihilominus se pe imponi solet pœna mortis, vel alia corporalis. lib. 2. contr. 7. n. 9. fol. 114. & 115.
- Pœna vbi ex certa causa minuenda erit, an idē genus pœnæ quod fieri possit adhibendum sit, vt si non sit similis in quantitate, in qualitate tamen consonet, referuntur diuersæ opiniones, & multa adducuntur. lib. 2. controu. 7. num. 10. cum pluribus sequentibus.
- Pœnæ imposite per legem contrahentibus matrimonium, distinguuntur à pœnis adiectis per personam priuatam. lib. 2. controu. 3. num. 31. fol. 161. & 162.
- Pœnæ iuris ciuilibus aduersus raptos, locum etiam habent iure Canonico. lib. 2. contr. 13. n. 32. fol. 161.
- Pœnæ vbi adijciuntur contra transgredientes, ad illas incurrendas, dolus, seu malitia requiritur: quæ locum nō habebunt, si ex ignorantia, vel imprudentia. lib. 2. controu. 23. num. 14. fol. 246.
- Pœna adiecta contra manumittentem, prohibitum manumittere, locum nō habet, neque exigi potest, aduersus eum qui nulliter, & de facto seruis libertatem concessit. lib. 3. contr. 8. n. 7. fol. 325.
- Pœna iniuncta per verba, ipso facto, ipso iure, an incurratur ab illis qui fecerint actum nullum. Et quid de pœna quam iudex infligit, & exequi debet. lib. 3. contr. 8. n. 13. cum seqq. vsque ad num. 20. inclusiue.
- Pœnæ de quibus in lege Taurinensi, locum habent aduersus contrahentes matrimonium nulliter. lib. 3. controu. 8. num. 22. fol. 327. ¶ Et an dicta lex Tauri solum factum considerauerit. num. 23. ¶ Et retorquetur Tridentini Decretum. num. 24. ¶ Et duæ opiniones extreme redducuntur ad concordiam. numero 25. ibidem.

Pœna à iure præscripta aduersus impetrantes diuersas litteras, vtrū procedat, & locum habeat contra illos, an requam vtantur, latè differtur, & in vtramque partem discutitur. libro 3. contr. 8. n. 26. cum seqq. vsque in finem controuersia.

Pœna caducitatis contra alienantes, an extendatur ad hypothecam, & pignus. lib. 3. contr. 13. n. 8. fol. 352. & nu. 9. cum seqq. vsque ad finem controuersia inclusiue.

Pœna aduersus contrahentes matrimonium, non comprehendunt contrahentes sponsalia. lib. 3. contr. 13. nu. 10. fol. 352.

Pœna quæ tendunt in vindictâ culpæ, differant ab illis quæ potius in fauorem singulorum, vel aliis in cõmune bonum ordinantur. lib. 4. contr. 3. nu. 12. fol. 505.

Pœna per leges statuta aduersus positiuè scientes, & dolo facientes an obtinere debeant contra ignorantes per ignorantiam crassam. lib. 4. contr. 4. n. 18. fol. 510.

Pœna imposita temporis transcurui, an obliget successores: & quid de pœna legali, & conuentionali. lib. 4. contr. 4. n. 23. fol. 511.

Pœna legum promissuè videntur respicere transgressores, siuè sint scientes, siuè ignorantes ignorantia crassa. lib. 4. contr. 5. n. 7. fol. 516.

Pœna pecuniaria per statutum imposita dolum non requirit, sed aduersus scientes dumtaxat imposita cõferri debet, & in pœnis pecuniarijs, nõ procedit distinctio duplicis ignorantia crasse. lib. 4. contr. 5. n. 19. fol. 517. ¶ Et pœnis simpliciter in transgressores prolati, ignorantia crassa, licet nõ excuset à tota pœna, excusabit tamen à tãta. nu. 20. ¶ Et si pœna speciatim aduersus scientes præscribatur, ignorantia crassa, indistinctè excusat, & ignorantes crasse licet scire reneantur, nõ tamen sunt verè scientes. nu. 21. ¶ Et

quid de pœnis ipso iure impositis, quæ vulgo dicuntur *late sententia*, an ab eis excusentur ignorantiores crasse. nu. 22. ibidem.

Pœna simpliciter per leges, seu Principum constitutiones prolata, promissuè respiciunt omnes transgressores, siuè scientes, siuè ignorantes per ignorantiam crassam, quomodocumq; sint in culpa. lib. 4. contr. 5. nu. 30. fol. 518. pag. 2.

Pœna late sententia, vel quæ ipso iure incurritur, an temperari possit per iudicem, qui aliis ex causa pœnas legi temperare valet. lib. 4. contr. 5. n. 32, & 33. fol. 519.

Pœna aduersus scientes præscripta, an obtineant contra ignorantes crasse. lib. 4. contr. 5. n. 35. fol. 519. ¶ Et quid de pœnis aduersus dolum facientes decretis, an obtineant contra ignorantiores crasse. lib. 4. contr. 5. n. 36. fol. 519.

Politica potestas eiusdè speciei est apud omnes, non tamè vna, sed plures numero: Ecclesiastica verò, vna numero, & indiuidua est, in toto orbe terrarum. Et quid de potestate excellentiæ Romanis Pontificibus cõpetenti. Et an ex vi suæ potestatis Ecclesiasticæ, potuerint abrogare, & extinguere nonnullas leges civiles, & plures esse leges obseruatæ cù peccato, quibus Papa non derogat. lib. 2. contr. 1. n. 33. 34. 35. & 36.

Pontifices, & Principes, nõ sine misterio cõsueuerunt notabilibus, & non infimis personis, sua dirigere mandata. lib. 1. cont. 5. n. 55. fol. 24.

Pontifices Maximi multoties fundantur in legibus ciuilibus disponentibus de rebus Ecclesiasticis. lib. 2. contro. 14. n. 28. fol. 168.

Pontifices Maximi potestatem exercent, circa translationem Imperij, electionem, & confirmationem Imperatoris, priuationem eiusdem, & Regum, & circa dationem curatoris, & similia. Et an habuerint potestatem laicam, & in

ALPHABETICVS.

- & in ordine ad quem finem, & quomodo potestas spiritualis, superior, & excellentior sit potestate temporalis: & in quos fines dirigantur, & ordinetur: & qua ratione exercenda sint diæ dux potestates, referuntur diuersæ sententiæ, & plura adducuntur, & resoluitur notata digna. lib. 2. contr. 17. per totâ, præcipuè à num. 12. cū pluribus seqq. vsque in finem cōtrouersiæ.
- Pontifex Maximus** consideratur, vt Pastor vniuersalis, & in quantum supremus Dominus temporalis in locis qui sunt de patrimonio Ecclesiæ. lib. 2. contr. 17. n. 36. fol. 189. ¶ Et quam iurisdictionem exerceat, quando priuat Imperatorem, aut Regem, ibidè. num. 42. 43. & 44. cum pluribus seqq. fol. 190. & 191.
- Pontifex Maximus** abrogare potest, & debet, leges seculares iniustas, & bono spirituali aduersantes. Et quid de legibus præscriptione cum mala fide, usuris, aut homicidium vxoris adulteræ permittentibus. lib. 2. contr. 17. n. 67. cum seqq. vsque ad num. 74. inclusiue. fol. 193. & 194.
- Pontificibus Romanis** liberum est, vbi opus fuerit reasumere potestatem temporalem, & reducere illam de potentia ad actum. lib. 2. contr. 27. n. 17. fol. 275.
- Pontifices Maximi** cōsueuerunt in suis Canonibus allegare authoritatē Cōcilij nondū absoluti, & ante cōfirmationem. lib. 2. cont. 28. n. 12. fol. 278.
- Pontifex Romanus** abrogare non potest Decreta Conciliorum in materia fidei, & bene faciet, si Concilij legitime absoluti, confirmationem nō denegauerit. lib. 2. contro. 28. num. 17. fol. 278.
- Pontifices Maximi** solent in confirmationem eorum, quæ lex humana statuit, adducere authoritates diuinas, olim obligantes: hodiè verò antiquitas. lib. 3. cont. 19. n. 73. fol. 391.
- Pontifices Maximi**, an committere possint secularia negotia: & an illis competat secularis potestas in alienis Imperijs. lib. 3. cont. 23. n. 6. cū pluribus seqq. vsque ad num. 17. inclusiue, & deinceps.
- Populi** quam potestatem habeant introducendi consuetudines cōtra leges Superiorum. lib. 2. contr. 2. nu. 17. & 18. fol. 76.
- Populi** minores quos vulgus *Aldes* vocat, non possunt statuta conderè, nec ad diffinitiones causarum, nec circa bona administranda. lib. 2. contr. 12. num. 28. fol. 154.
- Populus** cōstituens legem generalem, statuere potest precia rerum. libro 3. contr. 2. n. 9. fol. 298.
- Populus Romanus** supremam habuit totius Imperij potestatem, & iura aliarū ciuitatum, respectu illius supremi Populi priuata censebantur. lib. 3. cont. 3. n. 2. fol. 300. pag. 2.
- Possessoria** beneficiorū, tractantur etiā in supremo Senatu Catholici Regis, & etiā in Ecclesiasticis oportet prius de possessione quam de proprietate agere. lib. 2. cont. 19. n. 1. fol. 209.
- Possessio** spiritualium prophana est, & iustè tractatur in Tribunali seculari, & longè diuersum est, agere de titulo, quam de possessione spiritualiū. lib. 2. contr. 19. num. 2. 3. & 4. fol. 209. & 210.
- Possessorium** & petitorium sunt inuicè maxime cōnexa, & vnius notitia valde cōducit ad cognitionem alterius. lib. 2. cont. 19. n. 18. fol. 212.
- Possessorium** recuperandæ rei spiritualis, eam inspectionem habere debet, an anni spatium, vel maius tempus præterierit ex quo proponatur illata vis, & etiam elapso anno competit in terdictum recuperandæ, sed non cognosceret secularis iudex. lib. 2. cont. 19. n. 34. & 35. fol. 213.
- Possessionis**, consuetudinis, & tēporis immemoralis, diuersi effectus proponuntur, & differtētiæ ratio assignatur.
- Et

- Et an prosint ad probandū iura & priuilegia, differitur. lib. 2. cont. 20. n. 14. cum seqq. vsque ad nu. 17. inclusiue.
- Possessio sumitur aliquando pro re ipsa quæ possidetur. lib. 3. contr. 10. n. 11. fol. 337. ¶ Aliquando in stricta significatione, quatenus dicit ius conseruādi rem aliquam quæ animo Domini occupatur. n. 12. ¶ Et possessionis materia nihil aliud est, quam ipsa corporalis detentio, per cuius cessationem deficit ipsa possessio. n. 13. ¶ Et non placet distinctio inter ciuilem & naturalem possessionem. n. 14. ¶ Et multa de possessione, & detetione rerū, & de eius acquisitione, & amissione: & vtrum in facto, vel in iure consistat, vel plus habeat iuris, quam facti: & alia utilia, & subtilia in materia possessionis. n. 15, cum seqq. vsque ad num. 27. inclusiue.
- Possidens bona testatoris ex titulo minus solemnis voluntatis, an teneatur in diuino animæ iudicio legitimis heredibus illa restituere, quamuis non dubitet de libera & spontanea testantis voluntate, & quid de cōtractibus, & electionibus minus solēnibus. lib. 4. cont. 6. n. 9. & 10. fol. 521. & 522.
- Possidere, & esse in possessione distinguuntur. lib. 3. cont. 10. n. 7. fol. 337.
- Potestas, atque facultas rescribendi, & superledendi, magni momenti est, quæ autquaquā infimis personis poterat conuenire. lib. 1. cont. 5. n. 54. fol. 24.
- Potestas ferendi leges communes, an sit iurisdictionis, vel ad merum vel mixtum Imperium pertineat, & quid de potestate condendi leges municipales, & cetera statuta communicatum inferiorum, vtrū sit quoque iurisdictionis. lib. 2. contr. 12. per totam.
- Potestas condendi statuta municipalia, ad iurisdictionem spectat. lib. 2. cont. 12. n. 18. fol. 153.
- Potestati Ecclesiasticæ multa cōpetunt circa res seculares, quæ secularibus circa Ecclesiastica non cōmunicantur, & de equiparatione Solis, & Lunæ, & disparitate ac dependentia dictarum duarū potestatum. lib. 2. contr. 22. n. 1. cum seqq. vsque ad num. 4. inclusiue. fol. 237. & 238.
- Potestas conferendi beneficia ad iurisdictionem Ecclesiasticam spectat, & delegari potest, & priuatiue data fuit Pontificibus Maximis, & inferioribus Prælatibus. lib. 2. cont. 24. n. 15. & 16. fol. 258.
- Potestas constituendi iudices Ordinarios, an sit penes legem, seu Principē supremum priuatiue: an verò in inferioribus etiam consistat. lib. 2. contr. 26. n. 1. fol. 265.
- Potestas Dominorū Rotæ, an cohareat officio, vel designentur ad futuras cōmissiones. lib. 2. contr. 26. n. 45. cum seqq. vsque ad num. 52. ¶ Et an Delegati sint, vel Ordinarij. n. 48. cum pluribus etiam seqq. ibidem.
- Potestas statuendi ad quæ extendatur. lib. 5. cont. 4. n. 4. fol. 547.
- Potestas Principis & inferioris statuētis par est in ligandis præteritis, & ligare præterita quid sit: & in tollendo iure quæsito versatur violatio iuris naturalis. lib. 5. cont. 4. n. 7. fol. 547.
- Praxis Tribunalium Hispaniæ cognoscendi de possessorij beneficiorum reponendi spolia, & vim, & impetum, iniuriamque subditorū propulsandi: an sit iure cōsentanea, vel procedat. Ex priuilegio, aut consuetudine immemoriali, & quomodo, & qua via violentiæ subleuentur à Senatotibus Regijs: & an talis praxis contradicat Bullæ Coenæ: & alia plura circa prædictam materiam. lib. 2. contr. 19. nu. 27. cum seqq. vsque ad num. 33. inclusiue. fol. 214. & 215.
- Praxis recepti posse iudices immutare nonnulla, quæ in iure certa & determinata sunt, quorum exempla designantur. libro 2. controu. 10. num. 2. fol. 137.
- Præceptum est de essentia & substantia legis,

ALPHABETICVS.

- legis, cuius ratio traditur, lib. 1. contr. 1. n. 18. fol. 4.
- Præcepto quod cōinet manifestam iniustitiam parendum non est: & controuersia an præceptis Superiorum obediendum sit, procedit in casu dubio, quando non constat, iustū sit, vel iniustum, lib. 1. cont. 5. n. 11. fol. 15.
- Præcepta affirmatiua, non obligāt semper, neque ad semper, negatiua verō sic, lib. 1. cont. 5. n. 71. fol. 16.
- Præcepti affirmatiui executio, si differatur, & spectetur secūda iussio, neque inferior inobediens est, neque irrogat iniuriam Superiori, secus in negatiuis præceptis, in quibus illico inobedientia committitur, ibidem, n. 72.
- Præceptum legis Superioris, longē distinguitur ab eius mandato, inter priuatas personas, quod attinet ad ipsorum obseruantiam, lib. 2. contr. 5. nu. 12. fol. 101. & 102.
- Præceptum factum alicui, in eius tantū utilitatem, cōsiliū est proprius quā præceptum, lib. 3. cont. 5. n. 5. fol. 312.
- Præceptorum veteris testamenti tria genera proponuntur, & explicātur, lib. 4. cont. 1. n. 32. fol. 498.
- Præsumendum est pro Principe, lib. 1. cont. 4. n. 3. fol. 9.
- Præscriptio genus acquisitionis est, cōsuetudo verō lex quædam introducta ad constituendum ius inter inferiores, & non ad adquirendum, lib. 2. cōtrou. 1. n. 37.
- Præscriptio qua ciuitates Italia, absente & ignorante Imperatore circa iurisdictionalia se defendebāt, rectē quidem valuit, lib. 2. cont. 1. n. 75 fol. 73.
- Præscriptio, seu cōsuetudo prohibita, an prodesse possit ad fouendam allegati priuilegij, seu tituli assertionem, lib. 2. cont. 20. n. 13. fol. 219. & 220.
- Præscriptio immemoralis, si in vim priuilegij opponatur, benē admittetur probatio contra illam, & laici allegātes immemoralē præscriptionē decimarū nō obtinebūt, lib. 2. cont. 20. n. 54. fol. 125.
- Præsumptio priuilegij, iuris tantum est, lib. 2. cont. 20. n. 54. fol. 225.
- Præsumptionū duo genera constituuntur, & explicantur, lib. 3. contr. 15. nu. 32. cū seqq. vsque ad n. 42. inclusive.
- Præsumptio sciētiæ inducta per lapsum temporis, post promulgationem legis, non tollitur nisi per plenam probationem iustæ ignorantie: si autem non sit lapsus congruus tempus, sufficit iuramentum, lib. 4. contr. 3. n. 25. fol. 506.
- Præsumendum est pro quolibet statueret in materia sibi non prohibita. Et statuentibus inferioribus, non est interdictum quod ligent præterita, si id viderint expedire, quin potius id reperitur permissum, lib. 5. cont. 4. n. 6. fol. 547.
- Præsumi debet pro cōsuetudine legitime præscripta, sicuti præsumimus pro lege à Principe promulgata, lib. 1. cōtrou. 19. nu. 45. fol. 387. ¶ Et quid de ea cōsuetudine, quæ contra ius etiā humanum introducit, lib. 3. contr. 18. n. 46. fol. 380.
- Præceptores publici, præsertim Collegiorum toga insigniti, magni ducendi æstimandique sunt, lib. 2. cont. 29. n. 37. fol. 285.
- Præterita priuilegiata, seu iuramento roborata, non ligat lex, quidquid se extendat ad præterita, lib. 5. contr. 4. nu. 15. fol. 548.
- Principes regulam habere debent ad dirigendos vassallos, lib. 1. cont. 1. nu. 7. fol. 2.
- Principibus, & Regibus res tota exponenda, atque narranda est, in ipsa rescriptione, quod minimē à quacūq; priuata persona præstari poterit, libro 1. cont. 5. n. 55. fol. 24.
- Principi aliquid præcipienti contra legem Dei, nullus tenetur, nec potest, & si maxime velit obedire, lib. 1. controu. 5. n. 59. fol. 25.
- Principes, & alij Superiores, non habēt iurisdic-

I N D E X

iurisdictionem ad præcipiendum in-
iustum: quibus non erit obtemperan-
dam tanquam ægredientibus limites
sue potestatis. n. 60. ibidem.

Princeps per secundam iurisdictionem, ter-
tiam, vel quartam, & instructus de ne-
gotio, si iubeat quod non obstante
scandalo, nihilominus prior eius vo-
luntas exequatur: non erit mandan-
da executioni, nisi forte per illā clau-
sulam, *non obstante scandalo*, cessaret scā-
dalum, quod in dubio credendum est.
lib. 1. cont. 5. n. 66. fol. 25.

Princeps quantumvis supremus facere
non potest, quod fides adhibeatur ex-
emplaribus, seu scripturis, non au-
theticis, in præiudiciū alicuius par-
tis. lib. 1. cont. 6. n. 13. fol. 32.

Princeps statuere poterit per legem, vt
in aliquo casu, & similibus fides adhi-
beatur exemplaribus non authenti-
cis, non tamen generaliter, & in om-
nibus negotijs. lib. 1. controu. 6. nu.
20. fol. 32.

Principes nihil refert, siue in suis legi-
bus, aut Decretis viantur, verbo, *præ-
cipimus, mandamus*: & id genus alijs, si-
ue non, imò satis est statuisse vt præ-
ceptum includant. lib. 1. controu. 7.
num. 24. fol. 45.

Princeps an potestatem habeat aliquan-
do iuri naturali in aliquo detrahen-
di: & quid de communitatibus infe-
rioribus, erga ius commune. libro 2.
contr. 2. n. 19. fol. 76.

Princeps grauiter peccabit, & ad restitu-
tionem tenebitur, quotiescunq; pœ-
nam remissit, vbi parti non fuerit
satisfactum: adeò, vt indulgentia cri-
minis à Rege, vel Senatoribus non
præmissa partis satisfactione conces-
sa, nullius momenti sit, etiam si motu
proprio, & ex certa scientia emanau-
rit. lib. 2. cont. 7. n. 4. fol. 114.

Princeps etiam præmissa satisfactione
partis, moueri debet ex aliqua iusta
causa, ad relaxandam pœnam, quam
aliquando poterit relaxare absque

satisfactione partis. lib. 2. cont. 7. n. 7.
fol. 114.

Principes supremi, & Magistratus Re-
gij, in concedendis officijs solum at-
tendere debent ad qualitates & pro-
portiones meritòrum, ne committant vi-
tiū acceptionis personarū: quod solū
versatur circa iustitiam distributiua, &
non circa cōmutatiua. lib. 2. contr.
8. n. 30. & 31. fol. 127.

Principes seculares, licet condere pos-
sint leges, circa res & negotia Eccle-
siastica, non tamen iudicare de illis.
lib. 2. cont. 18. n. 29. fol. 107.

Princeps an alienare possit supremam
iurisdictionem alicuius loci, quæ in
dubio cēferri debet remansisse pe-
nes secularem Principem, nisi qualis
tas donatarij aliud suadeat: & plura
circa supremam iurisdictionem Prin-
cipum. lib. 2. contr. 17. num. 98. 99. &
100. fol. 198.

Princeps secularis, an possit ad actus spi-
rituales legitimare, vel emancipare
filiū clericī in sacris. lib. 2. cont. 23.
nu. 51. fol. 252. ¶ Et quid de insinua-
tione, & emancipatione coram inco-
petenti. num. 52. ¶ Et an ad actus vo-
luntarios iurisdicōtio requiratur, & in
aliena Diocesi, extraneoque territo-
rio, & in personas non subditas exer-
ceri valeant. num. 53. & 54. ¶ Et an
index laicus super contractibus cleri-
corum suam impartiri possit authori-
tatem, & procedere ad insinuationē
donationum clericorum. num. 55. &
56. ibidem.

Princeps supremus vtrum cōdere pos-
sit leges, quæ respiciant bonum pri-
uatum: & multa de bono publico, &
priuato, ac de fine legis, & Legislato-
ris, necnon de bono communitatis:
& de particularibus cōstitutionibus
reddactis in corpus iuris, & de extra-
uagantibus, & multa de iure naturali
gentium, & ciuili. lib. 3. contro. 1. per
totam.

Princeps facere potest quod dispositio
quæ

ALPHABETICVS.

- quæ non est lex, vim habeat legis. lib. 3. controu. 2. num. 16. fol. 299. ¶ Secus inferiores à Principe condentes statuta, qui facere non possunt, vt dispositio quæ lex non est, vim legis habeat, neque vt valeat in vim alterius dispositionis. num. 17. ibidem.
- Princeps actum antea nullû confirmas, de nouo facit. lib. 3. contro. 6. num. 7. fol. 315.
- Principes supremi, an iudicare valeant in causa propria, tam criminali, quàm ciuili. lib. 3. contr. 24. num. 1. fol. 421.
- ¶ Et an possint coram Pontifice Maximo a subditis conueniri. ibidem.
- Principi supremo integrum est, iusta existente causa priuilegia quæ semel contulit auferre, ac fori immunitatē. lib. 3. cont. 26. n. 55. fol. 446.
- Princeps, seu Legislator, eodem dictamine rationis adduci debet ad corrigenda præterita, ac ad futura mala, & facta à ratione deuiantia præcibenda. libro 5. controuer. 1. num. 7. folio 537.
- Principem supremum adire, bonum cōsiliū erit, vt videat, vtrum inferiorem circa præterita disponere expediat. libro 3. controuer. 4. num. 11. folio 547.
- Priuilegia militum, scholarium, & similibus renuntiari valent. Et non priuilegium fori clericis concessum. lib. 2. contr. 21. num. 34. vsque ad num. 39. inclusiue.
- Priuilegia miserabilibus personis concessa, cur tot ac tanta reperiantur. libro 3. controu. 1. num. 39. folio 293.
- ¶ Et de natura legis & priuilegij, & qua ratione priuilegia, tres potissimum comites debent habere. num. 40. ¶ Et quomodo accipiat, & diffiniatur priuilegium. numer. 41. & 42. ibidem.
- Priuilegijs ad corpus iuris reddactis, nō solum casus qui in illis deciduntur, sed alij similes iudicandi sunt. lib. 3. controu. 1. nu. 50. fol. 294. ¶ Et extendi potest priuilegia fuisse clausa in corpore iuris, ne tollerentur per generalem priuilegiorum abrogationem. num. 51. ¶ Et non erit inepta cautela, si personæ priuilegiatæ fecerint inseri sua priuilegia inter leges iuris communis. numero 52. ¶ Et priuilegia strictim accepta, quæ dicantur: & multa de iuribus singularibus, & priuilegijs diuersarum personarum. num. 54. 55. & 56. vsque ad 57. inclusiue.
- Priuilegium, rescriptum, mandatum, & similia à voluntate concedentis essentiam capiunt. lib. 3. cont. 4. nu. 14. fol. 307.
- Priuilegium fori Sacerdotibus competens in terminis iuris ciuilis, nunquam pertinuit ad ius publicum. lib. 3. controuer. 4. num. 34. fol. 310. ¶ Et ante ius Canonicum recte potuerūt clerici suo priuilegio renuntiare. nu. 35. ibidem.
- Priuilegia viduarum, pupillorum, & aliarum miserabilium personarum, circa suas causas ad Ecclesiasticam defendendas, an sint obseruanda, & quomodo intelligenda: & quid in puncto iuris tenendum sit, & in praxi seruandum. libro 3. controuer. 22. num. 44. cum sequentibus, vsque ad num. 52. inclusiue.
- Priuilegium ne continentia causæ diuidi possit, an procedat quando partes sunt diuersi fori. Et multa de dicto priuilegio, & similibus. lib. 3. contro. 23. n. 38. cum seqq. vsque ad num. 51. inclusiue.
- Priuilegium non diuidendæ continentia, procedit etiā si iudex causæ possessoria fuisse Delegatus, vt idem iudex contempto Ordinario super proprietate sit aduandus. lib. 3. contr. 23. num. 51. fol. 430.
- Priuilegium habēs ne excommunicetur, nō ligabitur excommunicatione sui Episcopi ignorantis tale priuilegiū. lib. 4. cont. 2. n. 8. fol. 502.

Prin-

- Præilegia, seu concessiones speciales,** statim ac pervenerint ad notitiam illorum quibus conceduntur, ligabūt. lib. 4. cont. 2. n. 19. fol. 502.
- Præilegium praterita quoque respicit,** lib. 5. cont. 1. n. 6. fol. 537.
- Præilegium eam conditionem habet,** ut futura potius quam praterita contempletur. lib. 5. cont. 1. n. 20. fol. 539.
- Privari quæquam facultate disponēdi** de rebus suis magnū inconueniens est. lib. 3. cont. 4. n. 4. fol. 314. & 315.
- Processus diebus feriatis habitus,** nec consentientibus partibus tenet, nec sententia quam contingit diebus huiusmodi promulgari. lib. 3. contr. 16. n. 1. fol. 366. pag. 1.
- Processus an exhibendus sit ante exhibitionem auxilij,** latē disputatur in utramque partem. lib. 3. cont. 31. n. 2. cum pluribus seqq. & per totam controuersiam. ¶ Et nusquam iure Canonico expressum reperitur, quod seculares possint, aut debeant processum requirere. n. 4. ¶ Et conciliantur duæ opinioniones contrariæ. num. 5. ibidem. ¶ Et an sit distinguendum inter causas Ecclesiasticas, & mixtas. n. 6.
- Processus nullo modo exhibendus erit,** si aliquis iam iudicatus, & condemnatus, tradatur Coriæ seculari ad executionem tantum. lib. 3. cont. 31. nu. 35. fol. 474. ¶ Et quid in negotijs natura sua merē secularibus. n. 36. ibidem.
- Professionem aliquam exercens frustra** declinat iurisdictionem iudicis ad quem cura illius professionis, seu militiæ pertinet. lib. 1. contr. 12. nu. 19. fol. 153.
- Professio cuiusque sancti attendenda est** ad dignoscendum inter ipsos sanctos quænam opinio præualere debeat. libro 2. contr. 29. n. 35. fol. 284. pag. 2.
- Prohibitum impetrare iudicem sub poenâ,** etiam si impetrauerit, nō puniuntur nisi utatur, reum in iudicium adducēdo. lib. 3. cont. 8. n. 42. fol. 329. & 330.
- Prohibitio alienationis ad hypothecam** nullo modo extenditur, & an prohibitus alienare incidat in commissum, si rem pignori, vel hypothecæ constituat. lib. 3. cont. 13. n. 5. fol. 351. & nu. 6. & 7. ibidem.
- Prohibitiones emendi, vel non emēdi,** non infringunt libertatem Ecclesiasticam, & solum adimunt clericis, & Ecclesijs politicum commercium, cōpetens eis tanquam civibus. lib. 2. cōtrou. 15. n. 38. 39. & 40. fol. 176. cum numeris seqq. vsque in finem controvertiæ.
- Promulgatio legis omninō necessaria** est. lib. 1. cont. 1. n. 13. fol. 3.
- Promulgatio priuata, an sufficiat ad essentiam legis,** vel exigatur solemnitas & publica. lib. 2. cont. 1. n. 15. fol. 496.
- Promulgatio legis, an sit necessaria in** Provinciis, & multa de ipsarū promulgatione. lib. 4. cont. 1. n. 23. & 24. fol. 497. ¶ Et an habeant aliquid speciale leges testamentorum, quod attinet ad ipsarum promulgationem. lib. 4. cont. 1. n. 25. fol. 497.
- Prorrogatio iurisdictionis, & facultas** prorogandi vnde originem traxerint. lib. 3. contr. 22. num. 10. 11. & 12. fol. 407. ¶ Et multa de natura & essentia ac conditione prorogationis. lib. 3. contr. 22. n. 17. cum pluribus seqq. vsque ad num. 23. inclusiue, & pluribus seqq. vsque ad num. 33. & deinceps, ac per totam controuersiam.
- Prorrogare an possint laici alterius** Episcopi iurisdictionē absque sui Diocesis voluntate, quoad ea in quibus Ecclesiastico iudicio subijciuntur. libro 3. cont. 26. n. 9. fol. 440. ¶ Et quid circa ea quæ pertinent ad ordinē, aut voluntariam iurisdictionem, vel ad contentiosam. n. 10. ¶ Et quid in causis spiritualibus, hæresis, simoniæ, beneficij, decimarum, iuris Patronatus, matrimonij, & similium. nu. 11. ibidē. ¶ Et Episcopi consensum expressum esse debere. n. 12. ¶ Et adducitur Magistri Augustini locus ubi clericj in iudicio

ALPHABETICVS.

cio seculari confessi puniti fuerunt grauissimis poenis.n.13.

Protestatio, an sit necessaria ad euitandā irregularitatem, quando Dñi Inquisitores relinquunt aliquem Curie seculari, & quid de deprecatione facienda per Ecclesiasticum, ne delinquentibus imponatur poena mortis, quomodo id intelligendum sit.lib.3. controu.3.1.n.2.3.cum pluribus seqq.vsq; ad num.28.inclusiue.

Prouisus per simoniam, quantumuis ignorantia probabilis: nihilominus suspensus manet: meretur tamen dispensationis indulgentiam.lib.4. contr.6. n.20.fol.523.

Qualitates ambientium munera, si omnino equales sint, poterunt Principes exercere liberalitatem, & praeligere amicum, vel consanguineum, aut sibi aliquo vinculo coniunctum, indulgendo cui voluerint.lib.2. contr.8.n.33.fol.118.

Qualitas probationum, & numerus testium, qui & qualis esse debeat, nulla lege statui, aut comprehendere potuit. lib.3. controu.19.num.29.folio 385. & 386.

Quale quale ad mixtum in voluntarium culpam minuit, & sufficere debet ad attenuandam poenam.lib.4. contr.5. n.1.fol.515.

Ratio est actus intellectus.lib.1. contr.1.n.3.fol.2.

Ratione legis cessante, cessat ipsa lex, secundum multorum sententiam. lib.1. contr.3.n.3.fol.6.

Ratione legis cessare dupliciter contingit, negatiue, & contrarie: & explicatur vnumquodque distinctionis membrum. lib.1. contr.3.n.9.fol.6.

Ratio legis cessat contrarie, quando ex illius obseruatione induceretur vicium irremissibile per partes contra commune bonum animarum salutem, vel Religionem Christianam.lib.1. contr.3.n.10.fol.7.

Ratio legis dicitur negatiue cessare, quando exiit induceret, tale tamen quod valeret partes remittere.lib.1. contr.3.n.10.fol.7.

Ratione legis contrarie cessante, cessat ipsa lex: non sic si negatiue cesset, & probatur per argumentum à repugnantibus.lib.1. contr.3.n.12.fol.7.

Ratio legis non est in omnibus perquirenda, quinimò pro Principe presumendum est, & in dubio fides adhibenda experientiæ maiorum. lib.1. contr.4.n.3.fol.9.

Ratione necessariam esse ad ferendam legem, contra glossas, & alios ostenditur. lib.1. contr.4.n.6.fol.9.

Ratio propter quam leges ultra Decretum irritans, & actus nullitatem, poenas adijcere consueuerunt.lib.3. controu.7.n.9.fol.319.

Reconuentio, an locum habeat aduersus clericum, & multa de materia reconuentionis, tam in civilibus, quam in criminalibus.lib.2. contr.21.n.3. cum pluribus seqq. & per totam controuersiam.

Recognitio suprema, an per subditum præscribi valeat.lib.3. contr.24.n.38.fol.416.

Rector Complutensis Apostolicam simul & ordinariam iurisdictionem exercet, & singulæ personæ scriptæ in matricula illius Vniuersitatis, gaudent vniuersali & plena exemptione, & specifica aduersus Dominum Archiepiscopum Toletanum.lib.3. contr.33.n.50.folio 488. ¶ Et maior est, & superior quocunque Ordinario.n.51. ibidem.

Rector Complutensis, in sessionibus, & omnibus alijs actibus, in quibus ut Delegatus existit, præferendus est omnibus & singulis iudicibus Ordinarijs, & sedere debet in eminentiori loco, cui cedit, & semper cedit Ordinarius Toletanus, & Dñi Archiepiscopi & Cardinales Toletani manum dexteram porrexerunt Domino Rectori. lib.3. contr.33.n.85.fol.492.

Referuntur nonnulla iura non generaliter tantum,

d

tantum,

INDEX

- tantū, sed speciatim de prateritis agē
tium. lib. 5. cont. 1. n. 3. fol. 537.
- Reges habere debent regulam ad diri-
gendos vassallos. lib. 1. contr. 1. nu. 7.
fol. 2.
- Reges & Principes sunt causa efficiens
ipius legis, quæ propositio explica-
tur. lib. 1. cont. 1. n. 12. fol. 3.
- Reges, & Principes importunis flagitan-
tū precibus incitati, vel ex alijs cau-
sis, sæpē nō valent, vt oportet omnia
& singula animaduertere, qui re ma-
turius considerata totum contrarium
præciperent. lib. 1. controu. 5. num. 4.
fol. 14.
- Reges & Principes, & Pontifices Maxi-
mi, secundum maiestatem & autori-
tatem suam, non possunt liberè diri-
gere mandata sua in arduis, & diffici-
limis negotijs, nisi personis sua digni-
tate & honore fulgentibus: & sic in fi-
ni Ministri præcisse exequi tenetur,
neque possunt deliberare super disse-
renda mandati executione. lib. 1. con-
trou. 5. n. 57. fol. 24.
- Reges & Principes nullatenus tertio præ-
iudicare voluisse censendi sunt, nec
ita suis constitutionibus ligantur, quin
aliquid minuire, vel immutare exi-
gente ratione valeant: secus infio-
res iudices. lib. 2. controu. 10. num. 1.
fol. 136.
- Reges, & Imperatores, habent tempo-
ralem potestatem directè & principa-
liter in ordine ad finem naturalem,
& bonum publicum. Pontifices verò
indirectè, & in ordine ad bonum spi-
rituale, & quomodo id intelligendum
sit. lib. 2. cont. 17. nu. 46. & deinceps,
fol. 190. & 191.
- Reges & Principes seculares in aliqui-
bus Prouincijs cognoscunt cōtra Præ-
latos in Regno superiore non habentes.
lib. 2. cont. 18. n. 2. fol. 202.
- Rege sine successore decedente, an apud
Rempublicam maneat suprema
temporalis iurisdictio. lib. 3. cont. 24.
n. 35. & 36. fol. 425.
- Regibus & Principibus liberum est con-
stituire, vt leges, vel statim, ac pro-
mulgatæ sunt, vel post, non vique in
certū tempus subditos obligent. lib.
4. cont. 1. n. 17. fol. 496.
- Rex noster Catholicus tanquam Patro-
nus potest scholam Cōplutensem vi-
sitare, & omnia facere quæ sibi, & Se-
natui expedire videbuntur. lib. 3. con-
trou. 6. n. 5. fol. 315.
- Rex aliquid statuens circa commercia
tollenda, non dicitur exteris Prouin-
tjjs legem dare. lib. 2. cont. 15. num. 8.
fol. 172.
- Regum, ac Principum leges, quare pla-
cita appellantur in iure, aliorum Le-
gislatorum non ita. lib. 1. controu. 1.
n. 16. fol. 3.
- Regia potestas, quæ penes Populum an-
tea erat, in Principem translata fuit,
sub quo militant alij optimates, &
Gubernatores, & sub his alij infio-
res: & quomodo fieri possit consue-
tudine, statuto, lege, vel prescriptio-
ne, vt potestas ferendi leges nō spec-
tet ad Superiores communicatū. lib.
2. contr. 1. nu. 58. cum seqq. vsque ad
num. 62. inclusiue.
- Regula ad dignoscendum iurisdictionē
delegatam ab ordinaria. lib. 2. contr.
26. n. 55. fol. 272.
- Regula neminem audiri posse contra pro-
priam confessionem explicatur. libro 3.
cont. 27. n. 22. fol. 450.
- Reipublicæ interest, vt actus humani di-
stinguantur iuxta suas species, ne dijs
sollemnitatibus pro forma inductis.
lib. 3. cont. 4. n. 2. fol. 306.
- Relaxatio à Principe facta absque satis-
factione partis, non impedit, quod
parti satisfaciendum sit. lib. 2. cont. 7.
n. 7. fol. 114.
- Relaxatio poenæ à Principe facta, vel fa-
cienda, intelligenda est, dum modo
redundet in Reipublicæ vtilitatem:
& sine tertij præiudicio. lib. 2. contro.
7. n. 5. fol. 114.
- Relictū Canonicis, capitulo debetur diui-
den;

ALPHABETICVS.

- A**ddendumque est inter omnes, sicuti alia bona Capituli. lib. 2. contr. 4. n. 28. fol. 95.
- R**enuntiatio eorū quæ ad rem cuiusque familiarem spectant, admittenda est. lib. 3. cont. 3. n. 15. fol. 303.
- R**emuneriatio quid operetur circa priuilegium fori clericorum, nobilium, & aliarum personarum, & quid circa alia quam plurima priuilegia. libro 3. contr. 25. num. 10. cum pluribus sequentibus.
- R**enuntiare an liceat vnicuique his que fuerint in eius fauorem introducta, etiam si habeant clausulam Decreti irritantis, super quo vtrinque latè discutitur, & duæ extremæ sententiæ examinantur. lib. 3. contr. 5. à n. 2. per totam.
- R**epulsio testis à testimonio ordinarij, vel extraordinarij penā inducat. libro 3. cont. 28. n. 6. fol. 451.
- R**epresentatio illa, seu identitas personarum, hæredis & defuncti, an locū habeat in his que cōsistunt in facto. lib. 4. cont. 4. n. 26. fol. 511. pag. 2.
- R**equisita assignata à Pontificibus Maximis ad superaddendū, & interim rescibendū, nullo modo verificari possunt, in infimis personis. lib. 1. cont. 5. n. 52. fol. 24.
- R**escriptū de muneribus, & honoribus gradatim deferendis, respicit singulorum vtilitatē, cui liberè poterit renūtiari. lib. 2. cont. 2. n. 16. fol. 76.
- R**escriptum speciale, & statutum, & rescriptum impetratum in derogationē litis pendentiæ, & statuti inferiorum, in quibus differant. lib. 5. cont. 4. n. 9. fol. 547. pag. 2.
- R**escripta Principum illa videntur comprehendere, quæ alijs in commodum non afferunt, nisi aliud expresse dicatur in rescripto. lib. 5. cont. 2. num. 5. fol. 540.
- R**es iudicata circumstantia quædam est per se tribuens aliquid iuris. lib. 5. cont. 4. n. 13. fol. 548.
- R**es maioratus in quibus casibus alienari possunt, possunt etiam hypothecari. lib. 3. controu. 14. num. 18. fol. 357. & 358.
- R**esignatio beneficij conditionalis, aut respectiua, in fauorē alicuius expressè facta, aut cum clausula, non aliter, neque alio modo, vtrum speciem habeat simoniz remissiue. lib. 4. cont. 7. n. 41. fol. 532.
- R**eus absolutus in foro Ecclesiastico in criminibus mixti fori, an possit nihilominus apud iudicem secularem iterum accusari, latè discutitur ad vtraque partem, & diuersæ referuntur sententiæ. lib. 3. cont. 32. n. 1. cum pluribus sequ. vsque ad num. 7. inclusiue, & deinceps.
- R**eus eodē tēpore vocatus à Delegato, & Ordinario, prius corā Delegato cō parere debet. ibidem. numero 86. folio 492.
- R**eo absoluto in foro exteriori impediri debet altera accusatio, non ita si in foro conscientie absoluitur. libro 3. controu. 32. numero 21. folio 478. & 479.
- R**omanus Pontifex circa spiritualia & temporalia Ecclesiæ, summam, & penē omnimodam potestatem habet: circa temporalia verò extra terras Ecclesiæ, non habet iurisdictionem. lib. 2. cont. 1. n. 6.
- R**omanus Pontifex, si reprobet, & iubeat non obseruari consuetudinem, vel contractum inter seculares, Principes autem seculares cōtradicar, quid faciendum sit. lib. 2. contro. 17. n. 74. cum sequ. vsque ad num. 73. inclusiue. fol. 194. & 195. ¶ Et in quibus casibus, & quando possit cognoscere, & iudex existere, inter duos supremos Principes neminē recognoscentes, & inter priuatum, & Principē supremum, & an in suis proprijs causis, & an ob defectum iustitiæ Pontifex cognoscere possit inter seculares. lib. 2. contro. 17. num. 79. cum sequ.

INDEX

- vſque ad num. 84. incluſiue. fol. 195.
& 196.
- Romanus Pontifex non tenetur ſtatuti,
vel conſuetudinis notitiam habere,
& excuſabitur ignorantia ipſius con-
ſuetudinis, quæ inferiores non excu-
ſabit. libro 4. controu. 8. num. 10.
fol. 514.
- Ruſtici & milites, an ex ignorantia excu-
ſentur, & in plerisque iuris articulis
humanas leges, ac Principum con-
ſtitutiones ignorare præſumantur. li-
bro 4. controuerſia 8. numero 4. fo-
lio 533.
- S
- Sacramenta quæ in actione conſi-
ſtunt, veluti *Baptiſmus, Confirmatio, Ordo*,
& reliqua, per ſimoniam adquiſita, an
reſtituenda ſint. lib. 4. contro. 6. nu. 6.
fol. 521.
- Sacramenta quædam, nullum ex parte
ſuſcipientis actum requirunt, alia de-
ſiderant proprium ſuſcipientis actum:
illa valent, etiam ab alieno miniſtro,
hæc non ita. lib. 2. contr. 1. num. 72.
fol. 72.
- Sacri Canones, Romanique Põtiſces,
juſtiſſimæ leges omnes peccati nutri-
tius, etiam ſeculares abrogarunt, et-
iã ubi timor ſit peccati venialis dũta-
xat. lib. 3. controu. 19. num. 42. & 43.
fol. 387.
- Sacrorũ librorum gradus & ordo, quam
authoritatem forſciantur ad deciden-
da negotia: & quomodo ſint accipiẽ-
di Doctores, qui dictis Sãctorũ neceſ-
ſariã authoritatẽ tribuere recuſarunt.
lib. 2. contr. 29. n. 21. fol. 283.
- Sancti Patres magis legẽ deſcripſerunt,
quam diſſinierunt. lib. 1. cont. 1. num.
14. fol. 3.
- Scandalum quod timetur debet eſſe no-
tabile ſimul & probabile, nec leue
ſufficiet ad ſuperſedendũ à literarũ
executione. lib. 1. cont. 5. n. 16. fol. 16.
- Scandalum vbiuſq; timebitur, ſuper-
ſedendũ erit ab executione literarũ,
vbi verò ceſſauerit vterius progre-
- diendũ. lib. 1. cont. 5. n. 50. fol. 23.
- Scientia poenæ pro actu conſtituta, an
ſit neceſſaria in delinquente, vel agẽ-
te contra legem. lib. 4. contr. 3. nu. 27.
fol. 506.
- Scientia Principis non requiritur in ad-
quirenda quaſi poſſeſſione iuriſdic-
tionis. lib. 2. contr. 1. num. 74. fol. 72.
& 73.
- Scolastici vtrum ſuis priuilegijs valeant
renuntiare, & alijs iudicibus ſe ſum-
mittere. lib. 3. contr. 3. n. 10. fol. 302.
- ¶ Et quid de exemptis. n. 11. ¶ Et de
duobus generibus exemptorũ. n. 12.
- ¶ Et de priuilegijs ciuitatibus cõceſ-
ſis, vt earũ habitatores aliquibus im-
munitatibus gaudeant. n. 13. ibidem.
- Scolastici ſe reſiſtẽtes, an habeant ſco-
laſticum priuilegiũ, & reſeruntur alijs
caſus, in quibus nec ipſi, nec clerici
fori priuilegio gaudent. lib. 3. contr.
26. n. 54. fol. 446.
- Scripturæ priuatæ variæ ſpecies referũ-
tur. lib. 1. cont. 6. n. 14. fol. 32.
- Scripturæ tabelionis, plus credendum
eſſe, quam iudicis, vel Epifcopi: quo-
modo & in quibus caſibus intelligen-
dum ſit. lib. 1. cont. 6. n. 40. fol. 35.
- Scriptura, an ſit de ſubſtãtia legis, & an
requiratur in ſtatutis inferiorum. lib.
1. cont. 9. n. 1. cum ſeqq. vſque in finẽ
controuerſiæ.
- Scriptura, an ſit de ſubſtãtia, ſeu eſſen-
tia alicuius actus: an verò requiratur
ad probationem longa differẽtia eſt.
lib. 1. con. 9. n. 26. fol. 54.
- Seculares Magiſtratus cognoscũt per re-
cõuentionẽ de negotijs ciuilibus ele-
ricorum, imò de cauſa poſſeſſoria cu-
iuſvis rei ſpiritualis, nõ modo contra
laicũ, ſed etiã contra clericũ qui alte-
rũ ſpoliauit. lib. 2. contr. 18. nu. 4. cum
ſeqq. vſque ad num. 8. incluſiue. folio
202. & 203.
- Seculares, an ſe ſubijcere poſſint Ecce-
ſiãtico iudici in cauſis temporalibus.
lib. 3. contr. 22. num. 3. cum pluribus
ſequentibus.

Senatores

ALPHABETICVS.

- Senatores** praefecturas, & officia obtinere per pecuniā, & alia media illicita, ea dimittere tenentur. lib. 4. contr. 6. n. 16. fol. 522. & 523.
- Senatores Regij** de omnibus possessorij cognoscunt etiam contra clericos, sed expediret, vt de solo interdicto recuperandē cognoscerent: & in alijs non viget congrua ratio ad cognoscendum per seculares. lib. 2. cont. 19. n. 36. fol. 215. & 216.
- Senatores Regij** Camerae, poenas remittere non valent absque partis satisfactione. lib. 2. cont. 7. n. 7. fol. 114.
- Senatus Populi Romani**, potestatem habuit condendi, renocandique leges: nostris verò Senatoribus, non est data talis potestas, qui etiam si supremi sint iure iurando promittunt se iudicatos secundum leges. lib. 2. contr. 29. n. 39. & 40. fol. 285.
- Senatusconsultum** Macedonianum poenale satis & odiosum inter iura publica optimo iure censetur. lib. 3. contr. 3. n. 25. fol. 304.
- Sententia dicentium**, quod cessante ratione legis, cessat ipsa lex. lib. 1. cont. 3. n. 3. fol. 6.
- Sententia** necessario scribenda est, lex verò non ita. lib. 1. cont. 9. n. 20. & 21. fol. 53.
- Sententia** augens, vel minuens poenam extra legitimam causam, an sit ipso iure nulla. Et quid si expressum errorē contineat, vel prolata sit contra legē directē prohibentem sic pronuntiarī. lib. 2. controu. 7. num. 16. 17. & 18. fol. 116. & 117.
- Sententia Pontificum** inserta in corpore iuris, vim legis habet, Supremi verò Senatus non ita, nisi cōsuetudine, seu praxi fuerint receptae. lib. 2. cont. 29. n. 38. fol. 285.
- Sententia** etiam si ab ipso Principe feratur, dummodò fuerint inter partes, nomen legum nullatenus meretur. lib. 3. cont. 1. n. 58. fol. 295. & 296.
- ¶ Et quid si inserantur in corpore iuris.** num. 59. ¶ Et quid in sententijs interlocutorijs. numero 60. ¶ Et an sit constituendum discrimen inter sententias interlocutorias, & diffinitivas, insertas in corpore iuris. n. 61. & 62. ibidem.
- Sententia diffinitiva iudicis** fortior est, quam statuti. lib. 3. contro. 2. num. 12. fol. 299.
- Sententia afferentium** recurrendum esse per Ecclesiasticum ad iudicem territorij, in quo sunt personae, vel bona in quibus facienda est executio. libro 3. controu. 30. numero 10. folio 464. ¶ Et discutitur materia, numero 11. cum pluribus sequentibus. ibidem.
- Sententia rectè** dicitur particulares leges, quas certū est praeterita respicere. lib. 5. cont. 1. n. 8. fol. 537. & 538.
- Sententia** magis respicit praeterita quā futura, secus in lege & privilegio: & de natura sententiae est imponere finem litibus. lib. 5. contr. 1. num. 20. fol. 539.
- Sententia lata à iudice Ecclesiastico**, an pariat exceptionē rei iudicatae in foro seculari. lib. 3. contr. 32. n. 25. cum seqq. fol. 479.
- Sigillum Capituli** vniuersalis, & similitum, in his quae ad ipsorum officium & potestatem spectant, publicum est, & authenticum, ratione publici officij. lib. 1. cont. 6. n. 25. fol. 33. & num. 26. 27. & 28. ibidem.
- Sigillum publicum**, vel priuatum, an & quando praesumatur appositum instrumento, de voluntate illius cuius est. lib. 1. cont. 6. n. 31. fol. 34.
- Sigillū Episcoporum** supplet vicē testium. lib. 1. cont. 6. n. 39. fol. 34.
- Similitudo facti**, facit, vt aliqui numerentur inter eos, de quorū numero nō sunt. lib. 3. cont. 8. n. 10. fol. 325.
- Simonia** non committitur, quando in conuentionem deducuntur illa quae insunt. lib. 4. contr. 7. num. 3. fol. 527.
- ¶ Et quae insunt si exprimantur non**

INDEX

- Immutant naturam dispositionis: & omni iure inest obligatio dandi temporalia spiritualium Ministris. nu. 4. ¶ Ita vt non misceantur spiritualia cum temporalibus. n. 5. ibidem.
- Sinoniacum esset manumittere seruū sub conditione vt Sacerdos fiat, & pro manumittenti singulis diebus orationes offerat, aut sacra faciat. libro 4. contr. 7. num. 31. fol. 530. & nu. 33. ibidem.
- Singulorum præiudiciū circa præterita contemni debet, quando id expedit bono communi. lib. 5. cont. 4. n. 5. fol. 547.
- Sinodus generalis ad quam iure diuino generale regimen Ecclesiæ pertinet totam Ecclesiam vniuersalem repræsentat. lib. 2. contr. 28. n. 13. fol. 278.
- Sinodales iudices ex sola deputatione iurisdictionem non habent. libro 2. contr. 26. n. 53. fol. 272.
- Societatis Iesu laudabilis consuetudo, quorum statuta non paciuntur, quod se obligeat ad annuercaria. lib. 4. controu. 7. n. 24. fol. 529.
- Solemnitas à iure constituta ad condenda statuta, & quæ requisita, & conditiones desiderantur. lib. 2. controu. 4. num. 29. vsque ad 33. inclusiue. folio 95. & 96.
- Solēnia pro forma actus inducta, an sint iuris publici. lib. 3. controu. 4. n. 7. fol. 307. ¶ Et quomodo omnes actus à legibus inuenti duplicem solemnitate habeant. n. 9. ¶ Et lapsas fuisse glossas. n. 10. ¶ Et quomodo in naturalibus propter defectum accidentis nō corrumpatur substantia. numero 11. ibidem.
- Solemnitatum duo genera. lib. 3. contr. 4. n. 16. fol. 308. ¶ Et de solemnitate substantiali, & accidentali. n. 17. ¶ Et exemplum vtriusque. n. 18. & 19. ¶ Et de varijs circumstantijs, & accidentibus legum, annullent vel non, & remitti valeant necne. n. 20. cum seqq. vsque in finem controuersie.
- Solemnitates accidentales desideratæ & lege ad vitandas fraudes, aliaque mala fugienda, nō poterunt remitti per partes. lib. 3. contr. 4. nu. 24. fol. 309. ¶ Et quid de legibus formam aliquā inducētibus ad dolum, vel malitiam vitandam. nu. 25. ¶ Et quid quando actum prohibent, & irritant, propter defectum accidentis, an sustineatur si partes consentiant, aut inualidus iudicetur, si in indiuiduo id petant. n. 26. ibidem.
- Speciale est, semperque fuit in Romano Pontifice, vt credatur eius litteris, in quibus se aliquem excommunicasse, vel suspendisse narrat, quæ specialitas firmat in alijs regulam in contrarium. lib. 1. cont. 6. n. 5. fol. 30.
- Specialia in generali legatione non vērū, quæ specialia, seu reueruata, quæ si meri Imperij sunt, & ideo generalis commissione non transferuntur. lib. 2. cont. 1. n. 62. & 63. fol. 70.
- Speciale est in crimine hæreseos, & in nonnullis alijs, vt pro priori lapsu fiat relaxatio, absq; alia incorrigibilitate. lib. 3. contr. 31. n. 44. fol. 475.
- Spiritualia facta ab eo qui potestatem gerendi non habet, viribus non subsistunt, quæ doctrina cōfirmatur discursu Sacramentorum. lib. 2. contr. 1. n. 68. fol. 71.
- Spoliator etiam facta restitutione, non poterit de causa cognoscere. libro 1. cont. 6. n. 54. fol. 36.
- Spoliatione in modum exceptionis tantum probata, an sit restitutio facienda. lib. 3. cont. 29. n. 13. fol. 457.
- Sarctum quod vxore mortua sine filijs, vir lucretur tertiam partem dotis, an liget omnes & singulas mulieres viuentes, & si ante statum nupte sint. lib. 5. cont. 2. n. 21. fol. 543.
- Sarctum, quādo nihil, vel aliquid addit actui, quānam differētia versetur ad incurrendam pœnam. lib. 4. contr. 4. n. 30. fol. 512.
- Statutum de certo Canonicoꝝ numero

ALPHABETICVS.

- ro iuris publici est: & tamen per Canonicos remitti valet. lib. 3. contr. 4. n. 32. fol. 310. ¶ Et quare remissio talis statuti à Canonicis fieri possit, vt vniuersis. n. 33. ibidem.
- Statuta communitatum inferiorum, per Principem cōfirmata, an possint per easdem communitates remitti. lib. 3. cont. 6. per totam.
- Saturum si fiat ex causa rationabili, etiā specialiter contra aliquem priuatum, & in eius præiudicium, subsistente iusta causa firmum, & validum erit. lib. 3. contr. 2. n. 13. fol. 299. ¶ Et quando versetur publica vtilitas in lege lata contra priuatam personam. num. 14. ibidem.
- Saturum Principis quotiescunque ob aliquem defectum subsistere non potest, habebit tamen in cæteris omnibus auctoritatem legis. lib. 3. cont. 2. n. 16. fol. 299.
- Statuto, seu lege ligari, & ligari iudicio, exequantur inter se. lib. 2. contro. 18. n. 1. fol. 201.
- Statuta communitatum, vtrum seruari debeant extra communitatem, referuntur duæ opiniones, & adhibetur distinctio, & quædam inferuntur ad praxim. lib. 2. cont. 4. n. 35. cum seqq. vsque in finem controuersæ. fol. 96. & 97.
- Statuta inferiorum contra leges Superiorum facta omnino inualida sunt, quod probatur a priori. lib. 2. cont. 2. n. 1. cum seqq. vsque ad num. 6. inclusiue. fol. 74. & 75.
- Statutum Episcopi continens subditorum præiudicium absque Cleri cōsensu nequaquam admittendum est, qui non potest statuere contra leges Superiorum, nō modo prohibitiuas, sed neque ordinatiuas, seu permissiuas. lib. 2. cont. 2. n. 20. fol. 77.
- Statutum, aut lex, etiam obligat successores, pactum verò paciscentes dumtaxat, in materia continentiz. libro 2. cont. 2. n. 18. fol. 78.
- Stephani Papæ elegantissima verba referuntur contra nō obseruantes Sardicense Concilium. lib. 4. cont. 1. nu. 20. fol. 496.
- Stipulatio facti, vel nō facti, minimè differunt. lib. 1. cont. 5. n. 76. fol. 27.
- Stipulationis fæneratiuæ reprobatio quare extendatur ad antiquos vsurarios. lib. 5. contro. 2. num. 20. fol. 542. & 543.
- Subditi alios adire iudices nō possunt, in his quæ pertinent ad Coronam, & Patrimonium Catholici Regis. lib. 3. cont. 2. n. 24. fol. 409.
- Subditi quādoque nō exequentes Principum litteras inobedientes nō sunt, imò ex iuris censura obtemperasse censentur. lib. 1. cont. 5. n. 6. fol. 14.
- Subiunctiua ad euitandas absurditates, & odia restringenda, quandoque importat præteritum, quandoque futurum, prout magis expedierit materiæ subiectæ. lib. 5. controu. 3. num. 3. fol. 544.
- Successor, seu particularis, seu vniuersalis, ignoranter alienans emphiteusim, irrequisito Domino, an cadat in commissum. lib. 4. contr. 4. nu. 24. fol. 511. ¶ Et quid si Canonem non soluat intra legitimum tempus. n. 25. ibidem.
- Supplicatio an interponi possit à legibus, pragmaticis, & constitutionibus Principum. lib. 1. controu. 5. num. 1. fol. 13.
- Supplicatio quare & quibus ex causis iuste interponatur. lib. 1. contr. 5. nu. 4. fol. 14.
- Supplicatio licita est, si modo non adueniat secunda Principis iussio, quæ tamen nō tollit peccatum, & adhuc videtur secundæ iussioni parendū non esse. lib. 1. cont. 5. n. 13. fol. 15. & 16.
- Supplicatio licita est, etiam si Princeps supremus sit, in quo maior dubitatio erat, atque adeo procedit in Legato & Delegato Principem supremū recognoscentibus. lib. 1. cont. 5. nu. 17. fol. 16.

INDEX

- Supplicatio** licet interponitur, licet timor sit scandali, siue alterius mali notabilis diuini, & multo magis si vtriusque simul timeri possit. lib. 1. cont. 5. n. 18. fol. 16. & 17.
- Supplicatio** quæ dicitur interponi posse à mandatis Principum, intelligenda est de validis, surreptitia enim mandata potius reiicienda sunt. lib. 1. controu. 5. n. 26. fol. 18.
- Supplicandi** & rescribendi vsus in omnibus Nationibus quarum notitiam habemus receptus est, qui procedit secundum Principis mentem, licet executio posponatur. lib. 1. contr. 5. n. 14. fol. 16.
- Surreptio** ne committatur, non fat est narrare factum, sed oportet exprimere seriem & causam eiusdem facti. lib. 1. cont. 6. n. 87. fol. 41.
- Suspicio** ne fraudis existente, litteris Episcopi non debet fides adhiberi, quantumcumque sigillatis, nisi insuper testis, vel notarius, aut alia sufficiens probatio concurrat. lib. 1. contr. 6. n. 51. fol. 36.
- Suspensio** & interdictum adueniente tempore præfinito extinguuntur (non sic excommunicatio) quæ nullam requirunt certam formam, nec verba desiderantur ut cessent. lib. 2. contr. 3. n. 47. & 48. fol. 88. & 89.
- T**
- Talionis** poenam abiisse in desuetudinem, nisi in casu legis 83. Tauri, ostenditur, & explicatur talionis poena. lib. 2. cont. 7. per plures numeros præcipue. n. 21. 23. & 24. fol. 117. & 118.
- Taxam** nouam si quis sciret imponendam, an posset vendere supra taxam currentem, dolumque committeret, & ad restitutionem teneretur necne, si id faceret: & quid si venditor esset ex Senatoribus qui interfuerunt tempore quo prædictæ fiebant taxationes: & multa circa has & similes conditiones. lib. 1. cont. 10. n. 6. cū seqq. vsque in finem controuersie.
- Tempus** præfixū instantiæ intelligi debet appositum in eum finem, ut litis immortalitati obietur. lib. 3. cont. 16. n. 10. & 11. fol. 367. & 368.
- Tempus** datum ad appellandum, aut ad prosequendam appellationem curia dices extendere non possint, restringere tamen & coarctare valeant. lib. 3. cont. 16. n. 18. fol. 368. & 369.
- Territorium** vnde dicatur, & vnde deriuetur verbum *Diæcesis*. lib. 3. contro. 30. n. 15. fol. 465. ¶ Et Ecclesiasticos territorii non habere, nec posse absque inuocatione suas aduersus laicos sententias executioni mandare. num. 16. ibidem.
- Terminus** datus à lege, an possit ab inferioribus immutari, latè discutitur. lib. 3. cont. 16. à nu. 3. cum pluribus seqq. vsque ad num. 29. inclusiue.
- Terminus** quando dirigitur in ipsum iudicem, facta ab ipso termino elapso, sunt ipso iure nulla. lib. 3. contr. 16. n. 15. fol. 368.
- Terminum** suspendere, & terminum protrahere, re ipsa idem est. lib. 3. contr. 16. n. 25. fol. 370.
- Termini**, transcursumque terminorum, an censeantur præterisse, ubi per cauillationes, & subterfugia litigatorum causa fuissent protrahere. lib. 3. controu. 17. n. 32. cum seqq. vsque ad num. 36. inclusiue.
- Termino** constituto ei qui sponte delictum fassus est, an aduersus illū nouū iudicium instituitur. lib. 3. contr. 29. n. 18. fol. 457.
- Testibus**, ac scripturis, eadem fides adhibenda est. lib. 1. cont. 9. n. 26. fol. 54.
- Testium** dicta, deponentium aliquem possidere, debent intelligi de insistētia rei, vel occupatione eiusdem. lib. 3. cont. 10. n. 8. fol. 337.
- Testiū** utilitas, an publica sit, & per partes renuntiabilis. lib. 3. cont. 18. n. 12. cum seqq. vsque ad nu. 18. inclusiue.
- Testis** qui falsum dixit testimonium, in eodem iudicio potest damnari. lib. 3. contr.

ALPHABETICVS.

cont. 29. n. 45. fol. 460. & num. 46. ibi dem.

Testis potest declarare dictum suum ex intervallo, absque nouo iuramento, & noua citatione partis, & iuramentum, & citatio prius facta trahuntur ad declarationem. lib. 5. cont. 5. num. 14. fol. 551.

Testis iuratus, quando examinatur ad alium finem, quam ad declarandum verbum ambiguum, iterum iurare debet. n. 19. ibidem.

Testificandi actus, legitimus, & honorificus est, & ex contrario ignominiosus à testimonio repellitur, praesertim ob crimen. lib. 3. cont. 28. n. 4. fol. 452. ¶ Et quando tractatur de repellendo clericum à testimonio, an negotium illud contra clericum testem, vel contra producentem agitur. n. 5.

Testimonio vnus, an plena fides adhiberi possit, late ad vtramque partem discutitur. lib. 3. controu. 19. à num. 1. cum pluribus seqq. & per totam controuersiam.

Testamentorum solemnia quaecunque fraudum striationem non respexerunt, per partes remitti poterunt. lib. 3. cont. 4. n. 30. fol. 310.

Theologi omnes affirmant solam virtutalem intentionem ministri sufficere in Sacramentis. lib. 3. cont. 10. nu. 18. fol. 338.

Tiraquelli, & aliorum sententia refertur afferentium solam Principis voluntatem sufficere pro ratione in lege. lib. 1. cont. 4. n. 1. fol. 8.

Titulum, vel priuilegium allegare expediet, esto litigantes sciant reperiri non posse. lib. 2. cont. 20. n. 2. fol. 217.

Titulus & priuilegium, licet praemanibus sint, consultus erit notoriam consuetudinem allegare. lib. 2. contr. 20. nu. 39. fol. 223.

Triplex modus dandi temporalia pro spiritualibus subiicitur. lib. 4. cont. 6. n. 13. fol. 522. ¶ Et quid si per ignorantiam probabiliter promissi, spirituale da-

tum fuit: an ex dispensatione Episcopi possit iterum beneficium ab eodem promisso obtineri. n. 14. ¶ Et quid quando temporale pro spirituali à tertio datur, an valida & firma sit talis promissio. n. 15. ibidem.

Tutius eligere, an teneamur, vel sufficiat eligere tutum. lib. 3. cont. 21. nu. 11. 12. & 13. fol. 401.

V

Vassalli à Regibus & Principibus dirigendi sunt. lib. 1. cont. 1. n. 7. fol. 2.

Vassalli super sedere possunt ab mandato executionis, & interim Principi rescribere. lib. 1. cont. 5. n. 8. fol. 15.

Vassalli probabiliter timentes scandalum, siue iniustum aliquod considerabile, possunt & debent, totum negotium Principi narrare, & interim executionem suspendere, qui ancipites sunt, vel esse debent de voluntate Principis. lib. 1. cont. 5. n. 25. fol. 16.

Vassalli vt à mandati executione supersedeant, simul & sine aliqua dilatione Principi rescribere debent. lib. 1. contr. 5. n. 20. fol. 17.

Vassalli intendentes supremum Principem conuenire, an teneantur prius veniam obtinere, & quid de personis quibus reuerentia praestanda est. lib. 3. contr. 24. n. 19. & 20.

Vectigalia publica, fiscus, fisci que priuilegia, & ad Regiam Coronam spectantia, iuris publici sunt. lib. 3. cont. 3. nu. 3. fol. 300. & 301.

Venditione, vel alienatione prohibita, promissio de vendendo, vel alienando, prohibita etiam censetur. lib. 3. cont. 15. num. 19. fol. 341. & 363. ¶ Et quid de venditione innani sine scriptura publica, an comprehendat promissionem de vendendo. nu. 20. ibidem.

¶ Et quid de foemina & viro, ante duodecim, vel quatuordecim annos, an celebrare possint sponsalia. n. 21. ibidem.

Verba singula diffinitionis legis vtrius explicantur. lib. 1. cont. 1. n. 11. fol. 3.

Ver

INDEX

- Verbum *placitum*, & verbum *consensus*, idem sunt, & utrumque significat regulatam voluntatem. lib. 1. cont. 4. n. 13. fol. 10.
- Verbum *presumant*, semper accipitur in malam partem. lib. 2. cont. 23. nu. 13. fol. 246. pag. 2.
- Verba *ipso iure*, *ipso facto*, *per sententiam*, *iure Prætorio*, vel *per iurisdictionem Prætoris*, & *per exceptionem*, & similia quibus frequenter vtuntur Iurisperiti, & Pontifices Maximi, latè explicantur. lib. 4. cont. 5. n. 23. cū pluribus seqq. vsque ad num. 29. inclusiue.
- Verba generalia legis, an protrahantur ad illa futura, quæ non aliter quā præteritorum præiudicio respicere possunt. lib. 5. cont. 2. n. 2. fol. 540.
- Verba generalia legum, aut cōstitutio-num nequaquam comprehendunt futura, quæ respici nō possunt sine præteritorum præiudicio. lib. 5. cont. 2. n. 6. fol. 540. & 541.
- Verba dubia legis, quæ eque præteritis, ac futuris aptari possunt, qualia sunt verba *subiunctiui modi*, nisi aliās de cōtraria mente Legislatoris constet, ad præterita non extenduntur. lib. 5. cōtrou. 3. n. 2. fol. 544. ¶ Et quid si ratio sit antiqua, pariterque vigeat circa præterita. n. 3. ibidem.
- Verbum quodcumque aptū importare præteritū, & futurum, in statutis, de futuro dumtaxat interpretandum est. lib. 5. cont. 3. n. 3. fol. 544.
- Verba dubia, quando nō possunt absq; iniustitia ad futura trahi, eo ipso non ad futura, sed ad præterita tantū trahi debent, & fugienda est interpretatio per quam lex iniqua reddatur. libro 5. cont. 3. n. 13. fol. 545. & nu. 14. & 15. ibidem.
- Verba dubia testamentorū postea de clara non exequantur, neque interpretantur à tempore ipsius declarationis, sed à tempore voluntatis declarare. lib. 5. cont. 5. n. 1. fol. 549.
- Veratio assignatur quare ignorantes crasse irregularitatem incurrūt. lib. 4. cont. 5. n. 31. fol. 518. & 519.
- Verisimile non est in dilatione subditorū super seditionē ab executione litterarum, nō latere inobedientiā aliquā, qui melius facient si obtemperauerint. lib. 5. cont. 5. n. 12. fol. 15.
- Vicarij generales Episcoporum, Ordinarij sunt à lege creati. lib. 2. cont. 25. n. 11. fol. 262.
- Vicarij generales Episcoporum, Ordinarij sunt, non Delegati, & ab ipsa lege constituitur, nec delegantur ab Episcopis, & multa circa officium Ordinariorum. lib. 2. cont. 26. n. 2. 3. 4. 5. & 6. fol. 264.
- Vicarius vrbis quī à Pontifice Maximo Romæ creatur, Ordinarius iudex est, & minimè Delegatus. lib. 2. cont. 26. n. 7. fol. 264. & 265.
- Vicarijs generalibus non cōpetit iurisdic-tio ex commissiōe, sed ratione sui officij. lib. 2. cont. 26. nu. 17. fol. 266.
- ¶ Et de illa clausula, *de nos iuliano Præuifor* 3 Vicario general. n. 18.
- Vicarios generales Episcoporum Dele-gatos esse multi defendunt. lib. 2. cōtrou. 26. n. 8. 9. & 10. fol. 265.
- Vicarij generales Episcoporū vbi existunt Vicarij, præferti sunt Archidiaconis. lib. 2. cont. 26. n. 31. fol. 269.
- ¶ Et possunt exercere iurisdictionē, præsentē, siue absente Episcopo. nu. 32. ¶ Et quod in Cathedrālī vnā Sedem habeant de principalioribus in choro. n. 34. ¶ Et de dicto prælationis gradu Vicarijs generalibus competere. n. 35. ¶ Et quod dicta non procedant in Vicarijs foraneis, & quid in Vicario Complutensi, & Metropolitano Compostellano qui residet Salmantica. n. 36. ¶ Et quando Vicarij generales idem Tribunal non constituunt cum Episcopis. n. 37. ibidem.
- Vicarij in spiritualibus, an Delegati sint, vel Ordinarij. lib. 2. cont. 26. num. 30. fol. 270. ¶ Et de superscriptione litterarum, quæ diriguntur officiali Episcopi,

ALPHABETICVS.

- C**opi, & eius in spiritualibus Vicario. num. 40.
- V**icarius Complutensis cum semel dispensasset, cum quibusdam cōsanguineis reasumpfit negotium Authore contrarium patrocinante. lib. 3. cont. 9. n. 27. fol. 335.
- V**icarij Complutenses, & alij iudices Ecclesiastici, respondere consueverunt coram Rectoribus illius Academiae. lib. 3. cont. 33. n. 1. fol. 482.
- V**idua combolares ad secundas nuptias ante annum luctus, iam non incurrit infamiae poenam: nec immerito dubitari potest, an alia quoque poenae contra dictas viduas cessauerint, quae nihilominus sustinebuntur. lib. 2. cont. 13. n. 34. 35. & 36. fol. 162.
- V**idua, quae intra annum luctus nubere non poterat, sponsalia tamen integrum illi erat contrahere. lib. 3. contr. 15. n. 22. fol. 363.
- V**iolatio iuris naturalis, versatur in tollendo iure quaesito. lib. 5. cont. 4. num. 7. fol. 547.
- V**ita suae nemo Dominus est, & an confitendo possit se poenis corporalibus subijcere. lib. 3. cont. 29. num. 17. folio 457.
- V**oluntas Principis sola, sufficit pro ratione in lege. lib. 1. cont. 4. n. 1. fol. 8.
- V**oluntate Principis solam non sufficere, sed necessariam esse rationem ad ferendam legem ostenditur, reprobata glossarum, & aliorum sententia. lib. 1. cont. 4. n. 6. fol. 9.
- V**oluntas nuptiarum, vel aliquibus signis, aut coniecturis declarata sufficit, ut in ademptione Legatorum, & in matrimonio eorum qui loqui non possunt, & in legatis. lib. 3. cont. 9. num. 3. fol. 331. pag. 2.
- V**oluntaria criminis exceptio quoniam sit, & quid sit. lib. 3. contr. 29. num. 7. fol. 456.
- V**num ex iudicibus sui absentia excusasse, an sufficiat, ut alij Delegati iudices, etiam ad diffinitivam procedere possint, stante clausula, *quod si non omnes*, vel simili. lib. 3. contr. 26. nu. 24. folio 442. ¶ Et quid quando iudices dantur simpliciter sine clausula, *quod si non omnes*, & an dicta clausula praesumatur in dubio. n. 25. ibidem.
- V**surarij siue ante, siue post interdictum, vsuras extorserint, cogendi sunt his a quibus extorserint restituere, vel eorum heredibus, vel eis non superstitibus pauperibus erogare. lib. 5. cont. 1. n. 3. fol. 537.
- V**surarij, an cogendi sint restituere praeteritas vsuras per easdem poenas in Concilio Lateranensi statutas. lib. 5. cont. 1. n. 5. fol. 537. pag. 2.
- V**sus quotidianus, aut ipsa consuetudo, an possit conventiones interpretari. lib. 4. cont. 7. n. 22. fol. 529. ¶ Et an in his conventionibus temporalium pro spiritualibus, Pontificis auctoritas vicium tollat. n. 23. 24. & 25. ibidem.
- V**sus vestium nihil commune habet cum dominio ipsarum, & an prohibitio comprehendat antiquas vestes. lib. 5. controu. 2. n. 14. fol. 542.
- V**surarum iuri naturali contrariae, semper, & omni loco & tempore penitus reiectae reprobataeque sunt: & quare reprobatio feneratorum stipulationis extendatur ad antiquos usurarios. lib. 5. cont. 2. n. 20. fol. 542. & 543.
- V**xor adultera diversimode coerceri consuevit, secundum diversa tempora. lib. 3. controu. 21. num. 28. folio 403. pag. 2.

Finis Indicis Alphabetici.

L A V S D E O.

ANGULIAN^o
DE
Constitutionib^s

626